ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΛΥΡΙΚΟΙ

ΕΚΛΟΓΕΣ

Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

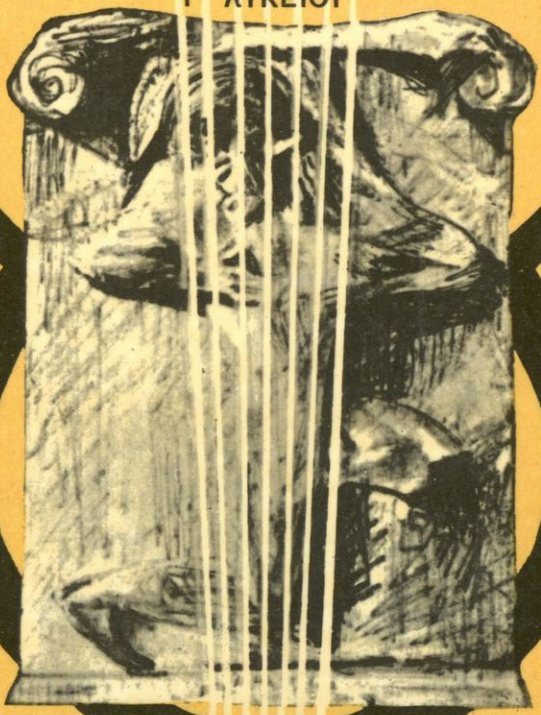

ΒΙΚΤΩΡΟΣ Δ. ΚΡΗΤΙΚΟΥ — ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ ΤΣΕΛΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1977

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

19495

ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΛΥΡΙΚΟΙ

(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Μέ ἀπόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τά διδακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυκείου τυπώνονται ἀπό τόν Ὀργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καί μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΙΚΤΩΡΟΣ Δ. ΚΡΗΤΙΚΟΥ
ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ Γ. ΤΣΕΛΙΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΛΥΡΙΚΟΙ

(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ — ΑΘΗΝΑΙ 1977

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ εἰσαγωγή, τά σημειώματα καί οἱ ἑρμηνευτικές σημειώσεις μεταγλωττίστηκαν ἀπό τόν ἐπ. Γεν. Ἐπιθεωρητή Μ. Ε. Π. ΔΟΡΜΠΑΡΑΚΗ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι καλλιέργησαν μέ θαυμαστή ἐπιτυχία ὅλα τά εἴδη τοῦ γραπτοῦ λόγου. Τά ἀθάνατα ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν καί συγγραφέων δείχνουν ὅτι καί ἡ ποίηση καί ὁ πεζός λόγος ἔφτασαν σέ πολύ ψηλό βαθμό ἀναπτύξεως.

Ἡ ποίηση γενικά προηγήθηκε ἀπό τόν πεζό λόγο, γιατί

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτή στηρίζεται στή φαντασία, πού τήν εἶχε πλούσια ὁ ἑλληνικός λαός, ἐνῶ ὁ πεζός λόγος ἀπαιτεῖ ὡριμότητα στή σκέψη καί ἀκρίβεια στίς ἐκφράσεις.

Εἰδικότερα ἡ ἐπική ποίηση, εἶναι τό ἀρχαιότερο εἶδος· ἀναπτύχθηκε πρίν ἀπό τή λυρική καί τή δραματική, γιατί οἱ Ἕλληνες, τήν ἐποχή πού ἐπικρατοῦσαν ἀκόμη οἱ παλιές βασιλεῖες, χαίρονταν ἀκούοντας τίς μυθικές παραδόσεις γιά τίς πράξεις καί τά κατορθώματα τῶν ἡρώων, στούς ὁποίους ἀνέβαζαν τή γενιά τους οἱ βασιλιάδες.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΛΥΡΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Ἡ λυρική ποίηση ἀναπτύχθηκε ἀργότερα ἀπό τήν ἐπική. Εἶχε κι αὐτή τήν ἀρχή της πολύ παλιά στά τραγούδια τοῦ λαοῦ τά καμωμένα σέ ἄτεχνη ἤ δημώδη ποίηση (ἰδίως σέ θρησκευτικά τραγούδια γιά νά τιμοῦν τούς θεούς καί ἰδιαίτερα τόν Ἀπόλλωνα), ἀλλά ὡς ἔντεχνο εἶδος ἡ λυρική ποίηση ἄρχισε νά φανερώνεται ἀπό τά μέσα τοῦ 8. αἰώνα π. Χ., δηλαδή πολύ μετά τήν ἐπική.

Ἡ ἐκδήλωσή της ἔγινε στόν κατάλληλο τόπο καί καιρό. Κάτω ἀπό τό λαμπρό οὐρανό τῆς Ἰωνίας «μέ τό γλυκύτερο κλίμα τοῦ κόσμου» οἱ Ἕλληνες εἶχαν ἱδρύσει μεγάλες καί πλούσιες πόλεις. Ζώντας σ' ἐλεύθερες καί ἀκμάζουσες πολιτεῖες καί μέ φυσική κλίση πρός τήν ποίηση οἱ Ἴωνες, πλημμυρίζονταν ἀπό συναισθήματα πού ζητοῦσαν νά ἐξωτερικευτοῦν. Ἕνιωθαν βαθύτατα τήν ἀνάγκη καί εἶχαν ὅλη τήν ἐλευθερία γιά νά ἐκδηλώσουν τόν πλούσιο ψυχικό τους κόσμο.

Σ' αὐτή τή μεγάλη δημιουργική ἐποχή βρέθηκαν ἄνθρωποι πού εἶχαν τήν ἱκανότητα ν' ἀνταποκριθοῦν σ' αὐτή τήν ἀνάγκη κι ἄρχισαν ἔτσι τήν πρώτη ἔντεχνη λυρική δημιουργία. Ἀπό τότε σιγά σιγά ἡ λυρική ποίηση ἀνέβηκε ψηλά μέχρι τά μέσα τοῦ 5. αἰώνα, ὁπότε ἔφτασε στήν πιό μεγάλη ἀκμή καί διαδόθηκε σ' ὅλες τίς μεγάλες πόλεις τῆς Ἑλλάδας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΛΥΡΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Ὁ ἐσωτερικός ψυχικός κόσμος, πού ἐκφράζει ἡ λυρική ποίηση, εἶναι ποικιλόμορφος. Σκέψεις, ἰδέες, συναισθήματα καί πάθη διάφορα (χαρά, λύπη, ἐνθουσιασμός, ἀπογοήτευση, ὁρμή γιά δράση, ἀπελπισία, θαυμασμός, ἀγάπη, ἔχθρα, τόλμη, φόβος καί τόσα ἄλλα) πλημμυρίζουν τήν ψυχή τοῦ ποιητῆ κι ἐξωτερικεύονται μέ τά προϊόντα τῆς ποιήσεώς του. Ἔπειτα καί οἱ τρόποι γιά τήν ἐξωτερίκευσή τους παρουσιάζουν ποικιλία. Τά μέτρα, οἱ ρυθμοί, ἡ γλώσσα, ἡ ἀπαγγελία ἤ ἡ ἔκφραση τῶν λυρικῶν ποιημάτων μέ τή συνοδεία μουσικῆς ποικίλλουν ἐπίσης.

Ἔτσι ἡ λυρική ποίηση, ἀνάλογα μέ τό περιεχόμενό της καί τή μορφή μέ τήν ὁποία ἐκφράζεται, χωρίζεται σέ τέσσερα βασικά εἴδη: στήν **ἐλεγειακή,** τήν **ἰαμβική,** τή **μελική** καί τή **χορική.** Τά εἴδη αὐτά διαμορφώθηκαν κι ἀναπτύχθηκαν τό ἕνα μετά τό ἄλλο καί τό καθένα ἀπό αὐτά προέρχεται ἀπό τό προηγούμενο. Εἶναι μιά φυσική καί κανονική πρόοδος, πού γίνεται μέ τήν ἐπέκταση καί τοῦ νοήματος καί, ἰδιαίτερα, τοῦ μέτρου. Γιατί τό μέτρο, πού εἶναι τό κυριότερο στοιχεῖο στήν ἑλληνική ποίηση, ἀλλάζοντας διαδοχικά καί πλαταίνοντας ἔφτασε ἀπό τόν ἁπλούστατο ἐλεγειακό τύπο στά τεχνικότατα καί πιό πολυποίκιλα συστήματα τῆς χορικῆς ποιήσεως.

Α' ΕΛΕΓΕΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Τό πρῶτο ἀπ' τά προϊόντα τῆς λυρικῆς ποιήσεως εἶναι ἡ **ἐλεγεία** κι ἀπό αὐτό ἡ ποίηση λέγεται **ἐλεγειακή.**

Ἡ ἐλεγεία εἶναι δημιούργημα τῶν Ἰώνων καί φανερώνεται κατά τό 700 - 600 π.Χ. Πῆρε τό ὄνομά της ἀπό τή λέξη ἔλεγος πού σήμαινε ἄσμα θρηνητικό καί τραγουδιόταν μέ συνοδεία αὐλοῦ. Ἑπομένως ὁ ἀρχικός χαρακτήρας σ' αὐτή τήν ποίηση ἦταν πιό πολύ θρηνητικός. Ἀργότερα ὅμως ὁ κύκλος τῆς ἐλεγείας ἁπλώθηκε καί δέ γύρευε αὐτή

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νά ἐκφράσει μόνο θρῆνο, ἀλλά καί ὁποιαδήποτε δυνατή ψυχική συγκίνηση, δηλαδή χαρά, λύπη, ἔρωτα, ἐνθουσιασμό καί ἄλλα.

Στήν ἐλεγεία ἀνήκει καί τό ἐπίγραμμα, πού εἶναι σύντομη ἐλεγεία καί ἀποτελεῖται ἀπό ἕνα ἤ δύο δίστιχα, σπανίως ἀπό περισσότερα.

Γλώσσα τῆς ἐλεγείας εἶναι ἡ **ἰωνική διάλεκτος,** ὅπως καί τοῦ ἔπους, μέ πολλούς αἰολισμούς καί δωρισμούς. Κυριότατοι ἀντιπρόσωποι στήν ἐλεγειακή ποίηση εἶναι ὁ **Καλλίνος,** ὁ **Τυρταῖος,** ὁ **Μίμνερμος,** ὁ **Σόλωνας,** ὁ **Ξενοφάνης,** ὁ **Θεόγνης,** καί εἰδικά στό ἐπίγραμμα ὁ **Σιμωνίδης** ἀπό τήν Κέα (γιά τή ζωή τους βλέπε στίς ἑρμηνευτικές σημειώσεις).

Β' ΙΑΜΒΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Σύγχρονα μέ τήν ἐλεγειακή διαμορφώθηκε σέ χωριστό εἶδος καί ἡ **ἰαμβική ποίηση,** πού πῆρε τό ὄνομα ἀπό τόν **ἴαμβο·** ἴαμβος ἐσήμαινε σκῶμμα (πείραγμα, περιγέλιο) καί σκωπτικό στίχο. Ὥστε ἀρχικά ἡ ἰαμβική ποίηση ἦταν καθαρά σκωπτική, χλευαστική καί εἰρωνική, καί εἶχε τήν ἀρχή της σέ πολύ παλιά λαϊκά, περιπαικτικά τραγούδια, πού ἀντάλλασσαν μεταξύ τους ἑορταστές τῆς Δήμητρας καί τοῦ Διονύσου, καθώς εἶχαν τό δικαίωμα νά περιπαίξουν ἐλεύθερα ὁ ἕνας τόν ἄλλο.

Ἀργότερα ὅμως ἀπόκτησε μεγαλύτερο πλάτος. Καί εἶχε γιά βάση τό σκῶμμα καί μ' αὐτό ἐπιδίωκε τή διόρθωση ἀτομικῶν ἐλαττωμάτων, καταπιανόταν ὅμως καί μέ κοινωνικά ἤ πολιτικά θέματα, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τίς ταραχές καί τίς φιλονικίες, ἀπό τό σάλο καί τήν τρικυμία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Καί ἡ ἰαμβική ποίηση, ὅπως καί ἡ ἐλεγεία, ἀναπτύχθηκε στήν Ἰωνία. Ἐνῶ ὅμως ἡ ἐλεγεία, καθώς πρωτύτερα τό ἔπος, διαδόθηκε καί στίς ἄλλες ἑλληνικές φυλές καί μεταρρυθμίστηκε σύμφωνα μέ τήν ἰδιοφυΐα καθεμιᾶς ἀπό αὐτές, ἡ ἰαμβική ποίηση ἔμεινε τό καθαυτό χαρακτηριστικό ἰωνικό

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶδος, πού δέ μποροῦσε ν' ἀναπτυχθεῖ παρά μόνο στούς γνωστούς γιά τόν ἐλευθέριο χαρακτήρα τους Ἴωνες.

Γλώσσα καί γιά τήν ἰαμβική ποίηση εἶναι ἡ ἰωνική διάλεκτος, διαφορετική ὅμως ἀπό τήν ἐπική καί τήν ἐλεγειακή, γιατί στέκεται πιό κοντά στήν ἀττική διάλεκτο. Σπουδαιότεροι ἀντιπρόσωποι τῆς ἰαμβικῆς ποιήσεως εἶναι ὁ **Ἀρχίλοχος** καί ὁ **Σημωνίδης** ἀπ' τήν Ἀμοργό (γιά τή ζωή τους βλέπε στίς ἑρμηνευτικές σημειώσεις).

Γ' ΜΕΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ἡ ἐλεγειακή καί ἡ ἰαμβική ποίηση προπαρασκεύασαν τήν ἐμφάνιση τῆς **μελικῆς ποιήσεως,** πού μαζί μέ τή χορική ἀποτελεῖ τήν καθαυτό λυρική ποίηση. Μέ τόν καιρό δηλαδή ἡ ποίηση συνδυάστηκε μέ τήν ὁλοένα ἀναπτυσσόμενη μουσική κι ἔτσι δημιουργήθηκε ποίηση πού συνοδευόταν ἀπό τή λύρα ἤ ἄλλο μουσικό ὄργανο.

Τό εἶδος αὐτό τό ποιητικό καλλιεργήθηκε ἀπό τούς Αἰολεῖς τῆς Μ. Ἀσίας, γι' αὐτό καί λέγεται **αἰολική μελική ποίηση** (ἤ **αἰολικό μέλος**). Μέ τό νέο αὐτό εἶδος ἡ ποίηση ἀνυψώθηκε πολύ, ἐπλάτυνε ἀκόμα πιό πολύ ὁ κύκλος τῶν θεμάτων της καί τό μέτρο ἀπόκτησε μεγάλη ποικιλία.

Γλώσσα τῆς μελικῆς ποιήσεως εἶναι, κατά τό μεγαλύτερο μέρος, ἡ **αἰολική διάλεκτος** Διασημότεροι ἀντιπρόσωποί της εἶναι ὁ *Ἀλκαῖος* καί ἡ *Σαπφώ*, πού ἔγραψαν σέ αἰολική διάλεκτο, καί ὁ *Ἀνακρέοντας*, σέ ἰωνική.

Δ' ΧΟΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Παράλληλα μέ τή μελική ποίηση ἀναπτύχθηκε καί ἡ λεγόμενη **χορική ποίηση,** στήν ὁποία τό ἄσμα τραγουδιόταν μέ τή συνοδεία καί μουσικοῦ ὀργάνου καί χορευτικῆς ὁμάδας. Ἀποτελεῖ δηλαδή αὐτή συνταίριασμα ἀπό ποίηση, μουσική καί χορό. Εἶναι λοιπόν ἕνα εἶδος ἀκόμη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πιό τέλειο ἀπό τά προηγούμενα καί ἐκφράζει περισσότερο σύνθετα συναισθήματα.

Ἡ συνοδεία τοῦ χοροῦ προσδίδει στήν ποίηση ὁμαδικότερο χαρακτήρα. Ὥστε, ἐνῶ ἡ μελική ποίηση ἐξωτερικεύει τό περιεχόμενο τῆς ψυχῆς ἑνός μόνο ἀτόμου, τοῦ ποιητῆ, ἡ χορική ποίηση ἐκφράζει σκέψεις, συναισθήματα, πάθη καί πόθους μεγάλου ἀριθμοῦ προσώπων, παίρνοντας κυρίως ὡς θέματα τήν ἐξύμνηση θεῶν, ἡρώων νικητῶν καί σπουδαίων ἀνδρῶν, σέ γιορτές καί πανηγυρικές ἐκδηλώσεις.

Τό εἶδος αὐτό τῆς ποιήσεως, πού ἔχει τήν ἀρχή του σέ γιορτές καί πανηγύρια γιά τήν προσφορά λατρείας στούς θεούς, καλλιεργήθηκε πρῶτα - πρῶτα ἀπό τούς Δωριεῖς, πού ἀπό φυσικοῦ τους ὑπόταζαν τό ἄτομο στήν ὁλότητα. Καί γι' αὐτό τό λόγο ὀνομάστηκε καί **δωρική μελική ποίηση** ἤ **δωρικό μέλος.**

Γλώσσα γιά τή χορική ποίηση εἶναι κυρίως ἡ **δωρική διάλεκτος** καί πιό ὀνομαστοί ἐκπρόσωποί της εἶναι ὁ *Σιμωνίδης* (ἀπό τήν Κέα), ὁ *Βακχυλίδης* καί ὁ *Πίνδαρος*.

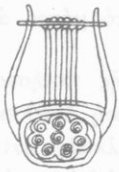

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Ἐκεῖνος πού θά διαβάσει τά περιεχόμενα σ' αὐτή τή συλλογή ποιήματα θά σκοντάψει μέ πρώτη ματιά στίς ποικίλες διαφορές, πού παρουσιάζουν οἱ ἄλλες διάλεκτοι ἀπό τήν ἀττική. Μπορεῖ ὅμως νά συνηθίσει σ' αὐτές, ἄν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πάρει γιά βάση τήν ἀττική διάλεκτο καί μέ βοηθό τίς ἑρμηνευτικές σημειώσεις προσέξει τά σημεῖα, ὅπου παρουσιάζονται οἱ διαφορές αὐτές. Γιά διευκόλυνσή του σημειώνουμε παρακάτω τίς σπουδαιότερες ἀπό τίς διαφορές αὐτές, σέ συσχετισμό πρός τήν ἀττική διάλεκτο.

Ἡ **ἰωνική διάλεκτος** α) τρέπει τό μακρόχρονο **α** σέ **η** : **ἡμέρη** (ἀντί **ἡμέρα**), **λίην** (ἀντί **λίαν**), **πενίη** (ἀντί **πενία**) κτλ.- β) συναιρεῖ συχνά τό **εο** σέ **ευ** καί ὄχι σέ **ου** : **μέχρι τεῦ** (ἀντί **μέχρι τοῦ**, δηλ. **μέχρι τίνος**), **ἐποίευν** (ἀντί **ἐποίουν**) κτλ. - γ) ἀφήνει πολλές φορές ἀσυναίρετα τά φωνήεντα : **φάος** (ἀντί **φῶς**), **νόον** (ἀντί **νοῦν**), **τῶν δυσμενέων** (ἀντί **τῶν δυσμενῶν**) κτλ. - δ) προτιμάει τά ψιλά σύμφωνα : **ἀπίκετο** (ἀντί **ἀφίκετο**), **δέκομαι** (ἀντί **δέχομαι**) κτλ. - ε) ἀλλάζει τό **π** μέ τό **κ** στίς ἀντωνυμίες καί τά ἀντων. ἐπιρ. : **κόσος, ὅκως, κῶς** (ἀντί **πόσος, ὅπως, πῶς**), **κότε, ὁκότε** (ἀντί **πότε, ὁπότε**) κτλ.

Ἡ **αἰολική διάλεκτος** α) ἔχει ψιλή σ' ὅλα τά φωνήεντα : **ὁ, ἡ, ὕδωρ, ὑπό** κτλ. - β) ἀνεβάζει τόν τόνο πάνω ἀπό τή λήγουσα : **χείμων, μέγαλαι, ἄσπιδες, θῦμος**. - γ) σχηματίζει τά συνηρημένα ρήματα σέ **-μι** : **ὄρημι** (ἀντί **ὁρῶ**), **φίλημι** (ἀντί **φιλῶ**) κτλ. - δ) φυλάγει συχνά τό δίγαμμα : **Fέργον, Fίδω, Fέαγε** κτλ. - ε) ἀλλάζει (κάτω ἀπό ὁρισμένες προϋποθέσεις) τά φωνήεντα: **κρέτος** (ἀντί **κράτος**), **ὤρανος** καί **ὄρανος** (ἀντί **οὐρανός**), **κῆνος** (ἀντί **ἐκεῖνος**) καί ἐπίσης τά ὀδοντικά σύμφωνα μέ τά χειλικά : **πέσσυρα** (ἀντί **τέσσαρα**), **πέμπε** (ἀντί **πέντε**), **φὴρ** (ἀντί **θὴρ**) κτλ.

Ἡ **δωρική διάλεκτος** α) ἔχει τό **α** ἀντί τοῦ **η** : **ἁμέρα, σελάνα** (ἀντί **ἡμέρα, σελήνη**). - β) συναιρεῖ τό **αω** σέ **α** : **πολιτᾶν, μωσᾶν** (ἀντί **πολιτῶν, μουσῶν**). - γ) ἔχει ρηματικές καταλήξεις παραλλαγμένες κι ἔτσι σχηματίζει τύπους : **λέγομες** (ἀντί **λέγομεν**), **τίθητι** (ἀντί **τίθησι**),

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φατὶ (ἀντὶ **φησί**), **φαντὶ** (ἀντὶ **φασί**), **διδόμεν** (ἀντὶ **διδόναι**) κτλ. - δ) ἔχει πολλούς συνηρημένους μέλλοντες : **δωσῶ, θεραπευσῶ, ἱξοῦμαι** (ἀντὶ **δώσω, θεραπεύσω, ἵξομαι**) κτλ. - ε) διατηρεῖ τούς ἀρχαιόπρεπους τύπους τοῦ ἄρθρου : **τοί, ταὶ** (ἀντὶ **οἱ, αἱ**). —

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Α'

ΕΛΕΓΕΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1. ΗΕΛΕΓΕΙΑ

ΚΑΛΛΙΝΟΣ

1. ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΣΑΛΠΙΣΜΑ

Μέχρις τεῦ κατάκεισθε; κότ' ἄλκιμον ἕξετε θυμόν,
ὦ νέοι; οὐδ' αἰδεῖσθ' ἀμφιπερικτίονας
ὧδε λίην μεθιέντες; ἐν εἰρήνῃ δὲ δοκεῖτε
ἧσθαι, ἀτὰρ πόλεμος γαῖαν ἅπασαν ἔχει.

. . . . . .

καί τις ἀποθνῄσκων ὕστατ' ἀκοντισάτω. 5

τιμῆέν τε γάρ ἐστι καὶ ἀγλαὸν ἀνδρὶ μάχεσθαι
γῆς πέρι καὶ παίδων κουριδίης τ' ἀλόχου
δυσμενέσιν· θάνατος δὲ τότ' ἔσσεται, ὁκκότε κεν δὴ
Μοῖραι ἐπικλώσωσ'· ἀλλά τις ἰθὺς ἴτω
ἔγχος ἀνασχόμενος καὶ ὑπ' ἀσπίδος ἄλκιμον ἦτορ 10
ἕλσας, τὸ πρῶτον μειγνυμένου πολέμου.

οὐ γάρ κως θάνατόν γε φυγεῖν εἱμαρμένον ἐστὶν
ἄνδρ', οὐδ' εἰ προγόνων ἦ γένος ἀθανάτων.
πολλάκι δηιοτῆτα φυγὼν καὶ δοῦπον ἀκόντων
ἔρχεται, ἐν δ' οἴκῳ μοῖρα κίχεν θανάτου. 15

ἀλλ' ὃ μὲν οὐκ ἔμπης δήμῳ φίλος οὐδὲ ποθεινός,
τὸν δ' ὀλίγος στενάχει καὶ μέγας, ἤν τι πάθῃ·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λαῷ γὰρ σύμπαντι πόθος κρατερόφρονος ἀνδρὸς
θνήσκοντος, ζώων δ' ἄξιος ἡμιθέων·
ὥσπερ γάρ μιν πύργον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶσιν·
ἔρδει γὰρ πολλῶν ἄξια μοῦνος ἐών.

ΤΥΡΤΑΙΟΣ

2 (1). ΥΠΟΘΗΚΗ

Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐνὶ προμάχοισι πεσόντα
ἄνδρ' ἀγαθὸν περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον.
τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν καὶ πίονας ἀγροὺς
πτωχεύειν πάντων ἔστ' ἀνιηρότατον,
πλαζόμενον σὺν μητρὶ φίλῃ καὶ πατρὶ γέροντι
παισί τε σὺν μικροῖς κουριδίῃ τ' ἀλόχῳ.
ἐχθρὸς μὲν γὰρ τοῖσι μετέσσεται, οὓς κεν ἵκηται
χρησμοσύνῃ τ' εἴκων καὶ στυγερῇ πενίῃ,
αἰσχύνει τε γένος, κατὰ τ' ἀγλαὸν εἶδος ἐλέγχει,
πᾶσα δ' ἀτιμίη καὶ κακότης ἕπεται.

εἰ δ' οὕτως ἀνδρός τοι ἁλωμένου οὐδεμί' ὥρη
γίγνεται, οὔτ' αἰδὼς οὔτ' ὄπις οὔτ' ἔλεος,
θυμῷ γῆς πέρι τῆσδε μαχώμεθα καὶ περὶ παίδων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θνήσκωμεν ψυχέων μηκέτι φειδόμενοι.
ὦ νέοι, ἀλλὰ μάχεσθε παρ' ἀλλήλοισι μένοντες, 15
μηδὲ φυγῆς αἰσχρῆς ἄρχετε μηδὲ φόβου,
ἀλλὰ μέγαν ποιεῖσθε καὶ ἄλκιμον ἐν φρεσὶ θυμόν,
μηδὲ φιλοψυχεῖτ' ἀνδράσι μαρνάμενοι·
τοὺς δὲ παλαιοτέρους, ὧν οὐκέτι γούνατ' ἐλαφρά,
μὴ καταλείποντες φεύγετε, τοὺς γεραιούς. 20

αἰσχρὸν γὰρ δὴ τοῦτο, μετὰ προμάχοισι πεσόντα
κεῖσθαι πρόσθε νέων ἄνδρα παλαιότερον,
ἤδη λευκὸν ἔχοντα κάρη πολιόν τε γένειον,
θυμὸν ἀποπνείοντ' ἄλκιμον ἐν κονίῃ,
καὶ χρόα γυμνωθέντα· νέοισι δὲ πάντ' ἐπέοικεν, 25
ὄφρ' ἐρατῆς ἥβης ἀγλαὸν ἄνθος ἔχῃ·
ἀνδράσι μὲν θηητὸς ἰδεῖν, ἐρατὸς δὲ γυναιξίν,
ζωὸς ἐών, καλὸς δ' ἐν προμάχοισι πεσών.

ἀλλά τις εὖ διαβὰς μενέτω ποσὶν ἀμφοτέροισιν
στηριχθεὶς ἐπὶ γῆς, χεῖλος ὀδοῦσι δακών. 30

3 (2). ΥΠΟΘΗΚΗ

Οὔτ' ἂν μνησαίμην οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην
οὔτε ποδῶν ἀρετῆς οὔτε παλαισμοσύνης,
οὐδ' εἰ Κυκλώπων μὲν ἔχοι μέγεθός τε βίην τε,
νικῴη δὲ θέων Θρηίκιον Βορέην,
οὐδ' εἰ Τιθωνοῖο φυὴν χαριέστερος εἴη, 5
πλουτοίη δὲ Μίδεω καὶ Κινύρεω μάλιον,
οὐδ' εἰ Τανταλίδεω Πέλοπος βασιλεύτερος εἴη,
γλῶσσαν δ' Ἀδρήστου μειλιχόγηρυν ἔχοι,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὐδ' εἰ πᾶσαν ἔχοι δόξαν, πλὴν θούριδος ἀλκῆς·
10 οὐ γὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνεται ἐν πολέμῳ,
εἰ μὴ τετλαίη μὲν ὁρῶν φόνον αἱματόεντα
καὶ δηίων ὀρέγοιτ' ἐγγύθεν ἱστάμενος.

ἥδ' ἀρετή, τόδ' ἄεθλον ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστον
κάλλιστόν τε φέρειν γίγνεται ἀνδρὶ νέῳ.
15 ξυνὸν δ' ἐσθλὸν τοῦτο πόλῃί τε παντί τε δήμῳ,
ὅστις ἀνὴρ διαβὰς ἐν προμάχοισι μένῃ
νωλεμέως, αἰσχρῆς δὲ φυγῆς ἐπὶ πάγχυ λάθηται,
ψυχὴν καὶ θυμὸν τλήμονα παρθέμενος,
θαρσύνῃ δ' ἔπεσιν τὸν πλησίον ἄνδρα παρεστώς·
20 οὗτος ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνεται ἐν πολέμῳ·
αἶψα δὲ δυσμενέων ἀνδρῶν ἔτρεψε φάλαγγας
τρηχείας, σπουδῇ τ' ἔσχεθε κῦμα μάχης·

αὐτὸς δ' ἐν προμάχοισι πεσὼν φίλον ὤλεσε θυμόν,
ἄστυ τε καὶ λαοὺς καὶ πατέρ' εὐκλεΐσας,
25 πολλὰ διὰ στέρνοιο καὶ ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης
καὶ διὰ θώρηκος πρόσθεν ἐληλαμένος,
τὸν δ' ὀλοφύρονται μὲν ὁμῶς νέοι ἠδὲ γέροντες,
ἀργαλέῳ τε πόθῳ πᾶσα κέκηδε πόλις·
καὶ τύμβος καὶ παῖδες ἐν ἀνθρώποισ' ἀρίσημοι
30 καὶ παίδων παῖδες καὶ γένος ἐξοπίσω,
οὐδέ ποτε κλέος ἐσθλὸν ἀπόλλυται οὐδ' ὄνομ' αὐτοῦ,
ἀλλ' ὑπὸ γῆς περ ἐὼν γίγνεται ἀθάνατος,
ὅντιν' ἀριστεύοντα μένοντά τε μαρνάμενόν τε
γῆς πέρι καὶ παίδων θοῦρος Ἄρης ὀλέσῃ.

35 εἰ δὲ φύγῃ μὲν κῆρα τανηλεγέος θανάτοιο,
νικήσας δ' αἰχμῆς ἀγλαὸν εὖχος ἕλῃ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πάντες μὲν τιμῶσιν ὁμῶς νέοι ἠδὲ παλαιοί,
πολλὰ δὲ τερπνὰ παθὼν ἔρχεται εἰς Ἀίδην·
γηράσκων ἀστοῖσι μεταπρέπει, οὐδέ τις αὐτὸν
βλάπτειν οὔτ' αἰδοῦς οὔτε δίκης ἐθέλει, 40
πάντες δ' ἐν θώκοισιν ὁμῶς νέοι οἵ τε κατ' αὐτὸν
εἴκουσιν χώρης οἵ τε παλαιότεροι.
ταύτης νύν τις ἀνὴρ ἀρετῆς εἰς ἄκρον ἱκέσθαι
πειράσθω θυμῷ, μὴ μεθιεὶς πολέμου.

4 (3). ΕΜΒΑΤΗΡΙΟ

Ἄγετ', ὦ Σπάρτας εὐάνδρω
κῶροι πατέρων πολιατᾶν,
λαιᾷ μὲν ἴτυν προβάλεσθε,
δόρυ δ' εὐτόλμως ἄνσχεσθε
μὴ φειδόμενοι τᾶς ζωᾶς· 5
οὐ γὰρ πάτριον τᾷ Σπάρτᾳ.

ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ

5 (1). Η ΧΑΜΕΝΗ ΑΣΠΙΔΑ

Ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ
ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτὸς δ' ἐξέφυγον θανάτου τέλος· ἀσπὶς ἐκείνη
ἐρρέτω· ἐξαῦτις κτήσομαι οὐ κακίω.

6 (2). ΔΕΝ ΩΦΕΛΟΥΝ ΟΙ ΘΡΗΝΟΙ

Κήδεα μὲν στονόεντα, Περίκλεες, οὔτε τις ἀστῶν
μεμφόμενος θαλίης τέρψεται οὐδὲ πόλις·
τοίους γὰρ κατὰ κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
ἔκλυσεν· οἰδαλέους δ' ἀμφ' ὀδύνησ' ἔχομεν
πνεύμονας· ἀλλὰ θεοὶ γὰρ ἀνηκέστοισι κακοῖσιν,
ὦ φίλ', ἐπὶ κρατερὴν τλημοσύνην ἔθεσαν
φάρμακον· ἄλλοτε δ' ἄλλος ἔχει τάδε· νῦν μὲν ἐς ἡμέας
ἐτράπεθ', αἱματόεν δ' ἕλκος ἀναστένομεν,
ἐξαῦτις δ' ἑτέρους ἐπαμείψεται· ἀλλὰ τάχιστα
τλῆτε γυναικεῖον πένθος ἀπωσάμενοι.

ΜΙΜΝΕΡΜΟΣ

7 (1). Η ΝΙΟΤΗ

Ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη
ἔαρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῇσ' αὔξεται ἠελίου,
τοῖσ' ἴκελοι πήχυιον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τερπόμεθα, πρὸς θεῶν εἰδότες οὔτε κακὸν
οὔτ' ἀγαθόν. Κῆρες δὲ παρεστήκασι μέλαιναι, 5
ἣ μὲν ἔχουσα τέλος γήρατος ἀργαλέου,
ἡ δ' ἑτέρη θανάτοιο· μίνυνθα δὲ γίγνεται ἥβης
καρπός, ὅσον τ' ἐπὶ γῆν κίδναται ἠέλιος.

αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τοῦτο τέλος παραμείψεται ὥρης,
αὐτίκα τεθνάμεναι βέλτιον ἢ βίοτος· 10
πολλὰ γὰρ ἐν θυμῷ κακὰ γίγνεται· ἄλλοτε οἶκος
τρυχοῦται, πενίης δ' ἔργ' ὀδυνηρὰ πέλει·
ἄλλος δ' αὖ παίδων ἐπιδεύεται, ὧν τε μάλιστα
ἱμείρων κατὰ γῆς ἔρχεται εἰς Ἀίδην·
ἄλλος νοῦσον ἔχει θυμοφθόρον· οὐδέ τις ἔστιν 15
ἀνθρώπων, ᾧ Ζεὺς μὴ κακὰ πολλὰ διδοῖ.

8 (2). ΤΑ ΓΗΡΑΤΕΙΑ

Αὐτίκα μοι κατὰ μὲν χροιὴν ῥέει ἄσπετος ἱδρώς,
πτοιῶμαι δ' ἐσορῶν ἄνθος ὁμηλικίης
τερπνὸν ὁμῶς καὶ καλόν, ἐπεὶ πλέον ὤφελεν εἶναι·
ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον γίγνεται ὥσπερ ὄναρ
ἥβη τιμήεσσα· τὸ δ' ἀργαλέον καὶ ἄμορφον 5
γῆρας ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτίχ' ὑπερκρέμαται,
ἐχθρὸν ὁμῶς καὶ ἄτιμον, ὅ τ' ἄγνωστον τιθεῖ ἄνδρα,
βλάπτει δ' ὀφθαλμοὺς καὶ νόον ἀμφιχυθέν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

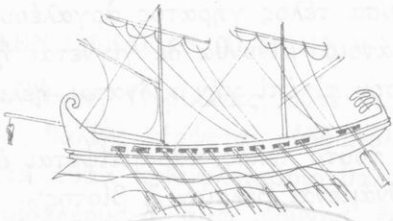

9 (1). ΣΑΛΑΜΙΝΑ

Αὐτὸς κήρυξ ἦλθον ἀφ' ἱμερτῆς Σαλαμῖνος
κόσμον ἐπέων ᾠδὴν ἀντ' ἀγορῆς θέμενος.
. . . . . .
εἴην δὴ τότ' ἐγὼ Φολεγάνδριος ἢ Σικινήτης
ἀντὶ γ' Ἀθηναίου πατρίδ' ἀμειψάμενος·
5 αἶψα γὰρ ἂν φάτις ἥδε μετ' ἀνθρώποισι γένοιτο·
«Ἀττικὸς οὗτος ἀνὴρ τῶν Σαλαμιναφετῶν!».
. . . . . .
ἴομεν ἐς Σαλαμῖνα μαχησόμενοι περὶ νήσου
ἱμερτῆς, χαλεπὸν τ' αἶσχος ἀπωσόμενοι.

10 (2). ΥΠΟΘΗΚΕΣ ΣΤΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥΣ

Ἡμετέρη δὲ πόλις κατὰ μὲν Διὸς οὔ ποτ' ὀλεῖται
αἶσαν καὶ μακάρων θεῶν φρένας ἀθανάτων·
τοίη γὰρ μεγάθυμος ἐπίσκοπος ὀβριμοπάτρη
Παλλὰς Ἀθηναίη χεῖρας ὕπερθεν ἔχει·
5 αὐτοὶ δὲ φθείρειν μεγάλην πόλιν ἀφραδίῃσιν
ἀστοὶ βούλονται χρήμασι πειθόμενοι,
δήμου θ' ἡγεμόνων ἄδικος νόος, οἷσιν ἑτοῖμον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὕβριος ἐκ μεγάλης ἄλγεα πολλὰ παθεῖν·
οὐ γὰρ ἐπίστανται κατέχειν κόρον οὐδὲ παρούσας
εὐφροσύνας κοσμεῖν δαιτὸς ἐν ἡσυχίῃ. 10

. . . . . .

πλουτοῦσιν δ' ἀδίκοισ' ἔργμασι πειθόμενοι.

. . . . . .

οὔθ' ἱερῶν κτεάνων οὔτε τι δημοσίων
φειδόμενοι κλέπτουσιν ἐφ' ἁρπαγῇ ἄλλοθεν ἄλλος,
οὐδὲ φυλάσσονται σεμνὰ θέμεθλα Δίκης,
ἣ σιγῶσα σύνοιδε τὰ γιγνόμενα πρὸ τ' ἐόντα, 15
τῷ δὲ χρόνῳ πάντως ἦλθ' ἀποτεισομένη.

τοῦτ' ἤδη πάσῃ πόλει ἔρχεται ἕλκος ἄφυκτον·
ἐς δὲ κακὴν ταχέως ἤλυθε δουλοσύνην,
ἣ στάσιν ἔμφυλον πόλεμόν θ' εὕδοντ' ἐπεγείρει,
ὅς πολλῶν ἐρατὴν ὤλεσεν ἡλικίην· 20
ἐκ γὰρ δυσμενέων ταχέως πολυήρατον ἄστυ
τρύχεται ἐν συνόδοις τοῖσ' ἀδικοῦσι φίλαις.

ταῦτα μὲν ἐν δήμῳ στρέφεται κακά· τῶν δὲ πενιχρῶν
ἱκνοῦνται πολλοὶ γαῖαν ἐς ἀλλοδαπὴν
πραθέντες δεσμοῖσί τ' ἀεικελίοισι δεθέντες, 25
καὶ κακὰ δουλοσύνης στυγνὰ φέρουσι βίᾳ.
οὕτω δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἴκαδ' ἑκάστῳ,
αὔλειοι δ' ἔτ' ἔχειν οὐκ ἐθέλουσι θύραι,
ὑψηλὸν δ' ὑπὲρ ἕρκος ὑπέρθορεν, εὗρε δὲ πάντως,
εἰ καί τις φεύγων ἐν μυχῷ ἦ θαλάμου. 30

ταῦτα διδάξαι θυμὸς Ἀθηναίους με κελεύει,
ὡς κακὰ πλεῖστα πόλει δυσνομίη παρέχει,
εὐνομίη δ' εὔκοσμα καὶ ἄρτια πάντ' ἀποφαίνει
καὶ θ' ἅμα τοῖσ' ἀδίκοισ' ἀμφιτίθησι πέδας·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

35 τραχέα λειαίνει, παύει κόρον, ὕβριν ἀμαυροῖ,
αὐαίνει ἄτης ἄνθεα φυόμενα,
εὐθύνει δὲ δίκας σκολιὰς ὑπερήφανά τ' ἔργα
πραΰνει, παύει δ' ἔργα διχοστασίης,
παύει δ' ἀργαλέης ἔριδος χόλον, ἔστι δ' ὑπ' αὐτῆς
40 πάντα κατ' ἀνθρώπους ἄρτια καὶ πινυτά.

11 (3). ΥΠΟΘΗΚΕΣ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ

Μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἀγλαὰ τέκνα,
Μοῦσαι Πιερίδες, κλῦτέ μοι εὐχομένῳ·
ὄλβον μοι πρὸς θεῶν μακάρων δότε καὶ πρὸς ἁπάντων
ἀνθρώπων αἰεὶ δόξαν ἔχειν ἀγαθήν·
5 εἶναι δὲ γλυκὺν ὧδε φίλοισ', ἐχθροῖσι δὲ πικρόν,
τοῖσι μὲν αἰδοῖον, τοῖσι δὲ δεινὸν ἰδεῖν.

χρήματα δ' ἱμείρω μὲν ἔχειν, ἀδίκως δὲ πεπᾶσθαι
οὐκ ἐθέλω· πάντως ὕστερον ἦλθε δίκη.
πλοῦτον δ' ὃν μὲν δῶσι θεοί, παραγίγνεται ἀνδρὶ
10 ἔμπεδος ἐκ νεάτου πυθμένος ἐς κορυφήν·
ὃν δ' ἄνδρες μετίωσιν ὑφ' ὕβριος, οὐ κατὰ κόσμον
ἔρχεται, ἀλλ' ἀδίκοισ' ἔργμασι πειθόμενος
οὐκ ἐθέλων ἕπεται, ταχέως δ' ἀναμίσγεται ἄτῃ·
ἀρχὴ δ' ἐξ ὀλίγου γίγνεται ὥστε πυρός,
15 φλαύρη μὲν τὸ πρῶτον, ἀνιηρὴ δὲ τελευτᾷ.
οὐ γὰρ δὴν θνητοῖσ' ὕβριος ἔργα πέλει·
ἀλλὰ Ζεὺς πάντων ἐφορᾷ τέλος, ἐξαπίνης δὲ
ὥστ' ἄνεμος νεφέλας αἶψα διεσκέδασεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἠρινός, ὃς πόντου πολυκύμονος ἀτρυγέτοιο
πυθμένα κινήσας, γῆν κάτα πυροφόρον 20
δῃώσας καλὰ ἔργα, θεῶν ἕδος αἰπὺν ἱκάνει
οὐρανόν, αἰθρίην δ' αὖτις ἔθηκεν ἰδεῖν·
λάμπει δ' ἠελίοιο μένος κατὰ πίονα γαῖαν
καλόν, ἀτὰρ νεφέων οὐδὲν ἔτ' ἐστὶν ἰδεῖν·
τοιαύτη Ζηνὸς πέλεται τίσις, οὐδ' ἐφ' ἑκάστῳ, 25
ὥσπερ θνητὸς ἀνήρ, γίγνεται ὀξύχολος·
αἰεὶ δ' οὔ ἑ λέληθε διαμπερές, ὅστις ἀλιτρὸν
θυμὸν ἔχει, πάντως δ' ἐς τέλος ἐξεφάνη·
ἀλλ' ὃ μὲν αὐτίκ' ἔτεισεν, ὃ δ' ὕστερον· οἱ δὲ φύγωσιν
αὐτοὶ μηδὲ θεῶν μοῖρ' ἐπιοῦσα κίχῃ, 30
ἤλυθε πάντως αὖτις· ἀναίτιοι ἔργα τίνουσιν,
ἢ παῖδες τούτων ἢ γένος ἐξοπίσω.

ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ

12. ΣΥΜΠΟΣΙΟ

Νῦν γὰρ δὴ ζάπεδον καθαρὸν καὶ χεῖρες ἁπάντων
καὶ κύλικες· πλεκτοὺς δ' ἀμφιτιθεῖ στεφάνους

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄλλος· ὁ δ' εὐῶδες μύρον ἐν φιάλῃ παρατείνει
κρητὴρ δ' ἕστηκεν μεστὸς εὐφροσύνης
ἄλλος δ' οἶνος ἑτοῖμος, ὃς οὔ ποτε φησὶ προδώσειν,
μείλιχος ἐν κεράμοισ', ἄνθεος ὀσδόμενος·
ἐν δὲ μέσοισ' ἁγνὴν ὀδμὴν λιβανωτὸς ἵησιν·
ψυχρὸν δ' ἔστιν ὕδωρ καὶ γλυκὺ καὶ καθαρόν·
πάρκεινται δ' ἄρτοι ξανθοὶ γεραρή τε τράπεζα
τυροῦ καὶ μέλιτος πίονος ἀχθομένη·
βωμὸς δ' ἄνθεσιν ἀν τὸ μέσον πάντῃ πεπύκασται,
μολπὴ δ' ἀμφὶς ἔχει δώματα καὶ θαλίη.

χρὴ δή πρῶτον μὲν θεὸν ὑμνεῖν εὔφρονας ἄνδρας
εὐφήμοις μύθοις καὶ καθαροῖσι λόγοις·
σπείσαντας δὲ καὶ εὐξαμένους τὰ δίκαια δύνασθαι
πρήσσειν — ταῦτα γὰρ ὧν ἐστι προχειρότερον —
οὐχ ὕβρις πίνειν ὁπόσον κεν ἔχων ἀφίκοιο
οἴκαδ' ἄνευ προπόλου, μὴ πάνυ γηραλέος·
ἀνδρῶν δ' αἰνεῖν τοῦτον, ὃς ἐσθλὰ πιὼν ἀναφαίνει,
ὥς οἱ μνημοσύνη καὶ πόνος ἀμφ' ἀρετῆς·
οὔτι μάχας διέπειν Τιτήνων οὐδὲ Γιγάντων,
οὐδ' αὖ Κενταύρων, πλάσματα τῶν προτέρων,
ἢ στάσιας σφεδανάς· τοῖσ' οὐδὲν χρηστὸν ἔνεστιν·
θεῶν δὲ προμηθείην αἰὲν ἔχειν ἀγαθόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΘΕΟΓΝΙΣ

13. (1). ΣΤΟΝ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Ὦ ἄνα, Λητοῦς υἱέ, Διὸς τέκος, οὔποτε σεῖο
λήσομαι ἀρχόμενος, οὐδ' ἀποπαυόμενος,
ἀλλ' αἰεὶ πρῶτον σὲ καὶ ὕστατον ἔν τε μέσοισιν
ἀείσω· σὺ δέ μοι κλῦθι καὶ ἐσθλὰ δίδου.

Φοῖβε ἄναξ, ὅτε μέν σε θεὰ τέκε πότνια Λητώ, 5
φοίνικος ῥαδινῇς χερσὶν ἐφαψαμένη,
ἀθανάτων κάλλιστον, ἐπὶ τροχοειδέι λίμνῃ,
πᾶσα μὲν ἐπλήσθη Δῆλος ἀπειρεσίη
ὀδμῆς ἀμβροσίης, ἐγέλασσε δὲ γαῖα πελώρη,
γήθησεν δὲ βαθὺς πόντος ἁλὸς πολιῆς. 10

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΣΤΟΝ ΚΥΡΝΟ

I

14 (2). ΤΙΠΟΤΕ ΠΙΟ ΑΓΑΠΗΤΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Ἦλθον μὲν γὰρ ἔγωγε καὶ ἐς Σικελήν ποτε γαῖαν,
ἦλθον δ' Εὐβοίης ἀμπελόεν πεδίον
Σπάρτην τ' Εὐρώτα δονακοτρόφου ἀγλαὸν ἄστυ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ μ' ἐφίλευν προφρόνως πάντες ἐπερχόμενον·
5 ἀλλ' οὔτις μοι τέρψις ἐπὶ φρένας ἦλθεν ἐκείνων.
οὕτως οὐδὲν ἄρ' ἦν φίλτερον ἄλλο πάτρης.

II

15 (3). ΑΝ ΟΜΩΣ ΣΜΙΞΕΙΣ ΜΕ ΚΑΚΟΥΣ ...

Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι· κακοῖσι δὲ μὴ προσομίλει
ἀνδράσιν, ἀλλ' αἰεὶ τῶν ἀγαθῶν ἔχεο·
ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ μαθήσεαι· ἢν δὲ κακοῖσιν
συμμίσγῃς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.
5 τοὶ κακοὶ οὐ πάντως κακοὶ ἐκ γαστρὸς γεγόνασιν,
ἀλλ' ἄνδρεσσι κακοῖς συνθέμενοι φιλίην
ἔργα τε δείλ' ἔμαθον καὶ ἔπη δύσφημα καὶ ὕβριν,
ἐλπόμενοι κείνους πάντα λέγειν ἔτυμα.

III

16 (4). Ο ΔΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΦΙΛΟΣ

Εἴ τις ἐπαινήσῃ σε τόσον χρόνον, ὅσσον ὁρῴης,
νοσφισθεὶς δ' ἄλλῃ γλῶσσαν ἵῃσι κακήν,
τοιοῦτός τοι ἑταῖρος ἀνὴρ φίλος οὔτι μάλ' ἐσθλός,
ὅς κ' εἴπῃ γλώσσῃ λώια, φρονῇ δ' ἕτερα.
5 ἀλλ' εἴη τοιοῦτος ἐμοὶ φίλος, ὃς τὸν ἑταῖρον
γινώσκων ὀργὴν καὶ βαρὺν ὄντα φέρει
ἀντὶ κασιγνήτου· σὺ δέ μοι, φίλε, ταῦτ' ἐνὶ θυμῷ
φράζεο, καὶ ποτέ μευ μνήσεαι ἐξοπίσω.

IV

17 (5). ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑ

Μὴ μ' ἔπεσιν μὲν στέργε, νόον δ' ἔχε καὶ φρένας ἄλλας,
εἴ με φιλεῖς καί σοι πιστὸς ἔνεστι νόος,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀλλὰ φίλει καθαρὸν θέμενος νόον, ἢ μ' ἀποειπὼν
ἔχθαιρ', ἀμφαδίην νεῖκος ἀειράμενος.
ὃς δὲ μιῇ γλώσσῃ δίχ' ἔχει νόον, οὗτος ἑταῖρος 5
δειλός, Κύρν', ἐχθρὸς βέλτερος ἢ φίλος ὤν.

V

18 (6). ΣΠΑΝΙΟΣ Ο ΠΙΣΤΟΣ ΦΙΛΟΣ

Παύρους δ' εὑρήσεις, Πολυπαΐδη, ἄνδρας ἑταίρους
πιστοὺς ἐν χαλεποῖς πρήγμασι γιγνομένους,
οἵτινες ἂν τολμῷεν, ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντες,
ἶσον τῶν ἀγαθῶν τῶν τε κακῶν μετέχειν.
τόσσους δ' οὔ χ' εὕροις διζήμενος οὐδ' ἐπὶ πάντας 5
ἀνθρώπους, οὓς ναῦς μὴ μία πάντας ἄγοι,
οἷσιν ἐπὶ γλώσσῃ τε καὶ ὀφθαλμοῖσιν ἔπεστιν
αἰδώς, οὐδ' αἰσχρὸν χρῆμ' ἔπι κέρδος ἄγει.

VI

19 (7). Η ΦΤΩΧΕΙΑ

Μήποτέ τοι πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ χολωθεὶς
μηδ' ἀχρημοσύνην οὐλομένην πρόφερε·
Ζεὺς γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιρρέπει ἄλλοτε ἄλλως,
ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε μηδὲν ἔχειν.

VII

20 (8). Η ΕΛΠΙΔΑ

Ἐλπὶς ἐν ἀνθρώποις μούνη θεὸς ἐσθλὴ ἔνεστιν,
ἄλλοι δ' Οὔλυμπόνδ' ἐκπρολιπόντες ἔβαν.
ᾤχετο μὲν Πίστις, μεγάλη θεός, ᾤχετο δ' ἀνδρῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σωφροσύνη· Χάριτες τ', ὦ φίλε, γῆν ἔλιπον.
5 εὐσεβέων δ' ἀνδρῶν γένος ἔφθιτο, οὐδὲ θέμιστας
οὐκέτι γιγνώσκουσ', οὐδὲ μὲν εὐνομίας.
ἀλλ' ὄφρα τις ζώει καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο,
εὐσεβέων περὶ θεοὺς Ἐλπίδα προσμενέτω,
εὐχόμενος δὲ θεοῖσι καὶ ἀγλαὰ μηρία καίων
10 Ἐλπίδι τε πρώτῃ καὶ πυμάτῃ θυέτω.

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ
(ΟΚΕΙΟΣ)

21. ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ Σ' ΕΝΑ ΝΕΟ

Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι μένει χρῆμ' ἔμπεδον αἰεί·
ἓν δέ, τὸ κάλλιστον, Χῖος ἔειπεν ἀνήρ·
«οἵη περ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν».
παῦροι μὲν θνητῶν οὔασι δεξάμενοι
5 στέρνοισ' ἐγκατέθεντο· πάρεστι γὰρ ἐλπὶς ἑκάστῳ
ἀνδρῶν, ἥ τε νέων στήθεσιν ἐμφύεται.

θνητῶν δ' ὄφρα τις ἄνθος ἔχῃ πολυηράτου ἥβης,
κοῦφον ἔχων θυμὸν πόλλ' ἀτέλεστα νοεῖ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὔτε γάρ ἐλπίδ' ἔχει γηρασέμεν οὐδὲ θανεῖσθαι,
οὔθ', ὑγιὴς ὅταν ᾖ, φροντίδ' ἔχει καμάτου. 10

νήπιοι, οἷς ταύτῃ κεῖται νόος, οὐδὲ ἴσασιν
ὡς χρόνος ἔσθ' ἥβης καὶ βιότοι' ὀλίγος
θνητοῖς· ἀλλὰ σὺ ταῦτα μαθὼν βιότου ποτὶ τέρμα
ψυχῇ τῶν ἀγαθῶν τλῆθι χαριζόμενος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2. ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ

22 (1). ΣΤΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΜΑΧΟΥΣ

Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι
χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν.

23 (2). ΣΤΙΣ ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριακοσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννάσου χιλιάδες τέτορες.

24 (3). ΕΠΙΤΥΜΒΙΟ Σ' ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΕΠΕΣΑΝ ΣΤΙΣ ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ

Ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

25 (4). Σ' ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΕΠΕΣΑΝ ΜΕ ΤΟ ΛΕΩΝΙΔΑ

Εὐκλέας αἶα κέκευθε, Λεωνίδα, οἵ μετὰ σεῖο
τῇδ' ἔθανον, Σπάρτης εὐρυχόρου βασιλεῦ,
πλείστων δὴ τόξων τε καὶ ὠκυπόδων σθένος ἵππων
Μηδείων τ' ἀνδρῶν δεξάμενοι πολέμῳ.

26 (5). ΣΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΟΥ ΕΠΕΣΑΝ ΣΤΗ ΣΑΛΑΜΙΝΑ

Ὦ ξεῖν', εὔυδρόν ποτ' ἐναίομεν ἄστυ Κορίνθου,
νῦν δ' ἅμ' Αἴαντος νᾶσος ἔχει Σαλαμίς·
ἐνθάδε Φοινίσσας νῆας καὶ Πέρσας ἑλόντες
καὶ Μήδους ἱερὰν Ἑλλάδα ῥυσάμεθα.

27 (6). ΣΤΟΥΣ ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΗΡΩΕΣ

Ἄσβεστον κλέος οἵδε φίλῃ περὶ πατρίδι θέντες
κυάνεον θανάτου ἀμφεβάλοντο νέφος·
οὐδὲ τεθνᾶσι θανόντες, ἐπεὶ σφ' ἀρετὴ καθύπερθεν
κυδαίνουσ' ἀνάγει δώματος ἐξ Ἀίδεω.

28 (7). ΣΤΟΥΣ ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΩΝ ΜΗΔΙΚΩΝ

Εἰ τὸ καλῶς θνήσκειν ἀρετῆς μέρος ἐστὶ μέγιστον,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡμῖν ἐκ πάντων τοῦτ' ἀπέμεινε τύχη·
Ἑλλάδι γὰρ σπεύδοντες ἐλευθερίην περιθεῖναι
κείμεθ' ἀγηράντῳ χρώμενοι εὐλογίῃ.

29 (8). ΠΕΡΙΠΑΙΚΤΙΚΟ ΣΤΟΝ ΤΙΜΟΚΡΕΟΝΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΡΟΔΟ

Πολλὰ φαγὼν καὶ πολλὰ πιὼν καὶ πολλὰ κάκ' εἰπὼν
ἀνθρώπους κεῖμαι Τιμοκρέων Ῥόδιος.

30 (9). ΕΥΤΡΑΠΕΛΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Σῶσος καὶ Σωσώ, Σῶτερ, σοὶ τόνδ' ἀνέθηκαν,
Σῶσος μὲν σωθείς, Σωσὼ δ' ὅτι Σῶσος ἐσώθη.

ΠΛΑΤΩΝ

31 (1). ΣΤΟΥΣ ΕΡΕΤΡΙΕΙΣ ΠΟΥ ΕΚΠΑΤΡΙΣΤΗΚΑΝ

Εὐβοίης γένος ἐσμὲν Ἐρετρικόν, ἄγχι δὲ Σούσων
κείμεθα, φεῦ, γαίης ὅσσον ἀφ' ἡμετέρης!

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

32 (2). ΣΕ ΦΙΛΟ ΤΟΥ ΑΣΤΡΟΝΟΜΟ

Ἀστὴρ πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωοῖσιν Ἑῶος,
νῦν δὲ θανὼν λάμπεις Ἕσπερος ἐν φθιμένοις.

33 (3). ΣΤΗ ΣΑΠΦΩ

Ἐννέα τὰς Μούσας φασίν τινες· ὡς ὀλιγώρως!
ἠνίδε καὶ Σαπφὼ Λεσβόθεν ἡ δεκάτη.

34 (4). Σ' ΑΥΤΟΝ ΠΟΥ ΑΦΗΣΕ ΧΡΥΣΑΦΙ ΚΙ ΗΒΡΕ ΘΗΛΙΑ

Χρυσὸν ἀνὴρ εὑρών, ἔλιπε βρόχον· αὐτὰρ ὁ χρυσόν
ὃν λίπεν οὐχ' εὑρών, ἧψεν ὃν εὗρε βρόχον.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

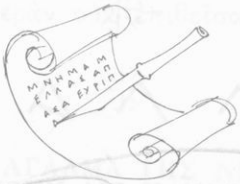

35. ΣΤΟΝ ΕΥΡΙΠΙΔΗΝ

Μνῆμα μὲν Ἑλλὰς ἅπασ' Εὐριπίδου, ὀστέα δ' ἴσχει
γῆ Μακεδών· τῇ γὰρ δέξατο τέρμα βίου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πατρὶς δ' Ἑλλάδος Ἑλλάς, Ἀθῆναι· πλεῖστα δὲ μούσαις
τέρψας, ἐκ πολλῶν καὶ τὸν ἔπαινον ἔχει.

ΑΝΑΚΡΕΩΝ

36. Η ΑΓΕΛΑΔΑ ΠΟΥ ΜΟΥΓΚΑΝΙΖΕΙ

Βουκόλε, τὰν ἀγέλαν πόρρω νέμε, μὴ τὸ Μύρωνος
βοίδιον ὡς ἔμπνουν βουσὶ συνεξελάσῃς.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ

37. ΣΤΟΝ ΦΕΙΔΙΑ ΠΟΥ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΣΕ ΤΟΝ ΟΛΥΜΠΙΟ ΔΙΑ

Ἦ θεὸς ἦλθ' ἐπὶ γῆν ἐξ οὐρανοῦ εἰκόνα δείξων,
Φειδία, ἢ σύ γ' ἔβης τὸν θεὸν ὀψόμενος.

ΠΑΛΛΑΔΑΣ

38. ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΓΙΑ ΥΠΟΜΟΝΗ

Εἰ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ φέρου· εἰ δ' ἀγανακτεῖς,
καὶ σ' αὐτὸν λυπεῖς καὶ τὸ φέρον σὲ φέρει.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΔΕΣΠΟΤΑ

39. ΣΕ ΝΕΑΡΗ ΚΟΡΗ

Παρθένος οὖσα τέθνηκα Λεοντὼ ὡς νέον ἄνθος
ὥρης παντοθαλοῦς πρωτοφανὴς καλύκων·
καὶ μέλλουσα γάμῳ δεκαπενταετὴς μείγνυσθαι
ἐν φθιμένοις κεῖμαι ὕπνον ἔχουσα μακρόν.

40. ΣΤΗ ΜΑΚΡΟΒΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΕΚΝΗ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑ

Εἴκοσι Καλλικράτεια καὶ ἐννέα τέκνα τεκοῦσα
οὐδ' ἑνὸς οὐδὲ μιῆς ἐδρακόμην θάνατον,
ἀλλ' ἑκατὸν καὶ πέντε διηνυσάμην ἐνιαυτούς,
σκίπωνι τρομερὰν οὐκ ἐπιθεῖσα χέρα.

41. ΣΕ ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΝΙΟΒΗΣ, ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΤΕΛΗ

Ἐκ ζωῆς με θεοὶ τεῦξαν λίθον· ἐκ δὲ λίθοιο
ζωὴν Πραξιτέλης ἔμπαλιν ἠργάσατο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

42. ΣΕ ΑΓΑΛΜΑ ΣΑΤΥΡΟΥ ΠΟΥ ΕΚΑΜΕ Ο ΠΡΑΞΙΤΕΛΗΣ

Ἡ Σάτυρος τὸν χαλκὸν ὑπέδραμεν ἢ διὰ τέχνης
χαλκὸς ἀναγκασθεὶς ἀμφεχύθη Σατύρῳ.

43. ΕΠΑΝΩ ΣΕ ΑΝΔΡΙΑΝΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ

Εἴπερ ἴσην γνώμῃ ῥώμην, Δημόσθενες, εἶχες,
οὔ ποτ' ἂν Ἑλλήνων ἦρξεν Ἄρης Μακεδών.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Β'

ΙΑΜΒΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ

Α'. ΤΡΙΜΕΤΡΑ ΙΑΜΒΙΚΑ

44 (1). ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ

...ἥδε δ' ὥστ' ὄνου ῥάχις
ἕστηκεν ὕλης ἀγρίης ἐπιστεφής·
οὐ γάρ τι καλὸς χῶρος οὐδ' ἐφίμερος
οὐδ' ἐρατός, οἷος ἀμφὶ Σίριος ῥοάς.

45 (2). ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΓΚΟΣΜΙΑ

Οὔ μοι τὰ Γύγεω τοῦ πολυχρύσου μέλει,
οὐδ' εἶλέ πώ με ζῆλος, οὐδ' ἀγαίομαι
θεῶν ἔργα, μεγάλης δ' οὐκ ἐρέω τυραννίδος·
ἀπόπροθεν γάρ ἐστιν ὀφθαλμῶν ἐμῶν.

Β'. ΤΕΤΡΑΜΕΤΡΑ ΤΡΟΧΑΪΚΑ

46 (3). Η ΞΙΠΑΣΙΑ

Οὐ φιλέω μέγαν στρατηγὸν οὐδὲ διαπεπλιγμένον
οὐδὲ βοστρύχοισι γαῦρον οὐδ' ὑπεξυρημένον,
ἀλλά μοι σμικρός τις εἴη καὶ περὶ κνήμας ἰδεῖν
ῥοικός, ἀσφαλέως βεβηκὼς ποσσί, καρδίης πλέως.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

47 (4). ΟΛΑ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ

Τοῖς θεοῖς τίθει τὰ πάντα· πολλάκις μὲν ἐκ κακῶν
ἄνδρας ὀρθοῦσιν μελαίνῃ κειμένους ἐπὶ χθονί,
πολλάκις δ' ἀνατρέπουσι καὶ μάλ' εὖ βεβηκότας
ὑπτίους κλίνουσ'· ἔπειτα πολλὰ γίγνεται κακὰ
καὶ βίου χρήμῃ πλανᾶται καὶ νόου παρήορος.

48 (5). ΘΑΡΡΟΣ ΣΤΙΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ

Θυμέ, θύμ', ἀμηχάνοισι κήδεσιν κυκώμενε,
ἀνάδυ, δυσμενῶν δ' ἀλέξευ προσβαλὼν ἐναντίον
στέρνον, ἐν δοκοῖσιν ἐχθρῶν πλησίον κατασταθεὶς
ἀσφαλέως· καὶ μήτε νικῶν ἀμφάδην ἀγάλλεο,
μήτε νικηθεὶς ἐν οἴκῳ καταπεσὼν ὀδύρεο,
ἀλλὰ χαρτοῖσίν τε χαῖρε καὶ κακοῖσιν ἀσχάλα
μὴ λίην· γίνωσκε δ' οἷος ῥυσμὸς ἀνθρώπους ἔχει.

49 (6). ΟΛΑ ΕΙΝΑΙ ΠΙΘΑΝΑ

Χρημάτων ἄελπτον οὐδὲν ἐστιν οὐδ' ἀπώμοτον,
οὐδὲ θαυμάσιον, ἐπειδὴ Ζεὺς πατὴρ Ὀλυμπίων
ἐκ μεσημβρίης ἔθηκε νύκτ' ἀποκρύψας φάος
ἡλίου λάμποντος· λυγρὸν δ' ἦλθ' ἐπ' ἀνθρώπους δέος.
ἐκ δὲ τοῦ καὶ πιστὰ πάντα κἀπίελπτα γίγνεται
ἀνδράσιν· μηδεὶς ἔθ' ὑμέων εἰσορῶν θαυμαζέτω,
μηδ' ὅταν δελφῖσι θῆρες ἀνταμείψωνται νομὸν
ἐνάλιον καὶ σφιν θαλάσσης ἠχέεντα κύματα
φίλτερ' ἠπείρου γένηται, τοῖσι δ' ἡδὺ ἦν ὄρος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΟΛΩΝ

Α'. ΤΡΙΜΕΤΡΑ ΙΑΜΒΙΚΑ

50 (1). Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΤΟΥ

Ἐγὼ δέ, τῶν μὲν οὕνεκα ξυνήγαγον
δῆμον, τί τούτων πρὶν τυχεῖν ἐπαυσάμην;
συμμαρτυροίη ταῦτ' ἂν ἐν δίκῃ χρόνου
μήτηρ μεγίστη δαιμόνων Ὀλυμπίων
ἄριστα, Γῆ μέλαινα, τῆς ἐγώ ποτε
ὅρους ἀνεῖλον πολλαχῇ πεπηγότας·
πρόσθεν δὲ δουλεύουσα νῦν ἐλευθέρα·
πολλοὺς δ' Ἀθήνας πατρίδ' εἰς θεόκτιτον
ἀνήγαγον πραθέντας, ἄλλον ἐκδίκως,
ἄλλον δικαίως, τοὺς δ' ἀναγκαίης ὕπο
χρειοῦς φυγόντας, γλῶσσαν οὐκέτ' Ἀττικὴν
ἱέντας, ὡς ἂν πολλαχῇ πλανωμένους.
τοὺς δ' ἐνθάδ' αὐτοῦ δουλίην ἀεικέα
ἔχοντας, ἤθη δεσποτῶν τρομευμένους,
ἐλευθέρους ἔθηκα. ταῦτα μὲν κράτει
νόμου, βίην τε καὶ δίκην συναρμόσας,
ἔρεξα καὶ διῆλθον, ὡς ὑπεσχόμην.
θεσμοὺς δ' ὁμοίως τῷ κακῷ τε κἀγαθῷ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εὐθεῖαν εἰς ἕκαστον ἁρμόσας δίκην,
ἔγραψα. κέντρον δ' ἄλλος ὡς ἐγὼ λαβών,
κακοφραδής τε καὶ φιλοκτήμων ἀνήρ,
οὐκ ἂν κατέσχε δῆμον· εἰ γὰρ ἤθελον
ἃ τοῖς ἐναντίοισιν ἥνδανεν τότε,
αὖθις δ' ἃ τοῖσιν οὗτεροι φρασαίατο,
πολλῶν ἂν ἀνδρῶν ἥδ' ἐχηρώθη πόλις.
τῶν οὕνεκ' ἀλκὴν πάντοθεν ποιεύμενος
ὡς ἐν κυσὶν πολλῇσιν ἐστράφην λύκος.

Β'. ΤΕΤΡΑΜΕΤΡΑ ΤΡΟΧΑΪΚΑ

51 (2). ΑΦΙΛΟΚΕΡΔΕΙΑ

(Κερδοσκόπος)

«Οὐκ ἔφυ Σόλων βαθύφρων οὐδὲ βουλήεις ἀνήρ·
ἐσθλὰ γὰρ θεοῦ διδόντος αὐτὸς οὐκ ἐδέξατο·
περιβαλὼν δ' ἄγραν, ἀγασθεὶς οὐκ ἐπέσπασε μέγα
δίκτυον, θυμοῦ θ' ἁμαρτῇ καὶ φρενῶν ἀποσφαλείς·
ἤθελον γάρ κεν κρατήσας, πλοῦτον ἄφθονον λαβὼν
καὶ τυραννεύσας Ἀθηνῶν μοῦνον ἡμέραν μίαν,
ἀσκὸς ὕστερον δεδάρθαι κἀπιτετρῖφθαι γένος».
(Σόλων) ... Εἰ δὲ γῆς ἐφεισάμην
πατρίδος, τυραννίδος δὲ καὶ βίης ἀμειλίχου
οὐ καθηψάμην μιάνας καὶ καταισχύνας κλέος,
οὐδὲν αἰδεῦμαι· πλέον γὰρ ὧδε νικήσειν δοκέω
πάντας ἀνθρώπους...

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΗΜΩΝΙΔΗΣ
(ΑΜΟΡΓΙΝΟΣ)

52 (1). ΜΑΤΑΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Ὦ παῖ, τέλος μὲν Ζεὺς ἔχει βαρύκτυπος
πάντων, ὅσ' ἔστι, καὶ τίθησ' ὅκῃ θέλει·
νοῦς δ' οὐκ ἐπ' ἀνθρώποισιν· ἀλλ' ἐπήμεροι
ἃ δὴ βοτὰ ζώουσιν, οὐδὲν εἰδότες,
ὅκως ἕκαστον ἐκτελευτήσει θεός. 5

ἐλπὶς δὲ πάντας κἀπιπειθείη τρέφει
ἄπρηκτον ὁρμαίνοντας· οἱ μὲν ἡμέρην
μένουσιν ἐλθεῖν, οἱ δ' ἐτέων περιτροπάς·
νέωτα δ' οὐδεὶς ὅστις οὐ δοκεῖ βροτῶν
πλούτῳ τε κἀγαθοῖσιν ἵξεσθαι φλύων. 10

φθάνει δὲ τὸν μὲν γῆρας ἄζηλον λαβόν,
πρὶν τέρμ' ἵκηται· τοὺς δὲ δύστηνοι νόσοι
φθείρουσι θνητῶν· τοὺς δ' Ἄρει δεδμημένους
πέμπει μελαίνης Ἀίδης ὑπὸ χθονός·
οἱ δ' ἐν θαλάσσῃ λαίλαπι κλονεύμενοι 15
καὶ κύμασιν πολλοῖσι πορφυρέης ἁλός
θνήσκουσιν, εὖτ' ἂν ἡδὺ νώσωνται ζόειν·
οἱ δ' ἀγχόνην ἅψαντο δυστήνῳ μόρῳ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὐτάγρετοι λείπουσιν ἡλίου φάος.

Οὕτω κακῶν ἂπ' οὐδέν· ἀλλὰ μυρίαι
βροτοῖσι κῆρες κἀνεπίφραστοι δύαι
καὶ πήματ' ἐστίν· εἰ δ' ἐμοὶ πιθοίατο,
οὐκ ἂν κακῶν ἐρῷμεν οὐδ' π' ἄλγεσιν
κακοῖσ' ἔχοντες θυμὸν αἰκιζοίμεθα.

53 (2). ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Χωρὶς γυναικὸς θεὸς ἐποίησεν νόον
τὰ πρῶτα· τὴν μὲν ἐξ ὑὸς τανύτριχος,
τῇ πάντ' ἂν οἶκον βορβόρῳ πεφυρμένα
ἄκοσμα κεῖται καὶ κυλινδεῖται χαμαί·
αὐτὴ δ' ἄλουτος ἀπλύτοις τ' ἐν εἵμασιν
ἐν κοπρίῃσιν ἡμένη πιαίνεται.

τὴν δ' ἐξ ἀλιτρῆς θεὸς ἔθηκ' ἀλώπεκος
γυναῖκα, πάντων ἶδριν· οὐδέ μιν κακῶν
λέληθεν οὐδέν, οὐδὲ τῶν ἀμεινόνων.
τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν εἶπε πολλάκις κακόν,
τὸ δ' ἐσθλόν· ὀργὴν δ' ἄλλοτ' ἀλλοίην ἔχει.

τὴν δ' ἐκ θαλάσσης, ἣ δύ' ἐν φρεσὶν νοεῖ.
τὴν μὲν γελᾷ τε καὶ γέγηθεν ἡμέρην·
ἐπαινέσει μιν ξεῖνος ἐν δόμοισ' ἰδών·
« Οὐκ ἔστιν ἄλλη τῆσδε λωίων γυνὴ
ἐν πᾶσιν ἀνθρώποισιν οὐδὲ καλλίων ».
τὴν δ' οὐκ ἀνεκτὸς οὔτ' ἐν ὀφθαλμοῖσ' ἰδεῖν
οὔτ' ἆσσον ἐλθεῖν, ἀλλὰ μαίνεται τότε
ἄπλητον, ὥσπερ ἀμφὶ τέκνοισιν κύων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀμείλιχος δὲ πᾶσι κἀποθυμίη 20
ἐχθροῖσιν ἴσα καὶ φίλοισι γίγνεται·
ὥσπερ θάλασσα πολλάκις μὲν ἀτρεμὴς
ἔστηκ', ἀπήμων, χάρμα ναύτῃσιν μέγα,
θέρεος ἐν ὥρῃ, πολλάκις δὲ μαίνεται
βαρυκτύποισι κύμασιν φορευμένη· 25
ταύτῃ μάλιστ' ἔοικε τοιαύτη γυνή.

τὴν δ' ἵππος ἁβρὴ χαιτέεσσ' ἐγείνατο
ἣ δούλι' ἔργα καὶ δύην περιτρέπει·
κοὔτ' ἂν μύλης ψαύσειεν, οὔτε κόσκινον
ἄρειεν, οὔτε κόπρον ἐξ οἴκου βάλοι . . . 30
λοῦται δὲ πάσης ἡμέρας ἄπο ῥύπον
δίς, ἄλλοτε τρίς, καὶ μύροισ' ἀλείφεται·
ἀεὶ δὲ χαίτην ἐκτενισμένην φορεῖ
βαθεῖαν, ἀνθέμοισιν ἐσκιασμένην.
καλὸν μὲν ὦν θέημα τοιαύτη γυνὴ 35
ἄλλοισι, τῷ δ' ἔχοντι γίγνεται κακόν,
ἢν μή τις ἢ τύραννος ἢ σκηπτοῦχος ᾖ,
ὅστις τοιούτοις θυμὸν ἀγλαΐζεται.

τὴν δ' ἐκ μελίσσης· τήν τις εὐτυχεῖ λαβών·
κείνῃ γὰρ οἴῃ μῶμος οὐ προσιζάνει, 40
θάλλει δ' ἀπ' αὐτῆς κἀπαέξεται βίος·
φίλη δὲ σὺν φιλεῦντι γηράσκει πόσι,
τεκοῦσα καλὸν κοὐνομάκλυτον γένος·
κἀριπρεπὴς μὲν ἐν γυναιξὶ γίγνεται
πάσῃσι, θείη δ' ἀμφιδέδρομεν χάρις. 45

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γ΄

ΜΕΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΛΚΑΙΟΣ

54 (1). Η ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ

Μαρμαίρει δὲ μέγας δόμος χάλκῳ· παῖσα δ' Ἄρῃ κεκόσμηται στέγα
λάμπραισιν κυνίαισι, κὰτ τᾶν λεῦκοι κατύπερθεν ἵππιοι λόφοι
νεύοισιν, κεφάλαισιν ἄνδρων ἀγάλματα· χάλκιαι δὲ πασσάλοις
κρύπτοισιν περικείμεναι λάμπραι κνάμιδες, ἄρκος ἰσχύρω βέλευς,
θώρακές τε νέω λίνω κοίιλαί τε κατ' ἄσπιδες βεβλήμεναι· 5
πὰρ δὲ Χαλκίδικαι σπάθαι, πὰρ δὲ ζώματα πόλλα καὶ κυπάσσιδες.
τῶν οὐκ ἔστι λάσθεσθ', ἐπειδὴ πρώτιστ' ὑπὸ Γέργον ἔσταμεν τόδε.

55 (2). Η ΠΟΛΗ ΣΕ ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Ἀσυνέτημι τῶν ἀνέμων στάσιν·
τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται,
τὸ δ' ἔνθεν· ἄμμες δ' ὀν τὸ μέσσον
ναῖ φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ,
χείμωνι μοχθεῦντες μεγάλῳ μάλα·
πὲρ μὲν γὰρ ἄντλος ἰστοπέδαν ἔχει,
λαῖφος δὲ πὰν ζάδηλον ἤδη
καὶ λάκιδες μέγαλαι κατ' αὖτο·
χόλαισι δ' ἄγκυλαι. . .

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

56 (3). ΧΑΙΡΕΚΑΚΙΑ

Νῦν χρὴ μεθύσθην καί τινα πρὸς βίαν
πώνην, ἐπειδὴ κάτθανε Μύρσιλος.

57 (4). ΠΩΣ ΝΑ ΠΟΛΕΜΗΣΕΙΣ ΤΟ ΧΕΙΜΩΝΑ

Ὕει μὲν ὁ Ζεύς, ἐκ δ' ὀράνω μέγας
χείμων, πεπάγαισιν δ' ὑδάτων ῥόαι.
. . . . . .
κάββαλλε τὸν χείμων', ἐπὶ μὲν τίθεις
πῦρ, ἐν δὲ κέρναις οἶνον ἀφειδέως
5 μέλιχρον, αὐτὰρ ἀμφὶ κόρσᾳ
μάλθακον ἀμφιβαλὼν γνόφαλλον.

58 (5). ΣΥΜΠΟΣΙΑΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Πίνωμεν· τί τὰ λύχν' ὀμμένομεν; δάκτυλος ἀμέρα.
κἀδ δ' ἄερρε κυλίχναις μεγάλαις, ἄιτα, ποικίλαις·
οἶνον γὰρ Σεμέλας καὶ Δίος υἷος λαθικάδεα
ἀνθρώποισιν ἔδωκ'· ἔγχεε κέρναις ἕνα καὶ δύο
5 πλέαις κἀκ κεφάλας, ἁ δ' ἑτέρα τὰν ἑτέραν κύλιξ
ὠθήτω. . .

Σ Δ Π Φ Ω

59 (1). ΩΔΗ ΣΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφρόδιτα,
παῖ Δίος, δολόπλοκε, λίσσομαί σε,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὴ μ' ἄσαισι μηδ' ὀνίαισι δάμνα,
πότνια, θῦμον·
ἀλλὰ τυῖδ' ἔλθ', αἴ ποτα κἀτέρωτα 5
τᾶς ἔμας αὔδως ἀίοισα πήλυι
ἔκλυες, πάτρος δὲ δόμον λίποισα
χρύσιον ἦλθες
ἄρμ' ὑπασδεύξαισα· κάλοι δὲ σ' ἆγον
ὤκεες στροῦθοι περὶ γᾶς μελαίνας 10
πύκνα δίννεντες πτέρ' ἀπ' ὠράνω αἴθε-
ρος διὰ μέσσω.
αἶψα δ' ἐξίκοντο· τὺ δ', ὦ μάκαιρα,
μειδιάσαισ' ἀθανάτῳ προσώπῳ
ἤρε', ὄττι δηὖτε πέπονθα κὤττι 15
δηὖτε κάλημι,
κὤττι ἔμῳ μάλιστα θέλω γένεσθαι
μαινόλα θύμῳ· « Τίνα δηὖτε Πείθω
μαῖσ' ἄγην ἐς σὰν φιλότατα; τίς σ', ὦ
Ψάπφ', ἀδικήει; 20
καὶ γὰρ αἰ φεύγει, ταχέως διώξει,
αἰ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δώσει,
αἰ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει
κωὐκ ἐθέλοισαν ».
ἔλθε μοι καὶ νῦν, χαλεπᾶν δὲ λῦσον 25
ἐκ μεριμνᾶν, ὄσσα δέ μοι τέλεσσαι
θῦμος ἰμέρρει, τέλεσον· σὺ δ' αὔτα
σύμμαχος ἔσσο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

60 (2). Η ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΗ ΦΙΛΗ

. . . . . .

—⏑— ἄπυ Σαρδίων
—⏑ πόλλακι τυῖδε νῶν ἔχοισα
ὡς πεδεζώομεν, βεβάως ἔχεν
σὲ θέᾳ ἰκέλαν Ἀρί-
γνωτα, σᾷ δὲ μάλιστ' ἔχαιρε μόλπᾳ.
νῦν δὲ Λύδαισιν ἐμπρέπεται γυναί-
κεσσιν, ὥς ποτ' ἀελίω
δύντος ἀ βροδοδάκτυλος σελάννα
πάντα περρέχοισ' ἄστρα, φάος δ' ἐπί-
σχει θάλασσαν ἔπ' ἀλμύραν
ἴσως καὶ πολυανθέμοις ἀρούραις.
ἀ δ' ἐέρσα κάλα κέχυται, τεθά-
λαισι δὲ βρόδα κἄπαλ' ἄν-
θρυσκα καὶ μελίλωτος ἀνθεμώδης.
πόλλα δὲ ζαφοίταισ' ἀγάνας ἐπι-
μνάσθεισ' Ἄτθιδος, ἰμέρῳ
λέπταν ποι φρένα, κῆρ δ' ἄσᾳ βόρηται.
κῆθι δ' ἔλθην ἄμμ' ὄξυ βοᾷ· τὰ δ' οὐ
νῷν τἄπυστα νὺξ πολύως
γαρύει δι' ἄλος . . .

61 (3). ΣΕ ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΜΟΥΣΗ

Κατθάνοισα δὲ κείσεαι οὐδέ ποτα μναμοσύνα σέθεν
ἔσσετ' οὐδ' ἔρος εἰς ὕστερον· οὐ γὰρ πεδέχεις βρόδων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν ἐκ Πιερίας· ἀλλ' ἀφάνης κὴν Ἀΐδα δόμοις
φοιτάσεις πεδ' ἀμαύρων νεκύων ἐκπεποταμένα.

62 (4). ΣΕ ΚΟΡΗ ΑΚΟΜΗ ΑΝΥΠΑΝΤΡΗ

Οἷον τὸ γλυκύμαλον ἐρεύθεται ἄκρῳ ἐπ' ὕσδῳ,
ἄκρον ἐπ' ἀκροτάτῳ, λελάθοντο δὲ μαλοδρόπηες,
οὐ μὰν ἐκλελάθοντ', ἀλλ' οὐκ ἐδύναντ' ἐπίκεσθαι.

63 (5). « ΥΠΕΡΟΧΗ »

Ἄστερες μὲν ἀμφὶ κάλαν σελάνναν
ἂψ ἀπυκρύπτοισι φάεννον εἶδος,
ὅπποτα πλήθοισα μάλιστα λάμπῃ
γᾶν ἐπὶ παῖσαν
ἀργυρέα...

64 (6). ΟΝΕΙΡΟΠΟΛΗΣΗ

...ἀμφὶ δ' ὕδωρ
ἴψοθεν ψῦχρον κελάδει δι' ὕσδων
μαλίνων, αἰθυσσομένων δὲ φύλλων
κῶμα καταρρεῖ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΠΙΘΑΛΑΜΙΑ

65 (7). ΓΑΜΠΡΟΣ

Ὕψοι δὴ τὸ μέλαθρον
— Ὑμήναον —
ἀέρρετε τέκτονες ἄνδρες·
— Ὑμήναον —
γάμβρος ἐσέρχεται ἴσσος Ἄρευι,
— Ὑμήναον —
ἄνδρος μεγάλω πόλυ μείζων.

66 (8). Ο ΘΥΡΩΡΟΣ

Θυρώρῳ πόδες ἑπτορόγυιοι,
τὰ δὲ σάμβαλα πεμπεβόηα,
πίσυγγοι δὲ δέκ' ἐξεπόνασαν.

ΑΝΑΚΡΕΩΝ

67 (1). ΕΝΤΟΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ

Ἄγε δὴ φέρ' ἡμίν, ὦ παῖ,
κελέβην, ὅκως ἄμυστιν
προπίω, τὰ μὲν δέκ' ἐγχέας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὕδατος, τὰ πέντε δ' οἴνου
κυάθους, ὡς ἀνυβρίστως 5
ἀνὰ δηῦτε βασσαρήσω.

ἄγε δηῦτε μηκέθ' οὕτω
πατάγῳ τε κἀλαλητῷ
Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ
μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς 10
ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις.

68 (2). ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΙ ΑΝΑΣΤΕΝΑΓΜΟΙ

Πολιοὶ μὲν ἡμὶν ἤδη κρόταφοι κάρη τε λευκόν,
χαρίεσσα δ' οὐκέθ' ἥβη πάρα, γηραλέοι δ' ὀδόντες.
γλυκεροῦ δ' οὐκέτι πολλὸς βιότου χρόνος λέλειπται.
διὰ ταῦτ' ἀνασταλύζω θαμὰ Τάρταρον δεδοικώς·
Ἀίδεω γάρ ἐστι δεινὸς μυχός, ἀργαλέη δ' ἐς αὐτὸν 5
κάθοδος· καὶ γὰρ ἑτοῖμον καταβάντι μὴ ἀναβῆναι.

69 (3). ΓΕΡΟΝΤΙΚΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ

Σφαίρῃ δηῦτε με πορφυρέῃ
βάλλων χρυσοκόμης Ἔρως
νήνι ποικιλοσαμβάλῳ
συμπαίζειν προκαλεῖται·
ἣ δ', ἐστὶν γὰρ ἀπ' εὐκτίτου 5
Λέσβου, τὴν μὲν ἐμὴν κόμην,
λευκὴ γάρ, καταμέμφεται,
πρὸς δ' ἄλλην τινὰ χάσκει.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δ'

ΧΟΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΕΡΠΑΝΔΡΟΣ

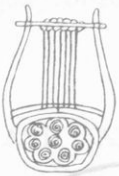

70. ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

Ἀπ. 1.

Ζεῦ, πάντων ἀρχά, πάντων ἀγήτωρ,
Ζεῦ, σοὶ πέμπω ταύταν ὕμνων ἀρχάν.

Ἀπ. 2.

Ἔνθ' αἰχμά τε νέων θάλλει καὶ μῶσα λίγεια
καὶ δίκα εὐρυάγυια, καλῶν ἐπιτάρροθος ἔργων.

Ἀπ. 3.

Σοὶ δ' ἡμεῖς τετράγηρυν ἀποστέρξαντες ἀοιδὰν
ἑπτατόνῳ φόρμιγγι νέους κελαδήσομεν ὕμνους.

ΑΛΚΜΑΝ

71 (1). ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΓΑΛΗΝΗ

Εὕδουσιν δ' ὀρέων κορυφαί τε καὶ φάραγγες
πρώονές τε καὶ χαράδραι,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φῦλά θ' ἑρπετά, τόσσα τρέφει μέλαινα γαῖα,
θῆρές τ' ὀρεσκῷοι καὶ γένος μελισσᾶν
5 καὶ κνώδαλ' ἐν βένθεσσι πορφυρέας ἁλός·
εὕδουσιν δ' οἰωνῶν
φῦλα ταχυπτερύγων.

72 (2) ΤΑ ΓΗΡΑΤΕΙΑ

Οὔ μ' ἔτι, παρθενικαὶ μελιγάρυες ἱμερόφωνοι,
γυῖα φέρειν δύναται· βάλε δὴ βάλε κηρύλος εἴην,
ὅστ' ἐπὶ κύματος ἄνθος ἅμ' ἀλκυόνεσσι ποτῆται
νηδεὲς ἦτορ ἔχων, ἁλιπόρφυρος εἴαρος ὄρνις.

ΕΤΗΣΙΧΟΡΟΣ

73. ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ἀέλιος δ' Ὑπεριονίδας δέπας ἐσκατέβαινεν
χρύσεον, ὄφρα δι' Ὠκεανοῖο περάσας
ἀφίκοιθ' ἱερᾶς ποτὶ βένθεα νυκτὸς ἐρεμνᾶς,
ποτὶ ματέρα κουριδίην τ' ἄλοχον πάιδάς τε φίλους.
ὃ δ' ἐς ἄλσος ἔβα δάφναισι κατάσκιον
ποσσὶ πάις Διός.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ
(ΟΚΕΙΟΣ)

74 (1). ΕΓΚΩΜΙΟ ΣΤΟΥΣ ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΣΤΙΣ ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ

Τῶν ἐν Θερμοπύλαισι θανόντων
εὐκλεὴς μὲν ἁ τύχα, καλὸς δ' ὁ πότμος,
βωμὸς δ' ὁ τάφος, πρὸ γόων δὲ μνᾶστις, ὁ δ' οἶκτος
ἐντάφιον δὲ τοιοῦτον οὔτ' εὐρὼς (ἔπαινος·
οὔθ' ὁ πανδαμάτωρ ἀμαυρώσει χρόνος· 5
ἀνδρῶν ἀγαθῶν ὅδε σακὸς οἰκέταν εὐδοξίαν
Ἑλλάδος εἵλετο· μαρτυρεῖ δὲ καὶ Λεωνίδας,
ὁ Σπάρτας βασιλεύς, ἀρετᾶς μέγαν λελοιπὼς
κόσμον ἀέναόν τε κλέος.

75 (2). ΑΣΤΑΤΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ

Ἄνθρωπος ἐὼν μὴ ποτε φάσῃς ὅ,τι γίνεται αὔριον
μηδ' ἄνδρα ἰδὼν ὄλβιον, ὅσσον χρόνον ἔσσεται·
ὠκεῖα γὰρ οὐδὲ τανυπτερύγου μυίας
οὕτως ἁ μετάστασις.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

76 (3). Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἀνθρώπων ὀλίγον μὲν κάρτος, ἄπρακτοι δὲ μεληδόνες,
αἰῶνι δὲ παύρῳ πόνος ἀμφὶ πόνῳ·
ὁ δ' ἄφυκτος ὁμῶς ἐπικρέμαται θάνατος·
κείνου γὰρ ἴσον λάχον μέρος οἵ τ' ἀγαθοὶ
5 ὅστις τε κακός.

77 (4). Η ΑΡΕΤΗ

Ἔστι τις λόγος
τὰν Ἀρετὰν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις·
ἁγνὰν δέ μιν θεὰν χῶρον ἁγνὸν ἀμφέπειν.
οὐδὲ πάντων βλεφάροις θνατῶν ἔσοπτος,
5 ᾧ μὴ δακέθυμος ἱδρὼς ἔνδοθεν μόλῃ
ἵκῃ τ' ἐς ἄκρον ἀνδρείας.

78 (5). ΕΠΙΚΡΙΣΗ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Τίς κεν αἰνήσειε νόῳ πίσυνος Λίνδου ναέταν Κλεόβουλον
ἀενάοις ποταμοῖσιν ἄνθεσί τ' εἰαρινοῖς
ἀελίου τε φλογὶ χρυσέας τε σελάνας
καὶ θαλασσαίαισι δίναις ἀντία θέντα μένος στάλας;
6 ἅπαντα γάρ ἐστι θεῶν ἥσσω· λίθον δὲ
καὶ βρότεοι παλάμαι θραύοντι· μωροῦ φωτὸς ἅδε βουλά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΑΚΧΥΛΙΔΗΣ

79 (1). ΠΑΙΑΝΑΣ ΣΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

Τίκτει δέ τε θνατοῖσιν εἰρήνα μεγάλα
πλοῦτον καὶ μελιγλώσσων ἀοιδᾶν ἄνθεα,
δαιδαλέων τ' ἐπὶ βωμῶν θεοῖσιν αἴθεσθαι βοῶν
ξανθᾷ φλογὶ μῆρα τανυτρίχων τε μήλων,
γυμνασίων τε νέοις αὐλῶν τε καὶ κώμων μέλειν. 5

ἐν δὲ σιδαροδέτοις πόρπαξιν αἰθᾶν
ἀραχνᾶν ἱστοὶ πέλονται·
ἔγχεά τε λογχωτὰ ξίφεά τ' ἀμφάκεα δάμναται εὐρώς·

χαλκεᾶν δ' οὐκ ἔστι σαλπίγγων κτύπος·
οὐδὲ συλᾶται μελίφρων ὕπνος ἀπὸ βλεφάρων, 10
ἀῷος ὃς θάλπει κέαρ.
συμποσίων δ' ἐρατῶν
βρίθοντ' ἀγυιαί, παιδικοί θ' ὕμνοι φλέγονται.

80 (2). ΕΝΑΣ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΤΥΧΙΑ

Εἷς ὅρος, μία βροτοῖσίν ἐστιν εὐτυχίας ὁδός,
θυμὸν εἴ τις ἔχων ἀπενθῆ διατελεῖν δύναται βίον·
ὃς δὲ μυρία μὲν ἀμφιπολεῖ φρενί,
τὸ δὲ παρ' ἅμάρ τε καὶ νύκτα μελλόντων χάριν
ἑὸν ἰάπτεται κέαρ, ἄκαρπον ἔχει πόνον. 5

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

81 (3). ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ ΣΤΟΝ ΘΗΣΕΑ

Στρ. α'. Χορός.

Βασιλεῦ τᾶν ἱερᾶν Ἀθανᾶν,
τῶν ἁβροβίων ἄναξ Ἰώνων,
τί νέον ἔκλαγε χαλκοκώδων
σάλπιγξ πολεμηίαν ἀοιδάν ;
ἦ τις ἁμετέρας χθονὸς
δυσμενὴς ὅρι' ἀμφιβάλλει
στραταγέτας ἀνήρ ;
ἢ λῃσταὶ κακομάχανοι
ποιμένων ἀέκατι μήλων
σεύοντ' ἀγέλας βίᾳ ;
ἢ τί τοι κραδίαν ἀμύσσει ;
φθέγγευ· δοκέω γὰρ εἴ τινι βροτῶν
ἀλκίμων ἐπικουρίαν
καὶ τὶν ἔμμεναι νέων,
ὦ Πανδίονος υἱὲ καὶ Κρεούσας.

Στρ. β'. Κορυφαῖος.

Νέον ἦλθεν δολιχὰν ἀμείψας
κάρυξ ποσὶν Ἰσθμίαν κέλευθον·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄφατα δ' ἔργα λέγει κραταιοῦ
φωτός· τὸν ὑπέρβιόν τ' ἔπεφνεν
Σίνιν, ὃς ἰσχύι φέρτατος 20
θνατῶν ἦν, Κρονίδα Λυταίου
σεισίχθονος τέκος·
σῦν τ' ἀνδροκτόνον ἐν νάπαις
Κρεμμυῶνος, ἀτάσθαλόν τε
Σκίρωνα κατέκτανεν, 25
τάν τε Κερκυόνος παλαίστραν
ἔσχεν, Πολυπήμονός τε καρτερὰν
σφῦραν ἐξέβαλεν Προκό-
πτας, ἀρείονος τυχὼν
φωτός· ταῦτα δέδοιχ' ὅπᾳ τελεῖται. 30

Στρ. γ'. Χορός.

Τίνα δ' ἔμμεν, πόθεν ἄνδρα τοῦτον
λέγει, τίνα τε στολὰν ἔχοντα;
πότερα σὺν πολεμηίοις ὅ-
πλοισι στρατιὰν ἄγοντα πολλάν;
ἢ μοῦνον σὺν ὀπάοσιν 35
στείχειν ἔμπορον οἷ' ἀλάταν
ἐπ' ἀλλοδαμίαν,
ἰσχυρόν τε καὶ ἄλκιμον
ὧδε καὶ θρασύν, ὃς τοσούτων
ἀνδρῶν κρατερὸν σθένος 40
ἔσχεν; ἦ θεὸς αὐτὸν ὁρμᾷ,
δίκας ἀδίκοισιν ὄφρα μήσεται.
οὐ γὰρ ῥᾴδιον αἰὲν ἔρ-
δοντα μή 'ντυχεῖν κακῷ.
πάντ' ἐν τῷ δολιχῷ χρόνῳ τελεῖται. 45

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στρ. δ'. Κορυφαῖος.

Δύο Ϝοι φῶτε μόνους ὁμαρτεῖν
λέγει, περὶ φαιδίμοισι δ' ὤμοις
ξίφος ἔχει ἐλεφαντόκωπον·
ξεστοὺς δὲ δύ' ἐν χέρεσσ' ἄκοντας
κηΰτυκτον κυνέαν Λάκαι-
ναν κρατὸς πέρι πυρσοχαίτου·
χιτῶνα πορφύρεον
στέρνοις τ' ἀμφί, καὶ οὔλιον
Θεσσαλὰν χλαμύδ'· ὀμμάτων δὲ
στίλβειν ἄπο Λαμνίαν
φοίνισσαν φλόγα· παῖδα δ' ἔμμεν
πρώθηβον, ἀρηίων δ' ἀθυρμάτων
μεμνᾶσθαι πολέμου τε καὶ
χαλκεοκτύπου μάχας·
δίζησθαι δὲ φιλαγλάους Ἀθάνας.

82 (4). ΕΠΙΝΙΚΟΣ ΣΤΟΝ ΑΡΓΕΙΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΕΑ

Στροφή. Ἄιξον, ὦ σεμνοδότειρα Φήμα,
ἐς Κέον ἱεράν, χαριτώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νυμον φέρουσ' ἀγγελίαν,
ὅτι μάχας θρασύχειρος Ἀρ-
γεῖος ἄρατο νίκαν. 5

Ἀντιστρ. καλῶν δ' ἀνέμνασεν, ὅσ' ἐν κλεεννῷ
αὐχένι Ϝισθμοῦ ζαθέαν
λιπόντες Εὐξαντίδα νᾶ-
σον ἐπεδείξαμεν ἑβδομή-
κοντα σὺν στεφάνοισιν. 10

Ἐπῳδός. καλεῖ δὲ Μοῦσ' αὐθιγενὴς
γλυκεῖαν αὐλῶν καναχάν,
γεραίρουσ' ἐπινικίοις
Πανθείδα φίλον υἱόν.

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

83 (1). ΠΡΟΣΟΔΙΟ ΣΤΟΝ ΝΑΟ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Στροφή. Χαῖρ', ὦ θεοδμάτα, λιπαροπλοκάμου παί-
δεσσι Λατοῦς ἱμεροέστατον ἔρνος,
πόντου θύγατερ, χθονὸς εὐρείας ἀκί-
νητον τέρας, ἄν τε βροτοὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5 Δᾶλον κικλήσκοισιν, μάκαρες δ' ἐν 'Ολύμπῳ
τηλέφαντον κυανέας χθονὸς ἄστρον...

'Αντιστρ. ...ἦν γὰρ τὸ πάροιθε φορητὰ κυμάτεσ-
σιν παντοδαπῶν τ' ἀνέμων
ῥιπαῖσιν. ἀλλ' ἁ Κοιογενὴς ὁπότ' ὠδί-
10 νεσσι θυίοισ' ἀγχιτόκοις ἐπέβα νιν,
δὴ τότε τέσσαρες ὀρθαὶ
πρέμνων ἀπώρουσαν χθονίων,
ἂν δ' ἐπικράνοις σχέθον πέτραν ἀδαμαντοπέδιλοι
κίονες· ἔνθα τεκοῖσ' εὐδαίμον' ἐπόψατο γένναν.

84 (2). ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΟΝΥΣΟ

'Ιδετ' ἐν χορόν, 'Ολύμπιοι,
ἐπί τε κλυτὰν πέμπετε χάριν, θεοί,
πολύβατον οἵ τ' ἄστεος ὀμφαλὸν θυόεντα
ἐν ταῖς ἱεραῖς 'Αθάναις
5 οἰχνεῖτε πανδαίδαλόν τ' εὐκλέ' ἀγοράν·

ἰοδέτων λάχετε στεφάνων τὰν ἐαρίδρεπτον
λοιβάν· Διόθεν τέ με σὺν ἀγλαΐᾳ
ἴδετε πορευθέντ' ἀοιδᾶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δεύτερον ἐπὶ κισσοδέταν θεόν,
Βρόμιον ὃν τ' Ἐριβόαν τε βροτοὶ καλέομεν, 10
γόνον ὑπάτων μὲν πατέρων μελπέμεν
γυναικῶν τε Καδμεϊᾶν.

Ἐναργέα τελέων σάματ' οὐ λανθάνει,
φοινικοεάνων ὁπότ' οἰχθέντος Ὡρᾶν θαλάμου
εὔοδμον ἐπάγῃσιν ἔαρ· φυτὰ νεκτάρεα 15
τότε βάλλεται, τότ' ἐπ' ἀμβρόταν χθόν' ἐραταὶ
ἴων φόβαι ῥόδα τε κόμαισι μείγνυται.
ἀχεῖτ', ὀμφαὶ μελέων σὺν αὐλοῖς,
ἀχεῖτε Σεμέλαν ἑλικάμπυκα, χοροί.

85 (3). ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ ΓΙΑ ΔΟΞΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ὦ ταὶ λιπαραὶ καὶ ἰοστέφανοι καὶ ἀοίδιμοι,
Ἑλλάδος ἔρεισμα, κλειναὶ Ἀθᾶναι,
δαιμόνιον πτολίερθον ...
... ὅθι παῖδες Ἀθαναίων ἐβάλοντο φαεννὰν
κρηπῖδ' ἐλευθερίας.

86 (4). ΠΑΙΑΝΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Στρ. Ἀκτὶς ἀελίου, τί, πολύσκοπε, μήσεαι,
ὦ μᾶτερ ὀμμάτων, ἄστρον ὑπέρτατον,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐν ἁμέρᾳ κλεπτόμενον ; τί δ' ἔθηκας ἀμάχανον
ἰσχὺν τ' ἀνδράσιν καὶ σοφίας ὁδόν,
5 ἐπίσκοτον ἀτραπὸν ἐσσυμένα ;
ἐλαύνεις τι νεώτερον ἢ πάρος ;
ἀλλά σε, πρὸς Διός, ἱπποσόα θοάς,
ἱκετεύω, ἀπήμονα
εἰς ὄλβον τινὰ τράποιο Θήβαις,
10 ὦ πότνια, πάγκοινον τέρας.

Ἀντιστρ. ἦρ ἀτασθαλίαισι κοτεσσαμένα βροτῶν
πάμπαν μὲν οὐ θέλεις ἐξελέμεν φάος
αἰῶνος ἁγνόν, πολέμοιο δὲ σᾶμα φέρεις τινός,
ἢ καρποῦ φθίσιν, ἢ νιφετοῦ σθένος
15 ὑπέρφατον, ἢ στάσιν οὐλομέναν,
ἢ πόντου κενέωσιν ἄρ' ἀμ πέδον,
ἢ παγετὸν χθονός, ἢ νότιον θέρος
ὕδατι ζακότῳ ῥέον ;
ἢ γαῖαν κατακλύσαισα θήσεις
20 ἀνδρῶν νέον ἐξ ἀρχᾶς γένος ;
ὀλοφύρομαι οὐδέν, ὅ τι πάντων μέτα πείσομαι.

87 (5). ΕΠΙΝΙΚΟΣ ΣΕ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΗ

Στρ. α'. Καφισίων ὑδάτων λαχοῖσαι
ταί τε ναίετε καλλίπωλον ἕδραν,
ὦ λιπαρᾶς ἀοίδιμοι βασίλειαι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χάριτες Ἐρχομενοῦ, παλαιγόνων Μινυᾶν ἐπίσκοποι, 5
κλῦτ', ἐπεὶ εὔχομαι· σὺν γὰρ ὕμμιν τὰ τερπνά τε
καὶ γλυκέ' ἄνεται πάντα βροτοῖς,
εἰ σοφός, εἰ καλός, εἴ τις ἀγλαὸς ἀνήρ. 10
οὐδὲ γὰρ θεοὶ σεμνᾶν Χαρίτων ἄτερ
κοιρανέοντι χορούς οὔτε δαῖτας· ἀλλὰ πάντων ταμίαι
ἔργων ἐν οὐρανῷ, χρυσότοξον θέμεναι πάρα 15
Πύθιον Ἀπόλλωνα θρόνους,
αἰέναον σέβοντι πατρὸς Ὀλυμπίοιο τιμάν.

Στρ. β'. Ὦ πότνι' Ἀγλαΐα φιλησί-
μολπέ τ' Εὐφροσύνα, θεῶν κρατίστου 20
παῖδες, ἐπακοοῖτέ νυν, Θαλία τε
ἐρασίμολπε, Ϝιδοῖσα τόνδε κῶμον ἐπ' εὐμενεῖ τύχᾳ,
κοῦφα βιβῶντα· Λυδῷ γὰρ Ἀσώπιχον τρόπῳ 25
ἐν μελέταις τ' ἀείδων ἔμολον,
οὕνεκ' Ὀλυμπιόνικος ἁ Μινύεια
σεῦ Ϝέκατι. Μελαντειχέα νῦν δόμον
Φερσεφόνας ἴθι, Ϝαχοῖ, πατρὶ κλυτὰν φέροισ' ἀγγελίαν, 30
Κλεόδαμον ὄφρ' ἰδοῖσ' υἱὸν εἴπῃς, ὅτι Ϝοι νέαν
κόλποις παρ' εὐδόξοις Πίσας
ἐστεφάνωσε κυδίμων ἀέλθων πτεροῖσι χαίταν. 35

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(α = γλωσσικές καί σημασιολογικές παρατηρήσεις·
β = πραγματικές παρατηρήσεις).

Α' ΕΛΕΓΕΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

1. ΕΛΕΓΕΙΑ

ΚΑΛΛΙΝΟΣ

Ὁ Καλλίνος εἶναι ὁ ἀρχαιότερος ἀπό τούς σωζόμενους ἐλεγειακούς ποιητές καί λέγεται γι' αὐτό πατέρας τῆς ἐλεγειακῆς ποιήσεως, ὅπως ὁ Ὅμηρος πατέρας τῆς ἐπικῆς. Πατρίδα του ἦταν ἡ μεγάλη ἐμπορική πόλη τῆς Ἰωνίας Ἔφεσος. Ἀκμάζει γύρω στό 650 π.Χ. Ἄλλα στοιχεῖα τῆς ζωῆς του εἶναι ἄγνωστα.

Στήν ἐποχή τοῦ ποιητῆ ἡ πατρίδα του ἀπειλήθηκε σοβαρά ἀπό τήν ἐπιδρομή τῶν βαρβάρων Κιμμερίων. Αὐτοί κατοικοῦσαν ἀρχικά στήν Ταυρική χερσόνησο (Κριμαία), γι' αὐτό καί ὁ πορθμός ἀνάμεσα σ' αὐτή καί στήν ἀπέναντι παραλία λέγεται Κιμμέριος Βόσπορος. Ὅταν ὅμως οἱ Κιμμέριοι διώχτηκαν ἀπό τούς ἄλλους Σκύθες ἔκαμαν ἐπιδρομή στή Μικρά Ἀσία λεηλατώντας καί ἐρημώνοντας τά πάντα. Ἔπειτα στράφηκαν καί ἐναντίον τῆς πλούσιας Ἐφέσου, πού τότε μπῆκε σέ μεγάλο κίνδυνο. Στήν κρίσιμη αὐτή περίσταση τῆς πατρίδας του ὁ ποιητής ἔγραψε πολεμική ἐλεγεία μέ τήν ὁποία παρακινοῦσε τούς συμπολίτες του ν' ἀντισταθοῦν στούς εἰσβολεῖς.

Ἀπό τήν ἐλεγεία αὐτή σώθηκε μόνο τό κομμάτι πού παραθέτουμε ἐδῶ. Ἄλλα ποιήματα τοῦ Καλλίνου δέν ἔχουμε.

1. Πολεμικό σάλπισμα.

α) **Στ. 1 - 5. μέχρι τεῦ** ἕως πότε (**τεῦ** = τοῦ, τίνος· ἀπό τό **τέο** μέ ἰων. συναίρ.).— **κατάκειμαι** μένω κατάκοιτος, ἀδρανῶ.— **κότε** (ἰων.) πότε.— **ἀμφιπερικτίονες** = ἀμφικτίονες, περίοικοι, γείτονες (ρίζα : **κτι-, κτίζω**).— **μεθίημι** (ἐμαυτόν) ἀφήνομαι ἀδρανής, ἀμελῶ.—**ὧδε λίην** (= λίαν) τόσο πολύ.— **ἧμαι** κάθομαι, βρίσκομαι.— **ἀτὰρ** (ἰων.) ἀλλά, ὅμως.— **ὕστατ(α)** γιά τελευταία φορά, πρίν ξεψυχήσει.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 6 - 11. ἀγλαὸς λαμπρός, ὡραῖος.— **πέρι** (= **περὶ**) ὑπέρ, γιά χάρη.— **ἄλοχος** σύζυγος, γυναίκα (του).— **κουρίδιος** νόμιμη, ἐκείνη πού εἶναι κόρη καί τήν παντρεύεται κάποιος (τό ἐπίθετο συνοδεύει κανονικά τό **ἄλοχος** καί ἀποτελεῖ μαζί μ' αὐτό μιά ἔννοια, ἔτσι πού στήν ἐξήγηση μπορεῖ νά παραλειφθεῖ· προέρχεται ἀπό τό **κούρη - κόρη**).— **δυσμενέσιν,** πάει στό **μάχεσθαι · δυσμενὴς** ἐχθρός.— **ὁκκότε** (ἰων.) = **ὁπότε** (τό διπλό **κ** · γιά χάρη τοῦ μέτρου).— **ἐπικλώθω** ὁρίζω, προκαθορίζω, μεταφορά ἀπό τό: κλώθω (τό νῆμα τῆς ζωῆς) ἐπάνω σέ κάποιον· ἀπ' αὐτό καί **Κλωθὼ** μιά ἀπό τίς Μοῖρες.— **ἀλλὰ** (παρακελ.) ἐμπρός λοιπόν.— **ἰθὺς** (ἐδῶ εἶναι ἐπίρρ.).— **ἔγχος** δόρυ.— **ἀνέχομαι** ὑψώνω.— **ὑπ' ἀσπίδος**= **ὑπ' ἀσπίδα**.— **ἦτορ** καρδιά.— **ἕλσας,** τοῦ ρ. **εἴλω** συνθλίβω, σφίγγω (πβ. «σφίγγω τήν καρδιά μου» = κατασιγάζω τό φόβο, τήν ἀνησυχία ἤ ὁποιοδήποτε ἄλλο συναίσθημα, γιά νά συγκεντρώσω ὅλη τήν ψυχική μου δύναμη στήν ἐκτέλεση σοβαροῦ καθήκοντος).— **μείγνυται πόλεμος** γίνεται πολεμική μείξη, ἀνακάτωμα, ἀρχίζει πολεμική σύρραξη.

Στ. 12 - 15. οὔ κως = **οὔ πως** μέ κανένα τρόπο.— **οὐδ' εἰ ᾖ,** ποιητ. ἀντί **οὐδ' ἐὰν ᾖ**.— **δηιοτὴς** (γεν. **-ῆτος**) σφαγή, μάχη.— **φυγὼν** (ὑποκμ. ἐνν. **ἀνὴρ**) ἀφοῦ παράτησε (τή μάχη ἀπό δειλία).— **δοῦπος** λέξη πεποιημένη, ἠχοποίητη.— **οἱ ἄκοντες** τά ἀκόντια, τά κοντάρια.— **ἔρχεται** ἐπανέρχεται, ξαναγυρίζει (στό σπίτι του). —**κιχάνω** συναντῶ, βρίσκω (**κίχεν,** γνωμ. ἀόρ.).

Στ. 16 - 21. ἔμπης ὅμως, μολαταῦτα (ἄν καί γλίτωσε).— **τὸν δὲ** ἐνῶ αὐτόν (τόν «καρτερόφρονα» στ. 18).— **στενάχω** (μτβτ.) θρηνῶ κάποιον.— **ὀλίγος καὶ μέγας** μικροί καί μεγάλοι.— **ζώω** ζῶ (ἡ μτχ. χρον.).— **μὶν** αὐτόν.— **ἔρδω** κάνω, πραγματοποιῶ.— **μοῦνος ἐὼν** (μτχ. ἐναντ.) μόνος του.— **ἄξια πολλῶν** ὅσα πολλοί μαζί.

β) **Στ. 2. οὐδ' αἰδεῖσθ' ἀμφιπερικτίονας·** πβ. Ὀδύσσ. β, 65 «ἄλλους τ' αἰδέσθητε περικτίονας ἀνθρώπους».

Στ. 5. ὁ στ. αὐτός δέν ἔχει ἄμεση συνοχή μέ τά προηγούμενα γιατί χάθηκαν ἐνδιάμεσα πολλοί στίχοι.

Στ. 7. γῆς πέρι καὶ παίδων κτλ. πβ. τοῦ Αἰσχύλου τό:

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὦ παῖδες Ἑλλήνων ἴτε
ἐλευθεροῦτε πατρίδα, ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῴων ἕδη
θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών.

(Πέρσαι, στίχ. 401 - 4)

Στ. 9. Μοῖραι. Κυρίως μέ τή λέξη **Μοῖρα** ἐκφράζεται ἡ ἀφηρημένη ἰδέα τῆς εἱμαρμένης καί δηλώνεται μ' αὐτή τό ἀναπόφευκτο μερίδιο κάθε ἀνθρώπου στόν κόσμο. Ἡ ἰδέα τῆς **Μοίρας,** ἀντί νά παρασταθεῖ μέ μιά θεότητα, διασπάστηκε μέ τόν καιρό, στή φαντασία τῶν ἀρχαίων, σέ τρία πρόσωπα, πού σχημάτισαν ἔτσι ἕνα σύμπλεγμα ἀπό τρεῖς ἀδελφές. Αὐτές ἦσαν ἡ *Κλωθώ,* ἡ *Λάχεσις* καί ἡ *Ἄτροπος.*

Ἡ Κλωθώ (αὐτή πού κλώθει, γνέθει) ἐκφράζει τήν πλοκή τῶν γεγονότων τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς· ἡ Λάχεσις τό λαχνό, πού προορίζεται γιά κάθε ἄνθρωπο· ἡ Ἄτροπος τήν ἀδυσώπητη ἀνάγκη τοῦ πεπρωμένου, τοῦ μοιραίου θανάτου. Ἐπειδή μ' αὐτό τόν τρόπο προσωποποιοῦν τήν ἰδέα τῆς τάξεως καί τοῦ νόμου στόν κόσμο, ταυτίστηκε ἡ θέλησή τους μέ τή θέληση τοῦ ὑπέρτατου θεοῦ καί θεωρήθηκαν αὐτές ἀπό τό ἕνα μέρος θυγατέρες τοῦ Δία, πού ὀνομάστηκε «Μοιραγένης», ἀπό τό ἄλλο ἀδελφές τῆς *Εὐνομίας,* τῆς *Δίκης* καί τῆς *Εἰρήνης.*

Οἱ τρεῖς Μοῖρες ἐπάνω στά μνημεῖα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης σχηματίζουν σύμπλεγμα ἀπό τρεῖς ἀδελφές καί ἀπεικονίζονται ἄλλοτε σάν γριές κι ἄλλοτε σάν ὥριμες γυναῖκες μέ σοβαρή καί αὐστηρή φυσιογνωμία.

Στ. 12 - 13. Κι ἐδῶ δηλώνεται ἡ πανάρχαια πίστη στή δύναμη τοῦ πεπρωμένου· κοίτα παραπάνω.

Στ. 14. *δοῦπος ἀκόντων·* ποιητική παράσταση τῆς μάχης· πβ. τήν εἰκόνα τῆς μάχης ὅπως τήν παριστάνει ὁ Σολωμός: *«ἀκούω κούφια τά τουφέκια — ἀκούω σμίξιμο σπαθιῶν, — ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,— ἀκούω τρίξιμο δοντιῶν».*

Στ. 19. ἄξιος ἡμιθέων· πβ. Ἡσιόδου Ἔργ. 158 *«ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται ἡμίθεοι».*

— Γιατί οἱ τρεῖς συνεχεῖς ἐρωτήσεις στήν ἀρχή τοῦ ποιήματος; Ποιά συναισθήματα μᾶς προκαλεῖ ὁ ποιητής; Ποιός ὁ χαρακτήρας τῆς ποιήσεώς του;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΥΡΤΑΙΟΣ

Κατά τήν παράδοση ὁ Τυρταῖος καταγόταν ἀπ' τίς 'Αφίδνες τῆς 'Αττικῆς καί ἦταν ἕνας χωλός γραμματοδιδάσκαλος, πού οἱ 'Αθηναῖοι τόν ἔστειλαν στή Σπάρτη, ὅταν οἱ Σπαρτιάτες μέ συμβουλή τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ζητοῦσαν στρατηγό. Σύμφωνα μέ μιά ἄλλη παράδοση καταγόταν ἀπό τίς 'Αφίδνες τῆς Λακωνικῆς. Τό πιό πιθανό ὅμως, ἦταν ἀπό τή Μίλητο, μετοίκησε στή Σπάρτη καί ζοῦσε στόν καιρό τοῦ δεύτερου Μεσσηνιακοῦ πολέμου (685 - 667).

Εἶναι ὁ ποιητής μιᾶς ἐλεγείας γνωστῆς μέ τόν τίτλο «Εὐνομία». Μέ αὐτήν ἔδινε μιά εἰκόνα τοῦ λαμπροῦ πολιτεύματος τοῦ Λυκούργου καί συνιστοῦσε τήν ἀποκατάσταση αὐτοῦ τοῦ πολιτεύματος καί τήν κατάπαυση τῆς φοβερῆς ἐσωτερικῆς ἀναταραχῆς, πού τότε συγκλόνιζε τή Σπάρτη. Τῆς ἐλεγείας αὐτῆς ἔχουμε μόνο λίγα ἀποσπάσματα. 'Εκτός ἀπ' αὐτήν ἔγραψε κι ἄλλες, τίς λεγόμενες **'Υποθῆκες** (= συμβουλές), μέ τίς ὁποῖες παρακινοῦσε τούς Σπαρτιάτες σέ ἀνυποχώρητο ἀγώνα ἐναντίον τῶν Μεσσηνίων. 'Από αὐτές τίς «'Υποθῆκες» σώθηκαν μόνο τρεῖς. Ἔχει ἐπίσης συνθέσει καί **ἐμβατήρια** σέ δωρική διάλεκτο καί ἀναπαιστικό μέτρο.

('Εδῶ περιλαμβάνονται δυό ἀπό τίς «'Υποθῆκες» του καί τό μοναδικό ἐμβατήριο πού σώθηκε).

2 (1). 'Υποθήκη.

α) **Στ. 1 - 10. γὰρ** ὄντως, πραγματικά.—**τεθνάμεναι,** ἐνν. ὑποκ. **τινά.** —**μαρνάμενον,** μτχ. χρον. στό **πεσόντα** (**μάρναμαι** = μάχομαι).— **ἄνδρ' ἀγαθόν,** κτγρμ.— **περὶ** = ὑπέρ, γιά χάρη.— **ἦ** =**ἐῇ.** — **πίων** (θ. **πίειρα,** οὐδ. **πῖον**) παχύς, εὔφορος, καρπερός.— **πτωχεύω** ἐπαιτῶ, ζητιανεύω.— **κουριδίῃ τ' ἀλόχῳ·** βλ. σελ. 78 στ. 1.— **ἐχθρὸς** μισητός, βαρετός· **ἐχθρὸς μὲν γάρ,** δικαιολογεῖ ὅ,τι εἰπώθηκε στό στ. 4· τό **μὲν** ἀνταποκρίνεται στό **τε** στ. 9.— **τοῖσι μετέσσεται**= **ἔσσεται μετὰ** τοῖσι θά ζεῖ ἀνάμεσά τους.— **οὓς** = **πρὸς οὕς.** — **χρησμοσύνη** στέρηση, ἀνάγκη· (**χρή, χρεία**).— **εἴκω** ὑπείκω, σκύβω κάτω ἀπό τό βάρος.— **στυγερὸς** μισητός.— **αἰσχύνω** κατασχύνω, ντροπιάζω (τοῦ **αἰσχύνει** ὑποκ. ὁ **προλιπὼν ἀνήρ**).— **κατελέγχω** ἀσχημίζω, ἐξευτελίζω.— **ἀγλαὸς** λαμπρός, ὡραῖος.— **εἶδος** μορφή (τή δική του μορφή).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 11 - 12. ὥρη φροντίδα («ὀλίγωρος - ὀλιγωρῶ, τιμωρός, θυρωρός»).— **ἀνδρὸς ἀλωμένου,** γεν. ἀντικ. στό **ὥρη:** κανένας δέ νοιάζεται γιά ἕναν ἄνθρωπο πού ἔτσι περιπλανιέται ἐδῶ κι ἐκεῖ· τό ρ. **ἀλῶμαι** = περιπλανιέμαι («ἀλήτης»).— **ὄπις** (γεν. **ὄπιδος**) προσοχή, σεβασμός (θ. **ὀπ - : ὄπωπα**).— **θυμῷ** πρόθυμα, θαρραλέα.— **ψυχὴ** ζωή. — **ἀλλὰ μάχεσθε·** τό **ἀλλὰ** παρακελ. = ἐμπρός λοιπόν.— **φιλοψυχῶ** γίνομαι φίλος τῆς ψυχῆς μου, τρέμω γιά τή ζωή μου, γιά τή ζωούλα μου.— **μαρνάμενοι,** μτχ. χρον.

Στ. 21 - 28. κεῖσθαι, ἐπεξήγηση τοῦ **τοῦτο**.— **τὸ κάρη** ἤ **τό κάρα** (γεν. **κάρητος** καί **καρήατος**) ἡ κεφαλή, τό κεφάλι· ἐδῶ = ἡ κόμη, τά μαλλιά (μετωνυμία).— **πολιὸς** ἀσπρουλός, ψαρός.— **χρόα,** αἰτ. τοῦ κατά τι = κατά τό σῶμα, στό σῶμα (ὁ **χρώς,** τοῦ **χρωτὸς** καί **χροός,** τῷ **χρωτὶ** καί **χροῖ,** τόν **χρῶτα** καί **χρόα·** ἀρχική σημασία = δέρμα).— **ἐπέοικε** ἁρμόζουν, ταιριάζουν.— **ὄφρα (κεν) ἔχῃ** = **ἕως ἂν ἔχῃ** ἐφόσον κατέχει, ἀγκαλιάζει (αὐτούς, τούς νέους).— **ἐρατὸς** ἀξιαγάπητος, ἐπιθυμητός.— **θηητὸς** = **θεατός**.— **θηητὸς ἰδεῖν,** ἀξιοθέατος, ἀξιοθαύμαστος (ὑποκ. **ὁ νέος**).

Στ. 29 - 30. ἀλλά, ὅπως στό στ. 15.— **διαβαίνω** διασκελίζω, ἀνοίγω τά πόδια μου (γιά νά στηριχτῶ καλά).

β) Ἡ ἐλεγεία μεταφράστηκε ἀπό τόν Κοραή καί τό Σπυρίδωνα Τρικούπη. Ἡ μετάφραση τοῦ τελευταίου εἶναι ἀρκετά γνωστή καί ἀρχίζει μέ τούς στίχους *« Τί τιμή στό παλικάρι, ὅταν πρῶτο στή φωτιά — σκοτωθεῖ γιά τήν πατρίδα μέ τή σπάθα στή δεξιά ».*

Στ. 3. τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν· ἀ ν τ ί θ ε σ η πρός τόν **ἄνδρ' ἀγαθὸν περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον·** αὐτοί πού ἐγκαταλείπουν τήν πατρίδα, αὐτοί πού ἀποφεύγουν τήν ὑπεράσπισή της (οἱ «τρέσαντες» καί «ριψάσπιδες») εἶναι αἰσχροί καί ἀπό τούς Σπαρτιάτες θεωροῦνταν ἄξιοι γιά περιφρόνηση· γιά τέτοιους ἄντρες οἱ στίχοι 3 - 10.

Στ. 20. μὴ καταλείποντες φεύγετε, τοὺς γεραιούς· ἐκδηλώνεται ὁ βαθύτατος σεβασμός τῶν Σπαρτιατῶν πρός τούς γέροντες· τό νόημα ἐκφράζεται ἐντονότερα στούς στ. 20 - 28, πού ἀκολουθοῦν.

Στ. 29 - 30. Ε ἰ κ ό ν α τοῦ ἀποφασιστικοῦ μαχητή, πού μέ τό ἄνοιγμα τῶν ποδιῶν ἀποκτάει σταθερότερη βάση καί βάζει μεγαλύτερη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δύναμη· μέ τό δάγκωμα τῶν χειλιῶν ἐκφράζει τήν ἀλύγιστη θέλησή του καί τήν καρτερικότητά του.

— *Συγκρίνετε τούς στ. 3 - 10 τοῦ Τυρταίου γιά τόν ἄνθρωπο πού ἐγκαταλείπει τήν πόλη του μέ τούς στίχ. 16 - 17 τοῦ Καλλίνου. Ἐπίσης τούς στ. 27 - 30 τοῦ Τυρταίου γιά τό γενναῖο ἄντρα μέ τούς στ. 18 - 21 τοῦ Καλλίνου.*

3 (2). Ὑποθήκη

α) **Στ. 1 - 12. οὔτ' ἂν μνησαίμην** (ἀπόδοση πού μπαίνει μπροστά ἀπό τήν ὑπόθεση στ. 3)· **μιμνήσκομαι** θεωρῶ ἄξιο μνείας, ἀξιομνημόνευτο.— **ἐν λόγῳ τίθεμαι** λογαριάζω (συνών. μέ τό προηγούμενο).— **ἀρετῆς, παλαισμοσύνης,** γεν. τῆς αἰτίας· **παλαισμοσύνη** ἐπιδεξιότητα στήν πάλη (μυϊκή δύναμη).— **οὐδ' εἰ,** ἐνδοτ. προτάσεις.— **βίη** δύναμη.— **φυή** σωματική διάπλαση.— **Μίδεω,** γεν. τοῦ **Μίδης (-ας).— Κινύρεω,** γεν. τοῦ **Κινύρης (-ας).— βασιλεύτερος** ἰσχυρότερος βασιλιάς.— **μειλιχόγηρυς** γλυκύφωνος, γλυκόλαλος (ἀπό τό **μείλιχος** = γλυκύς καί **γῆρυς,** γεν. **γήρυος** = φωνή· **ὁ καὶ ἡ μειλιχόγηρυς, τὸ μειλιχόγηρυ**).— **θοῦρος** (θηλ. **θοῦρις**) ὁρμητικός, πολεμικός («θούριο»).— **τετλαίη** τοῦ **τέτληκα** (μέ σημασ. ἐνεστ.) ὑπομένω, ἀντέχω.— **μέν,** ἀπόδοση σ' αὐτόν ὁ παρακάτω **καί.— ὀρέγομαί τινος** ἐκτείνομαι, τεντώνομαι, πέφτω ἐπάνω σέ κάποιον· ὁρμῶ ἐπάνω του.— **δήιος** ἐχθρός.

Στ. 13 - 22. ἥδε, ἔλξη ἀντί **τόδε** (τό παραπάνω).— **ἄεθλον,** ἄθλο, βραβεῖο.— **φέρειν** (ἀπαρ. τῆς ἀναφορᾶς) στό νά τό φέρει, νά τό ἔχει.— **κάλλιστον φέρειν γίγνεται** ἀξίζει παραπάνω ἀπό κάθε τι νά τό ἔχει.— **ξυνὸς** κοινός (ἀπό τήν πρόθ. **ξύν, σύν.— ἐσθλὸν** (οὐσ.) κόσμημα, στολίδι.— **ὅστις (ἂν) μένῃ** = **ἐάν τις μένῃ** (ἐπεξήγηση στό **τοῦτο**).— **διαβαίνω,** βλ. παραπάνω «ὑποθήκη 2», στ. 29.— **νωλεμέως** διαρκῶς, σταθερά.— **ἐπί,** πάει μαζί μέ τό **λάθηται** (τμήση).— **πάγχυ** = **πάνυ** ἐντελῶς.— **τλήμων** καρτερικός, ὑπομονετικός, γενναῖος.— **θυμὸς** καρδιά.— **παρατίθεμαι** διακυβεύω, ριψοκινδυνεύω.— **αἶψα** γρήγορα, σύντομα.— **ἔτρεψε** γνωμ. ἀόρ.— **σπουδῇ** πολύ γρήγορα,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τό συντομότερο.— **ἔσχεθε** (ἐκτενέστ. τύπος τοῦ **ἔσχε**, γνωμ. ἀόρ.) ἀναχαιτίζει, σταματᾶ.

Στ. 23 - 34. φίλον θυμὸν τή ζωή του (τό ἐπίθ. **φίλος** μπαίνει πολύ συχνά ἀντί γιά τήν κτητ. ἀντων. γ' προσ., γιατί αὐτό πού ἀνήκει σέ κάποιον τοῦ εἶναι ἀγαπητό).— **ὀμφαλόεις,** ὀμφαλωτός, μέ ἀφαλό, σέ σχῆμα κώνου.— **ἐληλαμένος** τρυπημένος (τοῦ **ἐλαύνω** χτυπῶ, διαπερνῶ).— **ὁμῶς** ὅμοια, κατά τόν ἴδιο τρόπο.— **κέκηδα** (πρκ. μέ σημ. ἐνεστ. τοῦ **κήδομαι**) φροντίζω (γιά τό νεκρό), κηδεύω.— **ἀργαλέῳ πόθῳ,** δοτ. τοῦ αἰτίου· **ἀργαλέος** ὑπερβολικός.—**ἀρίσημος,** περίβλεπτος, ἀντικείμενο θαυμασμοῦ.— **γένος ἐξοπίσω** ἡ γενιά πού θ' ἀκολουθήσει, οἱ ἀπόγονοι (τοῦ σκοτωμένου στή μάχη).— **θοῦρος,** βλ. στ. 9.

Στ. 35 - 42. εἰ φύγῃ, ποιητ. σύνταξη ἀντί **ἐὰν φύγῃ**.— **κὴρ** (γεν. **κηρὸς**) ἡ μοίρα.— **τανηλεγὴς** πικρότατος (ἀπό τό **τείνω** + **ἄλγος**). **εὖχος** καύχημα, δόξα· **εὖχος αἰχμῆς** πολεμική δόξα.— **μεταπρέπω** διαπρέπω, ξεχωρίζω ἀνάμεσα.— **βλάπτω τινά τινος** ἀποκλείω, ἀποστερῶ κάποιον ἀπό κάτι.— **αἰδὼς** σεβασμός.— **δίκη** δίκιο, δικαίωμα.— **θῶκος** ἕδρα, κάθισμα· **ἐν θώκοισιν (ὄντες)** ἐνῶ κάθονται.— **οἱ κατ' αὐτόν·** οἱ συνομίληκοι.— **εἴκω χώρης** παραχωρῶ, προσφέρω τή θέση μου.

Στ. 43 - 45. ταύτης... ἀρετῆς μιᾶς τέτοιας ἀνδρείας, παλικαριᾶς.— **νὺν** λοιπόν.— **τὶς** πᾶς τις, ὁ καθένας, ὅλοι.— **θυμῷ** (δοτ. τροπ.) θαρραλέα.— **μεθίημι** ἀποχωρῶ, ἀποφεύγω.

β) **Στ. 2. ποδῶν - παλαισμοσύνης·** ὑπονοοῦνται οἱ ἀθλητικές ἱκανότητες τῶν δρομέων καί τῶν παλαιστῶν.

Στ. 3. Κύκλωπες· κατά τόν Ὅμηρο ἦταν ἄγριος λαός βοσκῶν (στή Σικελία)· αὐτοί ἦταν πελώριοι, μονόφθαλμοι καί ἀκατανίκητοι στή δύναμη (πβ. Ὀδυσσ. ι, 116 - 115, 187 - 192).

Στ. 4. Θρηίκιος Βορέης (-ας)· ὁ βοριάς πού πνέει ἀπό τή Θράκη (ἐδῶ προσωποποιημένος) ἔχει τό χαρακτηριστικό τῆς ὁρμητικῆς ταχύτητας καί δυνάμεως· συχνά στήν ποίηση τόν παίρνουν γιά μέτρο πρός τό ὁποῖο παρομοιάζουν τήν πολεμική ὁρμή (πβ. Παλαμᾶ : *« ἀνάξιος ὅποιος τά φτερά του — φτερά ἀπό σκέψη ἤ ἀπό πράξη — δέ γοργανοίγει τα, χαρά του, — γιά νά πετάξει — βοριάς θρακιάς, μέ τούς ἀνέμους, — πρός τούς πολέμους»* (« Παράκαιρα »).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 5. Τιθωνός, γιός τοῦ βασιλιᾶ τῆς Τροίας Λαομέδοντα, περίφημος γιά τήν ὀμορφιά του.

Στ. 6. Μίδας, ὁ περίφημος γιά τά πλούτη του βασιλιάς τῆς Φρυγίας.— **Κινύρας,** μυθικός βασιλιάς τῆς Κύπρου· τόν ἀγάπησε ὁ Ἀπόλλωνας καί τόν ἔκαμε πάμπλουτο.

Στ. 7. Πέλοψ, ὁ γιός τοῦ Τάνταλου. Κατά τή μυθολογία ἀφοῦ σφαγιάστηκε ἀνόσια ἀπό τόν πατέρα του κι ἀναστήθηκε ἀπό τούς θεούς, βρῆκε καταφύγιο στήν Πίσα τῆς Ἠλείας, ὅπου νίκησε σέ ἁρματοδρομία τό βασιλιά της Οἰνόμαο καί πῆρε γυναίκα τήν κόρη του Ἱπποδάμεια· κι ἀφοῦ κέρδισε τό θρόνο, ἅπλωσε τήν ἐξουσία του σ' ὅλη τή χερσόνησο, πού ἀπ' αὐτόν ὀνομάστηκε Πελοπόννησος· γέννησε τόν Ἀτρέα (πατέρα τοῦ Ἀγαμέμνονα καί τοῦ Μενέλαου), τό Θυέστη (πατέρα τοῦ Αἰγίσθου) καί τό Χρύσιππο· ἔγινε θρυλικός γιά τό μεγάλο κράτος του.

Στ. 8. Ἄδραστος· βασιλιάς τοῦ Ἄργους, ἀρχηγός τῆς ἐκστρατείας τῶν «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας», πεθερός τοῦ Πολυνείκη· φημιζόταν γιά τή φυσική εὐγλωττία του.

Στ. 24. διὰ στέρνοιο καὶ ἀσπίδος....καὶ διὰ θώρηκος π ρ ω θ ύ σ τ ε ρ ο.— **ὀμφαλόεσσα**· ἡ ἀσπίδα εἶχε στό κέντρο τῆς ἐξωτερικῆς της ἐπιφάνειας μιά προεξοχή ἤ κύρτωμα, πού ὀνομαζόταν **ὀμφαλός.**

Στ. 26. πρόσθεν ἐληλαμένος· τοῦτο ἦταν τιμητικό σημάδι παλικαριᾶς· ἀντίθετα, τραύματα στά ὀπίσθια μέρη τοῦ σώματος ἦταν σημάδια δειλίας κι αὐτός πού εἶχε τέτοια τραύματα θαβόταν σιωπηλά ντροπιασμένος.

Στ. 29. τύμβος· οἱ τάφοι ἐκείνων πού ἔπεσαν ἡρωϊκά ἦταν στή Σπάρτη σέ μέρος περίβλεπτο («ἀρίσημοι») κι εἶχαν ἐπιτύμβιες πλάκες μέ τά ὀνόματά τους.

Στ. 41 - 42. Κι οἱ γέροι ἀκόμα σηκώνονταν ἐμπρός ἀπό τούς ἥρωες καί παραχωροῦσαν τή θέση τους κατά τίς συνεδρίες τῆς «ἐκκλησίας», τῆς γερουσίας κτλ.

— Ποιές ἀνθρώπινες ἀρετές ἀναφέρει στούς στ. 2 - 12 καί ποιά ἡ ὑπέρτατη ἀνάμεσα σ' αὐτές ;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4 (3). Ἐμβατήριο.

α) **ἄγετε** προστκ. παρακελ.) ἐμπρός.— **Σπάρτας** (δωρ. τύπ.) Σπάρτης.— **κῶροι** (**κοῦροι**) τέκνα, παιδιά.— **πολιάτας** δωρ., **πολιήτης** ἰων. = πολίτης (**πολιατᾶν** γεν. πληθ.)· τό **πολιτῶν** λέγεται μέ ἔμφαση καί σέ ἀντιδιαστολή μέ τούς περιοίκους.—**λαιᾷ** (ἐνν. χειρί) μέ τό ἀριστερό (χέρι).— **ἴτυς, - υος** ἡ περιφέρεια τῆς ἀσπίδας, ἡ ἀσπίδα.— **ἄνσχεσθε, ἀνάσχεσθε** ἀνυψῶστε, ἀναλάβετε, πιάστε (ἐνν. μέ τό δεξί).— **πάτριος** πατροπαράδοτος.

β) τό ἐμβατήριο ἦταν ἄσμα πολεμικό πού τραγουδιόταν μέ τή συνοδεία αὐλοῦ ἀπό τούς στρατιῶτες πρίν ἀπ' τή μάχη· ὁ ρυθμός του ἦταν ἀναπαιστικός (υυ–), κατάλληλος νά κανονίζει τό βῆμα στήν πορεία.

— Ποιές ὁμοιότητες ἔχει ἡ ποίηση τοῦ Τυρταίου μέ τήν ποίηση τοῦ Καλλίνου ;

ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ

(Γιά τό βίο τοῦ Ἀρχιλόχου βλέπε στό τμῆμα τῆς ἰαμβικῆς ποιήσεως, σελ. 110).

5 (1). Ἡ χαμένη ἀσπίδα.

α) **ἀγάλλομαι** εὐφραίνομαι, καυχιέμαι, περηφανεύομαι.— **Σάϊοι** λαός θρακικός πού κατοικοῦσε κοντά στόν ποταμό Νέστο.— **ἔντος (τὸ)** ὅπλο.— **ἀμώμητος** ἄμεμπτος, ἄψογος.— **κάλλιπον** — **(κάτ-λιπον, κατέλιπον)** ἐγκατέλειψα, παράτησα.— **αὐτὸς δὲ** ἐγώ ὅμως, ὅπως καί νά 'ναι.— **ἐρρέτω** (προστκτ. τοῦ ρ. **ἔρρω**) ἄς πάει στό καλό, στ' ἀνάθεμα.— **ἐξαῦτις** αὖθις, πάλι, ξανά.

β) Στούς στίχους αὐτούς ὁ Ἀρχίλοχος χαριτολογεῖ μέ μεγάλη ἀφέλεια γιά τό χάσιμο τῆς ἀσπίδας του. Δέν μποροῦμε ὡστόσο ἀπό αὐτό νά τοῦ καταλογίσουμε ἀνανδρία, γιατί, ἄν πραγματικά ἦταν δειλός, θά προσπαθοῦσε νά κρύψει τό ἀτύχημά του, ἀντί νά τό τιμήσει μέ τραγούδι. Ἀλλά κι ἄν θεωρηθεῖ ἀξιοκατάκριτος, πρέπει νά λογαριαστοῦν ὡς ἐλαφρυντικά ὅτι, ὅταν ἔχασε τήν ἀσπίδα, ἦταν μισθοφόρος, ὅτι ὁ ἀγώνας γινόταν ἀνάμεσα σέ μισθοφόρους καί βαρβάρους καί ὅτι γιά τήν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πατρίδα του ὄχι μόνο δέν ἔγινε λιποτάκτης, ἀλλά ἀγωνίστηκε ἡρωϊκά καί θυσίασε καί τή ζωή του. Πάντως γιά τό χωρατό του αὐτό ὁ Ἀρχίλοχος διώχτηκε ἀπ' τή Σπάρτη, ὅταν κάποτε πῆγε ἐκεῖ.

6 (2). **Δέν ὠφελοῦν οἱ θρῆνοι**

α) **κήδεα** θλίψεις, πένθη (τό κῆδος), ἀντικ. στό **μεμφόμενος**.— **στονόεντα** πού συνοδεύονται μέ γοερές κραυγές, μέ θρήνους.— **μεμφόμενος** κατακρίνοντας, μέ τό νά ἀποδοκιμάζει.— **θαλίῃ** συμπόσιο, εὐωχία, φαγοπότι· **θαλίης** = **θαλίαις,** δοτ. τοπική ἤ καί ·ὄργαν.— **τοίους** τόσο σπουδαίους (ἄντρες).— **κατά... ἔκλυσεν, κατέκλυσεν** (τμήση) κατεκάλυψε, σκέπασε μιά γιά πάντα.— **οἰδαλέος** ἐξογκωμένος, πρησμένος.— **ἀνήκεστος** ἀθεράπευτος, ὀλέθριος, ἀβάσταχτος.— **τλημοσύνη** καρτερικότητα, ὑπομονή.— **ἐπί... ἔθεσαν, ἐπέθεσαν** (τμήση).— **φάρμακον** κατηγρμ.— **ἐτράπεθ', ἐτράπετο** ὑποκ. **τάδε,** δηλ. οἱ ὀδύνες, τά κακά.— **ἀναστένω** στενάζω γοερά, θρηνῶ.— **αἱματόεν ἕλκος** ματωμένη πληγή, μεταφ. μεγάλη καταστροφή.— **ἐξαῦτις δ' ἑτέρους ἐπαμείψεται** (ὑποκ. τά κακά) = ἀλλά μέ τή σειρά τους ἄλλους θά ἐπισκεφθοῦν.— **τλῆτε** (ἀπό ἄχρηστο ἐνεστ. τλάω) = κάμετε ὑπομονή, παρηγορηθεῖτε.— **γυναικεῖον πένθος,** ἐξωτερίκευση πένθους τέτοια ὥστε νά ταιριάζει σέ γυναῖκες.

β) τήν ἐλεγεία αὐτή ἔγραψε ὁ Ἀρχίλοχος γιά νά θρηνήσει τόν πνιγμό συμπολιτῶν του σέ κάποιο ναυάγιο κι ἀκόμη γιά νά παρηγορήσει τό φίλο του Περικλή, πού τόν ἀναφέρει στήν ἀρχή τοῦ ποιήματος, συνιστώντας σ' αὐτόν ὑπομονή.

ΜΙΜΝΕΡΜΟΣ

Ὁ Μίμνερμος ἀπό τήν Κολοφώνα ἔζησε κατά τά τέλη τοῦ 7. αἰώνα π.Χ. Μεγάλο μέρος τῆς Ἰωνίας καί ἡ ἴδια του ἡ πατρίδα Κολοφών ὑπέκυψαν στό ζυγό τῶν Λυδῶν πού μέ τό βασιλιά τους Ἀλυάττη εἶχαν ἀποκτήσει μεγάλη δύναμη. Ὁ Μίμνερμος προσπάθησε τότε μέ πολεμικές ἐλεγεῖες νά ψυχώσει τούς συμπατριῶτες του θυμίζοντάς τους τήν παλιά δόξα τῆς πατρίδας του. Ἀπό τίς πολεμικές του ἐλεγεῖες ὅμως ἐλάχιστα κομμάτια ἔχουμε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ ἐλεγεῖες του πού περισώθηκαν (ἀνήκουν στή συλλογή του πού ὀνομαζόταν « Ναννώ ») ἐγκωμιάζουν τήν ὀμορφιά τῆς νεανικῆς ἡλικίας, παριστάνουν τό πόσο γρήγορα χάνεται, ἐκφράζουν τή λύπη γιά τά γηρατειά καί τόν πόνο γιά τό θάνατο.

Ἡ ποίησή του εἶναι καθαρά ὑποκειμενική, καθρεφτίζει ὅμως τήν ἐποχή του, κατά τήν ὁποία οἱ συμπατριῶτες του ζητοῦσαν νά γεμίσουν τό κενό τῆς χαμένης πολιτικῆς ἐλευθερίας μέ τήν ἀπόλαυση καί τή χαρά τῆς ζωῆς.

7 (1). Ἡ νιότη.

α) **Στ. 1 - 8. οἷά τε** ὅπως.— **αἶψα** εὐθύς, ἀμέσως.— **αὐγῇσ(ι)** δοτ. ὀργαν. **αὐγαὶ** ἀκτίνες.— **ἴκελος** ὅμοιος.— **πήχυιος** μικρός (ὅσο ὁ «πῆχυς» τοῦ χεριοῦ).— **εἰδότες οὔτε...** χωρίς νά γνωρίζουμε, χωρίς νά δοκιμάσουμε (ἀκόμη), ἄπειροι, ἀνίδεοι.— **Κῆρες** Μοῖρες.— **τέλος γήραος,** περίφραση = γηρατειά, βαθιά γεράματα.— **ἀργαλέος,** γεμάτος πόνους, φριχτός.— **μίνυνθα** (ἐπίρ.) γιά λίγο· ἔχει θέση κατηγρμ. στό **καρπὸς ἥβης,** ἀντί **μινυνθάδιος,** λιγόχρονος, σύντομος.— **κίδναμαι** διασκορπίζομαι, ἁπλώνομαι.

Στ. 9 - 16. αὐτὰρ ἐπὴν δὴ μά ὅταν πιά.— **τέλος ὥρης,** περίφραση = ὥρα, ἡ ἡλικία.— **παραμείβομαι** προσπερνῶ, περνῶ, φεύγω.— **τρυχοῦμαι** κατατρύχομαι, βασανίζομαι, ὑποφέρω.— **ἔργα** ἀποτελέσματα.— **ἐπιδεύομαι** (ἰων.) = **ἐπιδέομαι** στεροῦμαι, χάνω.— **ἱμείρω** ποθῶ.

β) **Στ. 1. οἷά τε φύλλα** σάν τά φύλλα, σάν τά λουλούδια· πβ. καί Ἰλ. Ζ, 146 - 149 *«οἵη περ φύλλων γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν»* κτλ.

Στ. 5. Κῆρες μέλαιναι (οἱ μαῦρες Μοῖρες), πβ. Καλλίνου στ. 9.

Στ. 6. τέλος γήραος ἀργαλέου· ἡ μαύρη μοίρα τῶν γηρατειῶν παραστέκει κοντά στούς νέους σάν φριχτή ἀπειλή· πβ. τήν εἰκόνα τῆς ὄμορφης νέας, πού, ὅπως τήν παριστάνει ὁ Γρυπάρης, εὔχεται νά 'ρθει ὁ θάνατος *«σέ ξανθούς κι ἀζάρωτους κροτάφους ... γιατί μέ πόνο στά βαριά τά χρόνια, δίχως πόθο, δίχως ἀγάπη, ἀσπρόμαλλη ὁ νοῦς γριά μέ βλέπει ...»* (« Φλώρα Μιράμπιλις »).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 7. ἡ δ' ἑτέρη θανάτοιο· ἐννοεῖ τόν πρόωρο θάνατο, σ' ἀντίθεση μέ τό **τέλος γήραος.**

Στ. 14. παίδων ἱμείρων κατὰ γῆς ἔρχεται εἰς Ἀίδην· οἱ ἄτεκνοι φεύγουν ἀπ' τόν κόσμο μέ πίκρα γιά τόν ἀνεκπλήρωτο πόθο νά δοῦν καί νά χαροῦν τά παιδιά τους : *«Ἂν οἱ μαῦροι νά ζσῦμε ἄτεκνοι γέροι— ἐπρόσταξε αὐστηρό θέλημα θεῖο — τό χέρι ἑνός τ' ἄλλου ἄς βαστάει τό χέρι — ὥς νά τ' ἀκούσει ἀναίσθητο καί κρύο»* (Μαρκορᾶς).

— Ποιές εἶναι οἱ π α ρ ο μ ο ι ώ σ ε ι ς, μ ε τ α φ ο ρ έ ς, π ρ ο σ ω π ο π ο ι ή σ ε ι ς στό ποίημα ; Πῶς ἐξηγεῖται ἡ ἀπαισιοδοξία τοῦ ποιητῆ ;

8 (2). Τά γηρατειά.

α) **Στ. 1 - 8 χροιή,** τό δέρμα · μέ ἐπέκταση τῆς ἔννοιας = τό σῶμα. — **ἄσπετος** ἀνέκφραστος, ἀνείπωτος, ἐδῶ : ἄφθονος, (ἀπερίγραπτα πολύς).— **πτοιῶμαι** (ἰων.) πτοοῦμαι, τρέμω.— **ὁμηλικίης** τῶν συνομηλίκων μου (δηλ. ὅλων τῶν νέων πού ἔχουν τήν ἡλικία μου). **ὁμῶς·** ὅμοια, τό ἴδιο.— **πλέον ὤφελεν εἶναι** ἔπρεπε νά βαστοῦσε πιό πολύ.— **τιμήεσσα** πολύτιμη.— **ἀργαλέος,** βλ. παραπάνω στ. 6.— **ἄτιμον** ἀποκρουστικό.— **ὅ τ' (ὅ τε)** τό ὁποῖο (ἐκτός ἀπό τ' ἄλλα κακά πού φέρνει).— **ἄγνωστος** ἀγνώριστος.— **ἀμφιχύνομαι** ξεχειλίζω, ἁπλώνομαι.

β) Οἱ ἕξι πρῶτοι στίχοι τοῦ ἀποσπάσματος ἀποδίδονται ἀπό μερικούς ἐκδότες στό Θέογνη, μεταγενέστερο ἀπό τό Μίμνερμο.

Στ. 6. ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτίχ' ὑπερκρέμαται· ἀπειλητικά τά γηρατειά κρέμονται πάνω ἀπό τό κεφάλι τῶν νέων σάν ἄλλη δαμόκλεια σπάθη.

Στ. 8. ἀμφιχυθέν, μ ε τ α φ ο ρ ά ἀπό τό γέμισμα τῆς στάμνας· ὅπως λίγο - λίγο τό νερό, καθώς χύνεται μέσα σ' αὐτή, ἀνεβαίνει, ἕως ὅτου ξεχειλίζει καί χύνεται γύρω, ἔτσι καί τά γηρατειά ἔρχονται σιγά σιγά, ὥσπου ἁπλώνοταν τέλεια ἐπάνω μας.

— *Ποιά ἡ διαφορά ἀνάμεσα στήν ποίηση τοῦ Μιμνέρμου καί στήν ποίηση τῶν Τυρταίου καί Καλλίνου ;*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΟΛΩΝ

Ὁ μεγάλος νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν (639 - 559 π.Χ.), πού συγκαταλέγεται μεταξύ τῶν ἑπτά σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐκτός ἀπό τή μεγάλη πολιτική του δράση, ἀσχολήθηκε καί μέ τήν ποίηση. Οἱ Ἀθηναῖοι τραγουδοῦσαν τά ποιήματά του, ὅπως οἱ Σπαρτιάτες τούς στίχους τοῦ Τυρταίου. Ὁ Πλάτωνας, πού εἶχε προγόνους συγγενεῖς τοῦ Σόλωνα, τόν ἐγκωμιάζει ὡς ποιητή.

Ἀπό τίς ἐλεγεῖες τοῦ Σόλωνα περίφημη εἶναι ἡ **«Σαλαμίνα»**, μέ τήν ὁποία προσπαθοῦσε νά ξεσηκώσει τούς Ἀθηναίους γιά νά ξαναπάρουν τήν *«ἱμερτή»* νῆσο. Δυστυχῶς ἀπό τήν ἐλεγεία αὐτή μόνον ὀχτώ στίχοι διασώθηκαν. Μεγαλύτερα ἀποσπάσματα ἔχουμε ἀπό τίς **«Ὑποθῆκες στούς Ἀθηναίους»** καί τίς **«Ὑποθῆκες στόν ἑαυτό του»**, πολιτικές ἐλεγεῖες, πού δείχνουν τή φιλοπατρία τοῦ ποιητῆ καί τήν ἀγάπη του πρός τή δικαιοσύνη. Σώθηκαν ἀκόμη ἀποσπάσματα ἀπό ἄλλα του ποιήματα.

9 (1). **Σαλαμίνα.**

α) **Στ. 1 - 2. ἱμερτός,** ποθητός, μυριοπόθητος **(ἱμείρω)**. — **κόσμον ἐπέων** (= **ἐπῶν**) στολίδι ἀπό λέξεις, ποιητικά λόγια (ποίημα).—**ᾠδήν,** ἐπεξήγηση στό **κόσμον ἐπέων** δηλαδή ποίημα, τραγούδι.— **ἀγορή** ἀγόρευση, πεζή ὁμιλία.— **τίθεμαι** θέτω ἐμπρός σας, προσφέρω.

Στ. 3 - 6. τότε σέ μιά τέτοια περίπτωση (ἄν δέν ἀποκτηθεῖ πάλι ἡ Σαλαμίνα).— **φάτις** φήμη.— **Σαλαμιναφέτης** (λέξη φτιαχτή) ἀφέτης, προδότης τῆς Σαλαμίνας.

Στ. 7 - 8. περὶ ὑπέρ, γιά χάρη.— **ἴομεν,** ὑποτ. βουλητική = **ἴωμεν**.— **ἀπωθοῦμαι** ἀπομακρύνω ἀπό πάνω μου, διώχνω, ξεπλένω.

β) Σχετικά μέ τό ποίημα τοῦτο ὁ Πλούταρχος (Σόλων, 8) λέει : «Ἐλεγεῖα δὲ κρύφα συνθεὶς καὶ μελετήσας (Σόλων), ὥστε λέγειν ἀπὸ στόματος, ἐξεπήδησεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἄφνω πιλίδιον περιθέμενος· ὄχλου δὲ πολλοῦ συνδραμόντος ἀναβὰς ἐπὶ τὸν τοῦ κήρυκος λίθον ἐν ᾠδῇ διεξῆλθε τὴν ἐλεγείαν, ἧς ἐστιν ἀρχὴ «αὐτὸς κήρυξ κτλ.» (δίνει ἐδῶ τούς δυό πρώτους στίχους καί συνεχίζει) : «Τοῦτο τὸ ποίημα **Σαλαμὶς** ἐπιγέγραπται καὶ στίχων ἑκατόν ἐστιν, χαριέντως πάνυ πεποιημένον».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐκτός ἀπό τούς δυό πρώτους στίχους, πού τούς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, γλίτωσε ἀπό τόν ἀφανισμό ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος (I, 46) τούς στ. 3 - 8.

Στ. 2. κόσμον ἐπέων· ἀντί γιά πεζή ἀγόρευση ἦρθα νά σᾶς ἀπαγγείλω κομψή ὁμιλία (δηλ. ποίημα)· οἱ ἀρχαῖοι τήν ποίηση τή θεωροῦσαν λόγο μέ κομψότητα συνθεμένο σέ ἀντίθεση πρός τόν ἀπέριττο πεζό λόγο· σχετικά ὁ Ἰσοκράτης λέει: *« τοῖς μὲν γὰρ ποιηταῖς πολλοὶ δέδονται κόσμοι »*.

Στ. 3. Φολέγανδρος καὶ Σίκινος· δυό μικρά καί ἀσήμαντα νησιά στίς νότιες Κυκλάδες, πού θά τίς προτιμοῦσε γιά πατρίδα του, λέει ὁ ποιητής, ἀντί γιά τήν Ἀθήνα, ἄν δέν ξαναποκτοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι τή Σαλαμίνα.

Στ. 6. Σαλαμιναφέτης, Σαλαμινοπροδότης. Ἡ δημιουργία νέων λέξεων μέ τήν παραγωγή καί ἰδίως μέ τή σύνθεση εἶναι προνόμιο τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως κι ἀποδείχνει τήν πλαστικότητα καί ζωτικότητα τῆς γλώσσας ἀπό τόν Ὅμηρο ὥς σήμερα. Σχετικά ὁ Σ. Μενάρδος, πού ἀσχολήθηκε μέ τήν ἀρχαία (ἀλλά καί μέ τή νέα) ἑλληνική ποίηση, κάνει τήν παρατήρηση ὅτι «τὸ θαυμασιώτερον εἶναι ἡ διὰ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν πάντων τῶν αἰώνων, ἐνδόξων καὶ ἀδόξων, μεγαλωνύμων καὶ ἀνωνύμων, διατήρησις τοῦ συνθετικοῦ χαρίσματος, τοῦ προνομίου τούτου τῆς μητρικῆς μας γλώσσης».

Στ. 6. χαλεπὸν τ' αἶσχος ἀπωσόμενοι· οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι, καθώς συνοψίζουν ὁλόκληρο τό νόημα, εἶναι, καθώς φαίνεται, τό τέλος τῆς ἐλεγείας πού συγκίνησε τούς Ἀθηναίους, τούς ἀνάγκασε νά καταργήσουν τόν περιοριστικό γιά τή Σαλαμίνα νόμο, νά ἀναλάβουν τήν ἐκστρατεία καί νά ξεπλύνουν τό «χαλεπὸν αἶσχος» (600 π.Χ.).

10 (2). Ὑποθῆκες στούς Ἀθηναίους.

α) **Στ. 1 - 4. κατά... αἶσαν καί... φρένας· αἶσα** μοίρα, θεϊκή θέληση.— **τοίη μεγάθυμος** τόσο μεγαλόψυχη.— **ἐπίσκοπος** προστάτισσα.— **ὀβριμοπάτρη** δυνατοῦ πατέρα κόρη.— **ὕπερθεν**, δηλ. τῆς πόλεως.

Στ. 5 - 16. αὐτοὶ δὲ αὐτοί ὅμως (οἱ πολίτες)· σ' ἀντίθεση πρός τή θεία βούληση.— **ἀφραδίῃσιν (ἀφραδέω)** ἀπερισκεψία, ἀνοησία (δοτ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὀργαν.).— **χρήμασι** ἀπό τήν ἀγάπη γιά τό χρῆμα, ἀπό πλεονεξία.— **ἡγεμόνες τοῦ δήμου** οἱ ἀρχηγοί τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος, σέ ἀντίθεση μέ τούς **ἀστούς**.— **οἶσιν,** ἀναφέρεται στούς **ἀστούς** καί στούς **ἡγεμόνας**.— **ἑτοῖμον (ἐστὶν)** εἶναι ἀναπότρεπτο, ἀναπόφευκτο, σίγουρο.—**ὕβρις** ἀλαζονεία, ἀδιαλλαξία.— **κατέχω** συγκρατῶ.— **κόρος** ἱκανοποίηση μέχρι ἀηδίας, ἀκόρεστες ἀξιώσεις.— **κοσμῶ** διεξάγω μέ κοσμιότητα, συμμετέχω μέ εὐπρέπεια.— **δαιτὸς εὐφροσύναι** εὐφρόσυνα συμπόσια, χαρούμενο φαγοπότι.— **ἀδίκοισ' ἔργμασι πειθόμενοι** παρασυρόμενοι σέ ἄδικα ἔργα, ἀδικώντας τούς ἄλλους.— **κτέανον** κτῆμα **(κτάομαι)**.—**ἐφ' ἁρπαγῇ** μέ ἁρπακτικές διαθέσεις, ἀχόρταγα.— **φυλάσσομαι** φοβᾶμαι, σέβομαι.—**θέμεθλα** θεμέλια, βάσεις, θεσμοί.— **τῷ χρόνῳ** μέ τό πέρασμα τοῦ καιροῦ.— **πάντως** ἐξάπαντος, ἀναμφίβολα **(τῷ χρόνῳ πάντως** = ἀργά, ἀλλά σίγουρα).— **ἦλθε,** γνωμ. ἀόρ.— **ἀποτίνομαι** ἐκδικιέμαι, τιμωρῶ.

Στ. 17 - 22. τοῦτο, δηλ. αὐτό πού εἶπα παραπάνω, ἡ διαγωγή μας.— **ἔρχεται** ἐπέρχεται, πέφτει ἐπάνω.— **ἕλκος** (κτγρμ.) σάν πληγή, συμφορά.— **ἄφυκτος** ἀφεύγατος, ἀναπότρεπτος.— **ἤλυθε** (γνωμ. ἀόρ.) κανονικά μιά τέτοια πόλη πέφτει, καταντάει.— **εὕδοντα** σέ λανθάνουσα κατάσταση, ἀποκοιμισμένον, ἀνεκδήλωτο.— **ἐπεγείρω** ἀφυπνίζω, ξυπνῶ, προκαλῶ.—**πολλῶν ἐρατὴν ἡλικίαν** πολλούς στό ἄνθος τῆς ἡλικίας τους.— **ἐκ δυσμενέων,** ποιητ. αἴτιο· **δυσμενέες** αὐτοί πού πολεμοῦν μεταξύ τους, οἱ ἐσωτερικοί ἀντίπαλοι.— **πολυήρατος** πολυπόθητος.— **τρύχομαι** κατατρύχομαι, βασανίζομαι, φθείρομαι.—**ἐν συνόδοις,** ἐμπρόθ. δοτ. ὀργαν. **(σύνοδος** = πολιτικός σύλλογος, πολιτική συγκέντρωση).— **φίλαις,** παράθεση στό **συνόδοις,** πού εἶναι ἀγαπητές.— **τοῖσ' ἀδικοῦσι** = στούς ἀδικητές, στούς φαύλους.

Στ. 23 - 30. ἐν δήμῳ = ἐν τῇ πόλει. — **στρέφομαι** στριφογυρίζω, στροβιλίζομαι.— **πενιχρὸς** φτωχός.— **πραθέντες,** τοῦ **πιπράσκω,** πουλῶ (πουλημένοι δοῦλοι γιά χρέη).— **ἀεικέλιος (α** στερ. + **εἴκελος)** ἀνάρμοστος, αὐτός πού φέρνει ντροπή.— **στυγνὸς** μισητός.— **δημόσιον κακὸν** τό γενικό κακό, κακό γιά τήν πόλη.— **ἔρχεται οἴκαδε ἑκάστῳ** (δοτ. ἀντιχαρ.) εἰσχωρεῖ, τρυπώνει ἀπειλητικό στό σπίτι τοῦ κάθε πολίτη.— **αὔλειοι θύραι·** ἡ πρός τό μέρος τῆς αὐλῆς θύρα, ἡ ἐξώπορτα.— **οὐκ ἐθέλουσι** δέν μποροῦν.—**ἔχω** συγκρατῶ, ἐμποδίζω.—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— **ὑπέρθορεν,** γνωμ. ἀόρ. τοῦ **ὑπερθρώσκω** πηδῶ ἐπάνω, περνῶ.— **ἕρκος** φράχτης.— **εὗρε** (γνωμ. ἀόρ.) τόν ἐντός, τόν ἔνοικο.— **εἰ καί**... **ἤ** = **καὶ ἐὰν ἤ.** — **φεύγων** προσπαθώντας ν' ἀποφύγει τό κακό, δηλ. νά κρυφτεῖ.— **μυχός·** τό ἐσωτερικότερο μέρος, τό βάθος.

Στ. 31 - 40. δυστομίη κακή διοίκηση. — **ἄρτιος** ἁρμονικός.— **πέδαι** δεσμά γύρω στά πόδια.— **τραχέα** τίς τραχύτητες, τίς ἀνωμαλίες.— **κόρος,** βλ. στ. 9.—**ἀμαυρῶ** ταπεινώνω.— **αὐαίνω** ξεραίνω.— **ἄτη** ἀπάτη, ἁμάρτημα.— **φυόμενα** (μτχ. χρον.) μόλις φυτρώνουν.— **εὐθύνω** ἰσιάζω, ἐπανορθώνω.— **δίκας σκολιὰς** τίς στρεψοδικίες **(σκολιὸς** =στραβός, λοξός· ἀντίθ. τοῦ **εὐθύς).**— **ὑπερήφανα ἔργα** ὑπεροπτικές ἐκδηλώσεις.— **ἀργαλέος** ὀλέθριος.— **χόλος** ὀργή.— **ὑπ' αὐτῆς,** δηλ. τῆς εὐνομίας, τῆς χρηστῆς διοικήσεως.— **πινυτὸς** (πνέω) συνετός.

β) Τήν ἐλεγεία αὐτή ἔχει συνθέσει ὁ ποιητής σ' ἐποχή φοβερῶν ἀναταραχῶν, κατά τίς ὁποῖες οἱ εὐγενεῖς στήν καταγωγή ζητοῦσαν νά κρατήσουν τήν ἀπόλυτη κυριότητα στή γῆ καί στήν πολιτική ἐξουσία, ἐνῶ οἱ δημαγωγοί, μέ ἀπατηλές ὑποσχέσεις, χρησιμοποιοῦσαν τόν καταπιεζόμενο λαό γιά νά γίνουν τύραννοι.

Εἶναι πιθανό ὅτι τό ἀπόσπασμα τοῦτο δέν εἶναι ἡ ἀρχή τοῦ ποιήματος, γιατί ἡ πρώτη πρόταση ἔχει τό σύνδεσμο **δέ.**

Στ. 4. Παλλὰς Ἀθηναίη χεῖρας ὕπερθεν ἔχει· ἔχει τά χέρια της πάνω ἀπ' τήν πόλη, σκέπει καί προστατεύει τήν πόλη. Ἡ Ἀθήνα εἶχε μπεῖ κάτω ἀπό τήν προστασία τῆς Ἀθηνᾶς, πού λατρευόταν ὡς **Πολιὰς** καί **Πολιοῦχος,** ἀπό τότε πού νίκησε τόν Ποσειδώνα στή φιλονικία τους γιά τήν πόλη.

Στ. 14. σεμνὰ θέμεθλα Δίκης τά σεβαστά θεμέλια τῆς Δικαιοσύνης, οἱ ἀρχές τοῦ Δικαίου. Ἡ Δίκη εἶναι π ρ ο σ ω π ο π ο ί η σ η τῆς δικαιοσύνης καί μαζί μέ τήν Εὐνομία καί τήν Εἰρήνη σχημάτιζαν ἀδελφική τριάδα, ἐνῶ οἱ ἄλλες ἀδελφές τους, οἱ Μοῖρες, ἀποτελοῦσαν ἄλλο ἀδελφικό σύμπλεγμα.

Στ. 15. ἣ σιγῶσα σύνοιδε *«ἔσει Δίκης ὀφθαλμός, ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ».*

Στ. 25. πραθέντες· πολλοί φτωχοί, μή μπορώντας νά πληρώσουν τά χρέη τους πρός τούς εὐγενεῖς, πουλιοῦνταν μαζί μέ τίς οἰκογένειές

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

των ὡς δοῦλοι, γιατί εἶχαν δανειστεῖ «ἐπὶ σώματι», μέ ἐνέχυρο δηλ. τό σῶμα τους· αὐτό τό κακό θεράπευσε ὁ Σόλωνας μέ τή **σεισάχθεια.**

— Ποιά ἡ ἰδιομορφία αὐτῆς ἐδῶ τῆς ἐλεγείας; Συγκρίνετε τά καταστρεπτικά ἀποτελέσματα τῆς «δυσνομίας», στ. 17 - 30, πρός τά ἀγαθά τῆς «εὐνομίας» στ. 33 - 40.

11 (3). **Ὑποθῆκες στόν ἑαυτό του.**

Στ. 1 - 2. ἀγλαὸς λαμπρός (ἀπό τό **ἀγάλλω, ἄγαλμα**).— **κλύω** ἀκούω, εἰσακούω, κάνω δεχτή (τήν παράκληση).

Στ. 3 - 6. ὄλβος πλοῦτος.— **πρός τινος** ἀπό μέρους κάποιου.— **δόξα** ὑπόληψη.— **εἶναι** (ἐνν. ὑποκ. **μέ**), ἀπό τό **δότε.**— **γλυκὺν ὧδε,** τόσο γλυκύν, πολύ γλυκύν.— **αἰδοῖος** σεβαστός.

Στ. 7 - 16. ἱμείρω ποθῶ.— **πεπᾶσθαι,** τοῦ **πάομαι** ἀποκτῶ, ἔχω.— **ἦλθε,** γνωμ. ἀόρ.— **πλοῦτον,** μέ ἔλξη πρός τό ἀναφορ. **ὅν,** ἀντί **πλοῦτος.**— **παραγίγνεται** παραμένει. —**ἔμπεδος** σταθερός.— **νέατος** νεώτατος, κατώτατος· **« ἐκ νεάτου πυθμένος ἐς κορυφὴν»** (παροιμιακή φράση), ἀπό κάτω ἕως ἐπάνω, ὁλόκληρος.— **μετίωσιν,** τοῦ **μετέρχομαι,** ἐπιδιώκω, κυνηγῶ.—**ὑφ' ὕβριος** (τροπ.) ὑβριστικά, μέ ἄδικο τρόπο.— **οὐ κατὰ κόσμον** ἄκοσμα, ἄπρεπα.— **ἀδίκοισ' ἔργμασι πειθόμενος,** βλ. παραπάνω στ. 11.— **οὐκ ἐθέλων** (μέ προσωποπ.) ἄθελα, βίαια.— **ἀναμίσγεται** ἔρχεται ἀνάμεσα, ξεσπᾶ.— **ἄτη** συμφορά.— **ἀρχὴ δέ,** δηλ. τῆς **ἄτης.**— **ἐξ ὀλίγου** ἀπό κάτι μικρό.— **φλαῦρος** ἀσήμαντος.— **ἀνιηρὴ τελευτᾷ** ἔχει κακό τέλος.— **δὴν** γιά μακρό διάστημα, γιά πολύν καιρό (λατ. diu).— **ὕβριος ἔργα· ὕβρις** ἀδικία.

Στ. 17 - 32. ἐφορᾷ τέλος ἀγρυπνεῖ γιά τή ρύθμιση ὅλων τῶν πραγμάτων, κανονίζει τά πάντα.—**ὥστε** ὅπως· (ἡ ἀπόδοση τῆς παρομοιώσεως βρίσκεται στό στ. 25).— **ἐξαπίνης,** στό **διεσκέδασε** (γνωμ. ἀόρ.).— **ἠρινὸς** ἐαρινός, ἀνοιξιάτικος.— **ἀτρύγετος** ἀκαταπόνητος, ἀκούραστος.— **γῆν κάτα,** ἀναστροφή, κατά τή γῆ, στή γῆ.— **δῃώσας** ἐρημώσας, ἀφοῦ ρήμαξε.— **πυροφόρος** σιτοφόρος (αὐτή πού φέρει **πυροὺς** = σιτάρι), καρποφόρος.— **ἕδος** ἕδρα, κατοικία.— **αἰπὺς** ψηλός (**αἰπὺν οὐρανόν,** παράθεση στό **ἕδος**).— **ἔθηκεν ἰδεῖν** ἔκαμε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νά δοῦμε.— **ἠελίοιο μένος** (περίφραση) ἥλιος.— **πίων** παχύς, γόνιμος.— **ἀτὰρ** = **δέ**.— **τοιαύτη,** ἐδῶ ἡ ἀπόδοση τῆς παρομοιώσεως.— **τίσις** τιμωρία, ἐκδίκηση.— **οὐδὲ** = **ἀλλ' οὐ**.— **ἐφ' ἑκάστῳ** (οὐδ.) γιά κάθε (κακό) ἔργο.— **ὀξύχολος** ὀξύθυμος, ἀράθυμος.— **διαμπερὲς** ἀπό τό **διὰ - ἀνὰ - πέρας**) πέρα ὥς πέρα, ὥς τό τέλος· ἐδῶ δυναμώνει τό **αἰεί**.— **ἀλιτρὸς** ἁμαρτωλός, ἄδικος (ἀπό τό **ἁλιταίνω** = ἁμαρτάνω).— **ἐξεφάνη,** γνωμ. ἀόρ.— **αὐτοὶ** (κτγμ. προσδ.) αὐτοί οἱ ἴδιοι.— **κίχῃ,** τοῦ κιχάνω καταφθάνω, προφτάνω, βρίσκω.— **μοῖρα θεῶν** ἡ τιμωρία πού ἔρχεται ἀπ' τούς θεούς.— **ἤλυθεν αὖτις** ἐπανέρχεται (ἡ μοῖρα θεῶν), ξαναγυρίζει.— **ἀναίτιος** ἀθῶος.— **γένος ἐξοπίσω** οἱ ἀπόγονοι.

β) **Στ. 1. Μνημοσύνη**· θεά τῆς μνήμης, μητέρα τῶν Μουσῶν πβ. Ἡσιόδ. Θεογ. 52). Ἡ Μνημοσύνη ἀντιπροσωπεύει τή μνήμη, πού εἶναι ἕνα ἀπαραίτητο ὄργανο γιά τήν ποίηση καί τό τραγούδι προτοῦ νά βρεθεῖ ἡ γραφή.

Στ. 2. Μοῦσαι. Ἡ ἐπίκληση τῶν Μουσῶν στήν ἀρχή τῶν ποιημάτων ἦταν κάτι συνηθισμένο, γιατί ἀπ' αὐτές ζητοῦσαν οἱ ποιητές τήν ἔμπνευση (πβ. τούς πρώτους στίχους τῆς Ὀδύσσειας καί τῆς Ἰλιάδας).

Κατά τή « Θεογονία » οἱ Μοῦσες ἦσαν ἐννέα καί ὀνομάζονταν : *Κλειώ, Εὐτέρπη, Θάλεια, Μελπομένη, Τερψιχόρη, Ἐρατώ, Πολύμνια, Οὐρανία, Καλλιόπη.* Καθεμιά ἀπ' αὐτές ἐκπροσωποῦσε μιά πνευματική ἤ καλλιτεχνική ἐκδήλωση, σχετική μέ τήν ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματός της.— **Πιερίδες**· ὀνομάστηκαν ἔτσι ἀπό τήν Πιερία (χώρα στά βόρεια τοῦ Ὀλύμπου) ὅπου ἰδιαίτερα λατρεύονταν.

Στ. 5. Κατά τήν ἠθική ἀντίληψη πού τότε ἐπικρατοῦσε, ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε νά εἶναι καλός πρός τούς φίλους καί κακός πρός τούς ἐχθρούς. *(Ποιά γνώμη εἶχε ὁ Σωκράτης γιά τήν ἀνταπόδοση μιᾶς ἀδικίας, καθώς ξέρουμε ἀπό τόν « Κρίτωνα » ; Τί ἐδίδαξε ὁ Ἰ. Χριστός γιά τή συμπεριφορά μας ἀπέναντι στούς ἐχθρούς ;)*

Στ. 18 - 25. Στούς στίχους αὐτούς ἡ ἀπό μέρους τῶν θεῶν τιμωρία τῶν ἀδικητῶν παρομοιάζεται μέ ἀνοιξιάτικη θύελλα. Αὐτή, κανονικά, εἶναι ὁρμητική καί ξαφνική καί ξεσπάει ἀπρόσμενα σ' ἐποχή ἀνθήσεως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καί εὐτυχίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος *(Ποιές οἱ ὁμοιότητες μ' αὐτά πού συμβαίνουν στόν ἠθικό κόσμο ;)*

Στ. 27. αἰεὶ δ' οὔ ἑ λέληθε διαμπερές· κι ἐμεῖς λέμε : «Ὁ Θεός ἀργεῖ, ἀλλά δέ λησμονεῖ ».

Στ. 31. ἀναίτιοι ἔργα τίνουσιν ἢ παῖδες τούτων ἢ γένος ἐξοπίσω, δηλ. « ἁμαρτίαι γονέων παιδεύουσι τέκνα ». Ἡ ἀντίληψη αὐτή, ὅτι οἱ ἀπόγονοι τιμωροῦνται γιά ἁμαρτήματα πού δέν ἔκαμαν, ἦταν γενική στούς ἀρχαίους λαούς· ἄλλωστε ἡ ἐπιστήμη καί σήμερα παραδέχεται τή λεγόμενη κληρονομική ἐπιβάρυνση τῶν ἀπογόνων (ἔτσι ἡ εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου γιά τίς πράξεις του γίνεται πολύ μεγαλύτερη, ἀφοῦ αὐτές βαραίνουν ὄχι μόνο τόν ἴδιο, ἀλλά καί τούς ἀπογόνους).

— *Ποιός ὁ χαρακτήρας τῆς ποιήσεως τοῦ Σόλωνα ;*

ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ

Ὁ Ξενοφάνης γεννήθηκε γύρω στό 580 π.Χ. στήν Κολοφώνα. Ἀπόχτησε φήμη γιά τή μεγάλη του πολυμάθεια. Ἦταν φιλόσοφος καί ποιητής. Περιοδεύοντας τήν Ἑλλάδα τραγουδοῦσε τά ποιήματά του, μέ τά ὁποῖα κήρυσσε θαρραλέα νέες ἰδέες καί χτυποῦσε τήν πολυθεΐα. Τέλος ἐγκαταστάθηκε στήν Ἐλέα τῆς κάτω Ἰταλίας, ὅπου ἵδρυσε τήν περίφημη Ἐλεατική φιλοσοφική σχολή, καί ἀπό αὐτό ὀνομάστηκε Ἐλεάτης. Πέθανε σέ βαθιά γηρατειά τό 484.

Οἱ ἰδέες τοῦ Ξενοφάνη, τολμηρές γιά τήν ἐποχή του, δείχνουν τό ἔξοχο πνεῦμα του. Δέν ἐπιδοκίμαζε ὅσα ἔγραψαν γιά θεούς ὁ Ὅμηρος καί ὁ Ἡσίοδος. Κήρυσσε ὅτι *ὁ Θεός εἶναι ἕνας, ἀγέννητος, ἀκίνητος, ὄχι ἀνθρωπόμορφος, τέλειος, πού τά πάντα κυβερνάει μέ τό νοῦ.*

Ἔγραψε διδακτικό ἔπος «Περί φύσεως» καί ἐλεγεῖες, ἀπό ὅπου σώθηκαν ἀποσπάσματα.

12. Συμπόσιο.

α) **Στ. 1 - 12. γάρ,** ἐδῶ : ὄντως, πραγματικά (εἶναι ἡ αἰτιολογία στά παρακάτω, στ. 13).— **δὴ** πλέον, πιά.— **ζάπεδον** δάπεδο, πάτωμα.— **ἡ κύλιξ** τό ποτήρι.— **ἀμφιτιθεῖ** περιβάλλει, βάζει γύρω. — **ἄλλος,**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δηλ. παῖς, παιδί, δοῦλος.— **ὅ δ'** ἄλλος δέ πάλι.— **παρατείνω** προσφέρω (μέ τή σειρά).— **φιάλη** πλατύ καί ρηχό ποτήρι.— **κρητὴρ** (κρατήρ), εὐρύχωρο δοχεῖο (μέσα σ' αὐτό γινόταν ἡ ἀνάμειξη τοῦ κρασιοῦ μέ τό νερό).— **μεστὸς ἐυφροσύνης** (μεταφορικά) ἀκένωτη πηγή εὐθυμίας, ἀπολαύσεως.— **ἕστηκε** στέκει περιμένοντας, προκλητικός. **ἄλλος δ' οἶνος,** ἐκτός ἀπ' αὐτόν πού εἶναι στόν κρατήρα.— **προδώσειν,** δηλ. εἶναι ἀρκετός, ὥστε δέ θά προδώσει τούς συμπότες ἐγκαταλείποντάς τους : πού διαλαλεῖ πώς δέ θά ἐξαντληθεῖ ποτέ.— **μείλιχος** γλυκός.— **κέραμος** πήλινο δοχεῖο.— **ἄνθεος ὀσδόμενος** σκορπίζοντας μυρουδιά ἄνθους, μοσχομύριστος.— **ἐν μέσοισι** (ἐπάνω στό βωμό πού βρισκόταν) καταμεσῆς, στό κέντρο.— **ἵησιν** σκορπᾶ.— **πάρκεινται** = **παράκειν**ται ἔχουν παρατεθεῖ, εἶναι στή διάθεσή μας.— **γεραρὸς** σεβαστός, μεγαλόπρεπος, πλούσιος.— **ἀχθομένη** κατάφορτη, γεμάτη.— **πίων** παχύς, πυκνόρρευστος.— **ἀν** = **ἀνά**. — **πάντῃ** πρός ὅλες τίς πλευρές.— **πεπύκασται,** τοῦ **πυκάζομαι** ἔχω πυκνό κάλυμμα, σκεπάζομαι.— **ἀμφὶς** ὁλόγυρα.— **ἔχει** κατέχει, ἐπικρατεῖ.— **θαλίη** εὐθυμία, κέφι.

Στ. 13 - 24. εὔφημος μῦθος εὐσεβής μυθολογική διήγηση.— **καθαρὸς λόγος** ἠθική ἱστορική διήγηση.—**σπείσαντας,** τοῦ ρ. **σπένδω** = προσφέρω σπονδές.— **εὔχομαι** προσεύχομαι, ζητῶ μέ τίς εὐχές.— **πρήσσειν** πράττειν, νά κάνω.— **ταῦτα** = τοῦτο, δηλ. τό **εὔξασθαι...** — **ὧν** = **οὖν,** ἐδῶ : ὄντως, πραγματικά.— **προχειρότερον** τό πρῶτο καθῆκον.—**οὐχ ὕβρις (ἐστί) πίνειν** δέν εἶναι κακό νά πίνεις (τόσο).— **ὁπόσον κεν . . . ἀφίκοιο** ὅσο ἀρκεῖ γιά νά μπορεῖς νά φτάσεις.— **ἔχων** πιωμένος.— **πρόπολος** συνοδός, ὑπηρέτης.— **μὴ πάνυ γηραλέος** (ὤν) ἄν δέν εἶσαι πολύ γέρος.— **αἰνεῖν** (ἀπό τό **χρή**), ὑποκ. **τινά, σε.** — **ἐσθλὰ ἀναφαίνει** = ἐσθλούς λόγους ἀναφαίνει, μιλάει καλά.—**πιὼν** (ἐναντιωμ. μτχ.) ἄν καί πιωμένος.—**ὥς οἱ μνημοσύνη (ἐστίν),** ἐπεξήγηση (τοῦ **ἐσθλὰ ἀναφαίνει**)= **ὅτι μέμνηται (τῆς ἀρετῆς).**— **καὶ πόνος (ἐστὶν) ἀμφ' ἀρετῆς** καί ἐργάζεται γι' αὐτήν.— **διέπω** διηγοῦμαι (τό ἀπαρέμφ. ἀπό τό **χρή).**— **τῶν προτέρων,** ἐνν. ποιητῶν.— **σφεδανὸς** σφοδρός, βίαιος.— **χρηστὸν** χρήσιμο, ὠφέλιμο.— **ἀγαθόν (ἐστιν) ἔχειν (τινὰ) αἰὲν προμηθείη θεῶν· ἔχω προμηθείην·** ἔχω πρόνοια, σέβομαι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β) Τήν ἐλεγεία του τραγουδάει ὁ ποιητής τήν ὥρα πού ἑτοιμάζεται τό συμπόσιο (ὁ **πότος** = πιοτό, κρασοπότι). Μετά τό δεῖπνο ἀποσύρονταν τά φαγητά, καθαριζόταν τό τραπέζι καί τό πάτωμα, καί οἱ προσκαλεσμένοι ἔπλεναν τά χέρια καί στεφανώνονταν, ἐνῶ οἱ δοῦλοι ἔφερναν τό κρασί, τά ποτήρια καί τά ἐπιδόρπια. Τότε ἕνας ἀπό τούς συμπότες διοριζόταν ἀρχηγός τοῦ συμποσίου καί ὀνομαζόταν βασιλιάς ἤ συμποσίαρχος. Καί ἀφοῦ γινόταν ἡ σπονδή (στούς θεούς) ἀπό τούς συνδαιτυμόνες, ὁ συμποσίαρχος ἔδινε σῆμα ν' ἀρχίσει τό συμπόσιο, τό διεύθυνε καί φρόντιζε νά ὑπάρχει καλή διάθεση μέ κάθε λογῆς παιχνίδια, συζητήσεις, τραγούδια, μουσική, χορούς κτλ. Σ' ἕνα τέτοιο συμπόσιο, ἐνῶ γινόνταν ἀκόμα οἱ ἑτοιμασίες, ὁ ποιητής ταιριάζει σέ τραγούδι τούς στίχους του διδάσκοντας πῶς πρέπει οἱ μυαλωμένοι ἄνθρωποι, οἱ « εὔφρονες ἄνδρες » νά κάνουν τά συμπόσια.

Στ. 2. πλεκτοὺς στεφάνους· συνήθιζαν οἱ ἀρχαῖοι νά στεφανώνονται στά συμπόσια μέ στεφάνια ἀπό μυρτιές καί τριαντάφυλλα, γιατί τό συμπόσιο τό θεωροῦσαν μιά ἱερή τελετή πού εἶχε κάτω ἀπό τήν προστασία του ὁ Διόνυσος.

Στ. 3. εὐῶδες μύρον· συνήθιζαν ἀκόμη νά ἀλείφονται, πρίν ἀπό τό συμπόσιο, μέ μύρο.— **ἐν φιάλῃ**· φιάλη ἦταν ἕνα δοχεῖο ἀνοιχτό, ρηχό, πού χρησίμευε γιά ποτήρι, ἰδιαίτερα σέ σπονδές καί χοές.

Στ. 4. κρητήρ· μεγάλο ἀγγεῖο μέ πλατύ στόμιο, κανονικά πήλινο ἤ χάλκινο (μερικές φορές ὅμως ἀσημένιο ἤ χρυσό), πού μέσα σ' αὐτό ἀνακάτωναν κρασί καί νερό καί ἀπό κεῖ ἀντλοῦσαν κι ἔπιναν· ἡ ἀνάμειξη τοῦ κρασιοῦ γινόταν μέ διπλάσια ἤ τριπλάσια ποσότητα νεροῦ, τό δέ μέγεθος τοῦ κρατήρα ἦταν ἀνάλογο μέ τόν ἀριθμό τῶν συμποσιαστῶν.

Στ. 9. γεραρὴ τράπεζα· ἐννοεῖται μετά τό δεῖπνο συμποσιακό τραπέζι, τό λεγόμενο δεύτερο, ἐπάνω στό ὁποῖο τοποθετοῦνταν τά ἐπιδόρπια (« ἄρτοι ξανθοί, τυρός, μέλι » κ.ἄ.).

Στ. 11. βωμός· βρισκόταν στή μέση τῆς αἴθουσας.

Στ. 13. θεόν, σέ ἑνικό *(« εἷς Θεὸς μέγιστος »)*.

Στ. 14. εὐφήμοις μύθοις καὶ καθαροῖσι λόγοις, δηλ. ὄχι μέ βλάσφημους μύθους καί διηγήσεις γιά μάχες ἀνάμεσα σέ Τιτάνες, Γίγαντες, Κένταυρος κτλ., καθώς ἐξηγεῖ παρακάτω στούς στ. 21 - 22.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 15. σπείσαντας δέ..., ἡ σπονδή γινόταν μέ ἀνέρωτο κρασί, πού ἔχυναν στίς φλόγες τοῦ βωμοῦ.

Στ. 18. οἴκαδ' ἄνευ προπόλου· τό νά μπορεῖ κανείς νά πάει ἀπό τό συμπόσιο στό σπίτι του χωρίς νά τόν κρατάει ὁ ὑπηρέτης, τό θεωροῦσαν σάν κάτι πού ἔδειχνε ἐγκράτεια καί φρονιμάδα· μόνο στούς γέροντες ἐπιτρεπόταν ἡ χρησιμοποίηση ὑπηρέτη.

Στ. 21. Τιτᾶνες, Γίγαντες. Αὐτοί κατά τήν παλαιά μυθολογία ἦταν ὄντα ρωμαλέα, πελώρια καί πανίσχυρα, πού ξεσήκωσαν συνεχεῖς ἐπαναστάσεις ἐναντίον τοῦ Οὐρανοῦ, τοῦ Κρόνου, τοῦ Δία καί τῶν ἄλλων ἐπουράνιων θεῶν. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι μέ τούς Τιτάνες καί τούς Γίγαντες ὑπονοοῦνταν οἱ βίαιες καί ἀκαταδάμαστες φυσικές δυνάμεις, πού πάλευαν γιά τή μεταβολή καί τό μετασχηματισμό τοῦ κόσμου. Οἱ γιγαντομαχίες καί τιτανομαχίες ἦταν ἀγαπημένα θέματα γιά τήν ποίηση, τή γλυπτική καί τή ζωγραφική. Ὁ Ξενοφάνης ὅμως δέν ἐπιδοκιμάζει τήν ἐξιστόρηση, στά συμπόσια, τέτοιων μαχῶν κι ἐπαναστάσεων ἀνάμεσα στούς θεούς καί τήν πίστη σέ τέτοιους μύθους τή θεωρεῖ ἀσέβεια.

Στ. 22. Κένταυροι. Ἦταν ἄγριος Θεσσαλικός λαός πού κατοικοῦσε γύρω στό Πήλιο καί τήν Ὄσσα, ἔμπειρος στήν ἱππασία· γι' αὐτό καί τούς φαντάζονταν σάν ἄλογα κάτω καί ἄνδρες ἐπάνω.

Ὁ Ξενοφάνης νομίζει πώς εἶναι ἀνάξια γιά λογικούς ἀνθρώπους ἡ ἐξιστόρηση τῶν ἄγριων πράξεων ἑνός τέτοιου λαοῦ.

— Ποιός ὁ ἰδιαίτερος τόνος στήν ποίηση τοῦ Ξενοφάνη; Ποιά νοοτροπία τόν χαρακτηρίζει ἀκόμα καί στίς ὧρες ἑνός εὔθυμου συμποσίου;

ΘΕΟΓΝΙΣ

Ὁ Θέογνης (ἀρχ. Θέογνις) ἀπό τά Μέγαρα (550 - 500 π.Χ.) θεωρεῖται περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον ὡς **γνωμικός** ποιητής, γιατί οἱ ἐλεγεῖες του περιέχουν σέ ἀφθονία γνῶμες πολιτικές καί ἠθικές Στόν καιρό τοῦ ποιητῆ ἡ πατρίδα του καί ὅλες οἱ ἑλληνικές πόλεις συγκλονίζονταν ἀπό ἐσωτερικές ταραχές ἀνάμεσα στούς εὐγενεῖς καί τό λαό· Ὁ Θέογνης εἶχε ἀνακατωθεῖ ζωηρά στούς πολιτικούς ἀνταγωνισμούς, εἶχε πάρει τό μέρος τῶν ἀριστοκρατικῶν κι εἶχε μέ πάθος ἀποκρούσει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τήν ἐπικράτηση τῶν δημοκρατικῶν, πού τούς ἔβλεπε νά παρασύρονται ἀπό τούς δημαγωγούς. Ὅταν οἱ τελευταῖοι ἐπικράτησαν, ἐξορίστηκε καί γιά πολύν καιρό περιπλανήθηκε μακριά ἀπό τήν πατρίδα του.

Ἀργότερα ξαναγύρισε στήν πατρίδα του καί ὑποτάχτηκε στό νέο καθεστώς. Δέν ἔπαψε ὅμως νά ἐκδηλώνει τά ἀριστοκρατικά του φρονήματα, πού ἐκφράζονται τολμηρά στίς ἐλεγεῖες του. Παρ' ὅλα αὐτά, ἐπειδή πολλοί στίχοι του διδάσκουν τήν ἀρετή, διαβάζονταν ἀπό ὅλους καί ἀργότερα μπῆκαν στά σχολεῖα. Ἀπό τίς ἐλεγεῖες του σώθηκαν 1400 πάνω κάτω στίχοι. Εἶναι ὅμως αὐτοί ἄθροισμα ἀπό διάφορα κομμάτια χωρίς ἐσωτερική συνοχή. Οἱ περισσότεροι ἀπευθύνονται στόν Κύρνο Πολυπαΐδη, ἀριστοκρατικό νέο Μεγαρίτη, τόν ὁποῖο ὁ ποιητής διδάσκει σάν πατέρας καί προσπαθεῖ νά τόν κάμει ἐνάρετο κατά τήν ἀριστοκρατική ἀντίληψη.

13 (1). Στόν Ἀπόλλωνα

α) **Στ. 1 - 4. ὦ ἄνα,** ποιητ. κλητ. τοῦ **ἄναξ.**— **σεῖο** = **σοῦ.**— **λήσομαι,** μέλλ. τοῦ (ἐπι)λανθάνομαι = λησμονῶ.— **κλῦθι,** προστ. τοῦ **κλύω** εἰσακούω.

Στ. 5 - 10 πότνια σεβαστή.— **ῥαδινῇς χερσὶν** (δοτ. ὀργαν.) **ῥαδινὸς** εὐλύγιστος, λεπτός, κομψός.— **τροχοειδὴς** στρογγυλός.— **ἀπειρεσίη** κυκλική.— **ἀμβρόσιος** θεῖος, θεϊκός.— **γήθησε,** τοῦ **γηθέω** χαίρομαι.— **ἡ ἅλς** (γεν. τῆς **ἁλὸς**) ἡ θάλασσα (ἐνῶ **ὁ ἅλς** τό ἁλάτι).— **πολιὸς** ὑπόλευκος, ἀσπριδερός.—

β) **Στ. 1. Λητοῦς υἱε, Διὸς τέκος.** Ὁ Ἀπόλλωνας καί ἡ Ἄρτεμη ἦταν δίδυμα παιδιά τοῦ Δία καί τῆς Λητῶς. Ὅπως ὁ Ἀπόλλωνας εἶναι ὁ Φοῖβος (ὁ λαμπερός), ἔτσι καί ἡ ἀδελφή του εἶναι ἡ Φοίβη (ἡ λαμπερή). Συμβολίζουν τό οὐράνιο φῶς, ὁ ἀδερφός σάν ἥλιος καί αὐτή σάν σελήνη. Γιά τή γέννησή τους λέει ὁ μύθος, ὅτι ἡ Λητώ, ὅταν τήν ἔπιασαν οἱ πόνοι τῆς γέννας, ἦρθε στή Δῆλο, πιάστηκε ἀπό τό ἱερό φοινικόδεντρο καί γέννησε τά δυό παιδιά της κοντά στή στρογγυλή λίμνη, στά ΒΑ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήλου.

Ὁ Ἀπόλλωνας νομιζόταν προστάτης τῆς ποιήσεως καί τῆς μουσικῆς (κιθαρῳδός, Μουσηγέτης). Γι' αὐτό ὁ ποιητής ἐδῶ ζητάει τή βοήθειά του.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 5. Φοῖβε· ἐπίθετο τοῦ Ἀπόλλωνα πού σημαίνει τό λαμπερό, τό φωτεινό (ἀπό τό **φάος, φόως, φῶς**).

Στ. 8. Δῆλος ἀπειρεσίη· ὀνομάζεται ἔτσι γιατί δέν ἔχει πέρατα, ἀφοῦ εἶναι κυκλική.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΣΤΟΝ ΚΥΡΝΟ

14 (2). I. **Τίποτε πιό ἀγαπητό ἀπό τήν πατρίδα.**

α) **Στ. 1 - 6. Εὐρώτα** (γενική δωρ.).— **δονακοτρόφος** αὐτός πού τρέφει (ἔχει) δόνακες (καλάμια).— **ἐφίλευν** (ἰων.) = **ἐφίλουν· φιλέω** φιλοξενῶ, φιλεύω.— **ἐπέρχομαι** ἐπισκέπτομαι.— **οὔτις μοι τέρψις ... ἐκείνων** (γεν. ὑποκειμ.) καθόλου δέ μ' εὐχαριστοῦσαν οἱ περιποιήσεις ἐκεῖνες.— **οὕτως φίλτερον** τόσο πολύ ἀγαπητό.— **ἄρ(α)** ἀλήθεια, λοιπόν.

β) **Στ. 1. ἦλθον ... ἀγλαὸν ἄστυ.** Κατά τή γεμάτη περιπλάνηση ζωή τοῦ ἐξορίστου ὁ Θέογνης πέρασε ἀπό πολλούς τόπους (ἐδῶ ἀναφέρει τή Σικελία, τήν Εὔβοια, τή Σπάρτη). Εἶδε ἐκεῖ ὡραῖα κι εὐχάριστα πράγματα, βρῆκε φιλοξενία κτλ. Ὅμως ἡ ψυχή του πετοῦσε στήν πατρίδα.

33

Ὁ Κάλβος ἐκφράζει παρόμοια αἰσθήματα στήν ὠδή *«Φιλόπατρις »*, ὅταν λέει γιά τήν πατρίδα του: *«Ποτέ δέν σέ λησμόνησα — ποτέ· καί ἡ τύχη μ' ἔρριψε — μακρά ἀπό σέ· μέ εἶδε — τό πέμπτον τοῦ αἰῶνος — εἰς ξένα ἔθνη.— Ἀλλά εὐτυχής ἤ δύστηνος — ὅταν τό φῶς ἐπλούτει — τά βουνά καί τά κύματα — σέ ἐμπρός τῶν ὀφθαλμῶν μου — πάντοτες εἶχον» . . « εἶναι γλυκύς ὁ θάνατος — μόνον ὅταν κοιμώμεθα — εἰς τήν πατρίδα »*. Πβ. καί Ὀδύσσειας ι, 27 : *« οὔτοι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι »*.

15 (3). II. **Ἂν ὅμως σμίξεις μέ κακούς ...**

α) **Στ. 1 - 8. ἴσθι,** προστ. τοῦ **οἶδα**.— **προσομιλῶ** συναναστρέφομαι, κάνω παρέα.— **ἔχομαι** κρατιέμαι, πιάνω φιλία.— **τὸν ἐόντα** αὐτόν πού ἔχεις ἀπό φυσικοῦ σου.— **συντίθεμαι** συνάπτω, ταιριάζω.— **ἔπη**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δύσφημα βλασφημίες, προστυχόλογα.— **ἔλπομαι**, ἐλπίζω, νομίζω.— **ἔτυμος** ἀληθινός, σωστός.

β) **Στ. 5.** Ὁ κακός δέ γεννιέται κακός· εἶναι ἡ θεωρία σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἄγραφο χαρτί (tabula rasa). Ὁ περίγυρος θά ἐπιδράσει πάνω σ' αὐτόν, γιά νά γίνει καλός ἤ κακός. Κάτι παρόμοιο εἶπε ἀργότερα ὁ Σωκράτης : *« οὐδεὶς ἑκὼν κακός »*, κανένας δέν εἶναι θελληματικά κακός.

16 (4). ΙΙΙ. Ὁ διπρόσωπος φίλος.

α) **Στ. 1 - 8. εἴ τις ἐπαινέσῃ·** τό **εἰ** μέ ὑποτακτ. ποιητικό.— **ὅσσον ὁρῷης (αὐτὸν)** ὅσο βρίσκεται μπροστά σου.— **νοσφίζομαι** ἀπομακρύνομαι, φεύγω μακριά (ἀπό τό **νόσφι** χωριστά, μακριά).— **ἄλλῃ** (τοπ.) σέ ἄλλο μέρος.— **ἱῆσι,** γ' ἑν. ὑποτ. τοῦ **ἵημι** βγάζω, ἀμολάω (**ἵημι γλῶσσαν κακὴν** = κακολογῶ).— **τοι** βέβαια, φυσικά.— **ἑταῖρος ἀνὴρ** σύντροφος.— **φίλος οὔτι μάλ' ἐσθλός (ἐστι)** δὲν εἶναι διόλου σπουδαῖος φίλος.— **ὅς κ' εἴπῃ** = **ὅς ἂν εἴπῃ.— λώια** (συγκρ. τοῦ **ἀγαθός,** ἐδῶ χωρίς σύγκριση) εὐχάριστα.— **γιγνώσκων,** ἐναντ. μτχ.— **βαρὺς ὀργὴν** ἐπίμονος στό θυμό του.— **καὶ** (ἐπιδοτ.) ἔστω καί, ἀκόμη καί.— **φέρω** ὑποφέρω, ἀνέχομαι.— **ἀντὶ κασιγνήτου** σάν ἀδελφός.— **φράζομαι** σκέπτομαι, συλλογίζομαι.— **ἐξοπίσω** στό μέλλον.

β) **Στ. 1. εἴ τις ἐπαινέσῃ σε·** οἱ φίλοι πού παινεύουν γιά νά κολακέψουν δέν εἶναι πιστοί, λέει καί ὁ Ἰσοκράτης : *«πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς ἅπαν ὅ τι ἂν λέγῃς ἢ ποιῇς ἐπαινοῦντας, ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας »* (Πρός Νικοκλέα, 28).

Στ. 6. φέρει· ἡ ἀνεκτικότητα πού δείχνεις στό θυμό τοῦ φίλου σου εἶναι τό καλύτερο μέσο γιά νά διορθωθεῖ. Καί σ' αὐτό ἐπάνω ὁ Ἰσοκράτης λέει : *« ὁμιλητικὸς δ' ἔσει . . . μὴ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἴκων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων»* (Πρός Δημόνικον, 31).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

17 (5). IV. Εἰλικρίνεια.

α) **Στ. 1 - 6. στέργω** ἀγαπῶ.— **νόον δ' ἔχε** (ἐνν. **ἄλλον**) **καὶ φρένας ἄλλας** καί ἄλλα νά σκέπτεσαι μέ τό μυαλό σου.— **πιστός,** ἐδῶ : τίμιος, εἰλικρινής.— **καθαρὸς** ἄδολος.— **θέμενος** δείχνοντας, ἔχοντας.— **ἀποειπών,** τοῦ **ἀπόφημι** διακηρύσσω, λέγω καθαρά καί ξάστερα.— **ἐχθαίρω** μισῶ.— **νεῖκος** φιλονικία, ἔχθρητα.— **ἀείρω** σηκώνω, ἐκδηλώνω.— **ἀμφαδίην** φανερά, δημόσια.— **δίχ' ἔχει νόον** εἶναι δίβουλος.— **μιῇ γλώσσῃ** ἐνῶ ἔχει μιά γλώσσα.— **δειλὸς** (ἐνν. **ἐστὶ**) τιποτένιος, πρόστυχος.— **βέλτερος** προτιμότερος.— **ὤν,** ὑποθετική μτχ.

β) **Στ. 6. Κύρνε·** ὅλες οἱ συμβουλές τῶν ἀποσπασμάτων πού παραθέτουμε, ἀπευθύνονται, ὅπως εἴπαμε, στό νεαρό Κύρνο, τόν Πολυπαΐδη (βλ. παραπάνω, στή βιογρ. τοῦ **Θέογνη**).

18 (6). V. Σπάνιος ὁ πιστός φίλος.

α) **Στ. 1 - 8. παῦρος** λίγος (parvus, paulus).— **ὁμόφρονα θυμὸν** τήν ἴδια γνώμη, τά ἴδια φρονήματα.— **τῶν ἀγαθῶν, τῶν κακῶν** (οὐδ.) τῆς εὐτυχίας, τῆς δυστυχίας (τῶν φίλων).— **οὔ χ' εὕροις** = **οὐκ ἂν εὕροις.**— **δίζημαι** ἀναζητῶ, ψάχνω (ἡ μτχ. ὑποθ.).— **ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους** σ' ὅλον τόν κόσμο.— **οὕς,** ἀναφ. συμπερ. = **ὥστε τούτους.**—**μή... ἄγοι** νά μήν μποροῦσε νά τούς χωρέσει (εἶναι δηλ. λιγότεροι ἀπό ὅσους μπορεῖ νά χωρέσει ἕνα πλοῖο).— **οἷσιν ἐπὶ γλώσσῃ** (σχῆμα καθ' ὅλον καί μέρος) = **ὧν ἐπὶ γλώσσῃ** κτλ.— **αἰσχρὸν χρῆμα ἔπι** (ἀναστροφή) = **ἐπὶ αἰσχρὸν χρῆμα.**

β) **Στ. 1. Πολυπαΐδη·** πατρωνυμικό ἀπό τό Πολυπαΐς, -ιδος (**πολυπάμων** = πολυκτήμων, αὐτός πού ἔχει πολλά)

Στ. 4. ἴσον τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν μετέχειν. Πολλοί ἄνθρωποι συμμετέχουν στήν εὐτυχία τῶν φίλων, δέ συμμερίζονται ὅμως καί τή δυστυχία τους, ἀλλά . . . *« ὁ καλός ὁ φίλος στήν ἀνάγκη φαίνεται »*.

Καμιά φορά πάλι μερικοί συμμετέχουν στή δυστυχία τῶν ἄλλων, ὄχι ὅμως καί στήν εὐτυχία τους, γιατί τούς παρακινεῖ ὁ φθόνος.—Ὁ Ἰσοκράτης συμβουλεύει νά διαλέγουμε γιά φίλους « **μὴ μόνον τοὺς**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας » (Πρός Δημόνικον, 26).

19 (7). VI. Ἡ φτώχεια.

Στ. 1 - 4. τοι βέβαια.— **θυμοφθόρος** πού κατατρώγει τήν καρδιά, καταστρεπτικός.— **ἀχρημοσύνη** στέρηση, ἀνέχεια.— **οὐλόμενος** (μτχ. ἀορ. β' τοῦ **ὄλλυμαι**) καταραμένος.— **προφέρω** κατηγορῶ, περιπαίζω.— **τάλαντον** ἡ ζυγαριά (τῆς τύχης).— **ἐπιρρέπω** κάνω νά κλίνει, νά γύρει.— **ἄλλοτε ἄλλως** ἄλλοτε κατά δῶ κι ἄλλοτε κατά κεῖ.

20 (8). VII. Ἡ Ἐλπίδα.

α) **Στ. 1 - 10. ἄλλοι δέ,** ἐνν. **θεοί**.— **ἐκπρολιπόντες** (ἐνν. τούς ἀνθρώπους) ἀφοῦ ἐγκατέλειψαν, ἀφοῦ ἄφησαν, ἄφησαν τούς ἀνθρώπους καί . . . — **Οὔλυμπόνδε,** στό **ἔβαν :** πῆγαν στόν Ὄλυμπο.— **φθίνω** (καί **φθίνομαι**) χάνομαι σιγά σιγά, σβήνω.— **θέμιστες** νόμοι, δικαιοσύνη.— **ὄφρα τις ζώσει** ὅσο κανένας ζεῖ.— **εὐσεβέω περὶ θεοὺς** δείχνω σεβασμό στούς θεούς.—**Ἐλπίδα προσμενέτω** (μεταφορ.) ἄς μένει κοντά στήν Ἐλπίδα, ἄς μή χάνει τήν ἐλπίδα.— **εὐχόμενος** (χρον.) ἐνῶ προσεύχεται.— **ἀγλαὸς** λαμπρός, ἐξαίρετος.— **μηρία,** δηλ. τῶν ζώων πού θυσιάζει.— **πύματος,** τελευταῖος, στερνός.

β) **Στ. 1. Ἐλπίς.** Ὁ ποιητής προσωποποιώντας τήν Ἐλπίδα ἀναφέρεται στό γνωστό μύθο τῆς Πανδώρας, πού στάλθηκε ἀπό τό Δία γιά νά τιμωρήσει τούς ἀνθρώπους γιατί εἶχαν πάρει ἀπό τόν Προμηθέα τήν κλεμμένη, ἀπό τόν οὐρανό, φωτιά. Σύμφωνα μέ τό μύθο ἡ Πανδώρα φέρνοντας σφραγισμένο πιθάρι γεμάτο ἀγαθά ἔγινε δεκτή ἀπ' τόν Ἐπιμηθέα παρά τή συμβουλή τοῦ ἀδελφοῦ του Προμηθέα· ὅταν ὅμως ἀνοίχτηκε τό πιθάρι, ἔφυγαν ὅλα τ' ἀγαθά καί πέταξαν πρός τόν οὐρανό, ἐκτός ἀπ' τήν Ἐλπίδα, πού πρόλαβε ὁ Ἐπιμηθέας νά τήν κλείσει μέσα στό πιθάρι. Αὐτή λοιπόν ἀπόμεινε ἀπό τότε μόνη παρηγορήτρα γιά τούς ἀνθρώπους θεά. Εἶναι φανερό πώς ὁ ποιητής, συνθέτοντας τούς στίχους του στήν ἐξορία, φανερώνει ἔμμεσα τήν ἐλπίδα πού τόν κατέχει γιά τό γυρισμό στήν πατρίδα· ἦταν αὐτή τό μοναδικό ἀγαθό πού τοῦ ἀπόμεινε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 3. Πίστις, προσωποποιεῖ τήν ἀμοιβαία ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους ἐμπιστοσύνη.

Στ. 4. Σωφροσύνη, προσωποποιεῖ τή μετριοπάθεια καί τή φρόνηση.— **Χάριτες**· μ' αὐτή προσωποποιεῖ ὁ ποιητής τά ἠθικά χαρίσματα τῶν ἀνθρώπων. Οἱ Χάριτες ἦταν κατά τή μυθολογία τρεῖς ἀδελφές (Ἀγλαΐα, Εὐφροσύνη, Θαλία), ἡλιακές θεότητες πού ἀντιπροσωπεύουν κάθε τι τό ὡραῖο καί λαμπρό στή φύση καί στή ζωή.

— *Ἡ προσωποποιία στήν ποίηση καί στίς τέχνες εἶναι συχνή. Φέρτε μερικά παραδείγματα.*

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ (ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΕΑ)

Ὁ Σιμωνίδης ἀπ' τήν Κέα ἐκτός ἀπό τά θαυμάσια χορικά ποιήματά του ἔγραψε καί ἐλεγεῖες καί ἐπιγράμματα. Ἀπό τίς ἐλεγεῖες του σώθηκε τό παρακάτω κομμάτι, πού περιέχει συμβουλές σέ κάποιο νεαρό. (Βλ. στό τμῆμα τῆς « Χορικῆς ποιήσεως » τή βιογραφική εἰσαγωγή γιά τόν ποιητή, σελ. 131).

21. Συμβουλές σ' ἕνα νέο.

α) **Στ. 1 - 6. χρῆμα** πράγμα.— **ἔμπεδος** σταθερός, ἀπαράλλαχτος.— **Χῖος ἀνήρ,** δηλ. ὁ Ὅμηρος.— **γενεή** φύση, ζωή.— **παῦρος** λίγος.— **οὖας** (γεν. **οὔατος**) οὖς, αὐτί· **οὔασι δέχομαι**= ἀκούω.— **ἐγκατατίθεμαι στέρνοις** ἐναποθέτω, βάζω στήν καρδιά μου.

Στ. 7 - 10. ὄφρα τις ἔχῃ ὅσο ἔχει.— **πολυήρατος** περιπόθητος, θελκτικός.— **κοῦφος θυμὸς** ἐλαφρός νοῦς, ἀχαλίνωτη φαντασία.— **ἀτέλεστος** ἀνεκτέλεστος ἀπραγματοποίητος· **πόλλ' ἀτέλεστα νοεῖ** πλάθει πολλά ἀπραγματοποίητα ὄνειρα.— **ἐλπὶς** προσμονή, πρόβλεψη.— **φροντὶς** σκέψη.— **κάματος** ἀρρώστια.

Στ. 11 - 14. νήπιοι ἀνόητοι, ἀφελεῖς.— **οἷς** = **οὗτοι, οἷς— ταύτῃ κεῖται νόος** σκέπτονται κατ' αὐτόν τόν τρόπο.— **βιότου ποτὶ τέρμα** ὡς πρός τά ὅρια τῆς ζωῆς. — **τλῆθι** (προστακτ. ἑνός ἀχρ. ρημ. πού ἔχει παρακ. **τέτληκα,** ἀόρ. **ἔτλην**) τόλμησε· **ψυχῇ τλῆθι**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δεῖξε τήν ψυχική σου δύναμη.— **χαριζόμενος** προσφέροντας (στούς ἄλλους).— **τῶν ἀγαθῶν** (γεν. διαιρ. οὐδ.) ἀπό τ' ἀγαθά σου.

β) **Στ. 2. Χῖος ἀνὴρ** λέγεται ὁ Ὅμηρος γιατί ἡ Χίος νομιζόταν πατρίδα του (ἄν καί πολλές πόλεις φιλονικοῦσαν γι' αὐτό).

Στ. 3. οἵη περ φύλλων γενεή· εἶναι στίχος ἀπό τήν Ἰλιάδα 2,146 (πβ. Μίμνερμου «Ἡ νιότη» 7,1)

2. ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ (Ο ΚΕΙΟΣ)

Ὁ Σιμωνίδης εἶναι κυρίως χορικός ποιητής, ἔγραψε ὅμως καί πολλά ἐπιγράμματα μέ ἐξαιρετική τέχνη (Βλ. γι' αὐτόν στό τμῆμα τῆς «Χορικῆς ποιήσεως», σελ. 131).

22 (1). Στούς Ἀθηναίους Μαραθωνομάχους (490 π.Χ.)

α) **προμαχῶ τινος** μάχομαι γιά κάποιον, γιά τή σωτηρία κάποιου. —**χρυσοφόρος** φορτωμένος μέ χρυσάφι.— **ἐστόρεσαν,** ἔστρωσαν κάτω, κατανίκησαν, κατατρόπωσαν (τοῦ ἀχρ. **στορέννυμι**).

β) Χαρακτηριστικό γνώρισμα τοῦ ἐπιγράμματος εἶναι ἡ συντομία καί ἡ ἐκφραστική δύναμη. Δυό ἤ τέσσερις τό πολύ στίχοι εἶναι τό κανονικό καί συνηθισμένο μέγεθός του. Σ' αὐτό ἐδῶ τό ἐπίγραμμα ὁ Σιμωνίδης μέ δυό στίχους κατόρθωσε νά παρουσιάσει τόν ἔνδοξο ἀγώνα τῶν Ἀθηναίων πρός τούς Μήδους φανερώνοντας μέσα σ' αὐτούς τόν τόπο, τόν τρόπο καί τό ἀποτέλεσμα.

Χρυσοφόρους λέει τούς Μήδους, γιατί φοροῦσαν χρυσά κοσμήματα (περιδέραια, βραχιόλια κτλ.) σύμφωνα μέ τά ἔθιμα τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν.

23 (2). Στίς Θερμοπύλες (480 π. Χ.)

α) **τῇδε** ἐδῶ (δηλ. στίς Θερμοπύλες).— **τέτορες,** δωρ. τύπος ἀντί **τέσσαρες.**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β) Τό ἐπίγραμμα ἦταν χαραγμένο ἐπάνω στή στήλη πού στήθηκε στόν τόπο τῆς μάχης καί ἀναφέρεται στόν ἀγώνα τῶν λίγων χιλιάδων Ἑλλήνων, πού μαζί μέ τούς τρακόσιους τοῦ Λεωνίδα ἔπιασαν τό στενό τῶν Θερμοπυλῶν, γιά νά ἐμποδίσουν τό πέρασμα τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ, πού ἔφτανε τά τρία ἑκατομμύρια. Μετά τήν προδοσία τοῦ Ἐφιάλτη, ἔμειναν ἐκεῖ οἱ τρακόσιοι Σπαρτιάτες· γι' αὐτούς γράφτηκε τό παρακάτω.

24 (3). **Ἐπιτύμβιο σ' αὐτούς πού ἔπεσαν στίς Θερμοπύλες (480 π. Χ.)**

α) **ξεῖν (ε)** = ξένε.— **ἀγγέλειν,** ἀπαρέμφ. ἀντί γιά προστακτική = ἄγγελλε, ἀνάγγειλε, εἰδοποίησε.— **τῇδε** ἐδῶ (δηλ. στίς Θερμοπύλες).— **ῥῆμα** ρητή διαταγή, πρόσταγμα.

β) Ἡ διαταγή, πού ἴσχυε πάντα γιά τούς Σπαρτιάτες, ἦταν νά μήν πισωγυρίζουν ποτέ καί στήν ἀνάγκη νά πέφτουν μέχρι τόν τελευταῖο. Τό **πειθόμενοι** ὡστόσο δέν ἔχει τήν ἔννοια τοῦ ἐξαναγκασμοῦ ἀλλά τῆς ἀνεπιφύλακτης καί ὁλόψυχης ἀποδοχῆς τῶν προσταγμάτων τῆς πατρίδας καί τοῦ σεβασμοῦ πρός τόν πατροπαράδοτο νόμο. Τό ἐπίγραμμα εἶχε γραφτεῖ πάνω στόν τάφο τῶν πεσόντων κι ἔμεινε ξακουστό.

25 (4). **Σ' αὐτούς πού ἔπεσαν μέ τό Λεωνίδα (480 π. Χ.).**

α) **εὐκλέας** εὐκλεεῖς, δοξασμένους (κτγρμ.στό ἐννοούμενο **τούςδε,** τούτους, οἵ ..., αὐτούς πού ...).— **αἶα** γῆ (ἄλλος τύπος τοῦ **γαῖα**).— **κέκευθε** (πρκ. μέ σημ. ἐνεστ. τοῦ **κεύθω**) κρύβει, σκεπάζει.— **σεῖο** σοῦ.— **εὐρύχορος** εὐρύχωρη, μεγάλη.— **πλείστων δὴ** κτλ., ἡ σειρά: **δεξάμενοι πολέμῳ σθένος πλείστων τόξων** κτλ. ἀφοῦ ὑπόμειναν σέ (σκληρή) μάχη τή δύναμη κτλ.— **Μηδείων** Μηδικῶν, τῶν Μήδων.—

α) Τοῦτο εἶναι ἄλλο ἐπίγραμμα ἀφιερωμένο στό Λεωνίδα, ἀρχηγό τῶν 300. Ἀποτελεῖται ἀπό δυό δίστιχα ἐλεγειακά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

26 (5). Στούς Κορινθίους πού ἔπεσαν στή Σαλαμίνα (480 π. Χ.)

α) **ναίω** κατοικῶ.— **ἄμ (ε)** ἡμᾶς, ἐμᾶς, δωρ. (ὀνομ. **ἄμες**).— **ἔχει** κατέχει, κρατάει.— **ῥυσάμεθα** (ἀόρ. ἀναύξ.) τοῦ **ῥύομαι** ὑπερασπίζω, σώζω.

β) Τό ἐπίγραμμα βρέθηκε στό Ἀμπελάκι τῆς Σαλαμίνας. Ἔχει γιά θέμα του τήν συμβολή τῶν Κορινθίων (στόν ἀγώνα), πού μέ ναύαρχο τόν Ἀδείμαντο διακρίθηκαν στή ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας, παρά τίς προηγούμενες διαφωνίες των μέ τούς Ἀθηναίους.

Στ. 1. εὔυδρον, ἀπό τά ἄφθονα νερά τῆς Κορίνθου.

Στ. 2. Αἴαντος νᾶσος Σαλαμίς, γιατί τῆς Σαλαμίνας βασιλιάς ἦταν στούς ἡρωϊκούς χρόνους ὁ Τελαμώνας, πατέρας τοῦ Αἴαντα.

Στ. 3. Φοινίσσας· καθώς ξέρουμε, ὁ στόλος τῶν Περσῶν ἦταν στό μεγαλύτερο μέρος φοινικικός.

27 (6). Στούς πεσόντες ἥρωες.

ἄσβεστον κλέος ἀκατάλυτη, ἀθάνατη δόξα.— **περί... θέντες** (τμήση) **πατρίδι** περιβαλόντες τήν πατρίδα, ἀφοῦ τύλιξαν, ἔντυσαν τήν πατρίδα μέ ....—**ἀμφιβάλλομαι** περιβάλλομαι, ντύνομαι, τυλίγομαι.— **κυάνεον** σκοτεινό, μαῦρο (ἡ ὅλη περίφραση: πέθαναν).— **σφ', σφέ, σφᾶς** αὐτούς.— **καθύπερθεν** (στό **κυδαίνουσα**) ἄνωθεν, ἀπό ἐπάνω. — **κυδαίνω** δοξάζω.— **ἀνάγω** ὁδηγῶ ἐπάνω (ἑρμ. τούς ὁδηγεῖ ἐπάνω στούς οὐρανούς). —**ἐκ δώματος Ἀΐδεω** ἀπό τά δώματα τοῦ Ἅδη, ἀπό τόν κάτω κόσμο.

28 (7). Στούς πεσόντες τόν καιρό τῶν Μηδικῶν.

ἐκ πάντων προπάντων, περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον.— **περιτίθημι** περιβάλλω, νεύνω (κυρίως γιά φορέματα), ἐδῶ μεταφορικά : **περιτίθημι τῇ Ἑλλάδι ἐλευθερίην** ἐλευθερώνω τήν Ἑλλάδα.— **χρῶμαί τινι** ἔχω κάτι. —**εὐλογία** ἔπαινος, δόξα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

29 (8). **Περιπαικτικό στόν Τιμοκρέοντα ἀπό τή Ρόδο.**

α) **φαγών** ... **πιών** ..., οἱ μτχ. χρον. — **κακὰ λέγω** (τινά) κακολογῶ.

β) Τό ἐπίγραμμα εἶναι ἀπό τά λεγόμενα **σκωπτικά** (περιπαικτικά, κοροϊδευτικά). Ἀναφέρεται στόν ὁμότεχνο τοῦ Σιμωνίδη Τιμοκρέοντα, μέ τόν ὁποῖο εἶχε μεγάλη ἔχθρα. Ὁ Τιμοκρέοντας ἦταν ἀθλητής καί φημιζόταν γιά τήν πολυφαγία καί τήν κακογλωσσιά του.

30 (9). **Εὐτράπελο ἀφιέρωμα.**

α) **Σῶσος, Σωσώ,** ὀνόματα δυό ἀδελφῶν, ἴσως.— **Σῶτερ** Δία.— **τόνδ' ἀνέθηκαν,** εἶναι ἄγνωστο τί ἀκριβῶς ἦταν τό ἀφιέρωμα.

β) Τό ἐπίγραμμα εἶναι εὐτράπελο (διασκεδαστικό, χιουμοριστικό) κι ἔχει ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό τήν π α ρ ή χ η σ η. Εἶναι πολύ πιθανό ὅτι ὁ ποιητής εἰρωνεύεται ἐκείνους πού κάνουν χρήση τῆς παρηχήσεως κι ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχει λόγος.

ΠΛΑΤΩΝ

Ὁ μεγάλος Ἀθηναῖος φιλόσοφος Πλάτωνας, γιός τοῦ Ἀρίστωνα (427 - 347), διάσημος μαθητής τοῦ Σωκράτη, ἱδρυτής τῆς περίφημης φιλοσοφικῆς Σχολῆς, τῆς λεγόμενης *Ἀκαδημίας*, συγγραφέας πολλῶν φιλοσοφικῶν ἔργων, ἔγραψε καί ποιήματα. Ἀργότερα, ὅταν ἀφοσιώθηκε στή φιλοσοφία, ἔδειξε νά ὑποτιμάει τούς ποιητές καί τούς ἔβγαλε ἀπό τήν ἰδανική *« Πολιτεία »* του. Πάντως τά ἐπιγράμματα τοῦ Πλάτωνα πού σώθηκαν φανερώνουν ἀξιοθαύμαστη ποιητική τέχνη.

31 (1). **Στούς Ἐρετριεῖς πού ἐκπατρίστηκαν.**

α) **ἄγχι** πλησίον, κοντά.— **Σοῦσα,** πρωτεύουσα τῆς Περσίας.— **ὅσσον,** ἐπίρρ.— **ἀφ' ἡμετέρης (γῆς)** μακριά ἀπ' τήν πατρίδα μας.

β) Ὁ Δάτης καί Ἀρταφέρνης μετά τήν ἅλωση τῆς Ἐρέτριας (490 π.Χ.) ἔστειλαν δέσμιους στό Δαρεῖο τούς Ἐρετριεῖς, πού ἔπιασαν, καί αὐτός τούς ἔβαλε νά κατοικήσουν σέ μιά τοποθεσία τῆς Κισσίας, κοντά στά Σοῦσα, πού ὀνομαζόταν Ἀρδέρικκα. Σ' αὐτούς εἶναι ἀφιε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρωμένο τό ἐπίγραμμα καί διερμηνεύει τήν πανελλήνια συγκίνηση γιά τόν ἐκπατρισμό τόσων ἐλεύθερων Ἑλλήνων.

32 (2). **Σέ φίλο του ἀστρονόμο.**

α) **ἀστήρ,** κτγρμ.— **ἐν ζωοῖσιν** ἀνάμεσα στούς ζωντανούς.— **Ἑῷος** Ἑωσφόρος, Αὐγερινός (ἀστέρι τῆς αὐγῆς).— **ἐν φθιμένοις** ἀνάμεσα στούς νεκρούς.

β) Καθώς ξέρουμε, ἡ Ἀφροδίτη, πλανήτης τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος, ἀνατέλλει λίγες ὧρες πρίν ἀπό τήν ἀνατολή τοῦ ἥλιου καί τότε λέγεται ἀρχ. **Ἑωσφόρος,** σήμ. **Αὐγερινός,** καί βασιλεύει λίγες ὧρες μετά τή δύση τοῦ ἥλιου καί λέγεται **Ἕσπερος,** σήμ. **Ἀποσπερίτης.**

— Προσέξτε τήν παρομοίωση καί τήν ἀντίθεση πού ὑπάρχει μέσα στούς δυό στίχους, ἀντίθεση καί ὁμοιότητα νοήματος μέ νόημα καί λέξεως μέ λέξη.

33 (3). **Στή Σαπφώ.**

α) **ὀλιγώρως** ἀπρόσεκτα, ἀπερίσκεπτα **(ὀλιγωρῶ).— ἠνίδε** ἰδού, νά.—

β) Γιά τή Σαπφώ κοίτα στό τμῆμα τῆς « Μελικῆς ποιήσεως» (σελ. 121) καί γιά τίς Μοῦσες στή σελ. 93.

34 (4). **Σ' αὐτόν πού ἄφησε χρυσάφι κι ἤβρε θηλιά.**

α) **βρόχος** θηλιά.— **ὁ χρυσὸν** κτλ., ἡ σειρά : **ὁ οὐχ εὑρὼν τὸν χρυσόν, ὃν λίπεν, ἧψε βρόχον, ὃν εὗρε· — ἧψεν,** τοῦ **ἅπτω,** ἐδῶ = ἐξάπτω, κρεμῶ γιά νά ἀπαγχονιστῶ.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

Ὁ Θουκυδίδης (470 - 395 π.Χ.), ὁ πιό μεγάλος ἱστορικός ὅλων τῶν ἐποχῶν, ἔγραψε τό παρακάτω ἐπίγραμμα, ἀφιερωμένο στόν ἔξοχο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποιητή τραγωδιῶν Εὐριπίδη (485 - 407 π.Χ.), πού πέθανε στή Μακεδονία.

35. **Στόν Εὐριπίδη.**

μνῆμα . . . Εὐρ., ἐνν. **ἐστί.**— **ἴσχω** ἔχω, κρατῶ.— **γῆ Μακεδὼν** (περίφραση) Μακεδονία.— **τῇ** (τοπ.) ἐκεῖ.— **δέξατο** ὑποκμν. **Εὐριπίδης** (ἀντικ. **τέρμα βίου).**— **Ἑλλάδος Ἕλλας** (ποιητ. φράση) τό κέντρο τῆς Ἑλλάδος, « ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδος », δηλ. ἡ Ἀθήνα.— **μούσαις** (δοτ. ὀργανική) μέ τήν ποίηση.

ΑΝΑΚΡΕΩΝ

Ὁ Ἀνακρέοντας εἶναι κυρίως μελικός ποιητής, ἔγραψε ὅμως κι ἐπιγράμματα, ἀπό τά ὁποῖα σώζεται τό παρακάτω. (Βλ. γι' αὐτόν στό τμῆμα τῆς « Μελικῆς ποιήσεως », σελ. 125 - 126).

36. **Ἡ ἀγελάδα πού μουγκανίζει.**

α) **τὰν ἀγέλαν** τήν ἀγέλη, τό κοπάδι.— **πόρρω** μακριά.— **νέμω** ὁδηγῶ στή βοσκή.— **βοίδιον,** ὑποκορ. τοῦ **βοῦς.**— **ἔμπνους,** αὐτός πού ἀναπνέει, ζωντανός.— **συνεξελαύνω** ὁδηγῶ καί κάτι ἄλλο (μαζί) πρός τό ἴδιο μέρος, παρασύρω.

β) **Μύρων·** ξακουστός Ἀθηναῖος γλύπτης, σύγχρονος μέ τό Φειδία, ἀπό τίς Ἐλευθερές (κοντά στά σύνορα Ἀττικῆς καί Βοιωτίας). Περίφημα ἔργα του εἶναι ὁ *δισκοβόλος* καί ἡ *μυκωμένη βοῦς,* πού εἶχε τόση φυσικότητα, ὥστε, ὅπως λένε, ἀκόμα καί μοσχάρι ἦταν δυνατό νά ξεγελαστεῖ καί νά πλησιάσει γιά νά βυζάξει.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ

Ὁ Φίλιππος ἀπ' τή Θεσσαλονίκη εἶναι ποιητής ἐπιγραμμάτων πού ἔζησε ἀργότερα κι ἡ ἀκμή του πέφτει στόν καιρό τοῦ αὐτοκράτορα Τι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βέριου (14 - 17 μ.Χ.). Ἔγραψε ἐπιγράμματα δικά του καί μιά συλλογή ἀπό ἐπιγράμματα ἄλλων ἀρχαίων ποιητῶν μέ τόν τίτλο *« Στέφανος »*.

37. **Στό Φειδία πού τεχνούργησε τόν Ὀλύμπιο Δία.**

Τό ἐπίγραμμα τοῦτο εἶναι κοσμοξάκουστο. Ὁ μεγάλος Ἀθηναῖος γλύπτης (5 αἰ. π.Χ.) εἶναι ὁ μεγαλύτερος στήν ἀρχαιότητα δημιουργός ἀγαλμάτων. Ἐκτός ἀπό τά ἄλλα, περίφημο ἔργο του εἶναι καί τό χρυσελεφάντινο (χρυσάφι καί φίλντισι) ἄγαλμα τοῦ Δία τῆς Ὀλυμπίας, ἕνα ἀπό τά ἑφτά θαύματα τοῦ κόσμου.

ΠΑΛΛΑΔΑΣ

Καί ὁ Παλλαδᾶς ἀπό τήν Ἀλεξάνδρεια εἶναι ἐπιγραμματοποιός τῶν κατοπινῶν χρόνων κι ἡ ἀκμή του πέφτει τόν καιρό τοῦ αὐτοκράτορα Ἀρκάδιου (383 - 408 π.Χ.).

38. **Συμβουλή γιά ὑπομονή.**

α) Στό ἐπίγραμμα τοῦτο ὁ ποιητής κάνει λογαριασμό μέ τή διπλή σημασία τοῦ **φέρω** = 1) φέρνω, ὁδηγῶ, παρασύρω· 2) ὑποφέρω, ἀντέχω, ἀνέχομαι.— **τὸ φέρον** ἡ τύχη (πού ὁδηγεῖ τά πάντα).— **φέρε** ὑπόφερε, ὑπόμενε.— **φέρου** ἄφησε τόν ἑαυτό σου νά φέρεται, νά ὁδηγεῖται (ὅπου θέλει ἡ τύχη).— **καὶ τὸ φέρον** . . . καί παρ' ὅλ' αὐτά ἡ τύχη σέ φέρει, σέ πάει ὅπου θέλει.

β) Πβ. τό περίφημο ποίημα τοῦ Κ. Χατζόπουλου : *«Ἄσ' τή βάρκα στό κύμα, ὅπου θέλει, νά τρέχει — ἄς ὁρίζει τό ἀέρι τιμόνι, πανί . . . ἄς τό φέρει ὅπου θέλει τό ἀέρι, ὅπου ξέρει τό ἀέρι »* « Ἁπλοί τρόποι ».

— *Εἶναι σωστή ἡ γνώμη ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά ἀφήνεται ἔρμαιο στή φορά τῶν πραγμάτων, χωρίς νά ἀντιστέκεται μέ τή δική του τή βούληση ;*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

39. Σέ νεαρή κόρη.

ὥρη παντοθαλὴς ἡ ἄνοιξη, ἡ ἐποχή πού ὅλα εἶναι θαλερά.— **πρωτοφανὴς καλύκων** ἡ πρώτη κάλυκα τοῦ λουλουδιοῦ πού φανερώθηκε, πρωτολούλουδο.— **μέλλουσα γάμῳ μείγνυσθαι** μελλόγαμη, μελλόνυμφη.— **ἐν φθιμένοις** ἀνάμεσα στούς νεκρούς.

40. Στή μακρόβια καί πολύτεκνη Καλλικράτεια.

ἑδρακόμην, τοῦ **δέρκομαι** = βλέπω.— ὁ **σκίπων** (καί **σκήπων**) βακτηρία, ραβδί (**σκίμπτομαι** = στηρίζομαι).— **τρομερός,** τρέμων, τρεμουλιάρης.

41. Σέ ἄγαλμα τῆς Νιόβης, ἔργο τοῦ Πραξιτέλη.

α) **ἐκ ζωῆς,** ἐνν. **οὔσης· ζωὸς** ζωντανός (ἤμουν ζωντανή κι οἱ θεοί μ' ἔκαμαν πέτρα).— **ἔμπαλιν** ἀντίθετα, ἀντίστροφα.

β) Ἡ Νιόβη ἦταν θυγατέρα τοῦ Ταντάλου καί γυναίκα τοῦ βασιλιᾶ τῶν Θηβῶν Ἀμφίονα. Σύμφωνα μέ τό μύθο, ἡ Νιόβη ἀπόχτησε 6 γιούς κι 6 θυγατέρες, ἀλλά, ἐπειδή περηφανεύτηκε γι' αὐτό καί κορόιδεψε τή Λητώ πού εἶχε μόνο δυό παιδιά, τιμωρήθηκε σκληρά· τά παιδιά της χτυπήθηκαν μέ τόξο ἀπό τόν Ἀπόλλωνα καί τήν Ἄρτεμη κι ἡ ἴδια ἡ Νιόβη βαριά πονεμένη ξαναγύρισε κοντά στόν πατέρα της στό Σίπυλο τῆς Φρυγίας, ὅπου ἀπολιθώθηκε ἀπό τούς θεούς κι ἔτσι, ἀκόμα καί πετρωμένη, ἔκλαιγε κι ἔκλαιγε τήν πικρή μοίρα της. Αὐτήν — λέει τό ἐπίγραμμα — ξανάφερε στή ζωή μέ τό ἔργο του ὁ Πραξιτέλης, ἕνας ἀπό τούς περιφημότερους γλύπτες τῆς ἀρχαιότητας, πού ἦταν στήν ἀκμή του στά μισά τοῦ 4. π.Χ. αἰώνα.

42. Σέ ἄγαλμα Σατύρου πού ἔκαμε ὁ Πραξιτέλης.

α) **ὑποτρέχω** τρυπώνω, χώνομαι.— **ἀμφιχύνομαι** χύνομαι ὁλόγυρα.

β) Σάτυροι ἦταν κατώτερες θεότητες, ἀκολουθία τοῦ Διονύσου, καί συμβόλιζαν τή χαρούμενη διάθεση τῶν ἀνθρώπων. Τό χάλκινο ἄγαλμα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Σατύρου ἦταν ἕνα ἀπό τά ὡραιότερα ἔργα τοῦ Πραξιτέλη. Παράσταινε τό Σάτυρο σέ ἀναπαυτική στάση νά στηρίζεται σέ κορμό δέντρου μέ ὕφος ἀπόλυτης ἀνεμελιᾶς. Τό Σάτυρο τοῦτον οἱ ἀρχαῖοι ὀνόμαζαν « περιβόητο ». Ἀντίγραφό του σώζεται στό Μουσεῖο τοῦ Καπιτώλιου στή Ρώμη. Ὡραῖο ἐπίσης ἄγαλμα Σατύρου βρίσκεται στήν Ἀθήνα, στό Μουσεῖο τῆς Στοᾶς τοῦ Ἀττάλου.

43. Ἐπάνω σέ ἀνδριάντα τοῦ Δημοσθένη.

α) **γνώμη** φρόνηση, φρόνημα, ψυχική δύναμη.—**Ἄρης Μακεδών** οἱ πολεμικοί Μακεδόνες (ἀ ν τ ο ν ο μ α σ ί α).

β) Ὁ κορυφαῖος ἀπό τούς Ἕλληνες ρήτορες Δημοσθένης ὁ Ἀθηναῖος (384 - 322 π.Χ.), πού ἐπί μιά δεκαπενταετία ἀγωνίστηκε μέ πάθος καταπολεμώντας τή μακεδονική κυριαρχία, αὐτοκτόνησε πίνοντας δηλητήριο στήν Καλαυρία — ὅπου σήμερα ὁ Πόρος — μέσα στό ἱερό τοῦ Ποσειδώνα.

Οἱ Ἀθηναῖοι τό 280 π.Χ. τίμησαν τό Δημοσθένη στήνοντας στήν ἀγορά τόν ἀνδριάντα του, ἔργο τοῦ γλύπτη Πολύευκτου· στό βάθρο τοῦ ἀγάλματος ἦταν χαραγμένο τό περίφημο αὐτό ἐπίγραμμα.

— Ποιά εἴδη ἐπιγραμμάτων παρουσιάζονται ἐδῶ ; Συγκρίνετέ τα μέ γνωστά ἐπιγράμματα τοῦ Σολωμοῦ καί ἄλλων νέων Ἑλλήνων ποιητῶν.

Β'. ΙΑΜΒΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ

Ὁ Ἀρχίλοχος (680 - 629 π.Χ.) γεννήθηκε στήν Πάρο. Ἔζησε ζωή γεμάτη περιπέτειες. Νέος, πῆρε μέρος στήν ἀποικία πού στάλθηκε ἀπό τήν Πάρο στή Θάσο. Ἐκεῖ ἀτύχησε στόν πόλεμο μέ τούς γείτονες τῶν Θρακῶν Σαῖους κι ἔτσι ξαναγύρισε στήν πατρίδα του. Σέ λίγο ἀρραβωνιάζεται τή Νεοβούλη, θυγατέρα τοῦ Λυκάμβη ἀπό τήν Πάρο, πού

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅμως τόν ἐγκαταλείπει. Τότε ὁ ποιητής γράφει φαρμακερούς ἰαμβικούς στίχους χτυπώντας αὐτή καί τόν πατέρα της, σέ τρόπο πού, καθώς λένε, ἔφερε σέ ἀπόγνωση τό Λυκάμβη, κι αὐτός μή μπορώντας νά βαστάξει τούς ἐξευτελισμούς, ἀπαγχονίστηκε μαζί μέ τίς κόρες του.

Ὕστερ' ἀπ' αὐτό ὁ Ἀρχίλοχος φεύγει ἀπό τήν Πάρο. Ζεῖ ταραγμένη ζωή γυρίζοντας ἐδῶ κι ἐκεῖ καί ὑπηρετώντας τίς Μοῦσες ὡς ποιητής καί τόν Ἄρη ὡς μισθοφόρος. Τέλος σκοτώνεται σέ μιά μάχη μέ τούς Ναξιῶτες.

Παρ' ὅλη τή δηκτικότητα καί τήν ἐμπάθεια τῶν στίχων του τιμήθηκε ἀπ' τούς ἀρχαίους σάν δεύτερος Ὅμηρος. Στό Βατικανό ὑπάρχει ἀρχαῖο μαρμάρινο κεφάλι μέ δυό πρόσωπα πού παρασταίνουν τόν Ὅμηρο καί τόν Ἀρχίλοχο. Μεταχειρίστηκε στήν ποίησή του πολλά μετρικά σχήματα κι ἔκαμε ἐλεγεῖες, ἰαμβικά ποιήματα, ὕμνους πρός τούς θεούς κ.ἄ. Δυστυχῶς μόνο λίγα ἀποσπάσματα ἀπό αὐτά διασώθηκαν.

44 (1). **Περιγραφή τῆς Θάσου.**

47

α) **ὥστε** καθώς, σάν .— **ὕλη** δάσος.— **ἐπιστεφὴς** σκεπασμένη, στεφανωμένη.— **ἐφίμερος** ποθητός, θελκτικός.— **ἐρατὸς** ἀξιαγάπητος.

β) **Σῖρις** (γεν. **Σίριος),** θ. 1) ποτάμι στήν Παιονία τῆς Μακεδονίας (κοντά στή σημερινή Γουμένιτσα), 2) ποτάμι στή Ν. Ἰταλία.

Ἡ περιγραφή αὐτή ἀναφέρεται στήν τραχιά καί ὀρεινή Θάσο, ὅπου ὁ Ἀρχίλοχος εἶχε δοκιμάσει πολλές ἀπογοητεύσεις ὅταν ἦταν μισθοφόρος.

45 (2). **Ἀδιαφορία γιά τά ἐγκόσμια.**

οὔ μοι μέλει (ὄχι ἀπρόσωπο, ὑποκμ. τά **Γύγεω**) = δέ μ' ἐνδιαφέρουν.— **τὰ Γύγεω** (συνίζ.) τά πράγματα τοῦ Γύγη, τά πλούτη τοῦ Γύγη· **Γύγης,** βασιλιάς τῶν Λυδῶν, ξακουστός γιά τά πλούτη του.— **εἷλέ με** μ' ἔπιασε, μέ κυρίεψε (π ρ ο σ ω π ο π ο ι ί α).—**πω** ποτέ.— **ζῆθος** ζηλοτυπία, φθόνος.— **ἀγαίομαι** θαυμάζω, ζηλεύω.— **θεῶν ἔργα** τά δημιουργήματα τῶν θεῶν, τά θεῖα μεγαλουργήματα.— **ἐρέω** (ἰων.) : **ἐράω** = ἐπιθυμῶ.— **ἀπόπροθεν** πολύ μακριά.— **ἐμῶν ὀφθαλμῶν** ἀπό τίς βλέψεις μου, ἀπό τίς ἐπιδιώξεις μου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

46 (3). Ἡ ξιπασιά.

α) **φιλέω** (συνίζ.) ἀγαπῶ, ἔχω σέ συμπάθεια.— **μέγας,** ἐδῶ = ψηλός, μεγαλόσωμος.— **διαπλίσσομαι** (δωρ. **πλὶξ** = βῆμα) προχωρῶ μέ ἀνοιχτά βήματα, μεταφ. : περηφανεύομαι, κομπάζω.— **γαῦρος** ὑπεροπτικός, ξιπασμένος.— **βοστρύχοισι,** δοτ. τῆς ἀντ. — **ὑποξυράομαι** μισοξυρίζομαι· οἱ σχετικά νέοι στήν ἡλικία πολεμιστές ἄφηναν γένι, γιά νά φαίνονται ἀγριότεροι.— **εἴη μοι** ὅσο γιά μένα, ἄς εἶναι. . . .— **σμικρός,** δηλ. στό ἀνάστημα.— **περὶ κνήμας ἰδεῖν** ὡς πρός τίς κνῆμες, στά σκέλια.— **ῥοικὸς** κυρτός, στραβός (ῥαιβοσκελής : στραβοπόδης). — **ἀσφαλέως** συνίζ. — **πλέος** πλήρης, γεμάτος, ὅλος.— **καρδίη** (μεταφ.) τόλμη, ὅπως σέ μᾶς « ἔχει καρδιά : εἶναι παλικάρι ».

β) Τό ποίημα εἶναι τροχαϊκό. Τό μέτρο τοῦτο ἦταν σέ χρήση πρίν ἀπό τόν Ἀρχίλοχο σέ τραγούδια τοῦ λαοῦ, ὁ Ἀρχ. ὅμως πρῶτος τό ἔβαλε στήν ἔντεχνη ποίηση· κυρίως τό μεταχειρίστηκε στά περιπαιχτικά καί συμποσιακά τραγούδια. Τό χρησιμοποίησε κι ὁ Σόλωνας.

47 (4). Ὅλα ἔρχονται ἀπό τούς θεούς.

α) **Στ. 1 - 5. τίθημι** ἀναθέτω, ἐμπιστεύομαι. — **ἐκ κακῶν** (οὐδ.) ἀπό τή δυστυχία.— **ὀρθῶ** ἀνορθώνω, σηκώνω ἐπάνω.— **μάλ' εὖ βεβηκότας** ἐνῶ στέκονταν σίγουροι, ἐνῶ πατοῦσαν γερά στά πόδια τους.— **κλίνω** κάνω νά γείρει, ρίχνω κάτω.— **καὶ πλανᾶται,** ἐνν. ὑποκ. ὁ **ἀνήρ.**— **χρήμη** ἔλλειψη, στέρηση (ἡ δοτ. τῆς αἰτίας).— **βίου** ἀπό τά ἀναγκαῖα γιά τή ζωή.—**παρήορος νόου** ἔξω φρενῶν, μέ χαλαρό νοῦ, ἀποχαυνωμένος (ἀπό τό **παρα-είρω).**

β) **Στ. 5. βίου χρήμῃ πλανᾶται·** ὁ ποιητής ὑποδηλώνει τίς δικές του περιπλανήσεις, τίς γεμάτες ἀπό στερήσεις.— **παρήορος** λεγόταν κυρίως ὁ ἵππος ὁ προσαρτημένος στά πλάγια, γιατί ἐκτός ἀπό τά δυό ἄλογα, τά κανονικά ζεμένα στό ἅρμα, ὑπῆρχε, κανονικά, κι ἕνα τρίτο, ἀναπληρωματικό. Τό πρόσθετο αὐτό ἄλογο δενόταν μέ **παρηορίας** (χαλαρωμένα λουριά) σέ παράλληλη θέση μέ τά δυό ἄλλα· ἦταν δηλ. ἔξω ἀπό τό ζυγό, χωρίς νά σέρνει βάρος. Ἐδῶ, μ ε τ α φ ο ρ ι κ ά, λέγεται **παρήορος** ὁ χαλαρωμένος νοῦς (γιά ἄνθρωπο πού τά 'χει χαμένα ἀπό τίς δυστυχίες).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

48 (5) Θάρρος στίς δοκιμασίες.

α) **θυμὸς** ψυχή.— **ἀμήχανος** ἀνυπόφορος.— **κῆδος** φροντίδα, ἔγνοια, θλίψη.— **κυκῶμαι** ταράζομαι, στενοχωριέμαι. — **ἀναδύομαι** ὀρθώνομαι, σηκώνομαι.— **δυσμενὴς** ἐχθρός.— **ἀλέξομαι** ὑπερασπίζομαι.— **προσβάλλω στέρνον** στρέφω τό στῆθος μου ἐναντίον (τῶν ἐχθρῶν).— **αἱ δοκοὶ** οἱ προσδοκίες, οἱ ἐνέδρες.— **ἀμφάδην** φανερά.— **χαρτὸς** αὐτός πού φέρνει χαρά· **ἐπὶ χαρτοῖσιν** (οὐδ.) στίς εὐτυχίες.— **ἀσχαλάω** (καί ἀσχάλλω) λυπᾶμαι, πονάω.— **μὴ λίην (λίαν),** ἀνήκει καί στίς δυό προτάσεις.— **ῥυσμὸς** ρυθμός, τάξη (= ποιός ρυθμός κυβερνάει τ' ἀνθρώπινα).

β) Κι ἐδῶ μιλάει ἀπό προσωπική ἐμπειρία ὁ πολύπαθος ποιητής.

— Ποιός εἶναι κατά τόν ποιητὴ ὁ ρυθμός τῶν ἀνθρώπινων πραγμάτων;

49 (6). Ὅλα εἶναι πιθανά.

49

α) **χρήματα** πράγματα.— **ἄελπτον** ἀνέλπιστο, ἀναπάντεχο.— **ἀπώμοτον** ἀπίστευτο, ἐκεῖνο γιά τό ὁποῖο παίρνουμε ὅρκο πώς δέν μπορεῖ νά γίνει **(οὐδ' ἀπώμοτον** οὔτε μπορεῖ κανένας νά ὁρκιστεῖ ὅτι εἶναι ἀδύνατο).— **ἔθηκε** ἔκαμε, ἔφερε.— **λυγρὸς** καταστρεπτικός, τρομερός.—**ἐκ δὲ τοῦ** ἀπό τότε.— **κἀπίελπτα (καὶ ἐπίελπτα)** αὐτά πού μπορεῖ κανείς νά τά ἐλπίζει, πιστευτά.— **εἰσορῶν** γιά ὅσα βλέπει.— **ἀνταμείβομαι** ἀνταλλάσσω.— **νομὸς** τόπος διαμονῆς, διαμονή, κατοικία.— **ἐνάλιος** θαλάσσιος θαλασσινός **(ἐν τῇ ἁλί).— δελφῖσιν,** ἔμμεσο ἀντικ. τοῦ **ἀνταμείψωνται.— σφιν,** δηλ. στά θηρία.— **τοῖσι δ'ἡδὺ ἦν ὄρος** στά ὁποῖα (θηρία) ὅμως πρωτύτερα ἦταν εὐχάριστη ἡ διαμονή στό βουνό.

β) **Στ. 3. ἐκ μεσημβρίης ἔθηκε νύκτα·** σίγουρα μιλάει γιά ἔκλειψη τοῦ ἥλιου, πού οἱ ἀρχαῖοι θεωροῦσαν προμήνυμα συμφορᾶς· ἴσως πρόκειται γιά τήν ἔκλειψη πού ἔγινε στίς 5 τοῦ 'Απρίλη 648 π.Χ., ὁρατή στήν Πάρο καί στή Θάσο.

Στ. 6 - 9. Τό νόημα εἶναι: ἄς μήν ἀπορήσει κανείς γιά ὁτιδήποτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βλέπει, ἀκόμα κι ἄν δεῖ τά θηρία νά ἀλλάζουν τόπο διαμονῆς μέ τά δελφίνια καί νά ἀγαπήσουν τή θάλασσα γιά κατοικία τους ἐνῶ πρῶτα χαίρονταν νά μένουν στά βουνά. Καί τό νεώτερο δημοτικό τραγούδι λέει : *« Ποιός εἶδε ψάρια στό βουνό καί θάλασσα σπαρμένη »* σάν τό πιό ἀπίθανο πράγμα τοῦ κόσμου.

ΣΟΛΩΝ

(Γιά τό Σόλωνα ποιητή βλέπε στή σελ. 88)

α' τρίμετρα ἰαμβικά.

50 (1). **Ὁ σκοπός τῆς νομοθεσίας του.**

α) **Στ. 1 - 12. τῶν οὕνεκα (ὧν εἵνεκα)** ἕνεκα τῶν ὁποίων, γιά τά ὁποῖα.— **συνάγω** 1) συναθροίζω, καλῶ, 2) συμφιλιώνω.— **τυχεῖν** (ὑποκ. **ἐγώ,** ταυτοπρ.) = **ἐπιτυχεῖν,** νά πετύχω. — **παύομαι,** ἐδῶ = ἀποσύρομαι, ἀποτραβιέμαι ἀπό τήν ἐξουσία· ἡ σειρά τῶν λέξ. : **ἐγὼ δὲ ἐπαυσάμην πρὶν τυχεῖν τὶ τούτων, τῶν (ὧν) οὕνεκα ξυνήγαγον δῆμον ;** ἡ ἔννοια : ἐγώ δέν ἀποσύρθηκα προτοῦ πετύχω ὅλα ἐκεῖνα γιά τά ὁποῖα ἐπιδίωξα τή συμφιλίωση τοῦ λαοῦ.— **συμμαρτυροίη ἂν** μπορεῖ νά μαρτυρήσει μαζί μου, ἄς μοῦ εἶναι μάρτυρας.— **ἄριστα,** ἀναφέρ. στό **συμμαρτυροίη ἄν.—ἐν δίκῃ χρόνου** μπροστά στό δικαστήριο τοῦ χρόνου. Εὔστοχα προσωποποιεῖται ὁ χρόνος καί παρουσιάζεται σάν δικαστής γιά ὅσα ἔγιναν. **ἀνεῖλον,** τοῦ ρ. **ἀναιρῶ** ἀφαιρῶ, ἀποσπῶ, τραβῶ (ὑπονοεῖται ἡ **σεισάχθεια).— ὅρος** ὅριο, σύνορο· πέτρινη στήλη στημένη στά ὑποθηκευμένα κτήματα· πάνω σ' αὐτή ἦταν γραμμένο τό ὄνομα τοῦ δανειστῆ καί τό ποσό τοῦ χρέους.— **πεπηγότας** (τοῦ ρ. **πήγνυμαι)** = **ἐμπεπηγμένους,** πού εἶχαν στηθεῖ.— **πρόσθεν δὲ δουλεύουσα** καί ἐνῶ προηγουμένως ἦταν ὑπόδουλη (ἀπό τά χρέη καί τίς ὑποθῆκες).— **θεόκτιτος** θεόχτιστη (γιατί τήν ἔχτισαν ἡ Ἀθηνᾶ κι ὁ Ποσειδώνας).— **ἀνάγω** ξαναφέρνω.— **πραθέντας** (παθ. ἀόρ. τοῦ **πιπράσκομαι)** πού πουλήθηκαν.— **ἐκδίκως** ἀντίθετα μέ τό δίκαιο πού ἐπικρατοῦσε, ἀδίκως.— **χρειὼ ἀναγκαίη** ἀνάγκη ἐπιταχτική, ἀδυσώπητη (ἡ ἀνάγκη αὐτή ἦταν ὁ κίνδυνος νά

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γίνουν δοῦλοι, καθώς δέν μποροῦσαν νά ξοφλήσουν τά χρέη).— **φεύγω** εἶμαι φυγάς, ἐγκαταλείπω τόν τόπο μου. — **ἵημι γλῶσσαν** μιλῶ γλώσσα . . . .—**ὡς ἄν . . . πλανωμένους (ὡς ἄν** μέ σημασία αἰτιολ.) = γιατί περιπλανιόνταν, τριγύριζαν.

Στ. 13 - 27. ἐνθάδ' αὐτοῦ κι ἐδῶ ἀκόμη (καί στήν Ἀθήνα ἀκόμη).— **ἀεικὴς** ἄπρεπος, ντροπιασμένος.— **ἤθη** τρόποι, αὐθαιρεσίες.— **τρομέομαι** τρέμω, φοβᾶμαι.— **κράτει νόμου** μέ τήν ἐπιβολή τῆς ἐξουσίας τοῦ νόμου.— **συναρμόσας** ἀφοῦ ρύθμισα, ἀφοῦ συνταίριασα.— **ἔρεξα** ἔπραξα κι ἔφερα σέ τέλος.— **κακὸς** φτωχός, ταπεινός, δημοκρατικός.— **ἀγαθὸς** πλούσιος, εὐγενής, ἀριστοκρατικός. — **εὐθεῖαν δίκην ἁρμόσας** καθιερώνοντας δικαιοσύνη ἀμερόληπτη. — **κέντρον** βούκεντρο, βουκέντρα, ἐδῶ συμβολικά ἡ νομοθετική ἐξουσία.— **κακοφραδὴς** κακόβουλος, ἰδιοτελής.— **φιλοκτήμων** πλεονέκτης.— **κατέχω** συγκρατῶ.— **ἐθέλω** ἀποδέχομαι, υἱοθετῶ.— **ἐναντίοι** οἱ ἀντίπαλοι (τοῦ δήμου, τῆς δημοκρατικῆς μερίδας).— **ἃ ἤνδανε** ὅσα ἤθελαν, ὅσα τούς ἄρεσαν.— **οὔτεροι (οἱ ἕτεροι)** οἱ ἄλλοι, δηλ. οἱ δημοκρατ.— **ἃ φρασαίατο (φράσαιντο) τοῖσιν** ὅσα εἶχαν στό νοῦ τους ἐναντίον ἐκείνων (τῶν εὐγενῶν).— **χηρόω** ἀποστερῶ.— **ἀλκὴ** ἀνδρεία, ἀντρειοσύνη.— **ἀλκὴν ποιοῦμαι,** ὑπερασπίζω τόν ἑαυτό μου, ἀμύνομαι.— **πάντοθεν** πρός κάθε κατεύθυνση.— **ὡς** πάει στό **λύκος.**

β) **Στ. 16. βίην τε καὶ δίκην συναρμόσας.** Ὁ Σόλωνας ρύθμισε τή νομοθεσία του ἔτσι, ὥστε ὁ ἀπό μέρους τῆς πολιτείας ἐξαναγκασμός τῶν πολιτῶν νά ἐκπληρώσουν τίς ὑποχρεώσεις τους πρός αὐτή νά στηρίζεται στή δικαιοσύνη.

β' τροχαϊκά τετράμετρα

51 (2). Ἀφιλοκέρδεια.

α) **Στ. 1 - 7. οὐκ ἔφυ** δέ γεννήθηκε, δέν πλάστηκε.— **βαθύφρων** συνετός, γνωστικός — **βουλήεις** μυαλωμένος.— **ἐσθλὰ** ἀγαθά, εὐτυχία.— **διδόντος** ἐνῶ τοῦ ἔδινε, τοῦ πρόσφερε.— **περιβαλὼν** ἄν καί ἔκλεισε μέσα, ἔπιασε.— **ἄγρα,** γιά κυνηγούς = θήραμα, γιά ψαράδες = ψάρια καί μεταφ. = πολιτική ἐξουσία.— **περιβαλὼν ἄγραν,**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐνν. **δικτύῳ,** ἀπό τό παρακάτω « **δίκτυον** ».— **ἄγαμαι** θαυμάζω, μένω κατάπληκτος.— **ἐπισπῶ** σύρω ἐπάνω.— **θυμὸς** θάρρος.— **θ' ἁμαρτῇ** ἅμα τε καί μαζί, συγχρόνως.— **ἀποσφάλλομαί τινος** χάνω κάτι.— **κρατήσας** ἄν ἐπικρατοῦσα, ἄν ἀποκτοῦσα δύναμη.— **λαβὼν καὶ τυραννεύσας** σχῆμα π ρ ω θ ύ σ τ ε ρ ο.— **μοῦνον** μόνο, μονάχα.— **δεδάρθαι** (ἀπό τό **ἤθελον κεν**), παρακμ. μεσ. φων. τοῦ ρ. **δέρω** = γδέρνω.— **ἀσκός,** προληπτ. κατηγορμ. = νά γδαρθῶ καί τό τομάρι μου νά γίνει ἀσκί.— **ἐπιτρίβομαι** ἀφανίζομαι, γίνομαι σκόνη.— **κἀπιτετρῖφθαι γένος** καί ν' ἀφανιστεῖ ἡ γενιά μου, τό σόι μου)· τά ἀπαρέμφ. **δεδάρθαι** καί **ἐπιτετρῖφθαι** σάν μέ κάποια παραχώρηση (θά ἤθελα γιά μιά μέρα νά γίνω τύραννος κι ὕστερα ἄς μ' ἔγδερναν . . .).

Στ. 8 - 12. πατρίδος, ἐπίθ. στό **γῆς** = τῆς πατρικῆς γῆς.— **ἀμείλιχος** ἀμείλικτος, ἀδυσώπητος.— **οὐ καθηψάμην** δέν ἄγγιξα.— **μιάνας** μετοχή ὑστερόχρονη (ἀποτελεσματική — συμπερασματική) ὥστε νά μιάνω, νά κηλιδώσω, νά λερώσω.— **αἰδεῦμαι (αἰδοῦμαι)** ντρέπομαι.— **ὧδε** ἔτσι, μέ τή στάση πού τήρησα.— **δοκέω** συνίζησ.— **πλέον νικήσειν** ὅτι θά ξεπεράσω.— **πάντας ἀνθρώπους,** θέλει νά πεῖ : τούς συνηθισμένους χαρακτῆρες, τούς συνηθισμένους ἀνθρώπους.

β) Τά τετράμετρα τοῦ Σόλωνα ἀφήνουν τήν ἐντύπωση πώς εἶναι κάτι σάν ἀπομνημονεύματα, πού γράφτηκαν μετά τήν παραίτησή του ἀπό τήν ἐξουσία. Στό ἀπόσπασμα τοῦτο ὁ Σ. παρουσιάζει ἕνα συμπολίτη του κερδοσκόπο πού τόν κατηγορεῖ γιά βλάκα, ἀφοῦ δέν ἐκμεταλλεύτηκε τήν πολιτική του δύναμη γιά νά γίνει τύραννος καί νά πλουτίσει.

Σ Η Μ Ω Ν Ι Δ Η Σ (Α Π Ο Τ Η Ν Α Μ Ο Ρ Γ Ο)

Ὁ Σημωνίδης ἦταν σχεδόν σύγχρονος μέ τόν Ἀρχίλοχο (γύρω στό 650 π.Χ.). Γεννήθηκε στή Σάμο κι ἀπό κεῖ ἦρθε στήν Ἀμοργό ὡς ἀρχηγός ἀποίκων. Ἀπό αὐτό ὀνομάστηκε **Ἀμοργῖνος** (Ἀμοργιανός) γιά νά ξεχωρίζει ἀπό τό Σιμωνίδη τόν **Κεῖο** (ἀπό τήν Κέα, σημ. Τζιά.). Πληροφορίες γιά τή ζωή του δέν ἔχουμε. Ἔγραψε ἰάμβους καί μ' αὐτούς σατίριζε ὁρισμένα πρόσωπα καί γενικότερα διάφορα κοινωνικά ἐλαττώματα. Ὅπως καί νά 'ναι, ἡ ποίησή του εἶχε γιά στόχο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νά διορθώσει τά στραβά καί νά δώσει συμβουλές. Ἀπό τά ποιήματά του ἔχουν σωθεῖ μόνο λίγα μοναχικά ἀποσπάσματα. Τό πιό μακρύ εἶναι ἡ σάτιρα γιά τό χαρακτήρα τῶν γυναικῶν.

52 (1). **Μάταια τά ἀνθρώπινα πράγματα.**

α) **Στ. 1 - 5. τέλος** ἡ ἔκβαση.— **ἔχει** κρατεῖ στά χέρια του.—**βαρύκτυπος** βαρύβροντος.— **τίθημι** κανονίζω.—**ὅπῃ** ὅπως.—**νοῦς δὲ (Διὸς)** οἱ βουλές τοῦ Δία.— **ἐπήμεροι ζώουσι** ζοῦν λίγον καιρό, εἶναι ἐφήμεροι.— **ἃ δὴ (= οἷα δὴ)** = ὅπως δά, ὅπως πραγματικά.— **βοτὰ** βοσκήματα, ζῶα, ἀπό τό **βόσκω** (= σάν ζῶα πού εἶναι πραγματικά).— **ὅκως ἐκτελευτήσει** ποιό τέλος ἐπιφυλάσσει.

Στ. 6 - 10. κἀπιπιθείη (καὶ ἐπιπειθείη) καί ἡ πεποίθηση, ἡ πίστη.— **ἄπρηκτον** ἀπραγματοποίητο, ἀνέφικτο.— **ὁρμαίνω** διαλογίζομαι, ὀνειρεύομαι.— **μένουσιν** περιμένουν.— **ἡμέρην ἐλθεῖν** νά ξημερώσει (γιά νά πραγματοποιηθεῖ τ' ὄνειρό τους).— **ἐτέων περιτροπαὶ** περιοδικοί κύκλοι τῶν ἐτῶν (πολλά χρόνια).— **νέωτα** ἐπίρ., τό νέο ἔτος (νέον Fέτα).— **φλύω** εἶμαι κατάφορτος, γεμάτος.

53

Στ. 11 - 19. φθάνει . . . λαβὸν προφταίνει καί πιάνει, βρίσκει.— **ἄζηλος** ἀζήλευτος, θλιβερός.— **τέρμα** πραγμάτωση τῶν ὀνείρων.— **δεδμημένος,** τοῦ **δάμνημι** = καταβάλλω, ρίχνω κάτω.— **Ἄρει** ἀπό τόν πόλεμο.— **ἡ λαῖλαψ** ἡ θύελλα, ἡ καταιγίδα.— **κλονεύμενος** (κλονούμενος) παρασυρόμενος, ἐνῶ τραντάζεται ἐπάνω κάτω.— **πορφυρῆς ἁλὸς** τῆς κυμαινόμενης, τῆς ταραγμένης θάλασσας.— **νώσωνται** = **νοήσωνται, εὖτ ἂν νώσωνται** εὐθύς μόλις αἰσθανθοῦν, μόλις νιώσουν.— **ἡδὺ ζόειν** τή γλύκα τῆς ζωῆς.— **ἀγχόνης ἅψαντο** ἔβαλαν θηλιά καί πέθαναν.— **δυστήνῳ μόρῳ** ἕνα θάνατο ἀξιοθρήνητο.— **καὐτάγρετος (= καὶ + αὐτάγρετος)** αὐθόρμητος, θελληματικά.

Στ. 20 - 24. ἅπ' οὐδέν (ἐστιν) = **οὐδὲν ἄπεστιν.**— **κὴρ** μοίρα τοῦ θανάτου.—**ἀνεπίφραστος** ἀπροσδόκητος, ἀνεπάντεχος.— **ἡ δύη** ἡ δυστυχία.— **πῆμα** πάθημα, συμφορά.— **πιθοίατο** = **πίθοιντο** (οἱ βροτοί).— **αἰκίζομαι** (παθ.) βασανίζομαι.— **ἐπ' ἄλγεσι κακοῖσ' ἔχοντες θυμὸν** στρέφοντες διαρκῶς τή σκέψη μας στίς ἐνοχλητικές φροντίδες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β) **Στ. 1. βαρύκτυπος**· ὁ Ὅμηρος λέει «**ἐρίγδουπος**»· κοσμητικό ἐπίθετο τοῦ Δία πού ξαποστέλνει τή βροντή καί τόν κεραυνό.

Στ. 8. ἑτέων περιτροπάς· πβ. τό : «*περιπλομένων ἐνιαυτῶν*» στήν Ὀδύσσ. α, 6.

— *Πῶς βλέπει τή ζωή ὁ ἀπαισιόδοξος ποιητής ; Γιατί οἱ ἄνθρωποι θά ἦταν λιγότερο δυστυχεῖς, ἄν τόν ἀκολουθοῦσαν* (εἰ δ' ἐμοὶ πιθοίατο, στ. 22, *Πβ. τό «Ὑποθῆκες στόν ἑαυτό του» τοῦ Σόλωνα (σελ. 24).*

53 (2). **Χαρακτῆρες γυναικῶν.**

α) **Στ. 1 - 6. χωρὶς** χωριστά γιά καθεμιά, μέ μεγάλη ποικιλία.— **νόος** χαρακτήρας.— **τὰ πρῶτα** εὐθύς ἐξαρχῆς.— **ὗς** χοῖρος, γουρούνι (ἐδῶ θηλ.).— **τανύθριξ** μακρότριχος, ὀρθότριχος.— **πεφυρμένα,** τοῦ **φύρω** ἀνακατώνω.— **εἷμα** ἔνδυμα, φόρεμα **(ἔννυμι,** Fέσνυμι).— **κοπρίη** κοπριά, ἀκαθαρσία.— **ἧμαι** κάθομαι.— **πιαίνομαι** παχύνομαι, παχαίνω.

Στ. 7.-11. ἁλιερὸς παμπόνηρος.— **ἔθηκε** ἔκαμε.— **ἴδρις (-ιος)** γνώστης, ἔμπειρος (ἀπό τό **οἶδα).**— **μὶν** αὐτήν (ἀντικ. τοῦ λέληθε).— **τὸ μέν,** δηλ. **τὸ ἄμεινον** (τό καλό).— **εἶπε,** γνωμ. ἀόρ. **τὸ δ' ἐσθλὸν = τὸ δὲ κακὸν εἶπεν ἐσθλὸν** (σάν ἀνάποδος ἄνθρωπος πού εἶναι).— **ὀργὴ** τρόπος, ψυχική διάθεση.

Στ. 12 - 26. ἢ δύ' ἐν φρεσίν νοεῖ πού εἶναι δίβουλη, δίγνωμη.— **τὴν μὲν ἡμέρην** τή μιά μέρα.—**γέγηθα** (πρκμ. μέ σημ. ἐνεστ. τοῦ γηθέω) χαίρομαι.— **τὴν δὲ** τήν ἄλλη ὅμως μέρα.— **οὐκ ἀνεκτὸς** (θηλ.) δέν ὑποφέρεται.— **οὔτε ἄσσον ἐλθεῖν** οὔτε νά τή ζυγώσει κανείς **(ἄσσον,** συγκρ. τοῦ **ἄγχι** = κοντά).— **ἄπλητον** πράγμα ἀπροσπέλαστο, ἀπλησίαστο.— **ἀμείλιχος** ἄγριος.— **ἀποθύμιος** ἀποκρουστικός.— **ἀτρεμὴς** ἀκίνητος, ἀσάλευτος.— **ἀπήμων** ἀβλαβής, ἄβλαβος (γιά τούς ἄλλους).— **βαρύκτυπος** βαρύβροντος, βροντερός.— **φορευμένη,** τοῦ **φέρομαι** μετακινοῦμαι ἐδῶ κι ἐκεῖ, ταρακουνιέμαι.

Στ. 27 - 38. χαιτέεσσα μέ πλούσια χαίτη.— **γείνομαι** γεννιέμαι· **ἐγεινάμην** ἐγέννησα (ἐνεργ.). **δούλια ἔργα** ἐπίπονες ἐργασίες, βα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ριές δουλειές.— **δύη** δυστυχία, στενοχώρια.— **περιτρέπω** ἀποφεύγω.— **ἡ μύλη** ὁ μύλος, χερόμυλος.— **ἄρειεν,** εὐκτ. τοῦ **αἴρω.**— **λοῦται ἄπο** = **ἀπολοῦται ἀπολοῦμαι· ῥύπον** πλένομαι καλά (καθαρίζω ἐντελῶς κάθε λέρα ἀπό πάνω μου).— **φορῶ** φέρω, ἔχω.— **χαίτη βαθεῖα,** ἐδῶ = πλούσια κόμη, ἄφθονα μαλλιά.— **ἄνθεμον** ἄνθος, λουλούδι.— **σκιάζομαι** σκεπάζομαι, στεφανώνομαι.— **ὦν** = **οὖν** ὄντως, πραγματικά.— **τύραννος** βασιλιάς.— **σκηπτοῦχος** ἄρχοντας, μεγαλουσιάνος.— **τοιούτοις** (τρόποις) μέ μιά τέτοια φιλαρέσκεια.— **ἀγλαΐζομαι** καμαρώνω.

Στ. 39 - 45. τὴν αὐτήν, τήν ἄλλη.— **λαβών,** ἐνν. γιά σύζυγο.— **οἶος** μόνος.— **μῶμος** μομφή, κατηγόρια.— **προσιζάνει** κολλάει ἐπάνω, ἁρμόζει.— **κἀπαέξεται** (**καὶ** + **ἐπαέξεται**) μεγαλώνει, πάει μπροστά.— **βίος** (δηλ. μέσα στήν οἰκογένεια).— **φιλεῦντι** = **φιλοῦντι. ὁ πόσις** (γεν. **πόσιος,** δοτ. **πόσει** καί ἰων. **πόσι**) ὁ σύζυγος.—**ὀνομάκλυτος** ξακουστός.— **ἀριπρεπὴς** περίβλεπτος, ἀντικείμενο θαυμασμοῦ.— **ἀμφιδέδρομεν** (σάν ἐνεστ.) περιβάλλει, τυλίγει.

β) Τό σατιρικό αὐτό ποίημα, ὅπως καί ὅλα τά ποιήματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους, δέν ἔχει σκοπό νά περιγελάσει, μόνο καί μόνο γιά νά ἱκανοποιήσει τήν περιπαικτική διάθεση τοῦ ποιητῆ, ἀλλά θέλει νά δείξει τά ἐλαττώματα πού πρέπει ν' ἀποφεύγουν οἱ γυναῖκες. Ἄλλωστε τελειώνει μέ τό νά παινεύει τήν καλή γυναίκα πού τήν παρομοιάζει μέ μέλισσα. Καί οἱ γυναῖκες, γιά χωρατό, τραγουδοῦσαν μέ τό ἴδιο πνεῦμα περιγελαστικά τραγούδια γιά τούς ἄντρες, «*τὰ ἐξ ἁμάξης*», ὅπως τά ἔλεγαν. Ἴσως τό ποίημα τοῦ Σημωνίδη εἶναι ἀπάντηση σέ κεῖνα.

— Ποιό τό κύριο γνώρισμα στήν ποίηση τοῦ Σημωνίδη; Ἡ ὑπερβολή στή σάτιρα ἐπιτρέπεται; ὡς ποιό βαθμό; καί ποῦ ἀποβλέπει; Κάντε τή σύγκριση μέ σατιρικά ποιήματα νέων Ἑλλήνων ποιητῶν (Λασκαράτου, Σουρῆ κ. ἄ.).

Γ'. ΜΕΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΑΛΚΑΙΟΣ

Ὁ Ἀλκαῖος ἀπό τή Μυτιλήνη τῆς Λέσβου (ἡ ἀκμή του γύρω στό

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

610 π.Χ.) ἦταν μέ τήν ἀριστοκρατική παράταξη τῆς πατρίδας του καί ἀγωνίστηκε μέ πάθος ἐναντίον τοῦ τυραννικοῦ πολιτεύματος τοῦ Μελάγχρου καί τοῦ διαδόχου Μυρσίλου πού ἐγκαθίδρυσαν οἱ δημοκρατικοί. Ἀλλά καί τόν πολύ συγκρατημένο τύραννο Πιττακό, πού πῆρε τήν ἐξουσία ἀργότερα, τόν πολέμησε δυνατά. Καθώς ὅμως δοκίμασε νά καταλύσει τήν ἐξουσία τοῦ λαοῦ καί ἀπέτυχε, ἀναγκάστηκε νά ἐκπατρισθεῖ καί νά ζήσει γιά πολλά χρόνια τριγυρίζοντας ἐδῶ κι ἐκεῖ στήν ξενιτιά. Στό τέλος τῆς ζωῆς του ξαναγύρισε στήν πατρίδα· τοῦ δόθηκε γενναιόψυχα ἀμνηστία ἀπό τό σοφό Πιττακό.

Ἔγραψε ποιήματα μέ περιεχόμενο κάθε λογῆς, στασιωτικά, δηλ. πολιτικά, συμποσιακά, ἐρωτικά καί διάφορους ὕμνους. Τόν ποιητή τοῦτον μιμήθηκαν οἱ ποιητές τῆς Ἀλεξάνδρειας καί τῆς Ἰταλίας, ἰδίως ὁ Ὁράτιος.

Δυστυχῶς ἀπό τά ἔργα τοῦ Ἀλκαίου μόνον ἀποσπάσματα σώθηκαν. Διάλεκτος τῶν ποιημάτων του εἶναι ἡ α ἰ ο λ ι κ ή.

54 (1). Ἡ αἴθουσα τῶν ὅπλων

α) **μαρμαίρω** ἀστράφτω, λαμποκοπῶ.— **παῖσα** πᾶσα, ὅλη.— **στέγα** αἴθουσα.— **κυνίη** (= **κυνέη**) περικεφαλαία. — **κὰτ** = **κατὰ** (στό **νεύοισιν**).— **τᾶν** (= **τῶν, ὧν**) κατύπερθεν ἀπό πάνω, ἀπό τήν κορυφή τῶν ὁποίων.— **ἵππιοι λόφοι** λοφία, φοῦντες ἀπό οὐρά (ἤ ἀπό χαίτη) ἀλόγων.— **νεύοισιν** (**-ουσιν**) : **κατα - νεύουσιν,** γέρνουν πρός τά κάτω.—**ἀγάλματα** στολίδια (γιά τά κεφάλια τῶν ἀνδρῶν).— **χάλκιαι δὲ λάμπραι κνάμιδες** (περικνημίδες).— **κρύπτοισιν πασσάλοις** = κρύπτουσι πασσάλους (εἶναι τοποθετημένες γύρω ἀπό ξύλινα καρφιά μπηγμένα στούς τοίχους)· στήν αἰολική τό **α** ἀντί **ου**.— **τὸ ἄρκος** ἀμυντικό ὅπλο, μέσο γιά τήν ἀπόκρουση (**ἀρκέω** = ἀποκρούω).— **ἰσχύρω** (γεν.) ἰσχυροῦ, δυνατοῦ.— **βέλευς** (γεν. αἰολ.) **βέλος** βλῆμα.— **νέω λίνω** (γεν. τῆς ὕλης) ἀπό καινούργιο λινό ὕφασμα.— **κοίλος** κοῖλος, βαθουλωτός.— **κατ** (**ά**) . . . **βεβλημέναι** τοποθετημένες κάτω.— **πὰρ**= παρά, κοντά.— **ζῶμα** κοντή περισκελίδα. — **ὁ κύπασσις** πουκαμισάκι, χιτώνιο.— **τῶν** αὐτῶν (πού εἴπαμε πρίν) .— **ἐπειδὴ πρώτιστα** ἀφοῦ τώρα πιά.— **ὑπὸ ἔσταμεν, ὑπέστημεν** ἀναλάβαμε.— **ἔργον τόδε** αὐτό τόν ἀγώνα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β) Τό ποίημα γράφτηκε στίς παραμονές κάποιου ἀγώνα, καθώς δείχνει ὁ τελευταῖος στίχος. Πρόκειται ἤ γιά πόλεμο μέ τούς Ἀθηναίους — γιά τήν ἀνάκτηση τοῦ Σιγείου στόν Ἑλλήσποντο — ἤ γιά κίνημα πού ἑτοιμάζόταν μέ σκοπό τήν ἀνατροπή τοῦ Μυρσίλου. Ὅπως καί νά 'ναι, ἀφοῦ σέ λίγο ἦταν νά γίνει ὁ ἀγώνας, ὁ ποιητής μπαίνει στήν αἴθουσα τῶν ὅπλων γιά νά τά πάρει. Μπαίνοντας, στέκεται γιά μιά στιγμή, τά κοιτάζει μέ περηφάνια καί κάνει τήν περιγραφή τους.

Στ. 6. Χαλκίδικαι· ἀπό τή Χαλκίδα, ὅπου γινόταν κατεργασία τῶν μετάλλων καί μάλιστα τοῦ χαλκοῦ πού ἐξορυσσόταν ἀπό τά ὀρυχεῖα χαλκοῦ κοντά στήν πόλη· ἀπό αὐτό, λένε, πῆρε καί τ' ὄνομά της ἡ πόλη.

— *Προσέξτε τή ζωντάνια τῆς περιγραφῆς καί τά κοσμητικά ἐπίθετα.*

55 (2). Ἡ πόλη σέ τρικυμία.

56

α) **ἀσυνέτημι** = **ἀσυνετῶ** δέν ἐννοῶ, δέν καταλαβαίνω.— **στάσις** ἐμφύλιος πόλεμος, ἐδῶ μεταφορικά = ἡ ταραχή, τό ἀνακάτωμα (τῶν ἀνέμων).— **τὸ μὲν** ἄλλο μέν κῦμα.— **ἄμμες** ἡμεῖς, ἐμεῖς.— **ὀν** (= **ἀν**) ἀνά.— **νᾶι** = **νηὶ** (δοτ. τοῦ **ναῦς**).— **φόρημαι** = **φοροῦμαι** φέρομαι ἐδῶ κι ἐκεῖ, ταρακουνιέμαι.— **μοχθέω** ταλαιπωροῦμαι, ὑποφέρω.— **χείμων** τρικυμία.— **πὲρ - ἔχει** περιέχει, σκεπάζει ὁλόγυρα.— **ὁ ἄντλος** τό νερό (πού μπαίνει ὁρμητικό στό κύτος τοῦ καραβιοῦ). **ἱστοπέδα** = **ἱστοπέδη** ὀπή στό κατάστρωμα τῶν πλοίων, μές στήν ὁποία χώνεται ἡ βάση τοῦ καταρτιοῦ, τρύπα τοῦ καταρτιοῦ.— **λαῖφος** τό ἱστίο, τό πανί.— **πὰν** = πᾶν, ὅλο.— **ζάδηλος** (διάδηλος) διάτρητος, καταξεσχισμένος.— **ἡ λάκις** (γεν. **-ιδος**) ἡ σχισμή, τό ἄνοιγμα.— **κατ' αὔτο** σ' αὐτό.— **χόλαισι** (**χάλαισι - χαλῶσι)** ἔχουν χαλαρωθεῖ.— **ἄγκυλα** τό σκοινί (μ' αὐτό δένονται στό κατάρτι οἱ ἀντένες).

β) Ὁ ποιητής γράφει τό ποίημά του σέ στιγμές πού ἡ πόλη βρίσκεται σέ ἀναταραχή ὅταν εἶχε τύραννο τό Μύρσιλο.

— *Πῶς περιγράφει ὁ ποιητής τήν τρικυμία στή θάλασσα ; Ποιές οἱ λεπτομέρειες τῆς περιγραφῆς ; Τί θέλει νά πεῖ μέ αὐτά ὁ ποιητής ;*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

56 (3). Χαιρεκακία.

α) **μεθύσθην** = μεθυσθῆναι (ὑποκμ. **πάντας,** δηλ. τούς ἐχθρούς τῆς τυραννίας).— **τινὰ** τινες, μερικοί, δηλ. οἱ ἀσυνήθιστοι στό πιοτό.— **πώνειν** πίνειν, νά πίνουν.— **κάτθανε** (= **κατέθανε**) πέθανε.

β) Ὁ θάνατος τοῦ τυράννου Μυρσίλου κάνει τόν Ἀλκαῖο ἔξαλλο ἀπό χαρά. Στό ποίημα τοῦτο καθρεφτίζεται ὁ χαρακτήρας τοῦ ποιητῆ.

57 (4). Πῶς νά πολεμήσεις τό χειμώνα.

α) **ὕει** βρέχει.— **ὄρανος** οὐρανός.— **πεπάγαισι (πεπήγασι)** ἔχουν παγώσει, ἔχουν κρυσταλλιάσει.— **ὑδάτων ῥόαι** οἱ ροές τῶν ὑδάτων, τά τρεχούμενα νερά.— **κάββαλλε** κατάβαλλε (προστ.), καταπολέμησε.— **ἐπὶ τίθεις (ἐπιτιθεὶς)** ἐπιθέτοντας, βάζοντας πάνω στήν ἑστία.— **ἐν κέρναις** (μτχ. ἐνεστ.) = **ἐγκιρνὰς** ἀνακατώνοντας μές στόν κρατήρα).— **μέλιχρος** γλυκός.— **αὐτὰρ** δέ, ἀκόμη.— **ἡ κόρσα** οἱ κρόταφοι, τά μελίγγια, τό κεφάλι.— **ἀμφιβαλών,** περιβαλών, τοποθετώντας γύρω . . . **γνόφαλλον** προσκεφάλι.

β) Τό κρασί ὁ ποιητής θεωρεῖ θερμαντικό, γιά τό χειμώνα. Σ' ἄλλους στίχους του τό δέχεται σάν δροσιστικό, γιά τό καλοκαίρι, καί σάν γιατρικό τῆς λύπης σ' ὅλες τίς ἐποχές.

— *Ποιός ὁ χαρακτήρας τῆς ποιήσεως τοῦ Ἀλκαίου ; Ποιοί οἱ αἰολικοί τύποι καί πῶς ἀποδίδονται στήν ἀττική διάλεκτο ;*

58 (5). Συμποσιακό τραγούδι.

α) **λύχνος,** πληθ. **λύχνοι** καί **λύχνα,** ἐδῶ συνεκδοχικά ἀντιστοιχεῖ μέ τό « λύχνων ἁφάς », = τό ἄναμμα τῶν λυχναριῶν, τήν ὥρα πού ἀνάβουν τά λυχνάρια, τό βράδυ.— **ὀμμένω** ἀναμένω, περιμένω (ὀν - μένω, ἀν - μένω Π ὀμμένω, ἀμμένω).—**δάκτυλος** πολύ μικρή μονάδα μήκους (0,018 μ.).— **δάκτυλος ἀμέρα,** « ἕνα δάχτυλο μάκρος ἔχει ἀκόμα ἡ ἡμέρα ».— **κάδ, κὰτ** = κατά.— **κὰδ ἄερρε** (τμήση), τοῦ ρ. **καταέρρω** = κατεβάζω.— **κυλίχνα (ἡ), κυλίχνη (κύλιξ)** ποτήρι (**κυλίχναις,** ἡ κατάληξη **- αις** τῆς αἰτ. πληθ. ἀντί **-ας**).— **ἀῖτα** ἀγαπητέ μου.— **ποικίλος** στολισμένος μέ σκαλίσματα, πλουμιστός.— **υἷος**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

υἱός, γιός.— **λαθικάδης** (λαθικηδὴς) αὐτός πού φέρνει λησμονιά στίς ἔγνοιες, παυσίλυπος (ἀπό θέμα τοῦ ρ. **λανθάνω λαθ -** καί **κῆδος** = φροντίδα).—**ἔγχεε** : ἐνν. οἶνον, κρασί (τό ἀσύνδετο δίνει ζωηρότητα) — **κέρναις (κεραννὺς)** ἀνακατώνοντας.— **ἕνα καὶ δύο** ἕνα πρός δύο, ἕνα μέ δυό.— **πλέαις** (αἰτ. πληθ. ἀντί **πλέας**), πρόληπτ. κατηγορμ. : **ὥστε πλέας εἶναι** = **ὥστε πλησθῆναι** μέχρι πού νά γεμίσουν.— **κὰκ κεφάλας** κατά κεφαλῆς, μέχρι τό κεφάλι, ὥς τά χείλια.— **ἁ δ' ἑτέρα** ἡ δέ ἑτέρα, ἡ μία.— **ὠθήτω** ἀντί **ὠθείτω** (ἑρμ. τό ἕνα ποτήρι ἄς ἀκολουθεῖ τό ἄλλο χωρίς διακοπή).

Στ. 3. Σεμέλη· κόρη τοῦ βασιλιᾶ τῶν Θηβῶν Κάδμου, μητέρα τοῦ Διονύσου.

ΣΑΠΦΩ

58

Ἡ Σαπφώ (627-567 π.Χ.) γεννήθηκε ἀπό ἀρχοντική οἰκογένεια στήν Ἐρεσσό τῆς Λέσβου κι ἦταν σύγχρονη μέ τόν Ἀλκαῖο. Τό λεσβιακό ὄνομά της ἦταν Ψάπφα. Ἔζησε πολύν καιρό στή Σικελία καί γυρίζοντας στή Λέσβο ἐγκατάστησε στό σπίτι της μουσική καί ποιητική σχολή. Σ' αὐτήν σύχναζαν πολλά κορίτσια καί μ' αὐτά συνδέθηκε ἡ Σαπφώ μέ ἀγάπη ἀδελφική καί ἁγνή φιλία.

Ὅμως οἱ ἐλεύθεροι καί ὅλο πνεῦμα τρόποι της καί τά ποιητικά φανερώματα τῆς γυναικείας ψυχῆς της φάνηκαν παράξενα πράγματα γιά τούς Ἴωνες καί τούς Ἀθηναίους καί αὐτοί ἀργότερα ἔπλασαν διάφορα παραμύθια γι' αὐτή. Εἰπώθηκε ἐπίσης, χωρίς νά εἶναι ἀληθινό, ὅτι, ὕστερα ἀπό ἕναν ἄτυχο ἔρωτα γιά τόν πανέμορφο νέο Φάωνα, γκρεμίστηκε ἀπό τούς βράχους τῆς Λευκάδας. Βέβαιο εἶναι ὅτι ἡ Σαπφώ ἦταν σεβαστή στήν πατρίδα της καί θαυμάστηκε γιά τό ποιητικό ἔργο της. Οἱ ἀρχαῖοι θαυμαστές της τήν ὀνόμασαν «δεκάτη μοῦσα», «Πιερία μέλισσα» καί «Λεσβία ἀηδών». Τά ποιήματα τῆς Σαπφῶς ἦταν ὕμνοι, ὠδές μ' ἐρωτική ὑπόθεση καί ἐπιθαλάμια, ὅλα σ' αἰολική διάλεκτο.

59 (1). **Ὠδή στήν Ἀφροδίτη.**

α) **Στ. 1 - 4. ποικιλόθρονος** αὐτός πού εἶναι σέ πλουμιστό θρόνο.—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δολόπλοκος (**δολοπλόκος**) πανοῦργος, δολερός.— **λίσσομαι** ἱκετεύω, θερμοπαρακαλῶ.— **ἄσα** (**ἡ ἄσση**) στενοχώρια, θλίψη.— **ὀνία** (**ἀνία**) λύπη, βάσανο.— **δαμνάω** 1) δαμάζω 2) κουράζω, τσακίζω.

Στ. 5 - 24. τυῖδ (**τῇδε**) ἐδῶ.— **αἴ ποτα** (=**εἴποτε**) ἄν κάποτε (ἐδῶ = ὅπως κάποτε).— **κἀτέρωτα** (**καὶ ἑτέρωτα**) καί ἄλλοτε.— **τᾶς ἔμας αὔδως** (γεν.) : **ἡ αὔδω** (**τῆς αὔδως**) αὐδή, φωνή. — **ἀίοισα** (**ἀίουσα**) ἀκούουσα, ἀκούγοντας.— **πήλυς** (**τῆλε**) ἀπό μακριά.—**κλύω** ἀκούω.— **λίποισα** = **λιποῦσα**—. **ὑπασδεύξαισα** ὑποζεύξασα, ἀφοῦ ἔζεψες.— **ὦκυς (ὠκὺς)** ταχύς, γρήγορος.— **στροῦθος** στρουθί, σπουργίτης.— **δίννεντες** (**δινοῦντες**) κινοῦντες, κουνώντας. — **περὶ** ἐπάνω ἀπό. — **ὤρανος** οὐρανός. — **αἶψα** γρήγορα, γοργά.— **ἐξίκοντο** ἔφτασαν στό τέρμα.— τὺ σύ.— **μάκαερα** (θηλ. τοῦ **μάκαρ**) μακάρια, τρισευτυχισμένη. — **ἤρε'** (**ἤρεο**), τοῦ ἐρωτῶ.— **ὅττι** ὅ τι, τί ;.— **δηὖτε** (**δὴ αὖτε**), **ὅττι δηὖτε** τί λοιπόν πάλι.—**κὤττι** (**καὶ ὅττι**) καί τί ; **μαινόλας** μανιακός, τρελός.— **Πείθω** ἡ Πειθώ (ἡ θεραπαινίδα τῆς 'Αφροδίτης).— **μαῖσαι**· τό α' πρόσ. **μαῖμαι** (**μαίομαι**) ζωηρά ἐπιθυμῶ.— **ἐς σὰν φιλότατα** (= φιλότητα) στήν ἀγάπη σου.— **ἀδικήω** = **ἀδικέω** (**ῶ**).— **καὶ γὰρ** καί βέβαια.— **αἰ** = **εἰ** (βλ. καί στ. 5).— **διώξει** θά τρέχει πίσω σου, θά σέ ἀκολουθεῖ.— **φίλει** (**φιλεῖ**) ἀγαπάει.— **κωὐκ** = **καὶ οὐκ**..

Στ. 26 - 28. λύω ἀπολυτρώνω (ἀπό βασανιστικές φροντίδες).— **ὅσσα** ὅσα.— **μοι,** δοτ. χαρ. **τέλεσαι**= **τελέσαι ἀπαρ.,** ἀπό τό **ἰμέρρει**), ὑποκ. ἐνν. **σέ**.— **ἰμέρρω** (**ἰμείρω**) = ποθῶ.— **αὔτα** αὐτή.

β) 'Η ὠδή διασώθηκε ὁλόκληρη χάρη στό Διονύσιο ἀπό τήν 'Αλικαρνασσό (τεχνοκρίτη καί ἱστορικό τοῦ 1. π.Χ. αἰώνα), πού τήν ἔβαλε μέσα στό ἔργο του *« Περί συνθέσεως ὀνομάτων »* σάν δεῖγμα τέχνης καί ὕφους.

Στ. 2. δολόπλοκος· γιατί παρακινεῖ σέ δολοπλοκίες καί πλεκτάνες.

Στ. 10. στροῦθοι · τά σπουργίτια καί τά περιστέρια ἦταν ἱερά πουλιά τῆς 'Αφροδίτης.

Στ. 18. 'Εδῶ ἡ ποιήτρια παρουσιάζει τήν ἴδια τήν 'Αφροδίτη νά μιλάει (*ποιά ἡ αἰτία γιά νά γίνει αὐτή ἡ ἀλλαγή στό πρόσωπο πού ἔχει τό λόγο ;*)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

60 (2). Ἡ ξενιτεμένη φίλη

α) **Στ. 1 - 5. ἄπυ** ἀπό, μακριά.— **τυῖδε** (**τῇ δε**) ἐδῶ. — **νῶν** νοῦν, μυαλό· **τυῖδε νῶν ἔχοισα** (ἡ ξενιτεμένη φίλη μας Ἀριγνώτα) κατευθύνοντας τίς σκέψεις της πρός τά ἐδῶ.— **ὡς** (χρον.) ὅταν. — **πεδαζώω** συζῶ, ζῶ μαζί· **ὡς πεδεζώομεν** τόν καιρό πού ζούσαμε μαζί.— **βεβάως**, βεβαίως, ἀσφαλῶς.— **ἔχεν** εἶχε, θεωροῦσε.— **ἴκελος** (καί **εἴκελος**) ὅμοιος· τό **ἰκέλαν** κατηγρμ.— **θέᾳ** = **θεᾷ** (ἀπό τό **ἰκέλαν**)= ὅμοια μέ θεά.— **μόλπα** (= μολπή) τραγούδι.— **σᾷ δὲ μάλιστα ἔχαιρε μόλπᾳ** = ἔβρισκε πολύ μεγάλη εὐχαρίστηση στό δικό σου τραγούδι.

Στ. 6 - 11. νῦν δέ, ἀντίθεση στό **ὡς πεδεζώομεν**.— **ἐμπρέπομαι** (**ἐμπρέπω**) διαπρέπω, ξεχωρίζω.— **Λύδαι** = **Λυδαί**, ἀπό τή Λυδία.— **περρέχω** (**περιέχω**) ὑπερέχω, εἶμαι ἀνώτερος.— **ἐπίσχω** (**ἐπέχω**) διευθύνω.— **θάλασσαν ἔπ' ἀλμύραν** ἐπί τήν ἁλμυράν θάλασσαν, πρός τήν ἁρμυρή θάλασσα.— **ἴσως καὶ** ἐξ ἴσου, ὅπως καί— (**ἐπὶ**) **πολυανθέμοις ἀρούραις** (αἰτ. πληθ.) πρός τίς ἀνθισμένες ἐκτάσεις τῆς ξηρᾶς.

Στ. 12-14. ἐέρσα δροσιά.— **κάλα** καλή, χαριτωμένη (κτγρμ.).— **κέχυται** εἶναι χυμένη, σκορπισμένη.— **τεθάλαισι** (**τεθήλασι**) θάλλουν, βλασταίνουν.— **κἄπαλ'** (= **καὶ ἄπαλα**) ἁπαλά.— **ἄνθρυσκον**, φυτό μέ ἄνθος σκιαδωτό (ὅμοιο μέ ἄνηθο), ἀγριόχορτο.— **μελίλωτος**, εἶδος εὔοσμου τριφυλλιοῦ.— **ἀνθεμώδης** λουλουδιασμένος, ἀνθισμένος.

Στ. 15 - 17. ζαφοίταισ (**ι**) διαφοιτᾷ, τριγυρίζει ἐδῶ (νοερά).— **ἐπιμνάσθεισα** ἐπιμνησθεῖσα, καθώς θυμήθηκε.— **ἄγανος** πράος, γλυκός.— **ἀγάνης ἐπιμν. Ἄτθιδος** γιατί ἔφερε στή σκέψη της τή γλυκιά της φίλη Ἀτθίδα.— **ἵμερος (=ἵμερος)** πόθος· **ἰμέρῳ λέπταν φρένα·** μέ πόθο στή λεπτή, τήν εὐαίσθητη ψυχή της.— **βόρηται** (= **βαρεῖται**) πιέζεται ἀπό τό βάρος.— **τὸ κῆρ** (**κέαρ**), γεν. **κῆρος**, καρδιά. — **ἄσα** (**ἡ**) ἀνία, θλίψη.

Στ. 18 - 20. κῆθι ἐκεῖ. — **ἔλθην**(= **ἐλθεῖν**) ν' ἀπέλθωμεν, νά πᾶμε.— **ἄμμε** (**ἡ ἄμμι**) ἡμῖν, σέ μᾶς (στό **βοᾷ**).— **ὀξὺ** δυνατά.— **τὰ δὲ** ἀλλά αὐτά, αὐτά ὅμως (δηλ. τίς φωνές τῆς Ἀριγνώτας).—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γαρύω (= **γηρύω**) φωνάζω (ἡ **γῆρυς**= ἡ φωνή)· **οὐ γαρύει νῶν** δέ φωνάζει, δέν (τά) διαβιβάζει σέ μᾶς.— **νὺξ πολύως** ἡ πολύωτος νύξ, ἡ νύχτα μέ τά πολλά αὐτιά (ἡ ὁποία, καθώς ἐπικρατεῖ ἡσυχία, ἀκούει τά πάντα).— **δι' ἅλος** (= **δι' ἁλὸς**) διά τῆς θαλάσσης, μέσα ἀπό τή θάλασσα.

β) Ἡ μαθήτρια τῆς Σαπφῶς Ἀριγνώτα πού παντρεύτηκε στίς Σάρδεις αἰσθάνεται λύπη γιά τό χωρισμό ἀπό τίς φίλες της. Τά αἰσθήματα αὐτά τῆς Ἀριγνώτας παρουσιάζει ἡ Σαπφώ, πού μέ τό ποίημά της αὐτὸ ἀπευθύνεται στή μαθήτρια καί φίλη της Ἀτθίδα.

Τό ποίημα δέ σώθηκε ὁλόκληρο. Λείπει ἡ α' στροφή, μέρος ἀπό τή β' καί τό τέλος. Ὡστόσο τό ἀπόσπασμα εἶναι πολύ ἀξιόλογο.

61 (3). Σέ γυναίκα ἄμουση.

α) **κατθάνοισα (καταθανοῦσα)** ὅταν πεθάνεις.— **κείσεαι** θά κείτεσαι, θά εἶσαι μέσα στόν τάφο σου.— **οὐδὲ ποτα** καί ποτέ δέν.— **μναμοσύνα σέθεν ἔσσετ'** = θά μελετᾶνε τ' ὄνομά σου.— **οὐδ' ἔρος (σέθεν ἔσσεται)** οὔτε θά σέ ποθεῖ (θά σ' ἀναζητεῖ) κανένας.— **πεδέχω** μετέχω, παίρνω μέρος.— **ἀφάνης** ἀφανής ἀσήμαντος.— **κὴν** = **καὶ ἐν**.— **πεδ (ά),** αἰολ. καί δωρ. = μετά, μέσα.— **ἄμαυρος** (**ἀμαυρὸς**) σκοτεινός, ἄδοξος.— **ἐκπεποταμένα** ὅταν φτερουγίσει ἡ ψυχή σου, ὅταν πεθάνεις (τοῦ **ἐκποτάομαι** πετῶ ἔξω)· ἐδῶ πρόκειται γιά τήν ψυχή πού πετάει ἔξω ἀπό τό σῶμα.

β) **Στ. 3. Τὰ ρόδα τῆς Πιερίας**· ἐννοεῖ τή μουσική καί τήν ποίηση (ἀ ν τ ο ν ο μ α σ ί α)· τά ρόδα θεωροῦνταν ἀγαπητά στίς Μοῦσες λουλούδια κι οἱ Μοῦσες λατρεύονταν στήν Πιερία (βλ. 11 ([3]), στ. 2 « **Μοῦσαι Πιερίδες** »).

—Γιατί ἡ Σαπφώ δείχνει τέτοιαν ἀποστροφή στήν ἀπειρόκαλη κι ἄμουση γυναίκα ; Πῶς ἐκφράζει τήν ἀποστροφή αὐτή ;

62 (4). Σέ κόρη ἀκόμη ἀνύπαντρη

οἷον ὅπως.— **γλυκύμαλον** γλυκόμηλο.— **ἐρεύθομαι** κοκκινίζω, γίνομαι κόκκινος (**ἔρευθος** — **ἐρύθημα,** κοκκινάδα).— **ὕσδος** (ἀρσ.)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κλαδί· **ἄκρῳ ἐπ' ὕσδῳ** ψηλά στήν ἄκρη τοῦ κλαδιοῦ. — **μαλοδρόπηες** (**μῆλα δρέπω**) οἱ δρέποντες τά μῆλα, οἱ μηλοτρυγητάδες.— **οὐ μὰν** κι ὅμως δέν (σχῆμα : ἐ π α ν ό ρ θ ω σ η).— **ἐπίκεσθαι (ἐφικέσθαι)** νά τό φτάσουν.

63 (5). **Ὑπεροχή.**

α) **ἄστερες** ἀστέρες, ἀστέρια.— **κάλα** καλή, ὡραία.— **σελάννα** σελήνη, φεγγάρι.— **ἄψ** ἀντί **αἶψα** ἀμέσως.— **ἀποκρύπτοισι** ἀποκρύπτουν, κρύβουν.— **φάεννον εἶδος** (**φαεινὸν εἶδος**) λαμπρή μορφή, λαμπερή ὄψη.— **ὄπποτα λάμπῃ** ὅταν λάμπει.— **πλήθοισα** (= **πλήθουσα**) ὁλόγιομη.— **ἐπὶ γᾶν παῖσαν** σ' ὅλη τή γῆ.— **ἀργυρέα ἀργυρόχρωμη,** ἀσημένια.

β) Τό ἀπόσπασμα αὐτό, καθώς καί τό παρακάτω, δείχνει πόσο μεγάλη ἀπήχηση εἶχε ἡ φύση στήν εὐαίσθητη ψυχή τῆς Σαπφῶς. Ἄλλο ὅμως νόημα παίρνει τό ποίημα ἄν θεωρηθεῖ σάν ἀλληγορική ἔκφραση γιά τήν ἀνωτερότητα τῆς μαθήτριάς της Ἀριγνώτας σέ σύγκριση μέ τίς ἄλλες γυναῖκες τῆς πατρίδας της.

64 (6). **Ὀνειροπόληση.**

ἀμφὶ τριγύρω.—**ἴψοθεν** (= **ὑψόθεν**) ἀπό ψηλά, ἀπό τόν οὐρανό.— **κελάδει** κελαηδεῖ. — **ὕσδος, ὄσδος** ἀντί **ὄζος**, κλαδί, κλῶνος. — **μάλινος, μήλινος** τῆς μηλιᾶς.— **αἰθύσσόμενος**(τοῦ ρ. **αἰθύσσομαι**) καθώς κουνιοῦνται.— **κῶμα** (**τὸ**) · 1) λήθαργος, ἀποκάρωμα 2) ρεμβασμός, ὀνειροπόληση.— **καταρρεῖ** κατεβαίνει, ρέει πρός τά κάτω.

65 (7). **Γαμπρός** (ἐπιθαλάμιο, ἀπόσπασμα).

α) **ὕψοι** καί **ἴψοι**, αἰολ. ἀντί **ὑψοῖ** ψηλά.— **μέλαθρον** ὑπέρθυρο, ἀνώφλι (ἤ ὀροφή, ταβάνι).— **ἀέρρω** (**ἀείρω, αἴρω**) ὑψώνω, σηκώνω.— **τέκτων** ξυλουργός, μαραγκός, οἰκοδόμος.— **ἴσσος** ἴσος, ἴσιος.— **Ἄρευι** = Ἄρει, μέ τόν Ἄρη.— **ἄνδρος** ἀνδρός.— **μεγάλω** μεγάλου, μεγαλόσωμου.

β) Τά *ἐπιθαλάμια* ἦταν γαμήλια τραγούδια πού τραγουδιοῦνταν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κυρίως ὅταν ὁ γαμπρός ὁδηγοῦσε τή νύφη στό νυφικό θάλαμο. Ἀλλά καί ὅταν ὁδηγοῦσαν τή νύφη ἀπό τό σπίτι της στό σπίτι τοῦ γαμπροῦ, τραγουδοῦσαν στό δρόμο γαμήλια τραγούδια (*ὑμέναιοι*), ὅπως γίνεται καί σήμερα σέ πολλά μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Ὑμήναος Ὑμέναιος, ὁ θεός τοῦ γάμου. **Ὑμήναον** ἐνν. **μέλπετε :**

Ἡ λέξη αὐτή ἐπαναλαμβανόταν στά ἐπιθαλάμια ἄσματα ὕστερα ἀπό κάθε στίχο ἤ παρεμβαλλόταν στίς στροφές, κατά κάποιο τρόπο σάν ἐπωδός, καί τραγουδιόταν ἀπό τό χορό. Ὁ χορός ἦταν χωρισμένος σέ δυό μέρη πού τραγουδοῦσαν συναλλαχτά ἀπό ἕνα στίχο ἤ ἀπό μιά στροφή. Τήν ἐπιφώνηση **Ὑμήναον** τραγουδοῦσαν καί τά δυό ἡμιχόρια μαζί.

Ἡ Σαπφώ παρουσιάζει μέ κάποια παιγνιδιάρικη διάθεση τό ἀνάστημα τοῦ γαμπροῦ, τή στιγμή πού πρόκειται νά μπεῖ στό σπίτι ὁδηγώντας τή νύφη.

66 (8). **Ὁ θυρωρός** ·(ἐπιθαλάμιο, ἀπόσπασμα).

α) **θυρώρῳ** = θυρωρῷ, τοῦ θυρωροῦ.— **ἑπτορόγυιος** (ἑπτά + ὀργυιά) μάκρος ἑφτά ὀργιές. — **σάμβαλον** σανδάλι, παπούτσι.— **πεντε—βόηα** ἤ **πεμπεβόηα** ἀπό πέντε δέρματα βοδινά.— **πίσυγγος** παπουτσής.— **ἐξεπόνασαν** (= **ἐξεπόνησαν**) δούλεψαν, ἔφτιαξαν.

β) Καί στό ἀπόσπασμα τοῦτο ἡ Σαπφώ μέ κάποια εὔθυμη διάθεση μᾶς παρουσιάζει τό θυρωρό τοῦ σπιτιοῦ τοῦ γαμπροῦ.

— Ποιός ὁ χαρακτῆρας τῆς ποιήσεως τῆς Σαπφῶς ;

ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΑΣ

Ὁ Ἀνακρέοντας γεννήθηκε στήν Τέω, πόλη τῆς Λυδίας ἀπέναντι στή Σάμο, ἄγνωστο ἀκριβῶς πότε. Εἶναι ὅμως ἄντρας πιά, ὅταν τό 540 π.Χ. ἀφήνει τήν πατρίδα του ἔπειτα ἀπό τήν ὑποταγή της στούς Πέρσες τόν καιρό τοῦ Κύρου τοῦ μεγάλου. Καταφεύγει τότε στά Ἄβδηρα τῆς Θράκης. Ἀπό κεῖ, ὕστερα ἀπό διαδοχικές προσκλήσεις, πῆγε κι ἔμεινε γιά πολύν καιρό στίς αὐλές τῶν τυράννων Πολυκράτη τῆς Σάμου, Πει-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιστρατιδῶν τῶν 'Αθηνῶν καί 'Αλευαδῶν τῆς Θεσσαλίας. Πέθανε σέ βαθιά γεράματα ἄγνωστο ποῦ.

Σύνθεσε σέ κάθε λογῆς μέτρα ποιήματα ἐρωτικά καί συμποσιακά πού ἀποτελοῦν πέντε βιβλία· ἀπό αὐτά σώθηκαν μόνο ἀποσπάσματα. Τά ποιήματα τοῦ 'Ανακρέοντα εἶχαν γίνει πολύ ἀγαπητά στό λαό καί ἀπόχτησαν ἀργότερα πολλούς μιμητές· αὐτοί εἶναι πού ἔγραψαν τά λεγόμενα «ἀνακρεόντεια» τραγούδια.

67 (1). 'Εντολές γιά τό συμπόσιο.

α) **Στ. 1 - 6. ἄγε δή,** παρακέλ. - **κελέβη** (ἡ), μεγάλο ποτήρι (εἶδος κανάτας).— **ἡ ἄμυστις (πόσις)** τό νά πίνει κανείς χωρίς νά κλείνει τό στόμα, ἀπνευστί, μονορούφι (**ἀπό τό α** στερητ. καί **μύω** = κλείω).— **προπίνω** πίνω πρῶτος.— **τὰ μέν . . . τά . . . δ'** ἀπό τό ἕνα μέρος, ἀπό τό ἄλλο.— **ἐγχέας** (μετοχ. ἀορ. τοῦ **ἐγχέω**) ἐνν. **εἰς τὴν κελέβην**.— **κύαθος** ποτήρι (μ' αὐτό ἀντλοῦσαν κρασί ἀπ' τόν κρατήρα).— **ἀνυβρίστως** νηφάλια, μ' εὐπρέπεια.— **ἀνά...βασσαρήσω: ἀναβασσαρέω** ἔρχομαι σ' εὐθυμία, μπαίνω στό κέφι.— **δηὖτε** = **δὴ αὖτε** καί πάλι.

Στ. 7 - 11. οὕτω (μέ οὐσ.) μέ τόσο . . .— **ἀλαλητὸς** ἀλαλαγμός, οὐρλιαχτό.— **μηκέτι . . . μελετῶμεν** ἄς μή γυμναζόμαστε πιά, ἄς μήν κάνουμε γυμνάσια (στή σκυθική οἰνοποσία).—**παρ' οἴνῳ** στό συμπόσιο.— **ἀλλὰ ὑποπίνοντες** πίνοντας μέ μέτρο, κουτσοπίνοντας ὄμορφα.— **ἐν καλοῖς ὕμνοις** ἀνάμεσα σέ ὡραίους ὕμνους, συνοδεύοντας τό πιοτό μέ ὄμορφα τραγούδια.

β) **Στ. 3 - 4.** Γιά τήν ἀναλογία στήν ἀνάμειξη κρασιοῦ καί νεροῦ βλ. Ξενοφάνη « Συμπόσιο » στ. 4, σελ. 96.

Στ. 6. βασσαρέω (εὐθυμῶ, ἔχω κέφι) ἀπό τό **Βασσαρεύς,** ὄνομα πού ἔδιναν στό Διόνυσο οἱ Θράκες.

Στ. 9. Σκυθικὴ πόσις· οἱ Σκύθες φημίζονταν γιά τή χωρίς μέτρο οἰνοποσία ἔπιναν *οἶνον* **ἄκρατον,** ἀνέρωτο κρασί.

Στ. 10 - 11. καλοῖς ἐν ὕμνοις· πβ. τό *« εὐφήμοις μύθοις καὶ καθαροῖσι λόγιος»* τοῦ Ξενοφάνη στό « **Συμπόσιο** » σελ. 26, στ. 14

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

68 (2). Γεροντικοί ἀναστεναγμοί.

α) **πολιὸς** ἀσπριδερός, ψαρός.— **τὸ κάρη** ἤ **τὸ κάρα** (γεν. τοῦ **καρήατος** καί **κάρητος**) τό κεφάλι· ἐδῶ = ἡ κόμη, τά μαλλιά (μετωνυμία).— **πάρα** (**ἐστὶ**) = **πάρεστι**.— **γλυκεροῦ** κτλ. ἡ σειρά : **οὐκέτι λέλειπται πολλὸς χρόνος γλυκεροῦ βιότου.** — **ἀνασταλύζω** ἀναστενάζω.— **θαμὰ** συχνά.— **μυχὸς Ἀίδεω** τά βάθη τοῦ Ἅδη.— **ἀργαλέος** πικρός, φριχτός. — **ἑτοῖμόν** (**ἐστι**) εἶναι προκαθορισμένο, παραπάνω ἀπό σίγουρο.

β) **Τάρταρος**· αὐτός σύμφωνα μέ τήν ἀρχαία πίστη ἦταν σκοτεινός καί φοβερός τόπος κάτω ἀπό τόν Ἅδη, σέ βάθος τόσο, ὅσο ἡ ἀπόσταση τοῦ οὐρανοῦ ἀπό τή γῆ.

69 (3). Γεροντικά παράπονα.

α) **σφαίρῃ, πορφυρῇ,** δοτ. ὀργ. στό **βάλλων :** χτυπώντας μέ κόκκινη μπάλα.— **δηὖτε** (= **δὴ αὖτε**) ἰδού πάλι, πάλι λοιπόν.— **νεᾶνις, νεῆνις** Π **νῆνις, νήνις** δοτ. **νήνι** = νεάνιδι (στό **συμπαίζειν**).— **ποικιλοσάμβαλος** ποικιλοσάνδαλος, μέ σαντάλια πλουμιστά.— **ἔστιν γάρ** . . . εἶναι δά (παρενθετικά).— **εὔκτιτος** μέ ὄμορφες οἰκοδομές.— **καταμέμφομαι** κατηγορῶ, περιγελῶ.— **χάσκω** (ὅπως καί ἡ σημερινή σημασία του) κοιτάζω μέ ἀνοιχτό στόμα. — **πρὸς ἄλλην,** ἐνν. **κόμην** (κοιτάζει ἄλλον).

β) **Στ. 1. σφαίρῃ πορφυρῇ**· ὅπλα τοῦ Ἔρωτα ἦταν κυρίως τό τόξο καί τά βέλη, μέ τά ὁποῖα χτυποῦσε ἐκεῖνον πού ἤθελε νά τοῦ βάλει στήν καρδιά δυνατό ἔρωτα. Ἐκτός ἀπ' αὐτά εἶχε καί σφαίρα (τόπι) καί μ' αὐτή χτυποῦσε κάποιον, ὅταν ἤθελε, μόνο καί μόνο, νά τόν βάλει σέ πειρασμό.

Στ. 5. ἀπ' εὐκτίτου Λέσβου· μ' αὐτό θέλει νά πεῖ, μέ παιχνιδιάρικο τρόπο, ὅτι τό κορίτσι δέν τόν καταδέχεται γιατί αὐτός εἶναι ἐπαρχιώτης κι αὐτή πρωτευουσιάνα.

Στ. 7. καταμέμφεται· ἡ κόρη τόν περιπαίζει γιά τ' ἄσπρα μαλλιά του. Οἱ γυναῖκες τῆς ἀρχαίας Λέσβου ἦσαν, καθώς ξέρουμε, χειραφετημένες, γι' αὐτό κι ἡ ἐλευθεριότητα τῆς νέας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Ποιός ὁ χαρακτήρας τῆς ποιήσεως τοῦ Ἀνακρέοντα ; Σέ τί μοιάζει ὁ Ἴωνας Ἀνακρέοντας μέ τούς Αἰολεῖς λυρικούς ;

Δ'. ΧΟΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΤΕΡΠΑΝΔΡΟΣ

Ὁ Τέρπανδρος (680 - 620 π.Χ.) εἶναι ὁ παλαιότερος ἀπό τούς χορικούς ποιητές τῆς Λέσβου. Δοξάστηκε ἰδίως ὡς μουσικός,γιατί μὲ πολλούς τρόπους ἀνέβασε ψηλά τή μουσική τέχνη καί συγκέντρωσε τίς σκόρπιες μελωδίες — αὐτές πού σκάρωσε ὁ λαός μέ τή φυσική του κλίση γιά τή μουσική — καί τίς ρύθμισε σύμφωνα μέ τεχνικούς κανόνες. Ἀλλά καί ἡ ποίησή του, καθώς φαίνεται, δέν ἦταν χωρίς ἀξία, πράγμα πού φανερώνουν τά λίγα ἀποσπάσματα ἀπό ποιήματά του, πού διασώθηκαν.

70. Ἀποσπάσματα ἀπό τόν Τέρπανδρο.

Ἀπ. 1. α) **ἀρχὰ** ἀρχή, ἔναρξη (γιατί μέ τό ὄνομα τοῦ Δία ἄρχιζαν ὅλοι οἱ ποιητές τά ποιήματά τους — ἀπό αὐτό καί τό « *ἀπὸ Διὸς ἄρχεσθαι* ».— *ἁγήτωρ* ἡγήτορας, ὁδηγητής· εἶναι φανερό ὅτι τό ἀπόσπασμα τοῦτο ἦταν τό προοίμιο ἀπό ἕνα πιό μεγάλο τραγούδι.

β) Στίχοι ὁλοσπόνδειοι (ὅλοι οἱ πόδες σπονδεῖοι). Τούς μεταχειρίζονταν οἱ Ἕλληνες λυρικοί κατά τίς σπονδές.

Ἀπ. 2. α) **ἔνθα** ὅπου.— **αἰχμὰ** ἡ αἰχμή, δόρυ (τό πολεμικό πνεῦμα).— **μῶσα** μούσα.— **λιγὺς (λίγεια, λιγὺ)** καλλίφωνος, γλυκόλαλος.— **δίκα (-η)** δικαιοσύνη.— **εὐρυάγυια** μέ εὐρείας ἀγυιάς, μέ πλατιούς δρόμους, χωρίς λοξοδρομήσεις.— **ἐπιτάρροθος** ἀρωγός, βοηθός.

β) Μ' αὐτό τό ἀπόσπ. πλέκει τό ἐγκώμιο τῆς Σπάρτης, ὅπου κυριαρχοῦσε τό πολεμικό πνεῦμα (**« αἰχμά »**).

Ἀπ. 3. α) **σοὶ (κελαδήσομεν)** πρός τιμήν σου, γιά χάρη σου.— **ἀποστέρξαντες** ἀπορρίπτοντες, ἀφήνοντας κατά μέρος.— **τετράγηρυν ἀοιδὰν** τή μουσική τῆς τετράχορδης λύρας.—**ἑπτάτονος** ἑφτάχορδη, ἑφτάφωνη.

β) Ὁ Τέρπανδρος τελειοποίησε τήν κιθάρα καί αὔξησε τίς χορδές της

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπό 4 σέ 7. Γι' αὐτό λέει ὅτι θά τραγουδήσει μέ τήν «ἑπτάτονη φόρμιγγα».

ΑΛΚΜΑΝΑΣ

Ὁ Ἀλκμάνας ἦταν στήν ἀκμή του γύρω στό 620 π.Χ. Ἦταν Λυδός ἀπό τίς Σάρδεις, ἀλλά αἰχμαλωτίσθηκε ἀπό τούς Κιμμέριους (βλ. Καλλίνος) καί πουλήθηκε δοῦλος στή Σπάρτη, ὅπου ξεχώρισε γιά τή μουσική του ἱκανότητα, γι' αὐτό καί τόν ἄφησαν ἐλεύθερο· πῆρε μάλιστα καί τό παρωνύμιο Λάκων. Ἔδωσε καινούρια ὤθηση στή μουσική καί πρῶτος διαμόρφωσε στή χορική ποίηση τίς στροφές ἀντί γιά τούς ἁπλούς στίχους. Ἔγραψε πολλά ποιήματα καί ἀνάμεσά τους φημίζονταν τά λεγόμενα *παρθένεια*, τραγούδια δηλ. πού ψάλλονταν σέ γιορτές, ἰδίως γιά νά τιμήσουν τόν Ἀπόλλωνα, ἀπό χορό κοριτσιῶν διαιρεμένο σέ δυό ἡμιχόρια.

Ἀπό τά ἔργα του σώθηκαν ἐλάχιστα κομμάτια. Δυό ἀπ' αὐτά εἶναι τά παρακάτω.

71 (1) **Νυχτερινή γαλήνη**

α) **εὕδω (καθεύδω)** κοιμᾶμαι, ἡσυχάζω.— **ἡ φάραγξ** τό φαράγγι.— **ὁ πρών** (πληθ. **οἱ πρώονες** ἤ **πρῶνες)** προεξοχή βουνοῦ, βράχος.— **φῦλα** οἱ φυλές **(φῦλα θ' ἑρπετά** καί τά κάθε λογῆς σερπετά).—**τόσσα** ὅσα.— **ὀρεσκῷος** ὀρεσίβιος, βουνίσιος.— **κνώδαλον** ἀγρίμι (ἐδῶ = θαλάσσιο ζῶο, κῆτος).— **βένθος** βάθος.— **πορφύρεος** ταραγμένος, σκοτεινός.— **τανυπτέρυξ (τανυσίπτερος)** μέ μακριές φτεροῦγες, φτερωτός.

β) Ὁ ποιητής ἐδῶ δίνει μιά ὡραία εἰκόνα τῆς φύσεως πού κοιμᾶται. *Ἀναλύστε τήν εἰκόνα στά στοιχεῖα πού τή συνθέτουν.* (Πβ. Σολωμοῦ « Γαλήνη »).

72 (2). **Τά γηρατειά.**

α) **οὔ μ' ἔτι . . .,** ἡ σειρά τῶν λέξ.: **οὐκέτι γυῖα δύναται φέρειν με** δέ μέ βαστοῦν τά γόνατά μου πιά· **γυῖα** τά μέλη τοῦ σώματος, κυρ. τά πόδια.— **μελίγαρυς, μελίγηρυς (μέλι — γῆρυς** = φωνή, λα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λιά) μελίφθογγος, γλυκόφωνος.— **ἱμερόφωνος** (συνών. μέ τό προηγούμενο) μέ θελκτική φωνή, γλυκόλαλος.— **βάλε** (εὐχετικό μόριο) ἄμποτε, μακάρι.— **κηρύλος** θαλάσσιο πουλί, ἀπό τό γένος τῶν ἀλκυονιδῶν, κυρίως ἡ ἀρσενική ἀλκυόνα, ψαροφάγος, βασιλοπούλι.—**ὅστε**= **ὅς** ὁ ὁποῖος, πού. — **ἄνθος κύματος** ἀφρός τοῦ κύματος, ὁ ἀφρός τῆς θάλασσας.—**νηδεὴς** (στερ.μόρ. **νὴ** καί **δέος**) ἄφοβος.— **ἦτορ** καρδιά.— **ἁλιπόρφυρος** στό χρῶμα τῆς θαλάσσιας πορφύρας, κυανοπόρφυρος, γαλαζοκόκκινος.— **εἴαρος** ἔαρος, τῆς ἀνοίξεως.

β) Τό τραγούδι εἶναι ἀπό τά λεγόμενα π α ρ θ έ ν ε ι α (Βλ. παραπάνω στή βιογρ. τοῦ Ἀλκμάνα). Ἐδῶ ὁ Ἀλκμάνας, ὡς ἀρχηγός τοῦ χοροῦ (χορηγός), ἀπευθύνεται μέ μιά μονωδία στό χορό τῶν παρθένων καί μιλεῖ γιά τόν ἑαυτό του ἐκφράζοντας τό παράπονό του γιά τά γηρατειά.

Στ. 4. νηδεὲς ἦτορ ἔχων. Ὁ κηρύλος δέ φοβᾶται τά γηρατειά, γιατί, ὅταν γεράσει καί δέν μπορεῖ νά πετᾶ, μεταφέρεται στά ταξίδια του (καθώς λέει ἡ παράδοση) πάνω στίς φτεροῦγες τῆς θηλυκιᾶς ἀλκυόνας.— **εἴαρος ὄρνις** οἱ κηρύλοι, ὅπως καί τά χελιδόνια, εἶναι μαντατοφόροι τῆς ἀνοίξεως.

68

ΣΤΗΣΙΧΟΡΟΣ

Ὁ Στησίχορος (640 - 555 π.Χ.) ὀνομαζόταν Τεισίας καί καταγόταν ἀπό τή Μεγάλη Ἑλλάδα. Κατέβηκε στήν Ἱμέρα τῆς Σικελίας κι ἔτσι πῆρε τ' ὄνομα *Στησίχορος ὁ Ἱμεραῖος*. Σύνθεσε ποιήματα πολλῶν εἰδῶν πού τά ἔδινε σέ χορούς πού πρῶτος αὐτός συγκρότησε (ἔστησε· γι' αὐτό κι ἡ ἐπωνυμία του). Τά ποιήματά του, πού εἶχαν ὑποθέσεις ἀπό ἀρχαίους μύθους, ἁπλώνόνταν σέ 26 βιβλία.

Σπουδαία καινοτομία τοῦ Στησιχόρου ὡς πρός τή μορφή τῶν ὕμνων εἶναι ἡ *« τριάς »* πού αὐτός ἐπινόησε, δηλ. μιά ὁμάδα ἀπό τρεῖς στροφές : μετά ἀπό δυό ἀκριβῶς ὅμοιες στροφές, στροφή καί ἀντιστροφή, ὁ Στησίχορος πρόσθεσε καί τρίτη, τήν ἐπωδό, μέ διαφορετικά μέτρα καί διαφορετικό μουσικό σκοπό. Δυστυχῶς ἐλάχιστα ἀποσπάσματα ἀπό τό ἔργο του σώθηκαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

73. Νυχτερινή ἐπιστροφή τοῦ Ἥλιου.

α) **Ὑπεριονίδας (δης)** ὁ γιός τοῦ Ὑπερίωνα, ἑνός ἀπ' τούς Τιτάνες.— **δέπας** ποτήρι.—**ἐσκατέβαινε** κατέβαινε μέσα σέ.—**βένθος** βάθος.— **ἐρεμνὸς (ἐρεβνὸς)** σκοτεινός.— **ὁ δὲ πάις Διός,** δηλ. ὁ Ἡρακλῆς.— **κουριδίη ἄλοχος** νόμιμη σύζυγος, σύζυγος (βλ. Καλλίνου, στ. 7).—**ποσσὶ** μέ τά πόδια, πεζός.

β) Οἱ στίχοι εἶναι ἀπόσπασμα ἀπό τό βιβλίο πού ἐπιγραφόταν *« Γηρυονηίς »* καί εἶχε ὑπόθεση τό γνωστό ἄθλο τοῦ Ἡρακλῆ. Αὐτός πῆρε διαταγή ἀπό τόν Εὐρυσθέα νά φέρει τά βόδια τοῦ Γηρυόνη, ἑνός τέρατος μέ τρία κεφάλια πού κατοικοῦσε στήν ἄκρη τῆς γῆς. Καθώς πήγαινε πρός τά ἐκεῖ ὁ Ἡρακλῆς μέσα ἀπό τήν Εὐρώπη, ἔστησε τίς Ἡράκλειες στῆλες καί πῆρε ἐκεῖ ἀπό τόν Ἥλιο ἕνα χρυσό κύπελλο, πού μ' αὐτό πέρασε τόν ὠκεανό. Κι' ἀφοῦ πῆρε τά βόδια καί σκότωσε τό Γηρυόνη, ξαναγύρισε στίς Ἡράκλειες στῆλες ὅπου ξανάδωσε τό ποτήρι στόν Ἥλιο. Καί τώρα ὁ Ἥλιος πρόκειται ν' ἀκολουθήσει μέσα ἀπό τόν ὠκεανό τή νυχτερινή πορεία του ἐπιστρέφοντας στήν κατοικία του, ἀπό ὅπου θά γυρίσει τό πρωί τῆς ἑπόμενης ἡμέρας, γιά νά φωτίσει τόν κόσμο.

Δέπας ἦταν πλατύ ποτήρι μέ λαβές, μέ τό ὁποῖο ἀντλοῦσαν τό κρασί ἀπό τόν κρατήρα. Κατά τή φαντασία τῶν ἀρχαίων μέσα σ' ἕνα τέτοιο ποτήρι, σάν σέ κρεβάτι, μετακινιόταν ὁ Ἥλιος ἀπό τή δύση στήν ἀνατολή κατά τή νύχτα, ἐνῶ ἀπό Α πρός Δ φώτιζε τόν κόσμο ἀνεβασμένος πάνω σέ τέθριππο ἅρμα, πού τό ἔσερναν ἄλογα, μέ πύρινη πνοή.

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ (Ο ΚΕΙΟΣ)

Τρεῖς ποιητές ἔφεραν τή χορική ποίηση στήν τελειότητα. Ὁ Σιμωνίδης, ὁ Βακχυλίδης καί ὁ Πίνδαρος.

Ὁ Σιμωνίδης αὐτός (556 - 468 π.Χ.) ἄλλος ἀπό τό Σημωνίδη τόν Ἀμοργιανό, γεννήθηκε στή μικρή πόλη Ἰουλίδα τῆς νήσου Κέω (σήμερα ὀνομάζεται Κέα καί πιό ἁπλά Τζιά).Στήν ἀρχή ἔγινε γνωστός σάν δάσκαλος χοροῦ, ἀφοσιώθηκε ὅμως στήν ποίηση καί ἀπόχτησε μεγάλη φήμη. Φιλόμουσοι τύραννοι φιλοτιμοῦνταν νά ἔχουν κοντά τους, στήν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐλή τους, τόν ποιητή. Ἔτσι ἔζησε πολύν καιρό κοντά στούς Πεισιστρατίδες στήν Ἀθήνα. Ἔπειτα πῆγε στή Θεσσαλία κοντά στούς Ἀλευάδες καί τούς Σκοπάδες, πού τούς ἐγκωμίαζε μέ ἀμοιβή. Τόν καιρό τῶν μηδικῶν γύρισε στήν Ἀθήνα, ὅπου ἔγινε φίλος τοῦ Θεμιστοκλῆ. Τότε μέ τά ὑπέροχα ἐπιγράμματά του ὕμνησε τούς ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων καί τούς ἡρωϊκούς νεκρούς. Ὕστερα πῆγε στή Σικελία στήν αὐλή τοῦ τυράννου Ἱέρωνα. Ἐκεῖ πέθανε σέ ἡλικία 90 σχεδόν ἐτῶν.

Ὁ Σιμωνίδης ἔγραψε πολλά καί πολλῶν εἰδῶν ποιήματα, πού ἔγιναν γνωστά σέ ὅλη τήν Ἑλλάδα κι ἔτσι ἡ ποίησή του ἔγινε *καθολική* καί *πανελλήνια* ξεπερνώντας τούς φυλετικούς φραγμούς πού χώριζαν τούς Ἕλληνες μεταξύ τους.

Δυστυχῶς, ἀπό τήν ποιητική δημιουργία τοῦ Σιμωνίδη, ἐκτός ἀπό τά ἐπιγράμματά του, μόνο ἀποσπάσματα σώθηκαν. Κι αὐτά ὅμως δείχνουν τήν τελειότητα τῆς τέχνης του καί τήν ποιητική του ἀξία.

74. (1). Ἐγκώμιο στούς πεσόντες στίς Θερμοπύλες (480 π.Χ.).

α) **εὐκλεὴς ἁ τύχα,** γιατί ἔπεσαν γιά τήν πατρίδα.— **πότμος** θάνατος.—**πρὸ γόων** ἀντί γιά θρήνους.—**ἡ μνᾶστις** ἡ μνήμη, ἡ θύμηση. — **οἶκτος** λύπη.— **ἐντάφιον** (ἐνν. εἷμα) σάβανο (δηλ. τή δόξα πού τούς ἀγκαλιάζει).—**εὐρὼς** σκουριά, μούχλα.— **ἀμαυρόω** κάνω νά σκοτεινιάσει, ἐξαφανίζω.— **σακὸς (σηκὸς)** ἱερός χῶρος, ἐδῶ = τάφος.— **οἰκέτης** τοῦ σπιτιοῦ, ἔνοικος **(οἰκέταν,** κτγρμ. = ὡς ἔνοικον).— **εὐδοξία** δόξα.— **ἀνδρῶν ἀγαθῶν** κτλ. ἡ σειρά : **ὅδε σακός, (σακὸς ὢν) ἀνδρῶν ἀγαθῶν, εἵλετο (ἐκτήσατο) οἰκέταν εὐδοξίαν Ἑλλάδος.—μαρτυρεῖ,** δηλ. τοῦτο, ὅτι ὁ τάφος αὐτός κλείνει μέσα του τή δόξα τῆς Ἑλλάδος.— **λελοιπώς,** μτχ. ἀναφορ.— **κόσμος** τιμή, ἐγκώμιο.— **ἀρετὰ** ἀνδρεία.— **ἀέναος** αἰώνιος.

β) Οἱ στίχοι διασώθηκαν ἀπό τό Διόδωρο τό Σικελιώτη, ἱστορικό τοῦ 1. π.Χ. αἰώνα· βρίσκονται στό σύγγραμά του *« Βιβλιοθήκη ἱστορική »* καί χαρακτηρίζονται ἀπό αὐτόν σάν « ἐ γ κ ώ μ ι ο ἀ ν τ ά ξ ι ο τ ῆ ς ἀ ρ ε τ ῆ ς ἐ κ ε ί ν ω ν ».

Στ. 3. βωμός· ὀνομάζει βωμό τόν τάφο τῶν πεσόντων, γιατί πάνω

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σ' αὐτόν ἀποδίδονταν τιμές καί προσφέρονταν θυσίες στούς νεκρούς, ὅπως σέ ἥρωες.

— Ποιά τά προτερήματα τοῦ ποιήματος ; Ποιά τά τεχνικά μέσα ; Σέ ποιούς στίχους μέσα ὑπάρχει ἡ κεντρική ἰδέα ;

75 (2). **Ἄστατα εἶναι τά ἀνθρώπινα.**

α) **ἐὼν** = **ὤν,** αἰτιολ. μτχ.— **μὴ φάσῃς** — **μὴ φήσῃς.** = **μηδέ : μηδὲ φάσης ...ὅσον** κτλ.— **ἔσσεται,** ἐνν. **ὄλβιος** (= εὐτυχισμένος).— **ὠκεῖα,** θηλ. τοῦ **ὠκὺς** γρήγορος, ἡ σειρά : **οὐδὲ γὰρ ἡ τῆς ταχυπτερύγου μυίας μετάστασις οὕτως ὠκυῖά ἐστιν.** — **μετάστασις** ἀλλαγή θέσεως, ἐναλλαγή (στήν κατάσταση), πέρασμα ἀπό τή ζωή στό θάνατο.

β) Τό ἀπόσπασμα τοῦτο, καθώς καί τό ἑπόμενο, ἀνήκει στούς *« θρήνους »*, πού ἔγραψε ὁ Σιμωνίδης γιά τούς Σκοπάδες, τυράννους στήν Κραννώνα τῆς Θεσσαλίας, πού καταπλακώθηκαν ἀπό σκεπή τοῦ σπιτιοῦ τους πού ἔπεσε· ὁ ποιητής γλίτωσε σάν ἀπό θαῦμα.

76 (3). **Ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου.**

κάρτος (κράτος) δύναμη.— **ἄπρακτος** ἀνώφελος.— **μεληδὼν** μέριμνα, φροντίδα.— **παῦρος** λίγος, μικρός (λατ. parvus - paulus).— **αἰὼν** βίος, ζωή.— **πόνος ἀμφὶ πόνῳ** βάσανα πάνω στά βάσανα.— **ἄφυκτος** ἀναπόφευκτος, ἀφεύγατος.— **ὁμῶς** ὅμοια, ἴδια γιά ὅλους.— **κείνου,** δηλ. τοῦ θανάτου.— **λάχον** = **ἔλαχον** τούς ἔλαχε, πῆραν ἀπό τή μοίρα.

77 (4). **Ἡ Ἀρετή.**

α) **λόγος** μύθος, θρύλος.— **ναίω** κατοικῶ.— **δυσάμβατος** δυσανάβατος, δύσκολος στό ἀνέβασμα **πέτρα** βράχος.— **ἀμφέπω** κατοικῶ, μένω.— **οὐδέ ... ἔσοπτός (ἐστιν)** οὔτε εἶναι ὁρατή, οὔτε μποροῦν νά τή δοῦν.— **βλέφαρα,** ἐδῶ : μάτια.— **ᾧ** (περιληπτικό), ἀναφέρεται στό **πάντων** ἀντί : **ἔσοπτος οὐδενὶ ᾧ.**— **ᾧ μὴ μόλῃ** σέ ὅποιον δέν ἔρθει.— **δακέθυμος** βασανιστικός (ὅποιος δέ βασανιστεῖ καί δέν ἱδρώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σει).— **ἵκῃ τ'** = **καὶ μὴ ἵκῃ,** ἐνν. **οὗτος** (ἀπό τό **ὦ**) : καί δέν ἀναπτύξει αὐτός στόν ὑπέρτατο βαθμό τίς σωματικές καί ψυχικές του δυνάμεις.

β) Ὁ ποιητής π ρ ο σ ω π ο π ο ι ε ῖ τήν ἀρετή καί φαντάζεται ὅτι ἀποτραβήχτηκε ἀπό τόν κόσμο — ἐξαιτίας τῆς αὐξανόμενης κακίας του— καί βρῆκε καταφύγιο στίς ἀπλησίαστες κορυφές τῶν βράχων. Γιά νά τή φτάσει κανείς χρειάζεται νά ἱδρώσει κτλ. πβ. Ἡσιόδου « Ἔργα καί Ἡμέραι », στ. 289 - 292 (σέ μετάφραση Σ. Μενάρδου) : *« Ὅμως ἐμπρός στήν Ἀρετήν ἔχουν ἱδρώτα βάλει — οἱ ἀθάνατοι, καί μακρινός ἀνήφορος σ' ἐκείνη — πηγαίνει στήν ἀρχή τραχύς· μόν' ἅμα κανείς φθάσει — στήν κορυφή, τότ' εὔκολος ὁ πρίν δύσκολος εἶναι ».*

78 (5) Ἐπίκριση ἐπιγράμματος.

α) **τίς κεν αἰνήσειε** ποιός θά μποροῦσε νά παινέψει.— **νόῳ πίσυνος** ἔχοντας πεποίθηση στή σωστή κρίση, μυαλωμένος.— **ναέτας, ναιέτης** (**νέω** = κατοικῶ) κάτοικος.— **ἀέναος** (**ἀεὶ νάω** = ρέω) αὐτός πού παντοτινά τρέχει, ἀσταμάτητος.— **δίνη** στρόβιλος, χοχλάκιασμα, ἀντάρα.— **ἀντία θέντα** πού ἔβαλε ἀπέναντι, ἔκαμε παραλληλισμό.— **μένος** δύναμη, ἀντοχή.—**στάλα** στήλη, βάθρο.— **ἥσσω** κατώτερα, πιό ἀδύναμα.— **θραύοντι** θραύουσι = μποροῦν νά σπάσουν.— **φώς, φωτὸς** ἄνδρας.—**ἅδε βουλὰ** = ἥδε βουλή, ἡ ἔμπνευση τούτη.

β) Πάνω στόν τάφο τοῦ Μίδα, τοῦ βασιλιᾶ τῶν Φρυγῶν, εἶχε στηθεῖ χάλκινη Σφίγγα καί στό βάθρο της εἶχε χαραχτεῖ ἐπίγραμμα τοῦ Κλεόβουλου, ἀπό τή Λίνδο τῆς Ρόδου, πού λογαριάζεται ἕνας ἀπό ἑφτά σοφούς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Τό ἐπίγραμμα αὐτό, πού ἐδῶ κατακρίνει ὁ Σιμωνίδης, εἶναι τό ἀκόλουθο :

Χαλκῆ παρθένος εἰμί, Μίδου δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι
Ἔστ' ἂν ὕδωρ τε νάῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμπῃ, λαμπρή τε σελήνη,
καὶ ποταμοὶ πλήθωσιν, ἀνακλύζῃ τε θάλασσα,
αὐτοῦ τῇδε μένουσα πολυκλαύστῳ ἐπὶ τύμβῳ
ἀγγελέω παροῦσι Μίδας ὅτι τῇδε τέθαπται.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 5. λίθον · ὁ ποιητής φαντάζεται τό βάθρο τῆς Σφίγγας πέτρινο.— **θεῶν ἥσσω** · τά φυσικά φαινόμενα **μόνο** ἀπό τούς θεούς εἶναι πιό κάτω στή δύναμη. Δέν εἶναι λοιπόν φρόνιμο νά συγκρίνει κανείς *τήν ἀντοχή ἤ τή διάρκεια τῶν φθαρτῶν πραγμάτων* (λίθος - στήλη), *πρός τή δύναμη ἤ τήν ἀνακύκληση* (τό περιοδικό ξαναγύρισμα) *τῶν φυσικῶν φαινομένων.*

ΒΑΚΧΥΛΙΔΗΣ

Ὁ Βακχυλίδης (γύρω στά 510 - 440 π.Χ.) γεννήθηκε καί αὐτός στήν Ἰουλίδα τῆς νήσου Κέω κι ἦταν ἀνιψιός τοῦ Σιμωνίδη καί σύντροφός του στά ταξίδια. Ἰδιαίτερα τιμήθηκε στήν αὐλή τοῦ Ἱέρωνα τῶν Συρακουσῶν. Ἔγραψε λογῆς χορικά ποιήματα κι εἶχαν σωθεῖ ἀπό αὐτά ἐλάχιστα κομμάτια. Ἀλλά τό 1896 βρέθηκε στήν Αἴγυπτο πάπυρος μέ 13 ἐπίνικους καί 6 διθύραμβους τοῦ Βακχυλίδη.

Ὁ Β. ἔφερε ἀκόμα πιό μπροστά τή χορική ποίηση κι ἔδωσε σ' αὐτή τεχνικότερη μορφή, μουσικότητα καί ρυθμό.

79 (1). Παιάνας στήν εἰρήνη

α) **Στ. 1 - 5. τίκτει** γεννάει, φέρνει, χαρίζει.— **μεγάλα** (θηλ.) ἡ μεγαλειώδης, ἡ θαυμάσια.— **καὶ ἄνθεα μελιγλώσσων ἀοιδᾶν** (=**ᾠδῶν**) λουλούδια μελιστάλαχτων ᾠδῶν, ὄμορφα κι εὐχάριστα τραγούδια.— **δαιδάλεος** τεχνικός, καταστόλιστος (: **ἐπὶ δαιδαλέων βωμῶν**).— **θεοῖσιν,** δοτ. χαριστική.— **αἴθομαι** καίγομαι (τό ἀπαρ. ἀπό τό **τίκτει** : κάνει νά καίγονται).— **μῆρα (βοῶν καὶ μήλων)** μεριά βοδιῶν καί προβάτων.— **τανύθριξ** μακρόμαλλος, μακρυμάλλης.— **γυμνασίων τε νέοις** . . . **μέλειν** (τό ἀπαρ. πάλι ἀπό τό **τίκτει)** κάνει νά καταγίνονται οἱ νέοι μέ τά γυμνάσια, μέ τίς ἀθλητ. ἀσκήσεις.— **αὐλῶν** (ἀρσ.) **τε καὶ κώμων** (ἀρσ.) στή μουσική καί τά τραγούδια.

Στ. 6 - 8. ὁ πόρπαξ ἡ λαβή τῆς ἀσπίδας.— **αἰθὸς** καμένος, μαῦρος : **ἱστοὶ αἰθᾶν ἀραχνᾶν,** γενική πληθ.— **πέλονται** γίνονται, ὑφαίνονται **τὸ ἔγχος** τό δόρυ.— **ἀμφάκης (ἀμφήκης)** ἀμφίστομος, δίκοπος.— **δάμνημι** ρίχνω κάτω, καταστρέφω.— **εὐρὼς** μούχλα,σκουριά.

Στ. 9 - 13. χαλκεᾶν (γεν. πληθ.) χαλκῶν, χάλκινων (σαλπίγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γων).— **συλᾶται** ἁρπάζεται, διαταράσσεται, κόβεται στή μέση.— **μελίφρων** (ἀπό τό **μέλι** καί **φρήν)** γλυκός.— **ἀῷος (ἀὼς=ἠῷς)** πρωινός, αὐγινός.— **θάλπω** ζεσταίνω, ζωογονῶ.— **τὸ κέαρ (κῆρ),** γεν. **κῆρος,** καρδιά.— **ἐρατὸς** ποθητός, ἀγαπημένος.— **βρίθοντ (ι)** δωρ. = **βρίθουσι.— παιδικοὶ ὕμνοι** νεανικά τραγούδια.— **φλέγονται** ἀνάβουν, ἀντηχοῦν ἐνθουσιαστικά.

β) Τό ποίημα τοῦτο εἶναι ὁ μόνος *παιάνας* τοῦ Βακχυλίδη πού σώθηκε. Ὁ *παιάνας* ἦταν : 1) τραγούδι γιά τόν Ἄρη πρίν ἀπό τή μάχη (ἐ μ β α τ ή ρ ι ο)· 2) τραγούδι εὐχαριστήριο στούς θεούς μετά τή νίκη (ἐ π ι ν ί κ ι ο)· 3) τραγούδι στόν Ἀπόλλωνα καί τήν Ἄρτεμη ε ὐ χ α ρ ι σ τ ή ρ ι ο γιά τό λυτρωμό ἀπό κάποιο κακό· 4) ἐ π ι τ ρ α π έ ζ ι α π ρ ο σ ε υ χ ή στό συμπόσιο.

Σύμφωνα μέ τόν παιάνα τοῦτο ὁ γλύπτης Κηφισόδοτος (ἡ ἀκμή του στό α' μισό τοῦ 4. π.Χ. αἰώνα) ἔπλασε τή θεά Εἰρήνη νά κρατάει στά χέρια της τόν Πλοῦτο. Ὡραῖο ἀντίγραφο βρίσκεται στό Μόναχο.

79

80 (2). **Ἕνας ὁ δρόμος γιά τήν εὐτυχία** (ἀπόσπασμα).

α) **εἷς ὅρος (εὐτυχίας ἐστὶν)** μέ μιά μόνο προϋπόθεση ἐξασφαλίζεται ἡ εὐτυχία.— **ἀπενθὴς** ἀπαθής, ἤρεμος.— **διατελῶ βίον** περνῶ τή ζωή, ζῶ.— **ἀμφιπολῶ** σκέφτομαι.— **τὸ δὲ παρ'** κτλ., ἡ σειρά : **ἰάπτεται δὲ ἐὸν κέαρ παρ' ἄμαρ τε καὶ νύκτα χάριν μελλόντων (συμβῆναι).— ἰάπτομαι** βλάπτω, πληγώνω.— **τὸ κέαρ (κῆρ)** καρδιά.— **παρ' ἄμαρ τε καὶ νύκτα** μέρα καί νύχτα.— **ἄκαρπον ἔχει πόνον** μάταια μοχλεῖ, τοῦ κάκου κοπιάζει.

Τό ποίημα τοῦτο εἶναι *προσόδιο*, δηλαδή τραγούδι πού ψάλλεται μέ συνοδεία αὐλῶν ἀπό χορευτική ὁμάδα πού προσέρχεται σέ ναό ἤ βωμό κατά τίς γιορτές.

Στ. 2. θυμὸν ἀπενθῆ· ἡ ἀπάθεια ὡς προϋπόθεση τῆς εὐτυχίας ἦταν ἀργότερα ἡ βάση τῆς θεωρίας τῶν Στωικῶν φιλοσόφων, πού ἔλεγαν *« μένε καὶ κράτει »* πβ. Ἀρχιλόχου « Θάρρος στίς δοκιμασίες » (σελ. 42).

81 (3). **Διθύραμβος στό Θησέα.**

α) **Στ. 1 - 15.** (στροφή α')· **τᾶν ἱερᾶν Ἀθανᾶν** τῶν ἱερῶν Ἀ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θηνῶν,τῆς ἱερῆς Ἀθήνας.— **ἀβρόβιος** ἁβροδίαιτος, πού ἡ ζωή του ἔχει πολλές χάρες.— **Ἴωνες·** ἔτσι λέει τούς Ἀθηναίους σάν κυριότερους ἀντιπρόσωπους τῆς Ἰωνικῆς φυλῆς.— **τί** διατί, γιατί.— **νέον** νεωστί, λίγο πρίν.— **ἔκλαγε,** ἀόρ. β' τοῦ **κλάζω** = βγάζω δυνατό, διαπεραστικό ἦχο (κλαγγή τῶν ὅπλων).— **χαλκοκώδων** χαλκόστομη, χάλκινη.— **ἀοιδά,** ἐδῶ = σάλπισμα.—**δυσμενὴς** ἀντίθετος, ἐχθρός.— **ἀμφιβάλλω** περικυκλώνω· ἡ σειρά τῶν λέξ.: **ἀμφιβάλλει ὅρια ἀμετέρας χθονός.— κακομάχανος** δόλιος, κακοῦργος.— **ἀέκατι** (ἐπιρ.) **ποιμένων** παρά τή θέληση τῶν βοσκῶν.— **σεύοντ (ι)** (= **σεύουσιν**) ἀπάγουν, ὁδηγοῦν μακριά.— **μῆλα** γιδοπρόβατα (**ἀγέλας... μήλων**).— **ἀμύσσω (ἀμυχή)** κατασπαράζω, σκίζω.— **φθέγγευ (φθέγγου)** μίλα, λέγε.— **εἴ τινι βροτῶν** πιότερο ἀπό κάθε ἄλλο θνητό.— **ἔμμεναι καὶ τὶν** = **εἶναι καὶ σοὶ** ὅτι ἔχεις καί σύ.

Στ. 16 - 30. (στροφή β')· νέον, βλ. στ. 3.— **ἀμείβω ποσὶν** ἀλλάζω τόπο, διαβαίνω.—**δολιχὸς** μακρύς.— **κέλευθος (ἡ)** ὁδός, δρόμος.— **κάρυξ** κήρυκας, μαντατοφόρος.— **δολιχὰν Ἰσθμίαν κέλευθον** τό μακρύ δρόμο ἀπό τόν Ἰσθμό.— **ἄφατος** ἀνείπωτος, καταπληκτικός (μέση λέξη· ἐδῶ γιά καλό)· **ἄφατα ἔργα** καταπληκτικά κατορθώματα.— **κραταιοῦ φωτὸς** ἐννοεῖ τό Θησέα.— **ὑπέρβιος** βίαιος, σκληρός.— **ἔπεφνεν,** ἀόρ. β' τοῦ ἀχρ. ρ. **φένω** = φονεύω, σκοτώνω.— **φέρτατος** καί **φέριστος** (συγκριτ. **φέρτερος**) = ὁ πιό ὑπέροχος· (**φέρτατος ἰσχύι** = ἰσχυρότατος, πολύ δυνατός).— **Κρονίδα τέκος** τέκνο τοῦ Κρονίδη (τοῦ γιοῦ τοῦ Κρόνου· ἐδῶ Κρονίδης εἶναι ὁ Ποσειδώνας.— **σεισίχθων:** ἐπίθ. τοῦ Ποσειδώνα πού σείει, δηλ. συνταράζει τή γῆ.—**σῦς, συὸς** ἀγριογούρουνο.—**νάπη** σύδεντρη κοιλάδα, λόγγος.—**ἀτάσθαλος** ἀκατάστατος Π μοχθηρός, κακοῦργος.— **ἔσχεν** κατέλαβε, κυρίεψε.— **πολυπήμων** πού προκαλεῖ πολλούς πόνους, ὀλέθριος.— **ἐξέβαλε** ἔριξε, πέταξε.— **ἀρείων** γενναιότερος.— **ὅπα τελεῖται** ποῦ νά καταλήξουν.

Στ. 31 - 45. (στροφή γ')· **πολεμήιος** πολεμικός.— **πολλὰν** πολλή(ν).— **ὀπάων** ὀπαδός, ἀκόλουθος.— **ἔμπορος** ὁδοιπόρος, ταξιδιώτης.— **οἷ (α)** ὅπως, σάν.— **ἀλάτας** ἀλήτης, περιπλανώμενος.— **ἀλλοδαμία** ξένη χώρα.— **ὧδε** ἔτσι (ὅπως περιγράφτηκε ἀπό τόν κήρυκα).— **θρασὺς** τολμηρός.— **ἔσχεν** ἐδάμασε, κατανίκησε.— **ἦ** ἀληθινά.— **ὁρμᾷ** σπρώχνει, παρακινεῖ.— **μήσεται,** μέλλ. τοῦ **μήδομαι** = σκέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φτομαι, σχεδιάζω.— **ὄφρα** γιά νά(ἐδῶ μέ ὁριστική).— **αἰὲν ἔρδοντα** (ἐνν. ὑποκείμ. **τινά,** ἀντικ. **κακόν**).— **μὴ 'ντυχεῖν** (= **ἐν τυχεῖν) κακῷ** νά μή συναντήσει κακό.

Στ. 46 - 60. (στροφή δ')·**φῶτε,** αἰτ. δυϊκοῦ πού συμφωνεῖ μέ τήν αἰτ. πληθ. **(μόνους).— ὁμαρτέω τινὶ** (καί **ἁμαρτέω)** συνοδεύω κάποιον.— **οἷ** = **αὐτῷ** (ἀντικ. τοῦ **ὁμαρτεῖν).— φαίδιμος** λαμπρός, ἐδῶ δυνατός.— **ἐλεφαντόκωπος** μέ φιλντισένια λαβή.— **ξεστὸς ἄκων** λεῖο, γυαλιστερό κοντάρι.— **χείρ,** ποιητ. δοτ. **χέρεσσ (ι)** = **χερσί**.— **κηὔτυκτον**= **καὶ εὔτυκτον** (ἀπό τό θ. τοῦ ρ. **τεύχω**= φτιάχνω) καλοδουλεμένη.— **κυνέα** περικεφαλαία.— **κρατὸς πέρι** (ἀναστρ.) γύρω στό κεφάλι· (ὄνομα ἄχρηστο « **κρὰς** », εὔχρηστος ὁ τύπος **τὸ κάρη** τό κεφάλι, βλ. καί σελ. 126 στίχ. τελ.).— **πυρσοχαίτης** κοκκινοτρίχης, ξανθός.— **ἀμφί,** στό **στέρνοις**.— **χλαμὺς (ἡ)** κοντός μανδύας, φόρεμα τῶν ἐφήβων ἱππέων.— **οὔλιος** μάλλινος.— **Θεσσαλὰν** Θεσσαλική(ν).— **ὀμμάτων ἄπο** (ἀναστρ.) ἀπό τά μάτια, ἀπό τό βλέμμα.— **στίλβειν** ὅτι σπιθοβολᾶ, ἀστράφτει.— **Λαμνία** (Λημνία) **φλὸξ** φλόγα τῆς Λήμνου, ὅπου πίστευαν ὅτι ἔχει τό ἐργαστήρι του ὁ Ἥφαιστος.— **φοίνισσα** κοκκινωπή.— **πρώθηβος** στήν ἀρχή τῆς ἐφηβίας, νεαρός.— **ἀρήιος** πολεμικός.— **ἄθυρμα** παιγνίδι, διασκέδαση, χαρά.— **μέμναμαι** ἔχω στό νοῦ μου, ἐνδιαφέρομαι, φροντίζω.— **χαλκεόκτυπος** χαλκόβροντος (ὅπου βροντοκοποῦν τά χάλκινα ὅπλα). **δίζημαι** ζητῶ νά βρῶ.— **φιλάγλαος** πού ἀγαπᾶ τή λαμπρότητα, πού χαίρεται τήν ὀμορφιά.

β) Ὁ *διθύραμβος* εἶναι ἕνα ἀπό τά εἴδη τῆς λυρικῆς ποιήσεως, καί συνδέεται μέ τή λατρεία τοῦ Διονύσου. Στίς Διονυσιακές δηλ. γιορτές πολλοί πανηγυριστάδες, μεταμφιεσμένοι σέ *σατύρους*, τραγοπόδαρους ἀκόλουθους τοῦ Διονύσου, ἐχόρευαν γύρω στό βωμό του ἐξυμνώντας καί παρασταίνοντας μέ μιμητικές κινήσεις — σέ κατάσταση ἐκστάσεως — καί μέ τολμηρούς στίχους τά παθήματα τοῦ θεοῦ ἤ τίς διασκεδαστικές περιπέτειές του.

Τά τραγούδια τοῦτα, μέ συνοδεία μάλιστα καί αὐλοῦ, στήν ἀρχή ἦταν πρόχειρα συνταιριασμένα, καί στή μελωδία καί στήν ποίηση καί στό ρυθμό, διαμορφώθηκαν ὅμως τεχνικά, γιά πρώτη φορά, ἀπό τόν *Ἀρίονα τό Μηθυμναῖο* (γύρω στό 625 π.Χ.). Ἀπό τότε κι ὕστερα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ ἀριθμός τῶν χορευτῶν ὁρίστηκε σέ 50, κι ἕνας ἀπ' αὐτούς, ξεκόβοντας ἀπό τήν ὁμάδα, ἀνέβαινε σ' ἕνα τραπέζι ἤ σέ κάποιο βάθρο, γιά νά τόν βλέπουν ὅλοι (κορυφαῖος τοῦ χοροῦ, ἐξάρχων τό διθύραμβον), καί παρασταίνοντας τό Διόνυσο συνομιλοῦσε μέ τόν (ὑπόλοιπο) χορό γιά τίς περιπέτειές του.

Ἀργότερα ὁ διθύραμβος ἔχασε τόν ἀποκλειστικό χαρακτήρα του (νά ἀναφέρεται στή λατρεία τοῦ Διονύσου) καί οἱ ὑποθέσεις του παίρνονταν καί ἀπό ἄλλους μύθους σχετιζόμενους μέ ἥρωες.

Σ' αὐτόν ἐδῶ τό διθύραμβο περιγράφεται ἡ πορεία τοῦ Θησέα πρός τήν Ἀθήνα. Κορυφαῖος σίγουρα εἶναι ὁ βασιλιάς τῆς Ἀθήνας καί πατέρας τοῦ Θησέα Αἰγέας καί χορός πολίτες Ἀθηναῖοι.

Στ. 15. Πανδίων· γιός τοῦ Κέκροπα καί πατέρας τοῦ Αἰγέα· βασίλεψε στήν Ἀθήνα γύρω στά 1300 π. Χ.— **Κρέουσα**· θυγατέρα τοῦ Ἐρεχθέα, βασιλιᾶ τῆς Ἀθήνας.

Στ. 20. Σίνις (Σίνιδος)· ὁ ληστής Πιτυοκάμπτης: ἔγερνε πρός τά κάτω τίς κορυφές δύο πεύκων κι ἔδενε στήν καθεμιά ἀπό αὐτές τά πόδια τῶν διαβατῶν· ἔπειτα ἀφήνοντας ἐλεύθερους τούς κλώνους ξέσκιζε τούς ἀνθρώπους.

Στ. 21. Λυταῖος· ἐπώνυμο τοῦ Ποσειδώνα γιατί ἔλυσε, δηλ. διάνοιξε, τά Τέμπη, ὥστε νά χύνονται στή θάλασσα τά νερά πού κατάκλυζαν τή Θεσσαλία.

Στ. 24. Κρεμμυὼν (καί **Κρομμυών**)· ὀχυρή θέση δῶθε ἀπό τόν Ἰσθμό (κοντά στούς σημ. Ἅγ. Θεοδώρους) στή Μεγαρίδα.

Στ. 25. Σκείρων (καί **Σκίρων**)· περιβόητος κακοῦργος πού στήν ἀπόκρημνη τοποθεσία «Σκιρωνίδες πέτραι» (τή σημερινή «Κακή Σκάλα») κοντά στά Μέγαρα ἀνάγκαζε τούς περαστικούς νά σκύψουν γιά νά πλύνουν τά πόδια τους καί μέ μιά κλοτσιά τούς γκρέμιζε ἀπό τούς βράχους τῆς ἀκτῆς στή θάλασσα. Ὁ Θησέας τόν σκότωσε μέ τόν ἴδιο τρόπο.

Στ. 26. Κερκυόνος παλαίστρα· μετά τό παραπάνω κατόρθωμα ὁ Θησέας σκότωσε τό φοβερό ληστή Κερκύονα, πού κοντά στήν Ἐλευσίνα ἀνάγκαζε τούς διαβάτες νά παλέψουν μαζί του, τούς νικοῦσε καί τούς σκότωνε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 29. Προκόπτας· ἄλλος διαβόητος κακοῦργος. Ἔμενε κοντά στόν Κηφισό τῆς Ἀττικῆς καί κρατώντας σφυρί ἀνάγκαζε τούς περαστικούς νά ξαπλώνουν σέ σιδερένιο κρεβάτι καί, ἄν τά πόδια τους προεξεῖχαν ἀπό τό κρεβάτι, ἔκοβε τό περισσευούμενο μέρος τους, ἄν ἦταν κοντύτερα, τέντωνε τά πόδια ὥσπου νά ἐξαρθρωθοῦν. Ἦταν γνωστός μέ τό ὄνομα Προκρούστης.

82 (4). Ἐπίνικος στόν Ἀργεῖο ἀπό τήν Κέα (πυγμαχία νέων, Ἴσθμια).

α) **Στ. 1 - 5 ἄιξον,** προστ. τοῦ **ἀίσσω** (ἄττω, διάττω) ὁρμάω, πετῶ (πβ. διάττοντες ἀστέρες).— **σεμνοδότειρα** αὐτή πού φέρνει σπουδαῖες εἰδήσεις.— **Κέος** = **Κέως**.— **χαριτώνυμος** χαριτωμένη, **πασίχαρη**.— **μάχας (- ης) θρασύχειρος** σέ ἀγώνισμα πού ἀπαιτεῖ στιβαρά χέρια (γροθιές), σέ πυγμαχία.— **ἄρατο,** τοῦ **αἴρομαι** κερδίζω.

Στ. 6 - 10. ἀνέμνασεν (**ἀνέμνησεν**) ἔφερε στό νοῦ μας.—**καλῶν** (οὐδ. γεν. πληθ.) ὡραῖες ἀναμνήσεις (ἔνδοξες νίκες).— **ὅσα,** πάει στό ἐπεδείξαμεν.— **αὐχὴν** λαιμός, (στενή λουρίδα γῆς).— **ζάθεος** θειότατος, ἱερότατος.— **Εὐξαντὶς** ἡ Κέως (Κέα, Τζιά).— **ἑβδομήκοντα σὺν στεφάνοις** μ' ἑβδομήντα νίκες.

Στ. 11 - 14. Μοῦσα αὐθιγενής, Μούσα ἐγχώρια (δηλ. ἐγώ ὁ συμπολίτης τοῦ νικητῆ καλῶ κτλ.) γιατί ὁ Βακχυλίδης ἦταν Κεῖος.— **γλυκεῖαν καναχὰν αὐλῶν** τόν γλυκόν ἦχο τῶν αὐλῶν.— **γεραίρω** τιμῶ, ἐγκωμιάζω.— **ἐπινικίοις,** ἐνν. **ἄσμασι**.— **Πανθεΐδας (- δης)** πατέρας τοῦ νικητῆ.

β) Τό ποίημα τοῦτο εἶναι ἕνας *ἐπίνικος*, καθώς λέγονται τά ὅμοια μ' αὐτό. Οἱ ἐπίνικοι (ὕμνοι) ἦταν λυρικά τραγούδια πού ὑμνοῦσαν τούς νικητές τῶν Πανελλήνιων ἀγώνων καί τραγουδιοῦνταν μέ τή συνοδεία λύρας ἤ αὐλοῦ (φλογέρα, σουραύλι) ἀπό χορευτική ὁμάδα νέων πού γιόρταζαν τή νίκη.

Στ. 1. Φήμα· π ρ ο σ ω π ο π ο ί η σ η τῆς φήμης, πού παρουσιάζεται σάν « σεμνοδότειρα » θεά (στήν Ἀθήνα ὑπῆρχε καί βωμός γι' αὐτή).

Στ. 2. Κέον ἱεράν, ἐπειδή ἦταν κάτω ἀπό τήν προστασία τῶν θεῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 8. Εὐξαντίδα· ἡ Κέως λέγεται ἔτσι, γιατί ἐπώνυμος ἥρωας τοῦ νησιοῦ ἦταν ὁ Εὐξάντιος, γιός τοῦ Μίνωα τῆς Κρήτης καί τῆς Κείας νύμφης Δεξιθέας.

— Ἀπό ποῦ πάρθηκαν οἱ ὀνομασίες τῶν τριῶν τμημάτων (στροφῶν) ; Πῶς χορεύονταν ; Ποιός εἶναι ὁ χαρακτήρας τῆς ποιήσεως τοῦ Βακχυλίδη ;

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Ὁ Πίνδαρος (522 - 442 π.Χ.) ἔφερε τή χορική ποίηση σέ ἄφταστο ὕψος. Γεννήθηκε στίς Κυνός Κεφαλές τῆς Βοιωτίας, λίγο ἔξω ἀπό τή Θήβα, κι ἐπονομάστηκε Θηβαῖος. Καταγόταν ἀπό τήν ξακουστή γενιά τῶν Αἰγιδῶν. Σπούδασε στήν Ἀθήνα καί, νεώτατος ἀκόμη, ἔγινε γνωστός ὡς χορικός ποιητής. Ὅταν γύρισε στή Θήβα, ἔμεινε ἐπί ἕνα χρονικό διάστημα ἀδρανής, γιατί ἡ πόλη τῶν Θηβῶν εἶχε πάρει τό μέρος τῶν Μήδων καί ἡ πανελλήνια δόξα στεφάνωσε τότε τό Σιμωνίδη, τόν ὑμνητή τῶν ἑλληνικῶν ἀγώνων. Ἡ ἑλληνική του ὅμως ψυχή γρήγορα τόν ἔσπρωξε νά πάρει τήν πρέπουσα θέση καί, συγκινημένος ἀπό τήν ἑλληνική νίκη ἐναντίον τῶν Περσῶν, ὕμνησε τή δόξα τῆς Ἀθήνας καί τίς θυσίες τῶν Ἀθηναίων γιά τήν ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἀθήνα τότε τίμησε ξεχωριστά τόν ποιητή κι ἡ φήμη του ἁπλώθηκε παντοῦ. Τώρα πλέον τόν φιλοξενοῦν πολλές ἡγεμονικές αὐλές καί πολλά ἔνδοξα σπίτια τῆς Ἑλλάδος.

Ἰδιαίτερα δοξάστηκε ὁ Πίνδαρος ὡς ἄριστος **μουσικός καί ὑμνητής τῶν ἀθλητικῶν ἀγώνων** καί οἱ 45 **ἐπίνικοι** — πού σώθηκαν — γιά νικητές ἀπ' ὅλες τίς πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἀποδείχνουν τήν πανελλήνια φήμη του. Τιμήθηκε ἐπίσης καί ὡς θρησκευτικός ποιητής καί οἱ διάφορες πόλεις στήν Ἑλλάδα σ' αὐτόν ἀνέθεταν τή σύνθεση ὕμνων καί παιάνων γιά τούς θεούς. Ἀλλά καί ἄλλα πολλά εἴδη ποιημάτων ἔχει συνθέσει. Ὅλα τά ποιητικά του δημιουργήματα συγκεντρώθηκαν ἀπό τούς μεταγενέστερους θαυμαστές του σέ 17 βιβλία. Ἀπό αὐτά σώθηκαν μόνο τέσσερα, αὐτά πού περιέχουν τούς **ἐπινίκους.** Ἀπό τά ἄλλα μόνο κομμάτια ἔχουμε ἀπό τά λογῆς ποιητικά εἴδη, ἀρκετά ὅμως γιά νά ἐπισφραγίσουν τή δόξα του.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

83 (1). **Προσόδιο (στό ναό τοῦ Ἀπόλλωνα).**

α) **Στ. 1 - 6. θεόδματος** (**θεὸς - δέμω** = χτίζω) θεόχτιστη (ἡ νῆσος Δῆλος).— **λιπαροπλόκαμος** μέ λαμπρούς πλοκάμους, ὡριοπλέξουδη. — **ἱμεροέστατον** πάρα πολύ ἐπιθυμητό, πολυπόθητο (ἀπό αὐτό ἡ δοτ. **παίδεσσι**).— **ἔρνος** βλαστάρι.— **ἀκίνητος** ἀκούνητος, στέρεος.— **τέρας** θαῦμα.— **ἂν** = **ἤν**.— **κικλήσκοισιν** (αἰολ. θαμιστ. τύπος) = **καλοῦσιν**.— **τηλέφαντος (τῆλε - φαίνομαι)** πού φαίνεται ἀπό μακριά, μακριοθώρητο.— **κυανέα χθὼν** θάλασσα.

Στ. 7 - 14. τὸ πάροιθε πρωτύτερα, πρίν.— **ἦν φορητὰ** μετατοπιζόταν, ἔπλεε (ἐδῶ κι ἐκεῖ στή θάλασσα).— **ῥιπαῖσιν,** ποιητ. αἴτιο **(ῥιπὴ** = ὁρμή).— **ἁ Κοιογενὴς** ἡ κόρη τοῦ Κοίου (ἡ Λητώ).— **αἱ ὠδῖνες** οἱ πόνοι (τῆς γέννας).— **ἀγχίτοκος** ἑτοιμόγεννη.— **θυίω (θύω)** τρελαίνομαι, ὑποφέρω (ὅταν τρελή ἀπό τούς πόνους τοῦ τοκετοῦ πού ἦταν κοντά . . .).— **ἐπέβα νιν** πάτησε σ' αὐτή (τή Δῆλο).— **δὴ τότε** τότε πιά.— **ὀρθαί . . . κίονες** ὄρθιες, κατακόρυφες κολόνες.— **ἀπώρουσαν** ξεπετάχτηκαν (τοῦ **ἀπορούω** ἀναπηδῶ).— **πρέμνον** ρίζα, πυθμένας τῆς θάλασσας (: **πρέμνων χθονίων** ἀπό τά ἔγκατα τῆς θάλασσας).—**ἂν δὲ σχέθον (= ἀνέσχεθον δὲ)** καί κράτησαν πάνω τους.— **πέτραν** τό πετρονήσι, τό βραχόνησο.— **ἀδαμαντοπέδιλοι (κίονες)** μέ διαμαντένια (στέρεα) βάση.— **τεκοῖσ'** = **τεκοῦσα**.— **ἐπόψατο** (ποιητ. ἀόρ. τοῦ **ἐφορῶ**) εὐτύχησε νά δεῖ.— **ἡ γέννα** τά τέκνα, τά παιδιά.

80

β) Αὐτό ἐδῶ τό προσόδιο τό σύνθεσε ὁ Πίνδαρος μέ παραγγελία τῶν Κείων καί τό τραγουδᾶ χορός ἀπό Κείους καθώς προχωροῦν πρός τό ναό τοῦ Ἀπόλλωνα. (Γιά τό προσόδιο βλ. στά σχόλια τοῦ ποιήματος 80 (2), σελ. 135).

Στ. 2. ἔρνος (βλαστός) λέγεται ἡ Δῆλος γιατί *« βλάστησε »* ἀπό τή θάλασσα.— **παίδεσσι Λατοῦς,** βλ. Θέογνη « στόν Ἀπόλλωνα » (σελ. 98).

Στ. 7. ἦν τὸ πάροιθε φορητά· ἐπίστευαν ὅτι ἡ Δῆλος ἦταν πλωτή, ἀλλά ἔμεινε ἀκίνητη στή θέση της ἀπό τότε πού ἡ Λητώ γέννησε ἐκεῖ τά δίδυμα παιδιά της· γι' αὐτό καί στό στ. 3 τήν ὀνομάζει **ἀκίνητον τέρας** (ἀτράνταχτο θαῦμα).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 9. Κοιογενής· ἡ Λητώ ἦταν κόρη τοῦ Τιτάνα Κοίου καί τῆς Τιτανίδας Φοίβης.

— Προσέξτε τίς μεταφορές, τά κοσμητικά ἐπίθετα, τά ποιητικά σύνθετα (γιά τά τελευταῖα βλ. « Σαλαμίνα » στίς σημειώσεις, σελ. 89 στ. 6).

84 (2). Διθύραμβος γιά τό Διόνυσο

α) **Στ. 1 - 5. ἴδετε** ἐπιβλέψατε, κοιτάξτε (λέγει στούς θεούς ὁ Πίνδαρος, καθώς περνᾶ στήν ὀρχήστρα ἐπικεφαλῆς τοῦ χοροῦ).—**ἐν** = **εἰς,** πρός.—**ἐπί τε πέμπετε** καί πέμπετε ἐπ' αὐτόν, καί στεῖλτε σ' αὐτόν.—**κλυτὰν χάριν** τή θεία σας χάρη.— **πολύβατος** πολυπάτητος, πολυσύχναστος.— **οἵ τε** = **οἵ.**— **ὀμφαλὸς** κέντρο τῆς πόλεως.— **θυόεις** εὐωδιαστός, μοσκοβολισμένος (ἀπό τά θυμιάματα).— **οἰχνέω** ἐπισκέπτομαι συχνά, συχνάζω (ἔχει τό ἴδιο θέμα μέ τό **οἴχομαι**).— **πανδαίδαλος** μέ κάθε λογῆς τέχνη καμωμένος, ἐξαίρετης κατασκευῆς· ἀπό τό θέμα τοῦ ρ. **δαιδάλλω** (= διακοσμῶ, ἐπεξεργάζομαι μέ τέχνη), ἀπό ὅπου καί τό ὄνομα τοῦ τεχνίτη Δαιδάλου, πού συμβολίζει τήν ἐπιδεξιότητα στήν κατασκευή τεχνικῶν ἔργων.

Στ. 6 - 12. ἰόδετος πλεγμένος ἀπό ἴα, μενεξεδόπλεχτος.— **λάχετε.**— δεχτεῖτε.— **ἐαρίδρεπτος** τήν ἄνοιξη κομμένος, ἀνοιξιάτικος.— **λοιβὰ** σπονδή, προσφορά (στούς θεούς).— **Διόθεν** μ'ἐντολή τοῦ Δία.— **ἀγλαΐα** λαμπρότητα : **σὺν ἀγλαΐα ἀοιδᾶν** = μέ τή λαμπρότητα τῶν ὠδῶν, μέ τά χαρούμενα τραγούδια μου.— **πορευθέντ (α),** ὑποκ. **μέ.**— **δεύτερον** γιά δεύτερη φορά.— **κισσοδέτας** (ὁ Διόνυσος) κισσοστεφάνωτος (ἡ σειρά : **ἴδετέ με πορευθέντα δεύτερον σὺν ἀγλαΐα ἀοιδᾶν ἐπὶ κισσοδέταν θεόν).**— **Βρόμιος, Ἐριβόας·** μέ τά ἐπίθετα αὐτά προσαγόρευαν τό Διόνυσο ὡς θεό τῆς εὐθυμίας, πού κανονικά ἐκδηλώνεται μέ θόρυβο : **βρόμιος** = θορυβώδης, ἀπό τό **βρόμος** = κρότος, χτύπος.— **ἐριβόας** βροντόφωνος, βροντερός.— **μελπέμεν** (κυρ. τελικόν ἀπαρ. ἀπό τό **πορευθέντα)** = γιά νά ψάλω, νά τραγουδήσω.— **γόνος** γιός.—**ὑπάτων πατέρων,** τοῦ Δία.— **γυναικᾶν Καδμεϊᾶν** (= Θηβαΐδων, ἀπό τή Θήβα), τῆς Σεμέλης (πληθυντικοί μεγαλοπρέπειας).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 13 - 18. ἐναργὴς ὁλοφάνερος.— **σάματα** σημάδια, προμηνύματα.— **τέλεα** οἱ τελετές, οἱ ἀνοιξιάτικες Διονυσιακές) γιορτές.— **οὐ λανθάνει,** ἐνν. **ἡμᾶς,** τούς ἀνθρώπους, τούς ἑορταστές· ἡ σειρά : **ἐναργέα σάματα τελέων οὐ λανθάνει ἡμᾶς** = τά ὁλοφάνερα προμηνύματα γιά τίς ἐαρινές γιορτές τοῦ Διονύσου δέ μᾶς ξεφεύγουν (γιατί βλέπουμε τήν ἀνοιξιάτικη ὄψη τῆς φύσεως).— **φοινικοέανος** κοκκινόπεπλος (ἀπό τό **φοῖνιξ** = κόκκινος καί **ἑανὸς** = πέπλο), ἐπίθ. τῶν Ὡρῶν.— **οἰχθέντος** ἀνοιχθέντος, καθώς ἄνοιξε.— **ἐπάγῃσιν** ἐπιφέρωσιν, φέρουν (αὗται, αἱ Ὧραι)· ἡ σειρά : **ὁπότε οἰχθέντος θαλάμου φοινικοεάνων Ὡρῶν ἐπάγῃσιν εὔοσμον ἔαρ.**—**νεκτάρεος** εὐωδιαστός (ἀπό τό **νέκταρ** = τό ποτό τῶν θεῶν).— **βάλλεται** ρίχνονται, πετιοῦνται.— **ἄμβροτος** ἀθάνατος· **ἐπ' ἀμβρόταν χθόνα** πάνω στήν ἀθάνατη, τήν ἀγέραστη γῆ.—**ἐρατὸς** ποθητός, εὐχάριστος.— **φόβη** φύλλωμα, ἀνθοδέσμες.— **κόμαισι μείγνυται** ἀνακατεύονται μέ τά μαλλιά, στεφανώνουν τό κεφάλι. — **ἀχεῖτε (=ἠχεῖτε)** ὑμνεῖτε, δοξολογεῖτε.— **ὀμφαὶ μελέων** μελωδικές φωνές, τραγούδια τοῦ χοροῦ (κυρίως **ὀμφὴ** = φωνή τοῦ μαντείου).— **σὺν αὐλοῖς** μέ συνοδεία αὐλῶν.— **Σεμέλαν,** τή μητέρα τοῦ Διονύσου.— **ἑλικάμπυξ** αὐτή πού ἔχει στρογγυλό διάδημα (στό κεφάλι).

82

β) Τό διθύραμβο αὐτό ἔχει συνθέσει ὁ Πίνδαρος ἴσως γιά τή γιορτή τῶν *« Μεγάλων Διονυσίων »*· σώθηκε ἀπό τό Διονύσιο τόν Ἁλικαρνασσέα πού τόν παραθέτει στό ἔργο του *« Περί συνθέσεως ὀνομάτων »*. (Γιά τό διθύραμβο βλ. σελ. 137).

Στ. 1. ἴδετ' ἐν χορόν, Ὀλύμπιοι· ὁ Πίνδαρος ἀρχίζει τό τραγούδι του κάνοντας ἐπίκληση στή χάρη τῶν Ὀλύμπιων θεῶν, ἐνῶ μέ τούς χορευτές περνᾶ στήν ὀρχήστρα.

Στ. 3 ὀμφαλὸς τοῦ ἄστεως ἦταν ἡ ἀγορά (τό κέντρο τῆς πόλεως), ὅπου καί ὁ βωμός τῶν 12 θεῶν πού ἵδρυσε ὁ Πεισίστρατος. Τόν ὀνομάζει **πολύβατον** γιατί ἐκεῖ συγκεντρώνονταν τά πλήθη τῶν Ἀθηναίων.

Στ. 5. πανδαίδαλος, γιατί ἡ ἀγορά ἦταν διακοσμημένη μέ διάφορα ἔργα τέχνης , ἀγάλματα κτλ. Γι' αὐτό καί **εὐκλεὴς** (πού συγκεντρώνει καί προβάλλει τή δόξα τῆς πόλεως).— **κισσοδέταν θεόν·** ὁ Διόνυσος παρουσιαζόταν στή φαντασία τῶν ἀρχαίων κισσοστεφάνωτος. ὁ κισσός καί τό ἀμπελόκλημα ἦσαν ἱερά φυτά τοῦ Διονύσου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στ. 11. γόνον κτλ. Ὁ Διόνυσος ἦταν γιός τοῦ Δία καί τῆς Σεμέλης. Ὁ Δίας ὀνομάζεται *ὕπατος πατὴρ* (κατά τόν Ὅμηρο εἶναι ὁ *«ὕπατος κρειόντων»* καί *«πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε»*). Ἡ Σεμέλη ἦταν κόρη τοῦ Κάδμου καί τῆς Ἁρμονίας.

Στ. 14. Αἱ Ὧραι (πού προσωποποιοῦν τίς ἐναλλαγές τῶν ἐποχῶν (τοῦ ἔτους) ἦταν κατά τή μυθολογική παράδοση κλεισμένες μέσα στόν οὐράνιο θάλαμό τους· οἱ πόρτες του ἄνοιγαν στήν ἀρχή κάθε ἐποχῆς καί οἱ Ὧρες ἔβγαιναν συνοδεύοντας τήν καινούρια ἐποχή τοῦ χρόνου καί ἐγκαθιστώντας την ἔξω στή φύση. Τήν ἄνοιξη οἱ Ὧρες εἶναι ἐρυθρόπεπλες καί συμβολίζουν τό κόκκινο χρῶμα τῆς γῆς, καθώς σκεπάζεται ἀπό κόκκινόχρωμα, τό πιό πολύ, λουλούδια.

Τό ποίημα εἶναι γεμάτο ἀπό μεταφορές, περιφράσεις, ἀντονομασίες, κοσμητικά ἐπίθετα, ποιητικά σύνθετα καί εἰκόνες.

— *Νά βρεθοῦν, ν' ἀναλυθοῦν καί ν' ἀξιολογηθοῦν. Προσέξτε τή μεγαλοπρέπεια στό ὕφος καί τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἐκφράζεται ἡ ἐνθουσιαστική διάθεση τοῦ ποιητῆ.*

85 (3). **Διθύραμβος γιά δόξα τῆς Ἀθήνας.**

α) **ταὶ** αἱ, οἱ (ἄρθρ. θηλ.).—**λιπαρὸς** περίλαμπρος.— **ἰοστέφανος** στεφανωμένος μέ ἴα, μενεξεδένιος.—**ἀοίδιμος** (ἀπό τό **ἀοιδὴ**) πολυτραγουδισμένος.—**δαιμόνιος** θεϊκός, θεσπέσιος **(δαίμων** = θεός, θεῖο πνεῦμα).— **ὅθι** ὅπου.— **ἐβάλοντο** θεμέλιωσαν, στερέωσαν.— **φαεινὸς** φωτεινός, ἀχτιδοβόλος.— **κρηπὶς** βάση, θεμέλιο.

β) Παρ' ὅλο πού ἡ πατρίδα τοῦ ποιητῆ « ἐμήδισεν », ὁ Πίνδαρος δέν ἔμεινε ἀσυγκίνητος ἀπό τόν ἀγώνα τῶν Ἀθηναίων μέ τούς Πέρσες. Ὑμνεῖ λοιπόν μέ διθύραμβο τή συμβολή τῶν Ἀθηναίων στή νίκη τῆς Ἑλλάδος καί ἐκφράζει τήν ἀγάπη του πρός τήν Ἀθήνα.

Στ. 2. Ἑλλάδος ἔρεισμα, γιατί ;

Στ. 3. Μετά ἀπ' αὐτό τό στίχο λείπει μεγάλο τμῆμα, στό ὁποῖο ὁ Πίνδαρος ἐξηγοῦσε ἴσως γιατί ὀνομάζει τήν Ἀθήνα « Ἑλλάδος ἔρεισμα ».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

86 (4). **Παιάνας στήν ἔκλειψη τοῦ ἥλιου.**

α) **Στ. 1 - 6. πολύσκοπος** πού ἐξετάζει πολλά, πού ἐπιβλέπει τά πάντα.— **μήσεαι,** μέλ. τοῦ **μήδομαι** σχεδιάζω, μηχανεύομαι.— **μᾶτερ ὀμμάτων** τροφός τῆς ὁράσεως, πηγή τοῦ φωτός (« σύ τῶν ματιῶν ἡ μάνα » : Σ. Μενάρδος).— **ἐν ἁμέρᾳ** τήν ἡμέρα, ἐνῶ εἶναι μέρα.— **κλέπτομαι** ἐξαφανίζομαι, σβήνω.— **ἔθηκας** ἔκαμες.— **ἀμάχανος** ἀνίσχυρος, ἀδύναμος.— **ἰσχὺς** ἡ σωματική δύναμη.— **σοφίας ὁδὸς** (π ε ρ ί φ ρ α σ η) σοφία, νοῦς.— **ἐπίσκοτος** σκοτεινός, σκοταδερός.— **ἐπίσκοτον ἀτραπὸν** σκοτεινό μονοπάτι (πού τό ἀκολούθησε ὁ ἥλιος ξεφεύγοντας ἀπό τόν κανονικό φωτεινό δρόμο του).— **ἐσσυμένα,** μτχ. πρκμ. τοῦ **σεύομαι** κινοῦμαι γρήγορα, ξεστρατίζω.— **ἐλαύνω** (μτβτ.) φέρνω.— **νεώτερον** σέ παρόμοιες ἐκφράσεις σημαίνει : κακό.— **πάρος** προηγουμένως, πρωτύτερα· **ἢ πάρος,** β' ὅρος συγκρ. στό **νεώτερον** (: προμηνᾶς κανένα κακό πού δέν ὑπῆρχε πρῶτα ;).

89

Στ. 7 - 10. Πρὸς Διὸς γιά ὄνομα τοῦ θεοῦ.— **ἱπποσόα** (θηλ. τοῦ **ἱπποσόας)** αὐτή πού δίνει δρόμο στ' ἄλογα (ἀπό τό **ἵππος** καί **σεύω** κινῶ, κουνάω).— **θοὸς** γοργοπόδαρος· **θοάς,** θηλ. αἰτ. πληθ. στό **ἵππους** πού βγαίνει ἀπό τό **ἱπποσόα** (: πού βάζεις σέ κίνηση τά γρήγορα ἄλογα).— **ἀπήμων** δίχως λύπες, ἀδιατάρακτος (**ἀ-πῆμα**).— **ὄλβος** εὐτυχία (**εἰς ὄλβον,** φανερώνει ἀποτέλεσμα : ὥστε νά ἔρθει εὐτυχία, γιά εὐτυχία).— **τράποιο** (φανερώνει εὐχή) ἄμποτε νά τραπεῖς ν' ἀκολουθήσεις τήν κανονική τροχιά σου (ὥστε νά φέρεις στή Θήβα, εὐτυχία).— **πάγκοινον** κοινό σ' ὅλους τούς ἀνθρώπους, παγκόσμιο.— **τέρας** θαῦμα.

Στ. 11-21. ἦρ (α) ἄραγε.— **ἀτασθαλία** ἁμαρτία.— **κοτεσσαμένα,** τοῦ **κοτέω** ὀργίζομαι, κρατῶ κακία.— **πάμπαν** ἐντελῶς, ὁλωσδιόλου.— **ἐξαιρέω** ἐξαφανίζω.— **αἰὼν** ἡ ζωή, ὁ κόσμος.— **ἁγνὸν** ἀμόλυντο.— **σᾶμα** προμήνυμα.— **καρποῦ φθίσις** σιτοδεία, λιμός, πείνα.— **νιφετὸς** χιονοθύελλα, χιονιάς.— **σθένος νιφετοῦ** σφοδρή χιονοθύελλα.— **ὑπέρφατος** ἀνώτερος περιγραφῆς, πρωτόφαντος.— **οὐλόμενος** καταραμένος.— **κενέωσις** κένωση, ἄδειασμα· **πόντου κενέωσις** κατακλυσμός (στή θάλασσα).— **ἄρ (α)** ἴσως.— **ἀμ πέδον** στήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς.— **παγετὸς χθονὸς** ψύξη τῆς γῆς.— **νότιος** ὑγρός, βροχερός.—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζάκοτος πολύ ὀργισμένος, λυσσασμένος (ἀπό τό ἐπιτατ. **ζα** καί **κοτέω**).— (**θέρος**) **ρέον** μέ βροχές.— **κατακλύσαισα** (δωρ.) ἀφοῦ πνίξεις μέ κατακλυσμό.— **θήσεις** θά κάμεις, θά δημιουργήσεις.— **οὐδὲν ὅ, τι** οὐδόλως δι' ὅ,τι (διόλου δέ θρηνῶ γιά ὅ,τι θά πάθω μαζί μέ ὅλους).

β) Αὐτός ἐδῶ ὁ παιάνας τραγουδήθηκε γιά τόν Ἀπόλλωνα μέ τήν εὐκαιρία τῆς σχεδόν ὁλικῆς ἐκλείψεως τοῦ ἥλιου, πού ἔγινε στίς 30 Ἀπριλίου 463 π.Χ., ὥρα 2 μ.μ. Ἡ ἔκλειψη τοῦ ἥλιου ἦταν γιά τούς ἀρχαίους κακό σημάδι καί τούς προκαλοῦσε πανικό. Ὁ Πίνδαρος ἐκφράζει τούς φόβους του μέ τούς στίχους του κι ἐπίσης μέ τή μουσική καί τίς κινήσεις τοῦ χοροῦ, πού στρέφεται πρός τόν ἥλιο καί τραγουδᾶ.

Στ. 1. Ἀκτὶς ἀελίου (συνεκδοχή) ἀντί: ἀκτινοβόλε ἥλιε (Ὁ Σοφοκλῆς στήν «*Ἀντιγόνη*» στ. 100 ἔχει τήν ἴδια φράση. Κι ὁ Χορτάτζης στήν «*Ἐρωφίλη*» λέει «Ἀκτίνα στ' οὐρανοῦ χαριτωμένη»).

Στ. 7. ἱπποσόα θοάς, φαντάζονταν ὅτι ὁ ἥλιος ἦταν ἀνεβασμένος σέ ἅρμα μέ τέσσερα ἄλογα (Βλ. καί στή σελ. 131, στ. 3, λέξη **δέπας**).

Στ. 19 - 20. ἢ γαῖαν κατακλύσαισα κτλ. ὅπως ἔγινε τόν καιρό τοῦ Δευκαλίωνα, ὅταν μέ τόν κατακλυσμό ἐξαφανίστηκε τό ἀνθρώπινο γένος καί δημιουργήθηκε νέο μέ πέτρες, πού ἔριχναν πίσω τους οἱ δυό πού σώθηκαν, ὁ Δευκαλίωνας κι ἡ Πύρρα.

— Τί ἐκφράζουν οἱ ἐπίμονες ἐρωτήσεις τῶν στίχων 1 - 5 καί 11 - 20; Ποιό νόημα κλείνει μέσα του ὁ τελευταῖος στίχος; Ποιά τά αἰσθητικά στοιχεῖα τοῦ ποιήματος;

87 (5). Ἐπίνικος σέ Ὀλυμπιονίκη.

Στόν Ἀσώπιχο ἀπ' τόν Ὀρχομενό — ἀγώνας νέων, στάδιο (476 π. Χ)

Ἐπίνικος (βλ. σελ. 139) μέ τόν ὁποῖο ἐγκωμιάζεται ὁ νέος (παῖς, παιδί) Ἀσώπιχος, γιός τοῦ Κλεοδάμου ἀπ' τόν Ὀρχομενό τῆς Βοιωτίας πού νίκησε σέ ἀγῶνα σταδίου (*σταδιοδρόμος*). *Στάδιον* ἦταν ἁπλή διαδρομή ἀπό τήν ἀφετηρία ὡς τό τέρμα τοῦ στίβου, 192 μ.

α) **Στ. 1. 10. Καφισίων,** τοῦ Κηφισοῦ τῆς Βοιωτίας.—**λαχοῖσαι**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(**λαχοῦσαι**), μέ γεν. : πού πήρατε μέ κλῆρο.— **ταί τε** καί οἱ ὁποῖες, καί πού . . . .— **ναίω** κατοικῶ.— **καλλίπωλος** μέ ὡραία πουλάρια, ὡραῖα ἄλογα.— **ἕδρα** χώρα.— **λιπαρὸς** περίλαμπρος (ἐδῶ : πλούσιος)· ἡ γεν. στό **Ἐρχομενοῦ** (= Ὀρχομενοῦ).— **ἀοίδιμος** χιλιοτραγουδημένος.— **παλαίγονος** παλαιός, ἀρχαῖος.— **Μινυᾶν,** γεν. πληθ., ὀν. **Μινύαι** (Μινύες ἦταν οἱ παλαιοί κάτοικοι τοῦ Ὀρχομενοῦ).— **ἐπίσκοποι** προστάτισσες.— **κλῦτ (ε)**εἰσακοῦστε, ἀκοῦστε μέ καλοσύνη.— **ἄνεται** γ' ἑν. παθ τοῦ **ἄνω** (καί **ἄνυμι** καί **ἀνύτω** φέρνω σέ τέλος, κατορθώνω (**πάντα ἄνεται** ὅλα κατορθώνονται).— **βροτοῖς,** ποιητ. αἴτιο.—**εἰ σοφὸς** κτλ., ἐπεξήγηση στό **τερπνὰ καὶ γλυκέα** (δηλ. ἄν κανείς θά γίνει σοφός κτλ.).— **ἀγλαός,** ἐδῶ : δοξασμένος (τό νόημα : μέ τή βοήθειά σας παίρνουν οἱ ἄνθρωποι ὅλα τά ἀξιαγάπητα χαρίσματα, ὅπως εἶναι ἡ σοφία, ἡ ὀμορφιά, ἡ δόξα).

Στ. 11 - 17. σεμνᾶν, γεν. πληθ.— **ἄτερ** (μέ γεν.) χωρίς, δίχως.— **κοιρανέοντι,** γ' πληθ. τοῦ **κοιρανέω** κυβερνῶ, βάζω σέ τάξη, ὀμορφαίνω (ἀπό τό **κοίρανος** = ἄρχοντας, ἡγεμόνας).— **δαὶς** (γεν. **δαιτός**) γεῦμα, συμπόσιο.— **ταμίας** οἰκονόμος, αὐτός πού ἔχει τήν ἐπιμέλεια γιά κάτι (**ταμίαι,** κτγρμ. : οἱ Χάριτες φροντίζουν γιά ὅλα). **θέμεναι** (μτχ. ἐπιθ.) οἱ ὁποῖες ἔθεσαν, ἔστησαν.— **θρόνους** (ἀντικ. τοῦ **θέμεναι**) τούς θρόνους των.— **αἰέναος** αἰώνιος.— **σέβοντι**=**σέβουσι**) σέβονται.— **τιμὰ** ἐξουσία.

Στ. 19 - 35. πότνια σεβαστή.— **φιλησίμολπος** πού ἀγαπᾶ τή χορωδία.— **ἐπακοέω** ἐπακούω, εἰσακούω, ἀκούω μέ καλή διάθεση, (**ἐπακοοῖτε,** εὐκτ. εὐχῆς).— **ἐρασίμολπος,** συνών. τοῦ **φιλησίμολπος**.— **Ϝιδοῖσα**(**ἰδοῦσα**), γιά χάρη τοῦ μέτρου ἀναφέρεται στήν τελευταία ἀπό τίς Χάριτες, ἀντί **ἰδοῦσαι** : κοιτάζοντας, καθώς ἀντικρίζετε.— **κῶμος** ἐπινίκια πομπή.—**ἐπ' εὐμενεῖ τύχᾳ** γιά τό εὐτυχές γεγονός.— **κοῦμα βιβῶντα** πού προχωρεῖ μέ ἀνάλαφρα βήματα(**βιβάω** καί **βίβημι** = βαίνω, βαδίζω).— (**ἐν**) **Λυδῷ τρόπῳ** μέ λυδική ἁρμονία.—**ἐν μελέταις τ'** καί μέ στίχους μελετημένους.— **ἀείδων** ὑμνώντας, γιά νά ὑμνήσω.— **ἔμολον** ἦρθα (α' πρόσ. γιατί μιλάει γιά λογαριασμό τοῦ χοροῦ)· τό **ἔμολον** ἀόρ. β' τοῦ **βλώσκω** ἔρχομαι, πηγαίνω.— **οὕνεκα** ἐπειδή.— **Ὀλυμπιόνικος,** κτγρμ. (εἶναι Ὀλυμπιονίκης).— **ἁ Μινύεια** (πόλις), δηλ. ὁ Ὀρχομενός.—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σεῦ ἕκατι ἐξαιτίας σου (μέ τή βοήθεια ἀπό σᾶς, τίς Χάριτες).— **μελαντειχὴς** μέ μαύρους τοίχους, σκοτεινός.— **Γαχοῖ (Ἀχοῖ, Ἠχοῖ),** κλητ. : σύ ὦ Ἠχώ .— **πατρί,** στόν πατέρα τοῦ νικητῆ Ἀσώπιχου (δηλ. στόν Κλεόδημο).— **κλυτὸς** ἔνδοξος, περίφημος.— **φέροισα (φέρουσα)** γιά νά φέρεις.— **ὄφρα... εἴπῃς,** ἐπεξήγηση στό **ἀγγελίαν.— υἱόν,** προληπτ. ἀντί : **ὅτι Γοι υἱός ..— νέαν χαίταν** τή νεανική του κόμη.— **παρ' εὐδόξοις κόλποις Πίσης,** στή δοξασμένη κοιλάδα τῆς Πίσας (κάτω ἀπό τό Κρόνιον ὄρος ὅπου ἔγιναν οἱ ἀγῶνες).— **πτεροῖσι κυδίμων ἀέθλων** (οὐδ.) μέ τά φτερά τῶν τιμημένων ἐπάθλων, δηλ. μέ τίς ταινίες πού κρέμονται ἀπό τίς δυό μεριές τῶν δοξασμένων, ἀπό κλαδί ἐλιᾶς, στεφανιῶν· **κύδιμος** γεμάτος δόξα.

β) Ὁ ὕμνος ἀπευθύνεται πρός τίς τρεῖς Χάριτες, *Ἀγλαΐα, Εὐφροσύνη* καί *Θαλία,* πού ἦταν παιδιά τοῦ Δία καί τῆς Εὐρυνόμης. Οἱ Χάριτες ἦταν ἡλιακές θεότητες, πού ὀμορφαίνουν τή φύση, δίνουν χαρά στά ἔμψυχα ὄντα καί χαρίζουν πλούσια δῶρα στόν ἄνθρωπο (σοφία, ὀμορφιά, δόξα κτλ.)

Στ. 1. Καφισίων ὑδάτων λαχοῖσαι· στόν παλιό Ὀρχομενό, κοντά στό Βοιωτικό Κηφισό, ὑπῆρχε ἀρχαιότατο ἱερό τῶν Χαρίτων κι ἐκεῖ τίς τιμοῦσαν ξεχωριστά.

Στ. 2. καλλίπωλος· γιατί ἡ Βοιωτία φημιζόταν γιά τά ἄλογα πού ἔτρεφε.

Στ. 5. Στόν Ὀρχομενό κατοικοῦσαν παλιότερα οἱ **Μινύες·** αὐτοί κατέβηκαν ἀπό τή Θεσσαλία μέ ἀρχηγό τους τό Μινύα καί ἵδρυσαν τό κράτος τῶν Μινυῶν μέ πρωτεύουσα τόν Ὀρχομενό· προόδεψαν καί πλούτισαν μέ τό ἐμπόριο.

Στ. 25. Λυδῷ τρόπῳ· ἡ ἀρχαία ἑλληνική μουσική εἶχε ἕξι ἁρμονίες : δ ω ρ ι κ ή, φ ρ υ γ ι κ ή, λ υ δ ι κ ή, α ἰ ο λ ι κ ή, ἰ ω ν ι κ ή καί μ ι ξ ο λ υ δ ι κ ή (μειχτή λυδική)· ἀπό αὐτές ἡ λ υ δ ι κ ή ἦταν ἁπαλότερη καί γλυκύτερη ἀπό τίς ἄλλες καί γι' αὐτό ταίριαζε περισσότερο σέ ὕμνο τῶν Χαρίτων.

Στ. 30. Ἠχώ· οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες π ρ ο σ ω π ο π ο ί η σ α ν καί τήν Ἠχώ κι ἔπλασαν γι' αὐτήν πολλούς μύθους. Κατά τόν πιό γνωστό

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡ Ἠχώ ἦταν ὡραιότατη Νύμφη πού γαλουχήθηκε καί ἀνατράφηκε ἀπό τίς ἄλλες Νύμφες, κι ἐκπαιδεύτηκε ἀπό τίς Μοῦσες στήν τέχνη τοῦ τραγουδιοῦ, τοῦ αὐλοῦ (φλογέρα, σουραύλι) καί τῆς σύριγγας (εἶδος φλογέρας). Ἐπειδή ὅμως περιφρονήθηκε ἀπό τό Νάρκισσο, καταφεύγει στίς βαθιές μοναχικές σπηλιές, γιά νά κρύψει τή ντροπή της κι ἐκεῖ ἡ λύπη κι ἡ ὀργή τήν τσακίζουν : τό σῶμα της λιώνει, τό αἷμα της ἐξατμίζεται· μόνο ἡ φωνή καί τά ὀστά τῆς ἀπομένουν. Ἡ φωνή διατηρήθηκε, ἀλλά τά κόκαλα πῆραν τή μορφή βράχου. Ἀπό τήν ἡμέρα ἐκείνη δέν τή βλέπουν πιά πάνω στά βουνά, ἀλλά ἀπό τίς βαθιές σπηλιές, πού κρύβεται, ἀπαντάει ἀκόμα σ' αὐτούς πού τή φωνάζουν (Ovid. Metam. III, 342).

Ἡ Ἠχώ ἔχει τή δύναμη νά διαβιβάζει — ὅπως καί ἡ Φήμη — μακρινά μηνύματα· ὁ ἀντίλαλος τῆς ἐπινίκιας γιορτῆς μπορεῖ, κατά τόν ποιητή, νά φτάσει καί μέχρι τόν Ἅδη, γιά νά φέρει στόν πατέρα τοῦ νικητῆ τό μήνυμα τῆς νίκης τοῦ γιοῦ του.

88 *— Ποιός ὁ χαρακτήρας τῆς ποιήσεως τοῦ Πινδάρου ; Ὁμοιότητες καί διαφορές ἀνάμεσα στά εἴδη τῆς χορικῆς ποιήσεως πού διδάχτηκαν ἐδῶ (προσόδιο, διθύραμβος, παιάνας, ἐπίνικοι).*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ὁ γραπτός λόγος στήν ἀρχαία Ἑλλάδα 5
2. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς λυρικῆς ποιήσεως 6
3. Εἴδη τῆς λυρικῆς ποιήσεως 7
4. Α' Ἐλεγειακή ποίηση 7
5. Β' Ἰαμβική ποίηση 8
6. Γ' Μελική ποίηση 9
7. Δ' Χορική ποίηση 9
8. Διαλεκτικές διαφορές 10

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Α' ΕΛΕΓΕΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

1. Η ΕΛΕΓΕΙΑ

		Σελ. Κειμ.	Σελ. Σημ.
ΚΑΛΛΙΝΟΣ			
1	Πολεμικό σάλπισμα	15	77
ΤΥΡΤΑΙΟΣ			
2 (1)	Ὑποθήκη	16	80
3 (2)	Ὑποθήκη	17	82
4 (3)	Ἐμβατήριο	19	85
ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ			
5 (1)	Ἡ χαμένη ἀσπίδα.....	19	85
6 (2)	Δέν ὠφελοῦν οἱ θρῆνοι...	20	86
ΜΙΜΝΕΡΜΟΣ			
7 (1)	Ἡ νιότη	20	87
8 (2)	Τά γηρατειά	21	88
ΣΟΛΩΝ			
9 (1)	Σαλαμίνα	22	89
10 (2)	Ὑποθῆκες στούς Ἀθηναίους	22	90
11 (3)	Ὑποθῆκες στόν ἑαυτό του	24	93
ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ			
12	Συμπόσιο	25	95
ΘΕΟΓΝΙΣ			
13 (1)	Στόν Ἀπόλλωνα	27	99
	Συμβουλές στόν Κύρνο:		
14 (2)	Τίποτε πιό ἀγαπητό ἀπό τήν πατρίδα	27	100
15 (3)	Ἄν ὅμως σμίξεις μέ κακούς	28	100
16 (4)	Ὁ διπρόσωπος φίλος .	28	101
17 (5)	Εἰλικρίνεια	28	102
18 (6)	Σπάνιος ὁ πιστός φίλος	29	102
19 (7)	Ἡ φτώχεια	29	103
20 (8)	Ἡ ἐλπίδα	29	103
ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ (ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΕΑ)			
21	Συμβουλές σ' ἕνα νέο	30	104

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

90

2. ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

		Σελ. Κειμ.	Σελ. Σημ.
	ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ		
22	(1) Στούς 'Αθηναίους Μαραθωνομάχους	32	105
23	(2) Στίς Θερμοπύλες	32	105
24	(3) 'Επιτύμβιο σ' αὐτούς πού ἔπεσαν στίς Θερμοπύλες	32	106
25	(4) Σ' αὐτούς πού ἔπεσαν μέ τό Λεωνίδα	33	106
26	(5) Στούς Κορινθίους πού ἔπεσαν στή Σαλαμίνα	33	107
27	(6) Στούς πεσόντες ἥρωες	33	107
28	(7) Στούς πεσόντες τόν καιρό τῶν Μηδικῶν	33	107
29	(8) Περιπαικτικό στόν Τιμοκρέοντα ἀπό τή Ρόδο	34	108
30	(9) Εὐτράπελο ἀφιέρωμα	34	108
	ΠΛΑΤΩΝ		
31	(1) Στούς 'Ερετριεῖς πού ἐκπατρίστηκαν	34	108
32	(2) Σέ φίλο του 'Αστρονόμο	35	109
33	(3) Στή Σαπφώ	35	109
34	(4) Σ' αὐτόν πού ἄφησε χρυσάφι κι ἤβρε θηλιά	35	109

		Σελ. Κείμ.	Σελ. Σημ.
	ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ		
35	Στόν Εὐριπίδη	35	110
	ΑΝΑΚΡΕΩΝ		
36.	'Η ἀγελάδα πού μουγκανίζει	36	110
	ΦΙΛΙΠΠΟΣ		
37.	Στό Φειδία πού τεχνούργησε τόν 'Ολύμπιο Δία	36	111
	ΠΑΛΛΑΔΑΣ		
38.	Συμβουλή γιά ὑπομονή ...	36	111
	ΑΔΕΣΠΟΤΑ		
39.	Σέ νεαρή κόρη	37	112
40.	Στή μακρόβια καί πολύτεκνη Καλλικράτεια	37	112
41.	Σέ ἄγαλμα τῆς Νιόβης, ἔργο τοῦ Πραξιτέλη	37	112
42.	Σέ ἄγαλμα Σατύρου πού ἔκαμε ὁ Πραξιτέλης	38	112
43.	'Επάνω σέ ἀνδριάντα τοῦ Δημοσθένη	38	113

Β' ΙΑΜΒΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

		Σελ. Κειμ.	Σελ. Σημ.
	ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ		
	α'. τρίμετρα		
44	(1) Περιγραφή τῆς Θάσου	41	114
45	(2) 'Αδιαφορία γιά τά ἐγκόσμια	41	114
	β'. τετράμετρα		
46	(3) 'Η ξιπασιά.....	41	115
47	(4) Ὅλα ἔρχονται ἀπό τούς θεούς	42	115
48	(5) Θάρρος στίς δοκιμασίες	42	116
49	(6) Ὅλα εἶναι πιθανά	42	116
	ΣΟΛΩΝ		
	α'. τρίμετρα		
50	(1) 'Ο σκοπός τῆς νομο-		

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ.
Κειμ. Σημ.

θεσίας του 43 117

β'. τετράμετρα

51 (2) 'Αφιλοκέρδεια..... 44 118

Σελ.
Κειμ. Σημ.

ΣΗΜΩΝΙΔΗΣ (ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΟΡΓΟ)

52 (1) Μάταια τά ἀνθρώπινα πράγματα..... 45 120
53 (2) Χαρακτῆρες γυναικῶν 46 121

Γ' ΜΕΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Σελ.
ΑΛΚΑΙΟΣ Κειμ. Σημ.

54 (1) 'Η αἴθουσα τῶν ὅπλων 51 123
55 (2) 'Η πόλη σέ τρικυμία .. 51 124
56 (3) Χαιρεκακία 52 125
57 (4) Πῶς νά πολεμήσεις τό χειμώνα..... 52 125
58 (5) Συμποσιακό τραγούδι 52 125

ΣΑΠΦΩ

59 (1) 'Ωδή στήν 'Αφροδίτη . 52 126
60 (2) 'Η ξενιτεμένη φίλη ... 54 128
61 (3) Σέ γυναίκα ἄμουση ... 54 129

Σελ.
Κειμ. Σημ.

62 (4) Σέ κόρη ἀκόμη ἀνύπαντρη 55 129
63 (5) 'Υπεροχή 55 130
64 (6) 'Ονειροπόληση 55 130
65 (7) Γαμπρός 56 130
66 (8) 'Ο θυρωρός 56 131

ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΑΣ

67 (1) 'Εντολές γιά τό συμπόσιο 56 132
68 (2) Γεροντικοί ἀναστεναγμοί 57 133
69 (3) Γεροντικά παράπονα .. 57 133

Δ' ΧΟΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Σελ.
ΤΕΡΠΑΝΔΡΟΣ Κειμ. Σημ.

70. 'Αποσπάσματα ἀπό τόν Τέρπανδρο..... 61 134

ΑΛΚΜΑΝΑΣ

71 (1) Νυχτερινή γαλήνη 61 135
72 (2) Τά γηρατειά 62 135

ΣΤΗΣΙΧΟΡΟΣ

73. Νυχτερινή ἐπιστροφή τοῦ Ἥλιου..... 62 137

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ (Ο ΚΕΙΟΣ)

74 (1) 'Εγκώμιο στούς πεσόντες στίς Θερμοπύλες .. 63 138

Σελ.
Κειμ. Σημ.

75 (2) Ἄστατα εἶναι τά ἀνθρώπινα 63 139
76 (3) 'Η ζωή τοῦ ἀνθρώπου 64 139
77 (4) 'Η 'Αρετή 64 139
78 (5) 'Επίκριση ἐπιγράμματος 64 140

ΒΑΚΧΥΛΙΔΗΣ

79 (1) Παιάνας στήν εἰρήνη .. 65 141
80 (2) Ἕνας ὁ δρόμος γιά τήν εὐτυχία..... 65 142
81 (3) Διθύραμβος στό Θησέα 66 142

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

		Σελ. Κειμ.	Σημ.
82 (4)	Ἐπίνικος στόν Ἀργεῖο ἀπό τήν Κέα	68	146
	ΠΙΝΔΑΡΟΣ		
83 (1)	Προσόδιο (στό ναό τοῦ Ἀπόλλωνα)	69	148
84 (2)	Διθύραμβος γιά τό Διόνυσο	70	149
85 (3)	Διθύραμβος γιά δόξα τῆς Ἀθήνας	71	151
86 (4)	Παιάνας στήν ἔκλειψη τοῦ ἥλιου	71	152
87 (5)	Ἐπίνικος σέ Ὀλυμπιονίκη.....	72	153

ΣΗΜΕΙΩΣΗ. Ἀπό τίς «Ἐκλογές» τοῦ κ. ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΤΣΕΛΙΟΥ ἔχουν ληφθεῖ.

1) Τά ποιήματα μέ ἀριθ. 4, 5, 6, 27, 35, 36, 44, 45, 46, 50, 51, 56, 58, 63, 64, 65, 66, 69, 72, 88 καί 81.

2) Οἱ ἀντίστοιχες ἑρμηνευτικές σημειώσεις γιά τά παραπάνω ποιήματα.

Ἡ ὑπόλοιπη ὕλη τοῦ βιβλίου ἔχει ληθεῖ ἀπό τίς «Ἐκλογές» τοῦ κ. ΒΙΚΤΩΡΑ ΚΡΗΤΙΚΟΥ.

024000019681

ΕΚΔΟΣΗ ΙΗ', 1977 (VIII) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 70.000 - ΣΥΜΒΑΣΗ 2835/14.4.77

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : ΜΙΧ. Α. ΜΟΑΤΣΟΣ Α.Β.Ε.Ε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σύν.

64. 92 +

+ 85 δίφοι = 64. 4

96. 6

Φίφρογρ.

64. 92

+ 〃 43

135

87/16

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

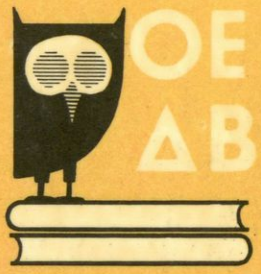

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής